

Čtvero vzorů křesťanského života.

Životopisné obrazy.

Podávají

Fr. Tater, Al. Hrudíčka a Fr. Janovský.

Nákladem „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje“
na rok 1896.

Cena 1 zl. 20 kr.

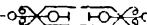
V BRNĚ, 1896.

V komisi u K. Winikra v Brně, Beřicha Grosse
v Olomouci a v Cyrillo-Methodějském katolickupectví
(Gustava Francie) v Praze.

Bibliotéka poučná a zábavná
vydávaná

Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje.

Veškerých Dědictvím vydaných spisů čís. 42. na rok 1896.

Čtvero vzorů křesťanského života.

Životopisné obrazy.

Podávají

Frant. Tater, Alois Hrudíčka a Frant. Janovský.

V BRNĚ, 1896.

V komisi u K. Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla)
v Praze.

ORATIO.

Deus, qui, ad salutárem paúperum eruditiónem ac dandam párvulis sciéntiam beátum Joánnem Baptistam confessórem excitásti et novam per eum in Ecclesiá familiam collegísti: da eos, quaesumus, qui christiánam instituunt infántiam, ejúsdem semper exémplic insístere et intercessióne proficere. Per Dóminum nostrum J. Christum Fílium tuum, qui tecum vivit et regnat, in unitáte Spíritus sancti, Deus, per ómnia saécula saeculórum. Amen.

MODLITBA.

Bože, který jsi ku spasitelnému chudých vzdělávání a malíčkých vyučování blahoslaveného Jana Křtitele vyzna- ače povzbudil a nové skrze něj v Církvi tovaryšstvo shromáždil, uděl, prosíme, aby ti, kteří křesťanskou mládež vyučují, jeho vždy příkladem se řídili a přimlouvou prospívali. Skrze Pána našeho Ježíše Krista, Syna tvého, který s tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha svatého Bůh po všechny věky věkův. Amen.

Blah. Jan Křtitel de la Salle.

Čtvero vzorů křesťanského života.

Životopisné obrazy.

Podávají

Frant. Tater, Alois Hrudíčka a Frant. Janovský.

Nákladem „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje“
na rok 1896.

Cena 1 zl. 20 kr.

V BRNĚ, 1896.

V komisi u K. Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla)
v Praze.

Tiskem knihtiskárny benediktinské v Brně.

Předmluva k podílu r. 1896.

Pronášeje pochvalný svůj soud o pracích v tomto podílu Dědictví Cyrillo-Methodějského obsažených, veledůst. p. kanovník prof. Ignat Berger, jemuž rukopis od nejdůst. konsistoře ku prozkoumání svěřen byl, napsal mimo jiné tato pozoruhodná slova:

„Životy Svatých bývaly odjakživa lidu našemu četbou nad jiné knihy oblíbenou. Dokladem toho jest veliké množství staročeských legend, jež nám vzácnou památkou po zbožných katolických předcích zbyly, začínaje 13. stoletím až do naší doby. Z Karlíkova původního českého spracování životopisů Svatých, ač jich Dědictvím sv. Jana Nep. v Praze vydáno 4800 výtiskův, ani jediného již na skladě není, což za našich rozháraných dob, v nichž jedovatého bejlí a koukolu množství vyrostlo, jest zjevem zajisté utěšeným. Za naší doby čte se u nás z míry mnoho. Pohříchu však oblíbena jest hlavně taková četba, která, jsouc podobna líhovým nápojům, neživí a neposiluje, nýbrž čtenáře rozčiluje, omamuje a otravuje. Četba vážná, vzdělavatelná stala se rozmařilcům nezáživnou a odpornou, tak že jí pohrdají a kdo nezná těch děsných spoust, jež v lidu působí

čtení knih a listů špatných, nevěreckých i nemravných, kdož se nehrozí následků té mravní otravy? — Třeba nám tedy hojně spisů, které by byly lidu katolickému posilou ve víře, zdrojem útěchy i duchovního vzdělání a spolu i zbrojnicí na obhájení nejvzácnějších pokladů po otcích zděděných. K takovým knihám patří životopisy Svatých.

Jak blaze a přesvědčivě působí tento druh písemnictva dobrého, o tom se pisatel hojně po čas svého úřadování přesvědčil a podotýká na doklad jen to, že se v žádné přednášce bez knihy dobře zpracované životů Svatých neobejde, že jej z třídy do třídy doprovází, a že mládež prozřetelně jimi vedená ve víře se utužuje, v dobrém prospívá. Po spisech takových jest v kruzích vzdělaných katolíků jiných národů poptávka poměrně největší a výběr dle potřeb rozmanitý. Nejsou však díla taková stejné ceny.

Při líčení života Svatých jest se spisovateli uvarovati dvou rozhodných vad: aby totiž za první nevynášel svaté a světice do nedozírné výše, tak že oko a duch lidský jí sotva vystihnouti dovede; za druhé, by se vystříhal všelikého upřílišení, věda, že svatí a světice byli rovněž jako my lidé a že tudíž měli také svoje křehkosti, proti nimž ovšem s milostí Boží statečně bojovali a jež vítězně přemáhali, a pak, aby si neliboval v samých nadpřirozených, zázračných událostech v životě světců, zapomínaje, že pravá svatost nezáleží v tom, aby křesťan hory přenášel, nýbrž aby vůli Boží bedlivě plnil a zachovával. Třeba, aby spisovatel bedlivou snahu měl líčiti svaté a světice Boží jako vzory

křesťanského života, jichž následovati možno, by je líčil se stálým zřetelem k dějinám církevním, tak, aby dle možnosti ve spisech takových po různu na patřičném místě důležité události a stránky dějin církve katolické k osvěžení celku pojaty se nalézaly, což zároveň baví a vzdělává, ve víře a lásce k církvi utvrzuje, a četbu vítanou, cennou a příjemnou činí jak vzdělanému, tak i méně vyškolenému čtenáři.

Tím směrem se Dědictví Cyrilla a Methoděje povždy chvalně bralo v životopisech svatého Jana Kapistrana, blah. Jana Sarkandra, sv. Františka Borgiaše, svatého Augustina, Františka Saleského, Aug. Strobacha, Edm. Kampiana, Anežky České a j. Vytknutým požadavkům vyhovují též životopisné obrazy služebníků Božích za podíl roku 1896. uchystané.“ —

Jsme nemálo povděčni veledůstojnému panu recensentovi za případné toto ocenění důvodů, proč a kterak naše Dědictví hlavně vydáváním obšírnějších životopisů svatých a světic Božích vyhověti se snaží účelu svému, opatrovati lid náš zdravou a dobrou četbou ku vzdělání a ušlechtnění jeho.

Také letos podáváme členům Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje pod nápisem „Čtvero vzorů života křesťanského“ — tolikéž obrazů životopisných takových služebníků Božích a ozdob naší církve katolické, kteří různými směry a účely, v různých národech a za různých poměrů pracují, nic jiného na zřeteli neměli, než slávu Boží a pravý prospěch člověčenstva. Jsou to: blahoslavený Jan Křtitel de la Salle, vzorný to kněz — učitel

a zakladatel řádu bratří křesťanských škol, ctihodný Jan Vianney, vzorný to farář Arský, blahoslavený Tomáš Morus, vzorný to státník a hrdinský mučeník Páně, k nimž přidružen slavné paměti kněz Adolf Kolping, bývalý tovaryš řemeslnický a později zakladatel Jednot katolických tovaryšů. První životopis spracoval učitel v Turnově p. Frant. Tater, druhý vdp. děkan a farář v Telči Alois Hrudíčka, třetí a čtvrtý dp. prof. Frant. Janovský, předseda řemeslnické Jednoty sv. Josefa v Telči.

Členové Dědictví našeho zajisté vděční budou p. t. pánům spisovatelům za mnohonásobné poučení a povznesení, jakéhož i podíl letošní čtenářům hojnou měrou poskytne. Bůh dejž práci jejich hojného požehnání na přímluvu Matky Boží a svatého Cyrilla a Metoděje!

V Brně, o slavnosti Všech Svatých r. 1896.

Za výbor Dědictví sv. Cyrilla a Metoděje:

Vladimír Šťastný,
starosta.

Blahoslavený

Jan Křtitel de la Salle

a

řád bratří křesťanských škol.

Príspevek k dějinám vychovatelství

napsal

dr. Bedřich Justus Knecht.

V mateřský jazyk přeložil

František Tater.

Ze spisovatelovy předmluvy.

Protože otázka školská je na denním pořádku všech politiků velkých i malých, jeví se nyní v paedagogické literatuře neobyčejný ruch. Zejména se pracuje velmi pilně na dějepisné roli vychovatelství, a ročně vychází velký počet knih o životě, působení a spisech bývalých vychovatelů. Velicí učitelé, jež zplodila katolická církev, při tom pohříchu většinou pohoří, protože nemají katolických životopisců. Teď již nepostačuje ukazovati obecně na veliké zásluhy církve o školu, nýbrž musíme dokázati nezvratně tyto zásluhy určitými příklady.

Psal jsem tuto knihu s velikou láskou dle nejlepších a nejspolehlivějších pramenů.*) Ač pojednává o ctíhodném de la Sallovi především jako o vychovateli, přece nemohl zcela nepovšimnut zůstatí hrdina ctnosti; neboť zakladatel řádu bratří křesťanských škol prokázal křesťanské výchově preveliké služby proto, že byl světcem. Kéž úctyhodná postava tohoto velikého dobrodince lidstva naplní všecky čtenáře, zejména kněze a učitele, svatým nadšením pro křesťanskou výchovu mládeže a rozšíří daleko úctu k vychovatelským výtvorům katolické církve.

*) Vycítá se 14 spisů hlavně francouzských.

Předmluva ku překladu.

Když jsem četl knihu, „Der ehrwürdige Johann Baptist de la Salle und das Institut der Brüder der christlichen Schulen,“ *) shledal jsem v ní tolik příkladného a poučného, že jsem se odhodlal přeložiti ji jak ku prospěchu obecnému, tak k užitku vychovatelů mládeže zejména. Jen něco málo bylo vynecháno nebo nahrazeno údaji novými; toto je zvláště poznamenáno na příslušných místech, aby nevzniklo možné nedorozumění. Protože věhlasný zakladatel řádu bratří křesťanských škol byl 19. února r. 1888. prohlášen za blahoslaveného, nahradil jsem v názvu knihy slova „Der ehrwürdige“ slovem „Blahoslavený“; ale v práci podržel jsem překlad původního slova „ctihodný“ jednak proto, že se vyskytá zhusta a je stručnější, jednak i jakožto vhodný titul bratra křesťanských škol, jímž hlavně blahoslavenec byl; jinak však lpím celým srdcem na účtě, kterou mu církev svatá vzdává od r. 1888.

Kéž požehná Pán ku přímlově blahoslaveného Jana Křtitele této práci, aby čtenářové byli roznění vychovávati a vyučovati mládež duchem velikého apoštola chudých a maličkých! K tomu

*) Herder'sche Verlagshandlung, Freiburg im Breisgau.

nechat pomoc Boží zůstává s nimi vždycky, pobudkou jim budiž světcův vznešený příklad, a posilou ustavičná vzpomínka na odměnu, kterou slibuje nikdy neklamné Písmo svaté: „Kteří spravedlnosti vyučují mnohé, budou se stkvíti jako hvězdy na věčné věky.“ (Dan. 12, 3.)

Upřímně děkuji těm, kdož mi pomáhali radou. Zvláštních díků zasluhují ode mne ctihodní světcovi synové ze Strebersdorfa, bratři Frant. Cosmos, ředitel a visitator, a Maximinus, za ochotnou úslužnost k mým dotazům.

V Turnově, o svátku Zvěstování Panny Marie r. 1895.

Překladatel.

I.

Úvod.

Katolicismus církve je původem obecné školy. Snahy církve, by obecné vyučování bylo rozšířeno, zejména ve Francii. Působení synod ve prospěch obecné školy. Synoda v Evreux. Nouze o dobré učitele. Ženské řády školní. Sv. Josef Kalasanský. Caesar z Busa. Demia. Jeho „Představení“. Bourdoise. Jednota o vyprošení dobrých učitelův.

Církev je matkou obecné školy. Ona pojem obecné školy, školy to pro všechny a zvláště pro chudé, nejen zplodila, nýbrž tento pojem po věky vždy dokonaleji a obecněji v lůně svém i skutkem osvědčovala. Ona utvořila obecnou školu i v idej i ve skutku.

U pohanských národů kulturních, Řekův a Římanů, nemohla vzejíti myšlénka o vzdělávacím ústavě obecném, protože u nich bylo otroctví sociálním zřízením, a i největší a nejslechetnější duchové mezi nimi věřili v oprávněnost a nutnost tohoto smutného řádu, který nakládal s velkou

částí obyvatelstva jako s prodajným, zvířecím zbožím. Však ani svobodník u těchto národů neměl vlastního osobního povolání, nýbrž cíl jeho bytí zmizel v pospolitosti. Aristoteles nazývá člověka „politickým zvířetem“ a žádá, jakož i Plato ve své ideální republice, aby jednotlivec byl vzdělán výhradně k účelům státu. Proto vzdělávací ústavy starých národů nebyly vlastními vychovatelskými ústavy, kde člověk byl vychováván pro své vlastní vyšší určení, nýbrž byly to ústavy cvičné, kde byla mládež připravována ke službě pro stát.

Křesťanství přivedlo člověka k jasnému poznání jeho osobního určení, které jest nad tímto vezdejším životem; zároveň určilo, že toto určení je pro všechny lidi stejno, že jsou všichni povoláni, by se stali dítkami Božími a dědici království nebeského; a Božský zakladatel křesťanství založil církev, aby přiváděla lidi k tomuto vznešenému cíli poučováním, posvěcováním a vedením. „Jděte a učte všechny národy, křtíce je a učíce je zachovávat všecko, co jsem koli přikázal vám!“ (Mat. 28, 19.). Úloha církve je tedy podstatně vychovatelská, a ona ji plnila dle svého Božského ustanovení na všech lidech, velkých i malých, bohatých i chudých; všichni mají býti vedeni církví ke Kristu a Kristem k Bohu. Z tohoto katolicismu církve vzešel pojem obecné školy. Jen církev, která jest povolána přinést spásu všem lidem, mohla osnovati ústav, který má dávatí potřebný návod všem nedospělým, aby sledovali samostatně svůj životní cíl.

A tuto osnovu prováděla církev všude, kdekoli jí bylo možno rozvinouti svou požehnanou činnost.

Ano i v dobách, kdy sluhové církve byli stiháni krvavým pronásledováním v každém kroku, kupila katechumeny kolem svých učitelských stolic v katakombách, aby je cvičila ve křesťanském učení a ve křesťanském životě. V katakombě sv. Anežky v Římě lze viděti podnes dvě síně s učitelskou stolicí katechety a lavicemi katechumenů. Když pak přestalo pronásledování církve, byly zakládány školy tou měrou, jak byly zřizovány farnosti. Církevní sněm ve Vaisoně (depart. Vaucluse) l. 529. nařídil, aby farní duchovenstvo, „následující blahodárného obyčeje, který jsme v Italii poznali,“ žáky shromažďovalo, je vyučovalo a „jako dobří otcové“ je vychovávalo. Církevní sněmy v Tourech (567), v Toledě (624) a v Cařihradě (624) vydaly podobná nařízení. A když později křesťanská knížata pomáhala církvi zakládati školy, činila to proto a potud, pokud právě byla křesťanskými, t. j. duchem církve prochnutými knížaty, která uměla oceniti požehnání křesťanské výchovy pro své země.

Když Karel Veliký l. 774., vyvrátiv násilnické panství longobardské, táhl do Říma, jsa obklopen biskupy, opaty a vznešenými laiky, vyslal papež Hadrian I. svému královskému příteli vstříc nádherný průvod s křížem, korouhvemi a hudbou. Dlouhé řady žákův a studentů věčného města, které ho pozdravovaly s plesáním, učinily mocný dojem na duchaplného krále Frankův a ukázaly mu prospěšné účinky vyučování a vzdělání. Pojal s sebou z Říma učitele a proslulým kapitularem*) udělil církevními nařízeními, jež se týkalo škol, císařského

*) Kapitular = nařizovací list fr. králů. (Pozn. překl.)

schválení, v němž rozkázal, aby kněží vyučovali děti, a by při klášterích a biskupských sídlech byly zakládány školy. Také biskup Theodulf z Orleans kolem roku 797. nařídil, aby kněží ve vesnicích a městysech vyučovali děti zdarma.

V devátém věku arcibiskupové Hinkmar re-mešský a Herard tourský, jakož i biskupové Haytho z Basileje, Yves ze Chartres, Theodulf a Walter z Orleans usilovali o to, by v každé farnosti byla škola, kde by se dětem dostávalo základního vyučování. Synoda v Áchách (Aachen, 802) táže se laiků, zda posílají také své děti do školy. Reformační synoda mohučská z roku 813. přikazuje ve shodě s císařským kapitularem: „Každý je povinen posílati své syny do školy, buď do klášterní, nebo mimo klášter ku knězi.“ Papež Eugen II. nařídil r. 826.: „Doslýcháme, že na některých místech není učitelův, a že se vyučování zanedbává. Proto poroučíme všem biskupům a jim poddaným osadám, aby ustanovili učitele, kteří by pilně vyučovali čtení, svobodným uměním a lékařským vědám.“ Také papežové Řehoř VII. a Honorius III. nutkali ke zřizování škol.

Jedenáctý všeobecný (3. lateranský) církevní sněm pod Alexandrem III. (1179) ustanovil v 18. kánoně: „Protože církev Boží jako dobrá matka jest povinna pečovati o tělesné i duševní potřeby chudých, budiž při každém biskupském chrámě magister, který vyučuje mladé kleriky a chudé žáky zdarma, by chudé děti měly příležitost učit se čísti a ve studiích pokračovati; jemu pak buďte poukázány dostatečné příjmy k výživě, by

takto učení chtivým byla otevřena brána školy. Při ostatních kostelích a klášteřích, kde byla dříve určitá nadání k tomu účelu, budiž opět ustanoven scholastik (učitel). Platu nesmí býti žádáno ani za dovolení učit, ani za vykonávání učitelského úřadu, a dovolení vyučovati nebudiž odpíráno nikomu, kdo prokáže svoji způsobilost. Kteří by jednali proti tomu, pozбудou církevních příjmů, protože překážejí pokroku církve, když z lakoty prodávají dovolení vyučovati.“

Čtvrtý lateranský koncil za Innocence III. (1215) obnovil tyto předpisy, a biskupové je vykonávali, pokud bylo tenkrát možno. Tak se nám zachovalo na př. vynesení Petra z Cohnieu-a, arcibiskupa rouenského, od r. 1235., jímž předpisuje kněžím, „aby často napomínali svých osadníků, by dávali své děti bedlivě vyučovati, a by je stále posílali do školy.“ Takové naučení předpokládalo patrně, že byly školy obecně rozšířeny. A skutečně dosvědčuje opat Quibert nogentský, jenž zemřel l. 1124. že ve Francii není ani města ani osady, kde by nebylo veřejné školy.

Dokázati trvání škol v jednotlivých městech a vesnicích za středověku je práce nanejvýš namáhavá, pro některá území skoro nemožná. O F r a n c i i, jejímž stavem školním v této knize zvláště se obíráme, dokázal Fayet, že v diecési Langrech (Langres), poměrně malé, měla ve 13. a 14. věku města ano i malé vsi své školy, a že v 53 osadách byla stará školní nadání. O Normandii dokázal pán z Beaurepaira zevrubným a pečlivým ohledáním, že všude ve městech a na venkově byly

ve středověku zakládány školy. Školy byly zajisté velmi rozšířeny, když Gerson ve svém pojednání o diecésních visitacích, jež napsal kolem r. 1400., radí biskupům, aby pečlivě vypátrali, „zdaliže má každá farnost školu, a jak jsou v ní děti vyučovány, a by zakládali školy tam, kde ještě žádných nebylo.“

V Paříži byla již roku 556. nižší škola při biskupském kostele Panny Marie (Notre Dame). Původně byla ustanovena pro chlapce zpívající na kůru, aby se učili čísti a zpívati, ale byly připuštěny také jiné děti. Když město vzrostlo, a počet kostelů se rozhojnil, přibýlo také farních škol. V berním seznamu města Paříže od r. 1292. vyskytuje se 11 učitelův (9 laikův a 2 klerikové) a 1 učitelka. Léta 1380. držel scholastik Vilém ze Salvarvilla, jako správce škol, shromáždění učitelů, k němuž přišli 41 učitel a 22 učitelky z města. Ku konci 16. věku páchil scholastik Claude Joly počet učitelův a učitelek na 500. V 17. věku bylo město Paříž se svými 43 farnostmi rozděleno na 147 školních okresův, a každý měl po chlapecké a dívčí škole. Kromě toho byly ještě skoro v každé farnosti školy pro chudé zdarma, dále mnozí učitelé písma, o jejichž zvláštním postavení více povíme v životopise de la Sallově; konečně tu byly ještě všecky ústavy, které závisely na universitě

Ale církev nejen založila přecetné školy, nýbrž ona také obecné školství spořádala. Nejstarší školní pravidla pro Paříž nacházejí se v jedné staré knize scholastikátu latinsky; nepochybně byla dříve prováděna dlouhý čas, nežli se písemně ustálila.

Již ta obsahují základy dobrého pořádku školního, a později byla mnohonásobně rozšířena (scholastikem Vilémem Ruelléem roku 1626.), ale podstatně se nezměnila. Učitelé a učitelky slibovali přísežně před scholastikem věrné jich plnění. Učitelské osoby tvořily takto spolek pod církevní pravomocí, kterou vykonával scholastik jménem biskupovým. Počátkem 17. věku hledali učitelé, kterak by se vybavili z této pravomoci; utvořili neodvislé jednoty a volili si vlastní představené. Ale tito vystoupili brzy jako přísní pánové, obesýlali učitele k soudu, požadovali od nich dávek a sužovali je všelijak. Nyní se obrátili učitelé a učitelky ku sněmovně a prosili jí snažně, že chtějí zůstat pod samojedinou pravomocí scholastikovou. Sněm potvrdil skutečně usnesením ode dne 23. června 1623 pravomoc scholastikovu nad elementárními školami a jejich učitelskými osobami a nařídil učitelům a učitelkám, aby předkládali všecky rozepře scholastikovi; k hájení společných zájmů stavu bylo jim dovoleno, by si volili za přítomnosti scholastikovy zástupce, jehož moc však skončila se rozhodnutím příslušné věci. Tak se potvrdilo i zde staré přísloví, že pod biskupskou berlou jest nejen dobře žítí, ale i dobře učití.

Tyto doklady stanoví nade všecku pochybnost, že za středověku velmi mnoho se vykonalo ve Francii nejen pro vyšší školy, ale i pro vlastní školy obecné. Ale dlouhé války francouzsko-anglické (1339—1453) překážely všemu dalšímu pokojnému rozvoji školství a zničily četné vzdělávací ústavy, které vytvořil středověk tolik tupený. Tu byla to

opět církev, která podstoupila všecko namáhání, by pomohla kleslému školství. Zřizovala nejen vyšší vzdělávací ústavy v biskupských seminářích, nýbrž zakládala také školy pro děti národa.

Skoro všechny diecéšní synody a provinciální sněmy církevní 16. věku zabývají se školstvím a žádají, by v každé farnosti byla škola. Tak byly to synody v Senech (Sens 1524), obě synody v Chartrech (1526 a 1555), synody v Toulouse (1531), Poitiers (1544), Auxerru (1552), Arrase (1570), Besançoně (1573), Evreuxe (1576), Lyoně (1577), Roueně (1581); dále provinciální sněmy v Bourgeích (Bourges 1528), Cambrayi (1565), Meauxe (1579) a Tourech (Tours 1583).

Jaké bylo ono velkolepé, neunavné působení církve pro obecnou školu, nechať dokáže několik následujících míst z delšího dekretu synody evreuxské o školství obecném. Synoda dí: „Nadějí a jako semenišťem jak náboženství katolického, tak státu jsou školy, ve kterých mládež jest naváděna ku pravé víře, ke zbožnosti a k vědomostem; z ní mají vycházeti důstojní a svatí kněží, soudcové a vladaři lidu. Nyní však to, co má býti rodičům, vrchnostem a biskupům péčí nejvyšší a nejbližší, stalo se pohříchu poslední, nebo raději přestalo jim býti péčí. Vše se chýlí ke zkáze; zákon odstoupil od kněze, právnická učenost od soudce, opatrnost a moudrost od vladařů lidu. Veta po jednotě v náboženství a víře, veta i po svornosti lidí! Aby těchto statků bylo zase nabyto, k tomu není kratší cesty leč zřízení škol, ve kterých mládež od útlého věku jest navykána žiti a poučení přijímati; tyto

jsou jako společný ovčinec, v němž mládež má býti živena týmže mlékem náboženství a nauky, by jedno byla ve smýšlení a chtění.“ Kdo by se nedivil, jak dokonale je tu pochopena užitečnost a potřeba škol? Také povaha školy jako ústavu vychovávacího, a sociální význam školy jsou jmenovanou synodou vhodně vyznačeny. „V této věci,“ pokračuje zmíněný dekret, „jest nám diviti se péči svých předků v naší diecési, neb v ní sotva byla důležitější fara, při níž by nebylo někdy bývalo domu a nadání pro školy.“ Důležitost tohoto svědectví pro trvání středověkých škol obecných vysvítá sama.

Aby školy byly obnoveny, nařizuje pak dekret takto: Předně rozkazuje pod trestem exkomunikace „všem učitelům, jakož i těm, kteří mají místa, prebendy, služné, pozemky a všecky podobné příjmy, které byly původně stanoveny držitelům škol a učitelům, aby do dvou měsícův usadili se na těch místech a v těch domech, které jsou jejich místu přikázány, aby svůj učitelský úřad skutečně hned konali a nemíchali se do jiných záležitostí, ani podržovali jiných prebend, kterých nelze spojití s jejich povinností ke škole a k žákům.“ Osobám k úřadu školnímu neschopným jest bez prodlévání vzdáti se místa. Za druhé „nařizuje se všem, jimž náleží ustanovovati učitele ve městech, městysech a vesnicích diecése, aby do lhůty svrchu určené ustanovili společně s obyvateli příslušného místa osoby schopné k úřadu učitelskému a měli péči o spravedlivou odměnu jejich.“ Nedbalým se vyhrožuje duchovními tresty. Aby staré školní jmění

bylo zase vráceno, nařizuje se za třetí, by duchovní správcové během dvou měsíců vyzývali každé neděle všech, kteří mají podobné, „Bohu ke službě školy posvěcené statky,“ by je pod trestem exkomunikace vrátili, neb aby je nahradili, byly-li statky prodány. Za čtvrté se diecesané důtklivě napomínají, by škole dobře činili: „Uvažujice, že není lepšího skutku zbožnosti nad onen, kterým se zbožnost sama od útlého věku do srdcí lidských vlévá, církvev i stát se vzdělávají, vyzýváme všech správců zbožných nadání, by svými prebendami byli pamětlivi učitelů škol, neb aby věnovali aspoň něco z oněch příjmů pro dobro školy. Také napomínáme bratrstev a správců církevních nadací, by při každém jich udílení byli příznivi zvláště představeným škol. Konečně připomínáme nemocným farářům anebo vikářům, aby neopomijeli ve svých závětech učitele, jelikož otce vší obce.“ Z těchto překrásných napomenutí, daných z vyššího ocenění učitelského úřadu, vidíme, kterak církvev zakládala školy.

O školní kázni dí dekret synody: „Učitel budiž pamětliv toho, že ke zbožnosti a pilnému učení chtějí děti býti spíše vábeny než nuceny, by se nestalo, že by děti obojího nenáviděly dříve, než se jen znáti je naučily. Protože však dle slov Písma ten, kdo šetří metly, opravdu nenávidí duši svého dítěte (Přísl. 8, 24.), chápej se učitel také metly, ale jen tenkrát, když jest jí potřebí! Jako však žádáme od učitele vhodné přísnosti, tak zavrhuje též přílišnou shovívavost rodičů, kteří žádají, by se dětem dovolilo vše, co se jim líbí, a

nevykonávají žádné kázně. Kdyby se stalo, že by rodiče odvolávali děti své ze školy pro tento důvod, nebo si dovolili učitele haněti, dáváme mu tímto svým ustanovením právo předvolati je před nás nebo před našeho důvěrníka, by se tu naučili nehněvati se na toho, jemuž vlastně mají děkovati.“

V těchto nařízeních se jeví veliká vychovatelská moudrost. Také se z nich učíme, že biskupové se ujímali učitelů proti hrubosti a nevděku rodičův a nutili ku pilné docházce do školy. Po této stránce obsahuje synodální statut z Arrasa od roku 1584. velmi přísná pravidla o školní docházce. Podobné předpisy daly též ostatní synody, které prve byly jmenovány. Na provinciálním sněmu v Cambrayi (1565) bylo o školách — mimo jiné — ustanoveno takto: „Biskupové budou pečovati, aby byly obnoveny nebo vydržovány křesťanské školy ku cvičení dětí v základních naukách náboženství. Ve všech farnostech buďtež učitelé, aby vyučovali mládež. Hoši buďte, pokud jen možná, odděleni od děvčat. Faráři se přesvědčí každý měsíc o prospěchu dětí a budou se vši péčí dbáti toho, by jim od útlého mládí byla vštěpována bázeň a láska Boží. Venkovští děkanové prohlédnou vždy v šesti měsících nebo aspoň každého roku tyto školy mládeže a zpraví biskupa o vyučovacím způsobu každého učitele.“ Tak se církev snažila všemožně, by vyučování mládeže bylo rozšířeno, a obecné školství aby bylo spořádáno.

Zatím vnitřní zmatky a devět hrozných válek hugenotských, jež v 16. věku byly Francii tím,

čím byla v 17. věku Německu válka třicetiletá, nejen zastavily další rozvoj a rozšiřování škol, nýbrž i zničily četné ústavy školské. Kde bylo na sta kostelů zbořeno, tam nemohlo se dařiti školám. Mimo to nastal nedostatek schopných učitelů, což bylo znáti zejména ve školách pro chudé. Církvi, tvůrkyni a dosavadní ochranitelce školství, vzešla tím dvojitá úloha: nejen zakládati nové školy, nýbrž i vzdělávati důkladné učitele. I tentokráte ukázala církev, že je s tuto úlohu. Duch živé víry a z něho plynoucí duch křesťanské lásky, který byl mocně probuzen sněmem tridentským, zplodily v této době hojnost dobročinných řádů, které i dnes zasluhují našeho podivu.

Léta 1596. přišly Uršulinky, jejichž řád byl zřízen r. 1535. od sv. Angely Merici v Itálii, do Francie, a tu rozmnožil se počet těchto vychovatelek ženské mládeže tak, že r. 1789. bylo jich na 9000. Léta 1600. založil blahoslavený Petr Fourrier družinu vyučujících pauí Panny Marie, brzy potom (1607) zřídila Jana z Lestonaca, neť Montaigneova a markýzka z Montferrata v Bourdeaux kongregaci „dcér Panny Marie“; řád „Navštívení Panny Marie,“ založený l. 1610. svatým Františkem Saleským, měl r. 1641. již 89 domův a r. 1789. po celé Francii 7000 údů; l. 1625. vznikl v Royei v Picardii řád „dcér kříže,“ který se rovněž věnoval výchově ženské mládeže a pokryl brzy celou Picardii svými ústavami. L. 1636. založila madame de Miramion v Paříži „dcery sv. Jenovefy“; r. 1648. vznikla kongregace Matky Boží k vychovávání sirotek obou pohlaví.

(Napoleon ji svěřil r. 1810. vychovávací dům čestné legie). L. 1650. vzaly současně počátek „sestry svatého Josefa“ ve Velayi, „sestry víry“ v Agenu, „sestry křesťanské jednoty“ ve Fontenayi le Comte, l. 1665. řád „slečen vyučujících“, založený Tronsonem a sl. Martelovou k vyučování dívek na vesnicích a samotách, „paní sv. Maura“ r. 1666. v Roueně zřízené P. Barréem, r. 1679. v Evreuxe „sestry lásky“ paní Tularovou, a v Ardennách družina „dcer prozřetelnosti“ sl. Morelovou atd. Krátce: když vzešla revoluce, bylo ve Francii 80.000 řádových paní, které byly oddány hlavně na výchovu a vyučování, jakož i na obsluhu nemocných.

Jak veliká byla horlivost církve o zřizování a vydržování škol, poznáváme mimo jiné z nařízení biskupa châlonského z roku 1662. arcijáhnům a venkovským děkanům jeho diecése. „Berte ročně,“ dí se v něm, „z kostelního fondu částku peněz, aby mohl býti ustanoven učitel v místech, kde pro chudobu obyvatelstva žádného není. Můžete-li sami nějak přispívat k výživě, která náleží učiteli, tož volte tento dobrý skutek před jinými, které nejsou tak potřebny a neodkladny. Těm, kteří chtějí zakládati nadace ku prospěchu kostela, připomínejte, by je určili tomuto dobrému dílu, a podněcujte bohatých nemocných, aby ve své závěti věnovali určitou roční částku tomuto účelu, připomínajíce jim důtklivě výbornost tohoto skutku lásky a velikou jeho zásluhu. Napomínejte otcův a matek důrazně a bez ustání, veřejně i v soukromí, by posýlali své děti do školy, jakmile k tomu dospějí. Slovem:

neopomínejte ničeho, co jest ve vaší moci, by ve vašich osadách byl ustanoven dobrý učitel.“

O vyučování ženské mládeže bylo postaráno dostatečně; však učitelů pro základní vyučování scházelo ještě všude. Aby zpomohl tomuto nedostatku, založil svatý Josef Kalasanský l. 1597. v Římě řád Piaristů, t. j. řád kněží, kteří se oddali zcela na vyučování mládeže. Tento řád se daleko rozšířil a sloužil výborně; ale jeho školy nezůstaly školami základními, nýbrž staly se pomálu vyššími školami a pojaly do své učebné osnovy latinu. R. 1592. založil ctihodný Caesar z Busa v Cavailloně, v diecési avignonské, „Kongregaci křesťanské nauky“, v níž byli kněží i laikové, a která byla schválena od Klementa VIII. Caesar z Busa zemřel r. 1607., a jeho žáci otvírali školy zdarma, které trvaly v jižní Francii až do revoluce. Ale i tyto školy rozšířili se brzy ve školy vyšší s vyučováním v latině.

Jiný pokus, aby zpomohl nedostatku učitelů škol obecných, učinil arcikněz Karel Demia v Lyoně, jehož působení vyličíme zevrubněji, protože blahoslavený de la Salle přijal od něho opravdové povzbuzení. Byv arcibiskupem lyonským jmenován mimořádným visitátorem diecése lyonské, poznával Demia povahy lidu, a dotýkala se ho bolestně nevědomost a zdivočilost mládeže v Lyoně. Aby vyléčil toto zlo, podal starším města Lyona důrazné „domluvy“. Magistrátní úředníci nedali se přesvědčiti, ale dobročinné osoby byly těmito „domluvami“ dojaty a nabízely prostředků, by zřízena byla škola pro chudé, kterou Demia otevřel

9. ledna 1667. ve městské čtvrti sv. Jiří. Tento den pokládal důstojný kněz za nejšťastnější den svého života, poznamenal jej na první stranu svého breviáře a slavíval jeho výroční návrat s dojemnou zbožností. Ale horlivost jeho nebyla ukojena tímto prvním založením. Obrátil se znova ke starším města výmluvnými a důraznými „domluvami“, jež měla tentokráte lepší úspěch. Starší města povolili 200 franků *) ročně na zřízení školy, v níž se děti měly učit křesťanské nauce, čtení a psaní. Brzy potom byl položen základ ještě ku třem podobným školám, a tak jich bylo pět, kde se vyučovalo darmo. Arcibiskup jmenoval Demiu dozorcem těchto škol. Kromě toho byly „domluvy“ vytištěny a rozeslány do různých měst království.

V Demiových „domluvách“ lze viděti, jak dokonale pochopil úlohu a sociální význam elementární školy, a zasluhují čestného místa v dějinách školství. Slyšme, jak moudře a velkolepě vylicuje šlechtitý kněz lyonský důležitost obecné školy pro obecnou veřejnost! „Hlavní prostředek,“ praví Demia, „jímž lze zvýšiti lesk a rozkvět tohoto velikého města (Lyona), je zřízení křesťanských škol, ve kterých by chudí obojího pohlaví byli vyučováni zdarma od útlého mládí. Toto zřízení je tak důležité a tak užitečno, že v celé správě městské není věci, která by zasluhovala větší péče a bedlivosti městských starších; nebo v tom záleží pokoj a veřejný pořádek, které nemohou trvati, když jednotliví obyvatelé neplní povinností svých k Bohu, k vlasti a ku své rodině. Děti lepších rodin budou

*) 1 frank = 81 halír.

arci poučeny o těchto povinnostech doma svými rodiči, ve školách učiteli, kterým platí, a ve vyšších ústavech rektory, které chová město; ale chudým se nedostává, by takto děti vychovávali, proto je nechávají vyrůstat v nevědomosti; pro starosti o živobytí zapomínají na to, kterak by se postarali dětem o dobrý život, a protože jsou sami vychováni špatně, nemohou jich vychovati dobře. Proto patříme jen s hlubokým bolem, jak výchova dětí chudého lidu je docela zanedbána, anť je přece pro stát nejdůležitější, protože chudých je většina, a je přece rovněž potřebno, ano ještě potřebnější, vydržovati veřejné školy pro chudé, nežli zřizovati školy vyšší pro děti zámožných rodin. . . . Je to nedostatkem dobrého vychování, že stěží nalézáme věrnou čeládku a dobré dělníky; odtud jde, že vídáme tolik zahalečův a poběhlíků, kteří ničeho nečiní kromě jídla a pití a kteří jsou ve městě jako vojsko žebrákův, od něhož jest obávati se nepořádkův. Je-li pro chudé chlapce vyučování potřebno, jest ho neméně třeba dívkám ku slávě Boží a k obecnému blahu, ježto ženské pohlaví pro velikou slabost potřebuje tím více, aby ho ctnost chránila, a protože na dobrém počátku záleží šťastný konec. Aby kněžstvo a kláštery byly chovány v dobrém pořádku, jsou zřízeny školy, kterým se říká semináře a noviciáty. Aby pak města a krajiny byly křesťansky obnoveny, a pramen četných nepořádků byl ucpán, není jiného, leč zříditi nižší školy ku vyučování dětí chudého lidu, kdež by vyučovány byly schopnými učiteli kromě bázni Boží a dobrému chování také čtení, psaní a počítání, by, majíce

tyto vědomosti a zběhlosti, mohly pracovati ve mnohých uměních a v průmysle; neb tyto základní vědomosti školní zrychlují značně prospěch a zdokonalení ve všech zaměstnáních . . . Tyto veřejné školy byly by chudým dětem poněkud vysokými školami dokonalosti, neb ohnivé vášně mládeže by se tam tlumily a rozumu podrobovaly, její rozum osvětcoval by se ctnostmi, kterým by se učila, její paměť naplňovala by se dobrem, jež by slýchala, a její vůle byla by nakloněna ctnostnými příklady, jež by tam vidala. Takové školy byly by jako tržiště (abychom mluvili slovy Písma sv.), kde by každý nacházel užitečné pomahače: ti pro hospodářství, oni pro svůj obchod, jiní i ke službě vědy. Ty malé dělníky mohli bychom poslati na vinici a užívati jich dle jejich náklonností a vloh, neb tito, byvše vzděláni v oné vysoké škole ctnosti, učinili by lidi počestnými v obcování, důmyslnými v umění, obratnými v řemesle, zkrátka: schopnými ke všemu, k čemukoli bychom jich užili. Kdyby se mládež takto vychovávala, přestaly by prostopášnosti, a zpusťlosti by ubylo . . . Mimo to byla by almužna dobré výchovy chudým prospěšnější a trvalejší nade všechny ostatní, kterých bychom jim poskytnouti mohli, protože se jí pečuje nejen o výživu těla, nýbrž také o výživu a zdokonalení duše. Dobrá výchova je trvalým dobrodiním, a duchovní vzdělání mládeže jest jistinou, kterou má vždy a z níž bere úroky po všechny dny svého života. Vpravdě, když poskytneme nesčetnému zástupu chudých základů zbožnosti a umění, není-li to, jako bychom jim podali chleba, bytu, oděvu a všeho potřebného pro

tento a onen život, když svou způsobilostí mohou všeho toho nejen sobě zjednati a od nouze života se chrániti, nýbrž i čtením dobrých knih a šetřením přikázání Božích mohou jistě dojíti věčného života, pro který jsou stvořeni?“

Karel Demia pořídil také zevrubný školní řád, v němž bylo přesně stanoveno: oddělení tříd dle prospěchů žactva, způsob vyučování a prostředky kázně. Aby vzdělal řádné učitele, shromáždil duchovní a laiky, kteří se chtěli oddati na školní vyučování, a dal jim poučení a pravidla. Kromě toho svolal starší učitele a učitelky k poradě, vysvětlil jim školní řád a zavázal je, by jej zachovávali. Všichni faráři diecése byli povinni podávati mu zprávy o učitelích a učitelkách svých farností, a časem vysýlal schopné osoby, aby přiblížily k těmto školám. Tak působil jako pravý strůjce a obnovitel školství v diecési lyonské. Ale i z jiných krajín prosili Karla Demiu o učitele; biskupové z Grenoble-u, Agde-ě, Toulona a Châlonsa psali o ně, a byli k němu posíláni jinoši na vychování. Proto zřídil Demia l. 1672. z vlastního jmění učitelský seminář církevní, kde chtěl vychovávat kněze, kteří by působili jako učitelé a vikáři ve venkovských obcích. Založil také družinu „sester sv. Karla“ k vyučování děvčat a ošetřování nemocných. Tato družina kvete podnes, kdežto učitelský seminář po smrti svého zakladatele, která jej stihla 23. října 1689., zanikl, protože ti, kteří se v něm vzdělávali, obraceli se víc a více k vyššímu učení. Blahoslavený Petr Fourier z Mattaincourta, zakladatel družiny „Panny Marie“ pro výchovu dívek, a ctihodný

P. Barré, zakladatel družiny „sv. Maura“, také se pokoušeli založiti náboženskou společnost učitelů pro chlapecké školy, ale nepovedlo se jim. Jejich zkušenosti, jichž při tom zažili, byly blahoslavenému de la Sallovi vhod.

Zatím co Demia bez ustání pracoval v jižní Francii o nápravu a rozmnožení obecných škol, ujal se ve středu říše, v Paříži, jiný šlechtitný kněz se svatou horlivostí vzdělání mládeže. Bourdoise, přítel sv. Vincence z Paula a Olierův, ctihodného zakladatele družiny sv. Sulpicia, byl bolestně dojat nevážností, ve které byly nižší školy pro nedostatek řádných učitelův a vychovatelů mládeže a pro pochybnou existenci dosavadního učitelstva. „Přál bych si,“ psal Olierovi, „aby ve škole vanul duch náboženský, nadpřirozený tak, aby děti, učíce se čísti a psáti, vzdělávaly se na dobré křesťany. Dnes přicházejí všesky třídy dětí do škol, ale tam nevládne nadpřirozený duch křesťanství. Proto se nedivme, že později jen málo jich žije po křesťansku; neb má-li býti škola s užitkem pro křesťanství, musíme míti učitele, kteří by pracovali ve svém úřadě jako apoštolé a ne jako dělníci, kteří pracují za mzdu a pokládají svůj stav za bídné řemeslo, aby si jím opatřili živobytí... Rád bych žebřal dům od domu, abych opatřil pravému učiteli výživu a žádal bych podobně jako sv. František Xaverský ode všech universit v království mužů, kteří by chtěli jíti ne do Japanu nebo do Indie kázat pohanům, nýbrž kteří by se chtěli oddati na křesťanskou výchovu mládeže. Vzdělávati dobré učitele je nepochybně užitečnější a záslužnější dílo pro

církev, než kázati po celý život s nejznamenitějších kazatelen v největších městech království. Kdyby kněz, jenž má vědomosti svatých, stal se učitelem, zasloužil by si tím své svatořečení. Nejlepší, největší, nejslavnější učitelé, doktoři Sorbonny, nebyli by k tomu dosti dobrými. Protože jsou farní školy chudé a řídí se chudými, domníváme se, že na tom nezáleží; a přece je to jediný prostředek vyplnění nepravost a rozšíření ctnost, a vyzývám celý svět, aby vynalezl cestu lepší. Myslím, kdyby dnes přišli do Francie sv. Pavel a sv. Diviš, že by přede všemi jinými úřady vyvolili úřad učitelský . . . Ale k tomu bylo by potřebí, aby brali odněkud svoji výživu, by se nejevili lidu jako žebráci a nebyli v nevážnosti . . . Křesťanskými školami se připravují srdce, aby přijímala na kázáních slovo Boží. Škola je noviciátem křesťanství, je seminářem všech seminářův.“

Bourdoise nestanul při těchto krásných slovech o křesťanské výchově mládeže. Sám otevřel ve farnosti sv. Mikuláše ze Chardonnetta křesťanskou školu, která se velmi proslavila. Léta 1649. byl v Liancourtě, kde rovněž založil školu zdarma, a mnozí duchovní a řeholníci, které vyhnala z Paříže občanská válka (fronde), dleli u něho. Všichni horovali pro křesťanskou výchovu a želeli s ním nedostatku dobrých učitelů. Nemoha sám dostatečně zpomoci tomuto nedostatku, navrhl jim Bourdoise, aby zřídili spolek modlitby, jímž by vyprošeni byli na nebi učitelé ctnostní, rozumní a horliví. Tato myšlénka byla přijata od nich s radostí. Spolek se počal 15. března 1649 a byl poručen ochraně

sv. Josefa, jenž je vzorem a patronem všech vychovatelů. Za málo dní čítal sedmdesát duchovních jakožto členův, a Bourdoise všemožně se snažil, aby byl rozšířen; psal dopisy, kázal a svolával porady k tomu cíli s neunavnou horlivostí. Jednoho dne kázal v Gentillech o této záležitosti svého srdce s takovým zápalem, že se dalo hned osmdesát osob zapsati. Všichni členové této jednoty sv. Josefa se zavazovali, že budou ze vší síly své snažiti se o křesťanské školy a modliti se bez ustání, aby Bůh vlil církevním představeným velikou horlivost o výchovu mládeže a ráčil poslati dobré učitele. Tyto modlitby, jež plynuly z pouhé lásky ku mládeži a ze svatého nadšení pro slávu Boží, byly nepochybně velmi příjemny nejmodřejšímu řediteli všech osudů. Byly vyslyšány. Sotva dvě léta minula od počátku spolku, narodil se J. Křt. de la Salle, zakladatel bratří křesťanských škol.

II.

De la Sallovo narození a dětství. Povolání a studia. Kanovníctví. V semináři u sv. Sulpicia. Výhody seminárního vzdělání. Smrt jeho rodičů. Návrat do Remeše. Jeho umrtvený život. Svěcení na kněze.

Jan Křtitel de la Salle narodil se 30. dubna r. 1651. v Remeši. Byl nejstarším synem Ludvíka de la Salle, královského rady u vrchního soudu v Remeši a Nikolly Moětové de Brouillet. Rodina de la Sallova byla velmi staré šlechty. Ku konci 16. věku usadil se Lancelot de la Salle v Remeši,

kde jeho syn František de la Salle, děd Ludvíka de la Salle, získal blízko slavného biskupského chrámu velký dům, který podnes vykazuje se pamětní deskou jako rodný dům našeho Jana Křtitele. Také rod de Bronillet, z někož Jan Křtitel po matce pocházel, náležel k nejvzácnějším šlechtickým rodům v Champagni. Více však nežli šlechtictvím rodu vynikali Ludvík de la Salle a choť jeho šlechtictvím myslí: sjednoceni jsouce živou vírou a křesťanskou láskou, žili v manželství opravdu křesťanském, šťastném a snažili se horlivě, aby svých sedm dětí, kterými je Bůh požehnal, vychovali v kázni Páně. Zejména vynikali svojí nevyčerpatelnou dobročinností, když o to šlo, aby zmírněna byla veliká bída, kterou tenkrátě zavinily v Champagni vojna, hlad, nemoci a loupežnictví.

Jan Křtitel byl prvorozeným ze sedmi dětí. Od nejútlejšího mládí projevoval velkou lásku k modlitbě a ke službám Božím. Stavěti kapličky a oltářiky a napodobovati obřady bohoslužebné, byla radost jeho dětského srdce; velmi rád také naslouchal, když byly předčítány životy Svatých, jejichž hrdinské ctnosti učinily trvalý dojem na jeho vnímavou mysl. Když osmiletý došel nejtoužebněji žádané cti, že byl přijat mezi hochy-zpěváky kostela sv. Hilaria, konal své povinnosti s takovou láskou, zbožností a vážností, že se jevil jako anděl ve svatyni. Často opouštěval hry svých druhův a spěchal do kostela, by se pomodlil před oltářem Matky Boží nebo na hrobě sv. Remigia. Mladý Jan Křtitel požíval neocenitelného štěstí, že své mládí prožil v rukou zbožné matky a před očima

křesťanského otce. Modlitba, učení a zpěv — k tomuto naváděl jej otec jeho, velký milovník hudby — byly hlavním zaměstnáním jeho prvních mladistvých let. Žádná zlá moc nerušila duševního a mravního rozvoje dětského, žádné neslušné slovo nekalilo čistoty jeho srdce. Když Janu Křtiteli bylo devět let, chodil jako chovanec mimo ústav bydlící do vyššího učiliště, založeného universitou remešskou léta 1554., které tenkrát za výborného rektora, Tomáše Merciera, bylo u veliké vážnosti. Vlohami a pilností, jakož i bohabojností a přívětivostí prospíval Jan Křtitel velmi ve studiích a dobyl si vážnosti svých učitelův a náklonnosti svých spolužáků.

Radost z modlitby a ze služby Boží byly patrné známky, že v duši chlapcově působila milost Boží a volala ho k vyšším věcem. Žádal býti knězem. Rodině jeho bylo by zajisté milejší bývalo, kdyby jako prvorozenec, šetře obyčeje tehdejších časů, byl se věnoval službě státní, rod zachoval a svými vlohami ku větší vážnosti mu pomohl; ale hlas přirozenosti musil umlknouti tam, kde hlas Boží stále zřetelněji bylo slyšeti. Jan přijal 11. března r. 1662. tonsuru a stal se klerikem. Ještě ani nezcela jedenáctiletý odřekl se světa a jeho požitkův a oddal se službě Boží. Šťastný hoch, který ve květu nevinné mladosti daruje své nerozdělené srdce Nejvyššímu a zvolá obětavě: *Dominus pars haereditatis meae et calicis mei!* (Hospodin díl dědictví mého a kalicha mého!) Duchovní povolání Janovo zjednalo jeho rodu, jehož jméno nesmrtelným učinil, více slávy, nežli kdyby se byl domohl nevím jak vy-

sokého postavení ve světě; a ačkoliv volbou kněžského stavu vzdal se potomků tělesných, stal se, jak uvidíme, duchovním otcem tisícronásobného potomstva, jehož požehnané působení rozšířilo se po vší zemi

Jest patrné, že vstupem ve stav duchovní nebyly jeho studie přerušeny, nýbrž pokračováno v nich tím horlivěji tak, že Jan, jenž vynikal vzácným souladem všech darů ducha i srdce, dobyt si obecné úcty a podivu. Proto když kancléř university remešské, Petr Dozet, arcijáhen champagnský, přemýšlel o tom, aby kanovníké obročí, které měl po 53 léta, odevzdal hodnému nástupci, obrátil zrak svůj na svého strýce Jana Křtitele de la Salle. S přisvědčením arcibiskupovým vzdal se k jeho prospěchu svého úřadu a Jan byl 7. ledna 1667. uveden v úřad kanovníka. Kapitola velechrámu remešského náležela k nejslavnějším ve Francii; bylo v ní 56 kanovníků, mezi nimi osm hodnostářů; k ní náležel kdysi sv. Bruno a 4 papežové (Sylvestr II., Urban II., Hadrian IV. a Hadrian V.); vydala mnoho kardinálův a biskupů. Když tedy Petr Dozet do tohoto staroslavného sboru povolal jinocha ani ne 16letého, byl zajisté zcela přesvědčen o ctnosti tohoto jinocha. „Můj mladý strýče,“ pravil mu, „pomni dobře, že kanovník musí býti Kartusianem a jest mu trávit život v ústraní a v samotě.“ Této rady nezapomněl Jan de la Salle nikdy.“

Jednání ono, zadati obročí nedospělým, nebylo bez nebezpečí. Jak snadno mohl tak mladistvý

kanovník oddati se životu rozmařilému a pohodlnému, jsa nezávislým a maje jistý užitek hojných příjmů! Pro Jana de la Salle však tohoto nebezpečí nebylo, neboť od prvního okamžiku nacházel ve své nové důstojnosti jenom nové a těžké povinnosti a účinnou pobídku, aby obdržené důstojnosti stále hodnějším se stával. Zůstal pokorný, zbožný, pilný a tichý. Přicházel v čas do kůru a modlíval se s nábožností svatého officium. „Pan de la Salle jest nám,“ říkával jeden z jeho druhů, „vzorem správnosti, skromnosti a nevinnosti.“ Když dokončil studia gymnasijsní a dvouletý běh filosofický, nabyl l. 1669. po stkvělé zkoušce hodnosti magistra. Ale Jan Křtitel neodlučoval nikdy vědy od lásky k Bohu; proto neopomíjel za svých horlivých studií žádného svého zbožného cvičení; tím spíše znamenitě pokračoval v životě náboženském, počav právě tenkrát onen kající život, kterým vstoupil do šlépějí světcův a uschoptil se býti vyvoleným nástrojem Božím. Dějiny uchovaly nám, že Jan Křtitel de la Salle spával v té době na polenech, aby své tělo umrtvoval a dobu spánku zkracoval, čas modlitby však aby nastavoval. Již tento jediný příběh dostačuje, aby nás přesvědčil, s jakou opravdovostí byl zbožný jinoch pilen následovati Ježíše Krista.

Mladý kanovník byl svým církevním postavením povolán, aby zasedal někdy v radě arcibiskupské a krmil duše chlebem Boží pravdy. Proto si žádal, aby důkladně byl vyučen bohosloví a k tomu cíli obrátil zření své ku Paříži, kde na Sorbonně působili slavní učitelé svaté vědy a pojili s vědeckým vzděláním rovně potřebnou výchovu

ku kněžskému posvěcení. Se svolením výborných rodičů svých vstoupil 18. října 1670 do kněžského semináře sv. Sulpicia v Paříži. Ctihodný Olier, který byl položil základ k tomuto požehnanému ústavu, arci již tenkrát nežil, ale jeho duch a příklad jeho vznešených ctností působily u svatého Sulpicia stále a řídily jeho důstojné následovníky. Pán z Bretonvilliersa byl od Olierovy smrti superiorem a pan Tronson ředitelem semináře. Tohoto, jenž stal se časem generálním superiorem Sulpicianů, vyvolil si de la Salle duchovním vůdcem svým. Chovanci od svatého Sulpicia docházeli k učebným hodinám do Sorbonny. Z jiných důležitých a spásitelných zařízení, jimiž seminaristé byli připravováni ku svému vznešenému povolání, budiž zde vytknuto ono, jehož cílem bylo vzdělání zdatných katechetův. Olier najal různé síně a shromažďoval v nich na 4000 dětí, kterým seminaristé pod správou ředitelovou vykládali pravidelně katechismus. Toto nařízení, které sv. Vincenc z Paula velmi chválil, mělo by velmi horlivě napodobováno býti ve všech kněžských seminářích. Tenkrát, kdy byl v semináři u svatého Sulpicia náš mladý kanovník, spravoval katechetická cvičení professor Bauyn, obrácený kalvín, který vynikal brdinskou ctností a podivuhodnou schopností u vedení duší. Svolával týdně aspoň jednou katechety a bavíval se s nimi o povinnostech a pravidlech jejich úřadu; kromě toho míval měsíční poradu, které obcovali seminaristé, a v níž byla konána praktická cvičení, kterak jest udíleti katechetické vyučování. Při tom promlouval o všech jednotlivostech katechetického umění a před

svýma zrakoma dával chovancům prováděti odporučená pravidla.

U sv. Sulpicia, kde duchovní život a vědecké studium pokračovalo zároveň, prožil de la Salle šťastně půldruha roku, jsa ctěn a milován od svých představených a spolužáků. Jeden z jeho učitelů, Lechassier, dal mu toto slavné svědectví: „De la Salle hned od počátku šetřil věrně pravidel a byl správným ve cvičeních ústavu; brzy potom zdálo se, že ještě více je dalek světa, nežli byl při svém vstupu. Obcování jeho bylo vždy tiché a počestné; pokud vím, neublížil nikdy nikomu, aniž si zasloužil jediné výčitky.“ Podobnou chválu vzdali mu jeho spolužáci. Říkali později často bratřím křesťanských škol: „Váš zakladatel byl již u sv. Sulpicia naším vzorem; bylť světce.“

Jednota sv. Josefa, kterou založil Bourdoise ku vyprošení dobrých učitelův od Boha pro děti lidu, nalezla účastenství také v semináři u svatého Sulpicia. De la Salle, jehož bystrý rozum poznal důležitost jednoty, a jehož srdce pro všecko ušlechtilé bylo nadšeno, přistoupil k jednotě také a snažil se velmi horlivě pomáhati jejímu cíli a víc a více spolužáků jí získával. Do dneška ukazují pod prastarými stromy v seminární zahradě skromnou svatyni, kde, dle ústního podání, se scházivali seminaristé, kteří byli údy jednoty sv. Josefa, aby se modlili a promlouvali o myšlénkách své horlivosti Bohem požehnané. Tato jednota a dříve jmenovaná katechetická cvičení, jimiž seminaristé se stýkali s dětmi lidu nižšího stavu, byly v ruce Božské prozřetelnosti nástrojem, kterým byl mladý kanovník upozorněn

na veliké, ladem ležící pole výchovy chudých, a uveden v obor vzdělávání mladeže, ve kterém se měl státi velikým reformatorem. Také poznáme v dalším líčení dějin de la Sallových, že právě bývalí seminární druhové zvláště pomáhali ctihodnému zakladateli v jeho podnicích. Seminář svatého Sulpicia, kterému francouzská církev za mnohé dobro děkovati má, nebyl tedy dle vypravovaného bez účinku na vychovatelské povolání de la Sallovo.

Svět nemiluje těchto seminářů. Ruší internáty v seminářích učitelských a snaží se kněžské semináře vyhladiti. Říkává se, že odloučenost seminářů je se škodou na vývin povahy; neboť jen ve proudu světa vytváří se prý povaha. Není nic falešnějšího nad toto běžné tvrzení. V ruchu světa se zkouší povaha, ale v ústraní se vyvíjí; kdo se nestal charakterem v malé společnosti, ten ve veliké společnosti světa zůstane třtinou, která sem tam bez pravidla větrem se klátí. Ale, dí se stále, seminaristé neznají lidí! I toto tvrzení je nesprávné. Cesta ku pravému poznání lidí vede branou opravdového poznání sebe; ale toto se daří lépe v osamělém, přísném pozorování sebe, nežli ve zmateném hluku světského života, který nenechá člověka, aby v sebe vešel. Také ku správnému pozorování jiných skýtá pospolný, tichý život v semináři prospěšnější příležitosti, nežli povrchní známosti života mimo seminář. Výtky, které obyčejně se činí seminářské výchově, jsou jen marné záminky, jimiž se má zastříti vlastní příčina odporu. Skutečná příčina nepřátelství ku kněžským seminářům záleží ve příkrém odporu ducha pozitivního křesťanství, který v se-

minářích panuje, a ducha světa. V seminářském zátíší prozpytují kandidáti kněžství záhyby svého srdce a upřímným poznáním sebe učí se znáti svět, ehož obraz chová každé srdce lidské; učí se přemáhati sebe a těmito nejtěžšími a nejušlechtilejšími vítězstvími ozbrojují se proti pokušením světa. Božská pravda, vznešený duch křesťanství proniká v nerušeném, stále pokračujícím rozjímání jejich nitro veskrze tak, že hlava a srdce i vůle nabývají podivuhodné sjednocenosti a skody: čistota srdce ostříhá jasnosti mysli, jejíž světlo, sesílené Božským zjevením, vniká zase do srdce, kde se proměňuje v teplo, sílu a ve šlechetné skutky. Ze seminářů vycházejí kněží, kteří spojují dětinnou pokoru s rekovností mučeníků; kteří vysoce si váží ideálu svého povolání a nedají si ho nikterak ze srdce vytrhnouti; sloupové křesťanské vzdělanosti, kteří Božskou pravdu šíří a jí hájí a rozžihají oheň svaté lásky, který rozněcuje ku šlechetným skutkům. V seminářích vzdělávají se vojínové Ježíše Krista, kteří bojují boje Boží a uchovávají světa od pádu, protože ochraňují základů sociálního pořádku, — aby proto byli znamenáni jako nepřátelé státu. Opravdu, vzdělávání kněžstva opanované a řízené smýšlením světským nemůže světu prospívati, protože ničím nad něj nevyniká! Ze seminářů církevních vystoupili kněží, jimž se divil svět pro hrdinnost, kterou čelili surovému násilí francouzské revoluce. Nebyli tito mužové charaktery silné a šlechetné? A kdo by se odvážil upíratí pevné povahy německým kněžím, kteří po léta s nezlomnou statečností snášeli mučeníctví boje, který se zove

kulturním? Tito kněží, o kterých dějepisectví budoucnosti bude vyprávěti s nezdílnou úctou, byli vychováni v církevních seminářích. Proto chápeme úplně, proč duch církvi nepřátelský se snaží semináře zničiti; činí tak v domněnce, že s duchovenstvem vychovaným v ústavěch světských v duchu světa bude míti snadnou práci. Ale církev svého práva na církevní výchovu svých sluhů hájiti bude a musí až do konce, neboť církevní výchova kněžstva je podstatné zařízení církve stanovené sněmem trientským.

Kdo by vyslovil nesmírně požehnané účinky čistě církevního semináře, jakým byl onen svatého Sulpicia, na jinocha tak ideálně snaživého, jakým byl Jan Křtitel de la Salle? Bohužel, příliš záhy zašli šťastní pro něho dnové seminárního života; nebylo mu dopráno, aby dle svého přání pobyl u sv. Sulpicia, až by vysvěcen byl na kněze. Chtěltě Bůh svého vyvoleného služebníka vésti neobyčejnou cestou svého určení; odvolal jej ze semináře a postavil do školy nekonečných útrap a zkoušek. 20. července r. 1671. umřela mu matka, a 9. dubna r. 1672. odešel za ní na věčnost jeho otec. Jan Křtitel, kterému o smrti otcově nebylo ještě plných 21 let, složil trpkou bolest ze ztráty vzorné matky a výborného otce k nohám ukřižovaného Spasitele a vžíval pln oddanosti nevyzpytatelnou prozřetelnost Boží. Ale jeho rodiče zůstavili kromě něho ještě šest dětí, které byly nyní osiřelé. Jan Křtitel jako nejstarší stal se teď hlavou rodiny; bylo mu spravovati jejich jmění a býti zástupcem otcovým a matčíným svých sourozenců dle vůle otcovy, jak

tento na smrtelném loži byl oznámil. Nebylo-li přirozeno za těchto okolností, že počal pochybovati, zda je skutečně povolán ku kněžství? Byl dosud svoboden, nejso vázán žádným vyšším svěcením. Neměl-li pokládati neočekávaně časnou smrt svých rodičů za řízení Boží, které ho zvalo, by ve světě zůstal, úřad otcův zaujal a sám si domácnost založil, aby své sourozence snáze vychovával a lépe se o ně staral? Jeho příbuzní snažili se, by jej takovým a podobným předstíráním od dalšího sledování jeho dosavadní cesty. Tu se utekl Jan Křtitel k Bohu. Za Tronsonova řízení konal po osm dní duchovní cvičení. Tím se mu znova objasnilo jeho povolání k duchovnímu stavu, načež 19. dubna roku 1672. opustil seminář sv. Sulpicia s nezvratným úmyslem, že se stane knězem.

De la Salle vrátil se do svého otcovského domu v Remeši, aby na tamní bohoslovecké fakultě pokračoval ve svém studiu a řídil výchovu svých sourozenců. V den před svátkem nejsvětější Trojice léta 1672. (12. června) byl posvěcen na podjáhna a nyní byl nezrušitelně připoután ke službě církve. Přísný pořádek, jehož požehnání byl zakusil u sv. Sulpicia, zavedl ve svém domě, ve kterém pro sebe a své sourozence zařídil klášterní pořádek životní. Doba spánku, vstávání, modlitby, práce a oddechu byla určitě stanovena a přesně dodržována. Tak žil, vzdálen jsa světa, život skrytý, který byl s celou opravdivostí věnován studiu, modlitbě a rozjímání, umrtvováním a skutkům lásky ku bližnímu, a připravoval se ku přijetí svatého posvěcení na kněze. Již v tomto období svého života, kdy

smyslná přirozenost obyčejně mocně se ozývá, dopracoval se velké nadvlády nad svým tělem, protože se tuze postil a spánku si užímal. Tohoto vítězství mladý kanovník nedobyl bez velkého namáhání. Chtíval částku nočního času získati ke studování a k modlitbě, ale po 10. hodině přemáhala jej ospalost, což v tomto věku je docela přirozeno, a on jen s námahou shromažďoval své myšlenky. Aby zvítězil nad touto ospalostí, klečival při modlitbě často na ostrých kamenech, a na svém psacím stole učinil takové zařízení, že jeho čelo narazilo na ostré hřeby, jakmile se hlava k usnutí naklonila. Jen zmíněno buď, že své kanovnické povinnosti vykonával s největší svědomitostí a modlitbu v choru modlíval se v čas a nábožně. 21. března r. 1676. byl posvěcen na jáhna, když byl již o rok dříve dosáhl hodnosti licenciata bohosloví. Zdá se býti podivno, že de la Salle, když se byl stal podjáhnem, čekal skoro čtyři léta na přijetí jáhenství, a potom zase dvě léta, nežli vstoupil v úřad kněze. Učinil tak ne proto, jakoby pochyboval o svém povolání ku kněžství, nýbrž proto, že při vznešené myšlence, kterou o kněžském povolání choval, pokládal se v pokoře za nehodna této důstojnosti. „Svěcení,“ říkával, „která jsem již přijal, dodávají mi důstojnosti takové, která je daleko nad mou zásluhu.“ Tak se stalo, že teprve na výslovný rozkaz duchovního vůdce svého přijal posvěcení na jáhna a na Bílou sobotu (19. dubna) l. 1678. svátost svěcení kněžstva. Druhého dne (na hod Boží velikonoční) slavil pak v katedrále remešské svoji první mši svatou s největší pozorností a zbožností bez okázalosti. Kdo by

pověděl, co se dalo v pokorném a krásně připraveném srdci mladého kněze při tomto svatém ději? Bez pochybnosti při prvním slavení nekrvavé oběti Nového Zákona sebe sama Pánu obětoval a obnovil předsevzetí, že bude ve všem plniti svatou vůli Boží, a že se bez výminky odevzdá vedení Božské prozřetelnosti. Od své primice obětoval de la Salle denně mši svatou a nedal se nikterak zdržeti od konání této povinnosti; i když býval nemocen, vzchopil se a dal se k oltáři dovésti, by slavil svatá tajemství. U oltáře vzdělával přítomné takovou pozorností a zbožností, že na něm nikdy žádný nepozoroval nějaké roztržitosti.

III.

Povlovná příprava de la Sallova k jeho posláni, k němuž ho prozřetelnost Boží vyvolila. Roland. Mikuláš Barré. Sestry Ježíškovy. Nyel a jeho svobodné školy pro chlapce. De la Salle doktorem bohovědy. De la Salle přijal učící bratři do svého domu.

Zatím byl již de la Salle Božím řízením na onu cestu přiveden, na které se měl státi jedním z největších vychovatelův a dobrodinců lidstva. Po svém odchodu ze semináře sv. Sulpicia byl si vyvolil za duchovního vůdce svého výtečného kněze, Mikuláše Rolanda. Ten se narodil 2. prosince roku 1642. v Remeši; byl doktorem Sorbonny, kanovníkem a bohoslovcem při remešské kathedrále, muž asketický, horlící o spásu duší a žijící jako světec.

De la Salle náležel k nejhorlivějším duchovním synům Rolandovým a za jeho vedení velmi postupoval na cestě dokonalosti. Roland to byl, který ho ponuknul, aby přijal svěcení na jáhna i na kněze; on také obrátil oheň lásky jeho na pole výchovy.

Mikuláš Roland konal totiž léta 1670. postní kázání v Roueně, hlavním městě Normandie, a při té příležitosti poznal P. Mikuláše Barréa z ústavu sv. Františka z Paula, který tam byl kazatelem a professorem bohosloví. Týž byl založil družstvo „sester prozřetelnosti“, protože cítil nejupřímnější útrpnost se zanedbanými dětmi chudiny. Tyto sestry vyučovaly malá i větší děvčata ve dvou školách ve městě a po učení docházely do domův, aby cvičily také dospělé zejména k hodnému přijímání svatých svátostí. Řád sester prozřetelnosti, který jmenovaným způsobem vznikl, žil také po smrti P. Barréa (1686); šířil se dál a dále a je podnes okrasou církve. Roland navštěvoval v Roueně školy této mladé společnosti a poznával jejich cíl a zařízení. V Roueně sešel se také s paní z Maillefera, dámou bohatou, plnou ducha tuhé kajicnosti a nejušlechtilejší obětavé lásky, která tenkrát podporovala všechny dobré podniky v Roueně, a jejíž zřetel směřoval zvláště k tomu, by zpomozeno bylo školství chudých. Byla narozena v Remeši a slíbila Rolandovi, že zřídí také ve svém rodišti, Remeši, svobodnou školu pro chlapce. Zatím byly vyšly Demiovy „Domluvy“ a pohnuly Rolandem tak, že si umínil zakládati školy pro chudé ve svém rodišti. Když se do Remeše vrátil, založil hned tovaryšstvo učitelek, jménem „sestry Ježíškovy.“

P. Barré poslal mu jednu ze sester „prozřetelnosti“ jako představenou nového tovaryšstva. Roland sám ujal se vedení novicек, aby všem vštípil téhož ducha horlivosti, zbožnosti a obětavosti; a když vzdělal několik učitelek, vyprosil si a obdržel od scholastika dovození, zřizovati svobodné školy pro dívky. Najal v různých částech města místnosti, kde sestry po celý den vyučovaly dívky malé i větší. Také vzdělal učitelky pro venkov. Namáhal se všemožně, zdokonalil učebné metody, a doslechl-li někde o dobré škole, spěchával tam, aby dle tamního způsobu vyučování přiučil se pro svůj podnik. De la Salle míval při těchto snahách o dobro opuštěné mládeže živé účastenství, a Roland se snažil tím spíše získati jej pro svůj ústav, ježto sám byl chatrného zdraví a strachoval se, že jeho dílo bez ochránce zanikne. Kromě toho s přibývajícím rozvojem ústavu přibývalo i jeho nepřátel. Učitelé byli řevniví, městské úřady nejevily žádné horlivosti, i sama duchovní vrchnost byla zdrželiva k ústavu, a tak se Roland marně domáhal jeho zákonitého uznání. Proto mu tím více záleželo na tom, aby získal pro své zařízení v panu de la Sallovi ochránce s mocným vlivem, jaký měl pro svůj rod, pro své bohatství a pro svazky svého rodu. De la Salle, který byl právě četl Demiovy „Domluvy“, jimiž byl dojat, přisvědčil ochotně k záměrům svého duchovního vůdce a rozněcoval se víc a více pro veliké dílo výchovy chudých dětí. Když Roland, jemuž bylo sotva 36 let, umřel 27. dubna r. 1678., tedy osm dní po vysvěcení Jana Křtitele na kněze, mohl umříti s utěšeným vědomím, že v díle, které byl

počal, bude jeho přítel pokračovati. Na smrtelném lůžku jmenoval Jana Křtitele de la Salle vykonavatelem své závěti a pravil mu: „Svěřuji vám své mladé tovaryšstvo sester Ježíškových; je to nejvzácnější podíl, který ode mne přijímáte. Z lásky ku mladistvým duším, které jsou vykoupěny krví Ježíše Krista, dokonáte dílo, které jsem počal.“ A skutečně, jak píše kronika champagnská, byl by býval nový ústav, jemuz Roland po dlouhá léta nedílnou lásku svoji věnoval a jemuz umíraje své jmění byl odkázal, po jeho smrti zanikl, kdyby ho nebyl de la Salle chránil.

Tento snažil se především, aby zjednal ústavu zákonitého uznání. Toho dosíci nebylo snadno, neboť vyžadovalo se k tomu svolení města, arcibiskupa a královské výsady od sněmu. Ale městská rada se obávala naložiti obyvatelům nové břímě; arcibiskup se rozpakoval doporučiti ústav sotva osvědčený, a sněmovna nebyla ochotna rozmnožiti počet náboženských družin. Ale statečná povaha de la Sallova nepolekala se překážkami. Pojal ku pomoci vliv svých příbuzných a přátel, odůvodnil práce sester, ty pohnul, ony přesvědčil a tak ustavičnou prací dodělal se formálního uznání ústavu ode města. Také arcibiskupa Letelliera získal pro věc dobrých sester tak, že je tento dobrodiním zasypával; skrze bratra svého Louvoise, povědomého válečného ministra Ludvíka XIV., zjednal jim královské výsadní listiny a na vlastní útraty dal ji ode sněmu zapsati (1679). Majíce trvání zajištěno, pracovaly sestry s horlivostí a důvěrou prospěšně za moudrého řízení de la Sallova, na nějž počínalo město patřiti

jako na dobrodince dětí. Práním zesnulého přítele jeho bylo tak vyhověno, ale vychovatelské povolání de la Sallovo došlo tím teprve počátku svého rozvoje. Výchova děvčat neměla býti cílem jeho života; daleko více byl ustanoven k tomu, by se stal o'právncem a strůjcem mnohem důležitější výchovy chlapců. Slyšme, kterak jej Bůh nepozorovaně vedl k tomuto povolání.

Kdysi, bylo to v červnu r. 1679., chtěl de la Salle dle svého zvyku navštívit sestry Ježíškovy v jejich klášteře. U bránky napadl dva znavené pocestné, kteří žádali o vpuštění. Jeden byl muž v nejlepším věku, druhý byl ještě mlád. Toto setkání, na pohled nahodilé, bylo počátkem řádu bratří křesťanských škol.

Starší z obou příchozích byl Adrian Nyel; druhý, jemuž bylo teprve 14 let, byl pomocník Nyelův. Přicházeli z Rouena; paní z Maillefera je poslala, by založili v Remeši školu pro chudé hochy. V Roueně trvaly podobné chudinské školy již přes 100 let. Dle jednoho spisu ve hlavním chudobinci rouenském byly tam již v únoru r. 1555. zřízeny 4 školy pro chudé a svěřeny 4 kněžím, kteří majíce po 40 livrech*) ročně vyučovali chudé chlapce náboženství, čtení a psaní. Druhého roku byly zřízeny také 2 školy pro chudé dívky a odevzdány počestným paním. Od r. 1587. musili chovanci části školního času užívat k tomu, by se vyučili řemeslu. Byly to tedy školy učebné a pracovní. Snesení rady chudých od 28. března r. 1654. nařizuje, aby

*) 1 livr == 80 haléřů.

všichni chlapi a všechna děvčata od 8. roku „učili se křesťanskému náboženství, řemeslu, čtení a psaní“. Pohromami času sešly tyto školy chudých; Adrian Nyel podjal se jejich obnovy. Spojil se s mladými kleriky a založil jednotu, jejíž údové sluli „bratři“. Těmto odevzdal vedení svobodných škol v Roueně a Darnetale, a sám zatím k jejich chování a vyučování dohlédal a je řídil. Za skrovný plat 50 livrů byli učitelé, kostelníci a ošetřovateli nemocných. Nečinili slibů, zůstávali však obyčejně věrni svému povolání, které si ze zbožnosti byli zvolili. Nyel byl ještě údem této jednoty a jako „bratr Gabriel“ oblačel se v duchovenský oblek, když na doléhání paní z Maillefera sobě umínil, že zřídí v Remeši svobodnou školu dle škol v Roueně. Protože po celý život svůj se obíral chudými dětmi a byl ducha podnikavého, byl práven pokládán za nejschopnějšího muže, jenž by založil nové školy chudých v Remeši.

De la Salle dal Nyelovi přednost. Sotva byl Nyel u představené začal, již dala tato ochránce jejich ústavu, pro kterého Nyel přinesl doporučující list, prositi, aby byl účasten jejich rozmluvy. Se živým účastenstvím naslouchal de la Salle záměrům Nyelovým, ale přehlédl najednou i překážky, které se jim mohly klásti. S velkou námahou vymohl arcibiskup uznání řádu sester Ježíškových; bude-li chtíti a moci novému podniku rovněž vydatně pomáhati? Nebude-li se scholastik obávati o svoji vážnost? Nepoleká-li se magistrát novým břemenem městské pokladny? Nesúčastní-li se veřejné mínění záměru Nyelova? Proto radil Nyelovi k největší opatrnosti a pozval jej, aby se ubytoval

v jeho domě, by jeho předsevzeti zůstalo zatím skryto, a ne, jak paní z Maillefera byla jej odkázala u jejího otce. Nyel přijal přívětivé pozvání. Ale jeho šlechtitný příznivec, jenž byl velmi starostliv o provedení Nyelova úmyslu, přednesl záležitost tu ve vroucí modlitbě Bohu a radil se v tichosti se zbožnými a moudrými spolubratřími. Přisvědčili rozumu de la Sallovu, že nejjistější cesta ke zdaru podniku by byla, kdyby se nová chlapecká škola odevzdala horlivému a ráznému faráři ve městě. V despotickém státě Ludvíka XIV. bylo totiž obecně uznáváno právo farářů, že mohli zřizovati ve svých osadách školy, neboť právem hledělo se na školy jako na potřebnou pomůcku vykonávání duchovního úřadu. De la Salle navrhl Dorignya, faráře u sv. Mořice, a když jeho návrh byl schválen, jal se vyjednávat s ním. Tento důstojný farář vyjevil ctihodnému de la Sallovi, že již po delší dobu zabývá se myšlenkou, kterak by zřídil ve své osadě svobodné školy, a ujal se s jistou horlivostí nabízené mu příležitosti, by své předsevzetí uskutečnil. Přijal Adriana Nyele a jeho mladého pomocníka do vlastního domu a pečoval o jejich výživu a o zřízení školy za skrovnou náhradu 150 franků, které paní z Maillefera za každého platila. Škola byla otevřena jménem faráře u svatého Morice, přihlásilo se mnoho žákův, a dařilo se jí výborně. Učitelé psaní, o jejichž výsadách později promluvíme, divně ovšem hleděli na svobodné školy, ale musili dbáti farářova práva. Nyel obcoval čile s de la Sallem; navštěvoval jej pilně, radíval se s ním o nahodilých překážkách a někdy ho pro-

síval o služby, které úslužný kanovník rád vyplňoval. Ale ostatně neměl nikdo z obou záměrů do budoucna a nepomýšleli na to, aby se kdy spojili.

Několik měsíců po otevření svobodné školy u sv. Morice uzavřela paní de Croyère, že založí rovněž svobodnou školu chlapeckou ve farnosti sv. Jakuba, do které náležela. Byla bohatou vdovou a protože povážlivě stonala, chtěla před svou smrtí postavit trvalý pomník své lásky k chudým. Požádala rady od de la Salle, a že právě v tu dobu hlásili se u Nyela tři mladí kandidáti, poznal de la Salle v této okolnosti známku Boží vůle a přimlouval se za zřízení nové školy. Ta byla otevřena v září r. 1679., když paní de Croyère k jejímu vydržování byla odkázala farnosti jistinu 10.000 franků. Nyel zasvětil ony tři kandidáty v umění vyučovati a vychovávati a dal je do nové svobodné školy, kde vyučovali chlapce pod jeho správou. Ale tato správa nepostačovala. Nyel byl zbožný, horlivý a nezištný, byl také horlivým učitelem a statečný u vedení žákův; ale nebyl schopen řídit vznikající společnost učitelů; k tomu byl, jako Pestalozzi, úplně neschopen. Jsa pln nepokoje a často zaměstnán cestováním a vždy novými podniky, nemohl ve mladém tovaryšstvu zachovati ducha shromážděného, sjednocenost a pravidelnost, jak toho bylo třeba. De la Salle, jsa veskrze mužem pořádku a pravidelnosti, poznal, že je potřebí, aby údové tovaryšstva byli poddáni správě jednotné, obezřelé a jisté. Ujal se tedy rázně tovaryšstva, aby zamezil zánik počatého krásného díla. Fara u sv. Morice, kde bydlelo pět učitelů, byla příliš

těsná pro tolik lidí, a také její příjmy nedostačovaly k jejich výživě. Šlechtný kanovník, který měl upřímnou soustrast se smutným postavením tovaryšstva učitelů, najal proto na své útraty učitelům zvláštní dům blízko svého, aby je mohl snáze navštěvovati a posýlal jim pokrmy ze svého domu. Učitelé se přestěhovali do nového příbytku svého 25. prosince r. 1679. Aby zavedl pořádek v jejich pospolitém životě, dal jim de la Salle některá pravidla: ustanovil přesně dobu vstávání, spaní, modlitby a vyrazení, a často za den dohlédal, zdali jsou jeho předpisy navlas zachovávány. Nyel otevřel v tomto domě třetí školu, která rovněž jak ostatní byla hojně navštěvována. Protože Nyel často cestoval, a mladí učitelé bývali pak bez dohledu, nařídil de la Salle brzy potom, aby trávili celý den ve svém domě, kromě mše svaté a školy. Od té doby jídali s ním a po večerní modlitbě vraceli se do svého příbytku. To trvalo, až uplynula lhůta, na kterou byl společný dům najat.

Horlivost, s kterou se de la Salle na tento skutek lásky oddal, nepřekážela jeho bobosloveckým studiím. Prodlužoval je až do noci a ráno vstával dříve než jeho bratři. Svému sluhovi rozkázal, aby jej probouzel o 4. hodině a, kdyby potřebí bylo, aby jím třásl, až by úplně procitl. Léta 1681. podjal se povinných zkoušek a hájil svých thesů s takým prospěchem, že mu boboslovecká fakulta přiřkla hodnost doktora. Povšimnutí při tom zasluhuje, že 30letý učenec již při svém doktorském hádání odsoudil bez obalu bludy jansenistův. Patrně nepochybně ještě tenkráte de la Salle, že založí svůj

ústav, a zdálo se, že jeho učené studie vzdalují ho od vyučování obecného, jemuž později měl patřiti celý jeho život. „Představuji si,“ dí ve svých pamětech, „že vnější dohled můj ke školám a učitelům neváže mne nic dále, nežli pečovati o jejich výživu a působiti k tomu, aby úřad svůj konali zbožně a pilně.“ Proto byla jeho péče o učitele jen vedlejší prací; hlavní činností jeho byly studie a duchovní správa. Ač mlád, byl hledaným zpovědníkem. Jeho studia, jeho sebranost a opravdová snaha po vlastní dokonalosti, získaly mu důkladnou znalost lidského srdce a obdařily jeho ducha osvícením, které obyčejně bývá plodem jen dlouhé zkušenosti v duchovní správě. Starý životopis z r. 1733. dí po této stránce o de la Sallovi: „Ke svým kajeníkům býval velmi laskav; naslouchal jim s trpělivostí, odpovídal s dobrotou, a svým slovům dodával takové líbeznosti, že vnikala do srdcí. Rozptyloval jejich pochybnosti, odstraňoval překážky a udílel jim pravidel pro život. Uměl získati srdce Bohu a tím dal na jevo, že kněz nikdy není nezkušen, jestliže má ducha Božího.“

Zatím nadešla doba, kdy de la Sallovy styky se školními bráťmi Nyelovými měly se státi důvěrnějšími. Nájemní smlouva o domě bratří chýlila se ku konci, a ctihodný kanovník ocitl se před důležitým rozhodnutím. Učící bratří pod správou de la Sallovou byli ve všech směrech tak pokročili, že sám Nyel žádal, aby je zcela k sobě přijal a řídil. Vyhoví-li de la Salle tomuto přání, musí svůj dosavadní tichý život změnit a obtížit se břemenem pracným, plným starosti; také jeho přátelé a pří-

buzní by odpírali, to zajisté předvídal. Proto odcestoval de la Salle do Paříže, aby se poradil s P. Barréem, který tam byl založil pět dívčích škol a seminář pro učitelky. „Přijměte,“ radil Barrée, „učitele do svého domu a buďte jim ředitelem a otcem. Překážek se nesmíte zaleknouti. Jako ze hroznu nelze vytlačiti vína, leč by byl rozmačkán, tak ani duše lidská nemůže způsobiti nějakého znamenitého dobra, nebyla-li dříve pod lisem pronásledování, strastí a pokušení.“ Tato rada působila na de la Salle, jehož veškerá snaha mířila k tomu, aby ze všech sil dobře činil ku spáse svých bližních. O svých jmeninách, 24. června roku 1681., přijal celé tovaryšstvo ve svůj dům. Co mu bývalo dosud jen vedlejším zaměstnáním: vzdělávání a řízení bratří vyučujících, to mělo býti od nynějška hlavní jeho úlohou.

Svět, který jen z časných ohledů soudí a jedná a ducha Božího nechápe, bylo toto jednání na závadu. Hanělo se, že tento veleurozený pán sklonil se k tovaryšstvu tak nízkému; že doktor bohosloví jedná s prostými učiteli abecedy, málo vzdělanými; že církevní hodnostář oddal se zaměstnání, které je tak málo váženo. Tenkrát pokládalo se — protože se šlechta těšila přízni královského dvora — již za málo čestné, když muž od stavu přebral farní úřad; tož zajisté pokládáno jako zneuctívající naprosto, když urozený kanovník remešské kathedrály obětoval se výchově chudých. Rodina de la Sallova, která se nadála, že on dle svého šlechtictví a svých vědomostí dojde vysoké důstojnosti církevní, cítila se pokořenou a byla

rozhořčena. Konala se rodinná porada, a ustanoveno, odejmouti mu jeho bratří, neodloučil-li by se od učitelův. Ale Bohem osvícený muž neprodléval ani okamžiku se svým předsevzetím. On nechtěl a nemohl nechat učitelův, aby pozbyli odvahy a byli opuštěni. „Odstoupím-li od nich,“ pravil, „nepřetrvají jejich školy tuto ránu. Moji bratří dojdou u mých příbuzných lepšího zaopatření, než u mne, protože ti jsou zkušenější, aby je řídili a k jejich studiím dohlédali.“ Což by jej trápily nízký původ a neobratné způsoby učitelů, když to byli sluhové Boží a spravovali důležitý úřad? Propustil svých bratří; nejmladší šel do ústavu, druhý ku svému svatu. Jenom nejstarší, Ludvík, nedal se odloučiti od něho; vděčnost a láska zdržovaly jej u jeho ctihodného bratra.

Teď jsme stanuli u počátků řádu bratří křesťanských škol. Krok za krokem přiváděl Bůh svého věrného služebníka k velikému dílu, k jehož dokonání byla jej moudrost jeho vyvolila. De la Salle byl vychován něžně; od mládí obcoval se společností vybranou a svým rodem a stavem náležel ku vznešenější třídě; svá vědecká studia dokončil se vzácným vyznamenáním, a měl cestu volnou k nejvyšším čestným úřadům v církvi — a on žije nyní společně s nevzdělanými mladými lidmi a pracuje o výchově dětí chudších. Kdyby mu to byl někdo předpověděl, když se ujímal Nyele, byl by, jak sám pokorně vyznal, od toho upustil. „Bůh“, pravil, „řídí všechny věci s moudrostí a láskou, aniž činí násilí náklonnostem lidským; a proto, když mne chtěl mít celého pro školu, provedl to ne-

pozorovaně a znenáhla, neboť mne jeden závazek vedl k jinému, aniž jsem to v počátku předvídal.“

Jakmile byl de la Salle dokona přejal vzdělávání a vedení společnosti učitelův, obětoval se tomuto dílu s horlivostí a s úplnou oddaností. Žil s učiteli a snažil se dodati jejich jednotě víc a více pravidelnosti a tvaru náboženské společnosti. Nevnucoval jim žádných pravidel, nýbrž nechal je, aby sami potřebu svou poznali a zkusili, a vštípil jim pro ně takovou oblibu, že se zdálo, jakoby pravidla spíše od nich než od něho vycházela. Ale co bylo jednou stanoveno, to pod jeho dohledem musilo věrně vykonáváno býti, a on sám v tom předcházel nepřekonatelným příkladem vytrvalosti a setrvání. K naléhání vyučujících bratří a po dlouhém prodlévání stal se také zpovědníkem tovaryšstva a zůstal jim až do své blažené smrti. Nyel byl u vytržení, vida prospěchy učitelů. „Vy jste naše učitele proměnil,“ pravil kdysi k de la Sallovi; „stali se tichými a horlivými jako andělé.“ Od té doby přesvědčen byl o zdaru jejich škol a radostněji než jindy vyšel zakládat nové svobodné školy.

De la Sallův dům byl pro svůj nový účel málo příhodný: stál v živé, neklidné části města Sluha Boží najal tudíž jinou budovu, která se ku svému účelu lépe hodila, ve předměstí St. Remy, na počátku „Nové třídy“, a ubytoval se v ní se svým tovaryštvem v den svých jmenin, r. 1682. Nájemcem tohoto domu zůstal až do r. 1700., kdy jej společně se dvěma jinými kněžími koupil, aby jej navždy tovaryšstvu zajistil. Ten je tedy skromnou

kolébkou řádu bratří křesťanských škol. Bůh ochraňoval tohoto domu a žehnal mu zvláštním způsobem: z něho vyprýštil onen hojný pramen křesťanské osvěty a vzdělanosti, který průběhem nejbližších dvou věků vzrostl u veliký a širý veletok, z něhož statisícové čerpají živou vodu, jež plyne k životu věčnému.

Když opustil de la Salle svůj otcovský dům, rozloučil se i se vši svou minulostí; víc a více vzdaloval se svých příbuzných, přátel, světa a kráčel vstříc nejisté budoucnosti. To věděl. Láska k Bohu a k bližnímu byla mu hvězdou vůdkyní; jiné míti nechtěl.

IV.

Nové svobodné školy v Rethelu, Quisech, Laoně. De la Salle vzdává se kanovnického úřadu a rozdává své jmění. Probouzí veliké nadšení pro učitelství. Jeho ustavičná snaha o ctnosti.

Když se křesťanské svobodné školy v Remeši ujaly, počaly se šířit vně. Ve mnohých městech byly duchovní i světská vrchnost dávno přesvědčeny o tom, že je potřebí spořádati vyučování a výchovu chudých; ale největší překážkou bylo a zůstávalo stále, kde naléztí schopné učitele. Když se tedy roznesla zpráva, že by v Remeši byli učitelé chudých, kteří svůj obtížný úřad spravují s prospěchem, vznikla v sousedních městech a vesnicích touha po takových učitelích. První město, které jich žádalo, byl Rethel. Farář a radové města psali de la Sallovi, aby jim poslal dva nebo tři své učitele.

Tento se opravdově rozpakoval poslati do ciziny své mladé učitele, kteří vlastně dosud byli novici. Za to Nyel, „zakladatel“ v ušlechtilém smyslu slova, hned byl připraven otevřítí žádoucí školu. Protože také vévoda Mazarin podporoval prosbu města Rethela a slíbil svou pomoc, bylo Nyelovi uloženo, aby toto dílo vykonal. Najal dům, vévoda, farář Vincenc Cervelet, vdova Bourvaletová a jiní dobrodinci pečovali o potřeby učitelův a tak byla škola otevřena l. 1682. Ještě téhož roku byla také zřízena svobodná škola ve Quisech. Vévoda Mazarin, který chtěl zjednatí dětem svého panství dobré výchovy, vystavěl a zařídil dům, a vévodkyně z Quisů zaručila dvěma učitelům, od de la Salle poslaným, roční služné 400 livrů. Město Chateau-Portien a farář od sv. Petra v Laoně prosili rovněž o učitele, a de la Salle hned vyhověl jejich prosbě. Nyel, jemuž také otevření těchto škol přikázáno bylo, mluvíval všude s velikou úctou o svém dobrodinci a tím zjednal mu, kamkoli přišel, obecné vážnosti a obecného podivu. Horlivý „zakladatel“ získal na svých cestách také několik noviců, které poslal do Remeše, aby se vzdělali, neboť bez takového doplňujícího zástupu nebyl by de la Salle mohl vyhověti dalším prosbám o učitele. V Laoně zůstal Nyel několik měsíců; tamní biskup přijal školu ve svoji zvláštní ochranu, a Nyel a jeho společníci působili tak úspěšně, že městská rada usnesením ze dne 19. listopadu r. 1683. uznala „veliký úspěch“ školy a povolila učitelům, roční podporu 150 livrů. Také Premonstráti od sv. Martina pomáhali učitelům posílající jim denně obědy. —

Trvalá nepřítomnost Nyelova a vzrůst tovaryšstva rozmnožily odpovědnost a práce ctihodného de la Salle brzy tak, že nedostačovaly již jeho volné chvíle, aby je zmohl. Péče, které žádala správa vyučujících bratří, stala se pomalu nesnesitelnou s jeho kanovnickými povinnostmi. Poznával, že stanul před novým, o jeho budoucnosti rozhodujícím, důležitým úmyslem. Měl-li opustiti školy, které za svůj úspěch děkovaly jeho moudrému vedení a působivému vlivu jeho jména? Co by se stalo potom z těchto škol, z učitelů, které vzdělal, a ze mnohých chudých dětí, které tam docházejí? Nepadly-li by znova v nevázanost a nevědomost, onu hroznou matku nepravostí a prostopášnosti? Anebo měl-li složiti své kanovnické důstojenství a obětovati se všecek dílu škol? Jeho postavení jako kanovníka arcibiskupské kathedrály bylo ctěno, snadno, výnosno a velmi žádoucí; pro ně nalézal sto nástupců. Za to jeho postavení jako správce vyučujících bratří bylo nejisto a málo váženo, přinášelo nekonečná úsilí a úmorné námahy, ale žádné cti a žádného zisku, a nikdo po něm netoužil. Za takového stavu věcí nutilo jej šlechetné srdce jeho, aby se odřekl své kanovnické důstojnosti.

Aby však přece nabyl jistoty, že jeho úmysl se srovnává s vůlí Boží, odešel na několik dní v samotu, která velmi slušela jeho vážnému a rozjímavému duchu, a konal duchovní cvičení. „Co mně,“ psal, „pobádá k rozhodnutí, před kterým stojím? Větší sláva Boží, prospěch svaté církve, mé vlastní zdokonalení a spása duší. Uvažují-li však tyto pohnutky, zvláště kněze důstojné, tu musím

upustiti od svého úřadu, abych se mohl všecek oddati péči o školy a vzdělání učitelstva. Jakého důkazu lásky žádal Ježíš od Petra, když jej byl tento třikráte ujistil: Pane, ty víš, že tě miluji? Nežádal utrpení, ani oběti, ani smrti, nýbrž horlivost pro spásu duší: Pasiž ovce mé, pasíž beránky mé! A co by účinnivěji pomáhalo ku spáse duší lidských, leč křesťanská výchova mládeže? — Opustil samotu svoji s nezvratným úmyslem, že svůj kanonikát složí. V tomto předsevzetí byl zvláště posílen pozorováním, že jeho žáci často klesali duchem a byli starostliví o svoji budoucnost. Co z nich bude, kdyby onemocněli a sestarali? Zdali by neumřeli v chudobě a opuštěnosti? Po životě plném strádání a prací viděli bídnou starobu bez pomoci. I když jich de la Salle povzbuzoval k důvěře v Boha, který svých neopouští, mohli přece bratří mysliti, — a oni mu to nejednou projevíli, že tak smýšleli — že jest mu snadno mluvíti tak, když má výnosné obročí a pěkné soukromé jmění; o něho je postaráno, i kdyby školy zanikly. Takové nářky neurážely muže Božího; poznával v nich spíše pokyn s nebe.

Aby však přece nenásledoval jen vlastního úsudku, psal P. Barréovi, oznámil mu své myšlenky a prosil ho o jeho rozum. Zbožný duchovní byl již dříve „sestrami prozřetelnosti“ podobně tázán. Když totiž na smrt onemocněl dobrodinec, který byl až dosud pečoval o zaopatření sester, radily se nejstarší sestry s P. Barréem, co se stane s tovaryštvem. Tu pravil Bourdon, arcijáhen evreuxský, který poradě obcoval: „Založte své ústavy na prozřetelnosti Boží;

to prospěje více, než všechny smlouvy!“ Rady poslechnuto, a odtud jméno sester: „sestry prozířetelnosti.“ Rovněž poradil P. Barrée ctihodnému de la Sallovi. To jest asi tolik: „Zbav se svých statků, zřekni se svého obročí, vzdej se církevní důstojnosti, staň se dobrovolně chudým — a tvůj příklad více u tvých žáků způsobí a je přesvědčí, nežli tvé nejvýmluvnější domluvy.“ De la Salle oznámil nyní svůj úmysl svému zpovědníku. Ale ten déle odpíral jeho provedení a teprve v červenci r. 1683. udělil žádoucího svolení. Jeho příbuzní, jeho druhové v kapitole a jiné znamenité osobnosti naléhali naň stále, aby kanovnictví podržel. Krok, na který jeho rodina pohlížela jako na zneuctívající, a který jej odlučoval od ctihodných přátel, stával se muži Božímu těžším a těžším; ale on se modlil a postil a prováděl svůj záměr dále. A k tomu ještě arcibiskup Letellier, který chtěl de la Salle míti blízko sebe, nechtěl dopustiti, aby úřad složil; ano odepřel mu žádaného slyšení. De la Salle odebral se z arcibiskupského paláce do kathedrály, poklekl před nejsvětější Svátostí a setrval po několik hodin nepohnutě v nejvroucnější pobožnosti, vzývaje Boha, by jej osvítil, podporoval, a jeho svatá vůle aby se na něm splnila. Ku přímluvě důstojných kněží, kteří poznávali v de la Sallovi nástroj Boží vyvolený, udělil konečně arcibiskup opět žádaného svolení, a ctihodný sluha Boží radoval se z toho tak blaženě, že, vrátiv se domů, svolal bratří a zazpíval „Tebe Boha chválíme!“ Uchazeč, který po dlouhých prosbách a po dlouhém čekání obdržel úřad toužebně žádaný, nemůže býti šťastnější, nežli

byl de la Salle proto, že byl s něho sňat jeho vysoký úřad. Jako sv. Bruno z Kolína, který kdysi také býval kanovníkem remešským a své důstojnosti se byl zřekl, aby založil tuhý řád Kartusianů, rovněž de la Salle byl nyní svoboden a mohl konečně jíti tam, kam ho Bůh volal.

Jeho přátelé a příbuzní a sám arcibiskup byli toho rozumu, že se měl de la Salle zřici kanonikátu aspoň ku prospěchu svého bratra Ludvíka, který se také stal knězem. On tohoto bratra, který u něho vytrval, když jej ostatní bratři opustili, miloval něžně; ale jeho oběť měla býti dokonalou; tělo a krev neměly míti ničeho na ní. Proto složil úřad svůj ve prospěch kněze prostého, ale horlivého, jménem Jauberta, který byl v úřad uveden 16. srpna r. 1683. Po několika letech udělil arcibiskup jeho bratru Ludvíkovi jiné kanovníctví, aby mu dal náhradu, jak žertovně pravil, za „pošetilost“ jeho bratra, který daroval své obročí cizinci.

Vzdání ctihodného Jana Křitele de la Salle nebylo nicméně ještě úplno. Složil svůj výnosný, čestný úřad, ale přes to vše zůstal bohatým mužem. Jeho jmění bylo onoho času znamenité; měl asi 40.000 livrů. „Moje ústa jsou zamčena,“ psal tenkrát; „nemám práva vychvalovati učitelům křesťanskou dokonalost; nemohu jim vyprávěti o chudobě, když sám nejsem chudým, ani o odevzdanosti do prozřetelnosti Boží, dokud mám prostředky od bídy.“ Proto umínil si zbožný kněz, že se zbaví všeho jmění svého; jen očekával příležitosti, by tak mohl učiniti nenápadně. Tato příležitost dostavila

se v tuhé zimě za roku hladu 1684., kdy ve mnohých krajinách, a tak i v Remeši, byla krutá nouze mezi chudými. Těm rozdal nyní de la Salle celé své jmění, počínaje si při tom dle plánu a velmi moudře. Denně rozdělil asi 100 pistolí (asi 1700 korun. *) To rozděloval ve třé. Prvý díl byl určen chudým dětem ve školách a „sestrám Ježíškovým.“ Druhá část byla rozdělována v jeho domě, kam přicházeli chudí každého jitra. Dříve je de la Salle nebo jiný kněz nábožensky poučil a napomenul; potom, když duše byla nasycena, dostalo tělo svůj pokrm. Třetí díl náležel ostýchavým chudášům, kterých de la Salle sám vyhledával, aby se jim dostalo almužny způsobem nejšetrnějším.

Právem možno zde tázati se: Proč de la Salle nedal své jmění vyučujícím bratřím? Proč ho neužil k tomu, aby pojistil trvání dosavadních svobodných škol, nebo aby založil nové? Nenapomínal-li ho právě veliký hlad r. 1684., aby napřed pečoval o to, by jeho učitelé a jejich žáci netrpěli nedostatkem, kdyby se nouze vrátila? Takové úvahy byly rozvážlivému knězi nepochybně povědomy, ale neměly naň vlivu. Myšlenka neskončeně vznešenější, které ovšem nerozumějí „malověrní,“ opanovala jeho duši. Jeho řád neměl míti sílu svoji ve pravidlech chytráckého výpočtu, nýbrž v úplné důvěře ve prozřetelnost Boží; měl spočívat na základě evangelické chudoby a býti vystavěn čistou, nezištnou láskou k Bohu a ke bližnímu. Údové řádu neměli býti přilákáni z pohnutek přirozených, že budou

*) Dle bývalých pruských pistolí. (Pozn. překl.)

zaopatření nebo ctění, a tak ve věrnosti udržování býti, nýbrž z nadpřirozeného důvodu víry živé, vše přemáhající. Tímto nadpřirozeným duchem, který sady církve proniká a oživuje, vysvětluje se jejich podivná plodnost a trvalost. Jsou zakořeněny v nadpřirozeném světě věčnosti a svoji nadpřirozenou životní sílu čerpají ze studně Boží milosti, která nikdy nevysychá. Čím vroucněji duch jejich s církví se snoubí, čím dokonaleji ducha křesťanství přijímají a sobě vtiskují, tím větší účast mají na nezrušitelné životní síle věčné církve Boží. To mělo býti patrno také na řádě bratří křesťanských škol. Zatím co zanikly ustavy Basedova, Campea, Salzmannův, Pestalozziho a jiných „slavných“ vychovatelů ještě za živobytí svých zakladatelů nevsvorností, řevnivostí a neplodností, přetrval ústav de la Sallův hrozně bouře posledních dvou věkův a šířil se stále. Křesťan to pochopuje. V oněch ústavech vanul duch přirozené lidskosti, která nemá síly, aby přemohla sobectví; ale řád de la Sallův je zbudován na duchu nadpřirozené křesťanské lásky a sebezapírání, jemuž ctihodný zakladatel, jak jsme poznali, vše obětoval.

De la Sallovi bylo 33 let, když se jal následovati svého Božského Učitele v dobrovolné chudobě. Veliká oběť, kterou přinesl, nezůstala ovšem nepovšimnuta. Co se jedni divili jeho hrdinství, spatřovali v něm jiní politování hodnou oběť nesmyslné nadšenosti. Velikodušný dobrodinec mládeže nedbal zatím ani chvály oněch, ani hany těchto, jejichž moudrost, jak sv. Pavel dí, je bláznovství před Bohem. Jemu dostačovalo, že mohl s apoštolem

v pravdě zvolati: „Všecko jsem opustil, abych Krista získal.“ (Fil. 3, 8.).

Velikomyslný příklad de la Sallův vzbudil pomalu ve mnohých nikdy nepoznané nadšení pro povolání učitelské; on ukazoval světu jej obkličujícímu velice vážně na důležitost vychovatelství, a počínalo se chápati, že cvičení mládeže, kterému učený a zbožný kanovník tak radostně se obětoval, je zajisté dílo důležité a svaté. Mnozí jinochové, z nichž někteří byli již počali bohoslovecká studia, zřekli se dosud chovaných nadějí a odevzdali se Božímu sluhovi, by pod jeho správou pracovali o křesťanské výchově mládeže. Brzy obrátilo se veřejné mínění docela ve prospěch de la Sallův; hana umlkla, a jeho oddanost a zapíravost došly spravedlivého uznání.

Sledovali jsme dosud postupné vychovávání de la Sallovo pro svaté dílo výchovy mládeže! Prodleme několik okamžikův u tohoto díla! Děti lidu vytrhnouti z pout nevědomosti a nemravnosti, vypěstovati z nich hodné údy společnosti občanské i církevní a tak učiniti z nich nebešťany — tuto myšlenku pojal de la Salle vší silou svého ducha a vší vroucností svého nevinného a čistého srdce a snažil se, aby ji provedl veškerou rázností své pevné vůle. Pojati jednu myšlenku zcela a plně a uvéstí ji ve skutek s napjetím všech sil — to dělá veliké muže a tvoří veliké činy. De la Salle poznal, že je povolán, aby zlepšil a spořádal výchovu; tomuto povolání obětoval nejen svůj úřad a své jmění, nýbrž i sebe sama celého. Poznal,

že jen tenkrát bude mu možno vykonati onen důležitý úkol, stane-li se hodným nástupcem nejvyššího vychovatele lidstva, Božského Přítele dítek. Také věděl, že veškero působení jeho žáků bude záviseti více na jeho příkladu, nežli na jeho učení; proto chtěl, proto musil vychovati z nich vzory ctnosti, kteří by věrným zachováváním evangelických rad dávali zkaženému světu jasný příklad těch ctností, kterých tento ku svému štěstí nijak postrádati nemá. Žádal-li však od svých bratří tolik vzhledem ku mravnosti, musil dříve sám býti jejich vzorem. Proto, když se odloučil od statků tohoto světa, pracoval de la Salle bez ustání na vlastním zdokonalení.

Především snažil se ovládati smyslnost, neboť věděl dobře, že se tělo stává naším pánem, ne-táhneme-li ho a neudržíme-li ho v otrockém područí. Nosil žíněné kající roucho, které ho stále v trpělivosti cvičilo. Kolem svých beder kladl kožený pás, který měl na vnitřní straně hroty. Často bičoval tělo své důtkami až do krve. Byv vychován v bojnosti, nebyl zvyklý hrubé a sprosté stravě, a jeho žaludek byl velmi citlivý. Aby tuto choulostivost přemohl, zasedal ke stolu se svými žáky a žádal, aby mu byla donášena táž jídla, jako jim. Tato strava se mu protivila, žaludek nechtěl těchto pokrmů přijímati, ale de la Salle nechal jej potud hladověti, až přijímal bez odporu pokrmy všeho druhu. Toto vítězství našeho ctnostného hrdiny bylo tak dokonalé, že de la Salle již nic nedbal, které krmě mu předkládají. Kdysi předložil kuchař bratřím omylem plnou mísu pelyňku. Když

bratří okusili hořkosti, domnívali se, že je pokrm otráven, a byli nepokojni; jen de la Salle neznamenal ničeho a beze slova požíval svou částku.

Zvláště miloval a konal zbožný zakladatel modlitbu a byl přesvědčen úplně o její potřebě a prospěšnosti. Pozemšťan stává se v modlitbě ušlechtilějším a vyšším člověkem: jeho zrak se zbystřuje, pojímá svoji úlohu a svůj účel správněji a jistěji; stává se statečným, trpělivým a vytrvalým, protože spoléhá na Boha; cítí, jakoby jej vyšší síla povznášela a strhuje na své podniky Boží požehnání. De la Salle byl mužem modlitby v úplném smyslu slova; celý jeho život byl ustavičným obcováním s Bohem. Aby nabyl více času k modlení, zkracoval svůj spánek: poslední bral se k odpočinku a první přicházel ráno do modlitebny. Často spával na stoličce nebo na několika prknech a někdy prodléval po celou noc na modlitbách. Jednou ráno o třetí hodině přišel jeden z bratří do de la Sallovy světnice pro klíč ode dveří domovních, protože chtěl odcestovati; tu spatřil mistra skloněného nad klekátkem lehouce dřímati. V modlitbě hledal a nacházel de la Salle osvětlení a sílu, kterých tolik potřeboval ku svému velikému podniku. Nesmrtelná díla, která vytvořil, byla plody jeho vnitřního života, jeho ustavičného spojení s Bohem.

Oheň lásky, který plápolal v srdci Božího sluby, žijícího jako světce, zasáhl také jeho učně. Chtěli se naučiti u něho nejen světským vědám, nýbrž také mnohem vyšší a neskončeně těžší vědě spásy a snažili se, aby konali po něm tuhá cvičení ve ctnosti.

V.

Vyučující spolek stává se náboženskou družinou. Sliby. De la Salle vyučuje. První seminář pro venkovské učitele. Příprava pro noviciát. Obecné školství ve věku 17. a 18. De la Salle tvůrcem vlastních ústavu ku vzdělání učitelův. Úmrtí v tovaryšství.

Od prvního okamžiku, kdy sobě de la Salle umínil, že se obětuje všecek vyučujícím bratřím a výchově mládeže, pomýšlel proměnit své tovaryšstvo v řádnou církevní společnost; poznával víc a více, že jeho dílo může nabýti stálosti jen touto cestou. Byl však příliš moudrý, aby byl hned na počátku stanovil všechna pravidla a ustanovení; chtěl, aby jeho žáci sami se účastnili jejich stanovení, a by ona pravidla vyplývala z jejich vlastní zkušenosti. Léta 1684. svolal dvanáct vynikajících žáků do Remeše, když byl sám dříve vykonal duchovní cvičení u Karmelitánův, a pravil jim: „Nyní budeme konati duchovní cvičení po deset dní (do slavnosti nejsv. Trojice); při tom budeme společně studovati pravidla, kterých nám šetřiti jest, a prostředky, které by naší společnosti zaručovaly stálé a jisté trvání.“ Ku konci duchovních cvičení navrhovali někteří, že se připojí slavným slibem ke společnosti. Ale moudrý představený shledal, že nejsou ještě dosti připraveni k takové oběti. Dovolil oněm dvanácti, aby s ním zaslíbili se na tři léta poslušností a setrváním; ostatní měli složiti pouze slib poslušnosti na rok. Kromě toho pojali několik ustanovení o kázni a společném obleku, jehož volba

byla zůstavena ctihodnému zakladateli. Spolu přijali jméno „bratří křesťanských škol“ — prosté a význačné jméno, kterým se vyjadřuje jednak bratrská svornost, která má v nich vládnouti, jednak účel jejich povolání. Za řádový oděv dal jim de la Salle na počátku zimy dlouhý, klerice podobný kabát a plášť, obojí z hrubého černého sukna, a klobouk se širokou střechou. O výhodě tohoto společného obleku psal de la Salle: „Dokud bratří neměli řádového oděvu, pohlížel na ně každý jako na placené učitele, a ti, kteří se tovaryšstvu nabízeli, žádali mzdy jako čeládka. Jakmile však mají řádové roucho, již nikdo nežádá platu. Lid zří v nich teď osoby, které se odřekly světa. Jejich nové roucho mělo dobré účinky ve všech směrech.

V tu dobu onemocněl bratr, který učil ve škole u sv. Jakuba v Remeši. De la Salle chtěl jej sám nahraditi; i zřelo tudý rodné jeho město divadlo rovně vznešené jako vzácné, kterak urozený, učený bývalý kanovník, jenž obcoval s nejvzácnějšími rodinami, docházel denně ve hrubém obleku jako školský bratr do školy ke sv. Jakubu, aby učil mladé chudé děti čísti, psáti a j. a vodil je do kostela. Kdo by se byl nedivil pokoře tak hluboké?

Jméno nových svobodných škol šířilo se dál a dále po remešské diecési. Venkovští faráři, kteří pro kostel nemohli pečovati o vyučování dětí, a nemajíce nikoho, komu by je svěřili, prosili snažně de la Salle o školní bratry. Moudrý zakladatel, který nechtěl, aby jeho bratří byli vydáni nebezpečím žití po různu, odvětil, že nemůže svým žákům dovoliti, aby žili odloučení, že musí vždy aspoň dva

zůstatí pospolu. Aby však pomohl malým místům, kde jen jednoho učitele bylo třeba, nabídl se, že pode jménem „učitelský seminář“ zřídí normální školu, ve které by se vzdělávali učitelé pro venkovské obce. Tento ústav byl otevřen v Remeši ještě léta 1684. a byl první toho druhu, o kterém dějiny škol vypravují. Duchovní posílali tam schopné a ctnostné jinochy, kterých bylo brzy 25. Když byli dostatečně vyučeni ve čtení, psaní, počtech a zpěvu, jakož i ve způsobu, jímž mají těmto předmětům učit, a když i ve ctnostech svého stavu byli dostatečně vychováni, jsou ustanoveni na venkovských školách, kde mnoho dobra způsobili.

Zároveň zřídil de la Salle přípravnu k noviciátu pro svůj řád. „V ní vychováváme,“ píše sám, „schopné děti, které jsou nakloněny ke zbožnosti a zamýšlejí přistoupiti k našemu tovaryšstvu. Přijímáme je od 14. do 16. roku, navykáme je modlitbě a jiným cvikům zbožnosti, vyučujeme je ve všech předmětech katechismu, a učí se dokonale čísti, psáti a počítati. Tito chovanci mají svou zvláštní ložnici, vlastní modlitebnu a jídelnu a zvláštní místo k zábavám; také jejich cvičení jsou jiná, nežli cvičení bratří, a příslušna jejich duševnímu rozvoji a jejich příštímu stavu.“ Tato přípravná počala čtyřmi hochy, a po roce čítala již 15 chovancův, o které neunavný zakladatel zvláště pečoval. Společnost bratří, přípravná a seminář pro venkovské učitele čítaly celkem šedesát osob, a cti-hodnému de la Sallovi bylo pečovati o jejich výživu, oděv a byt. Několik příbuzných a jiné dobročinné osoby pomáhaly mu, aby jeho veliký a

požehnaný podnik s úspěchem pokračoval. Bůh žehnal zřejmě dílu, které bylo počato z nejčistší toužebnosti po jeho slávě a blahu bližních, zejména chudých.

Abychom slušně ocenili de la Sallovy zásluhy o školství, dosud nedostatečně uznané, musíme stále pozíratí ku tehdejšímu stavu školního vzdělání. Jak smutně vytvářelo se prvopočáteční vzdělání ve Francii v 17. věku, poznali jsme právě. Bylo ovšem dosti dobré vůle a obětavosti, aby se zpomohlo nedostatkům; ale nedostávalo se nejpotřebnějšího, totiž dobrých učitelův. I v Německu, zemi školami proslavené, leželo školství v 17. a 18. věku docela ladem. Světská vrchnost, která po reformaci školství na sebe potáhla, zanedbávala obecné školství po dlouhou dobu tak, že z toho nelze odpovídati. Stát, který se pokládal za pána škol, nečinil pranic, aby zjednal řádných učitelů dětem lidu. Sešli řemeslníci, propuštění vojáci, zkažení studenti a písaři, lidé, kteří k ničemu jinému nebyli, spravovali školský úřad, jak Heppé (*Geschichte des deutschen Volksschulwesens*, I. 247.) oznamuje.

Kancléř V. Ludwig ze Seckendorfa žaluje (ve svém „*Christenstaat*“, Lipsko r. 1685.): „Většina učitelů spravují svůj úřad velmi neobratně; protože sami nebyli lépe vychováni, nevědí leč bouřiti, klnouti, vysmívati se, bítí a trestati, nejeví žádné křesťanské a přirozené lásky a příkladné srdečnosti; pro špatnou výživu mají trochu bídy a pohrdání, snaží se přilepšiti si na stravě vedlejší prací a opomíjením vlastního povolání, abych nemluvil o těch, kteří špatným životem sami žáky

své pohoršují.“ Ještě r. 1804. píše von Türk ve spise: „Uiber zweckmässige Einrichtung der öffentlichen Schul- und Unterrichtsanstalten“: „Vše, co se jeví bedlivému pozorovateli ve většině nynějších venkovských škol, je nevýslovně bídné, protivné, zhoubné ve svém účinku na výchovu mládeže: ničemné, těsné, nízké učebny; zkažený, morový vzduch; nejhorší nečistota, která nezřídka zaviněna bývá tím, že učebna je zároveň obydlím, dílnou a kurníkem; nevědomí, nemravní a nečistí učitelé, kteří pokládají školu za vedlejší pomoc, své řemeslo za hlavní věc, a toto musí pohřichu tuze často provozovati, nechtějí-li hladověti. Vstupme jen jedenkrát do takové školy! Zkažený vzduch vane nám vstříc hned při vchodu; učitel, ubohý, nuzný, nevědomý člověk, jenž nezná ani čistoty, ani pravé kázně a pravého pořádku, ani citu lidskosti, na jehož obličej jsou patrný tahy nevole a nudy jeho zaměstnání, obírající se jehlou nebo i tkalcovským stavem, káže nyní dětem, aby slabikovaly, aby četly. Náš sluch je urážen, naše nitro se bouří vůči takovému čtení. Marně pátráme v obličejích dětí po nějaké stopě radosti z tohoto učení, marně hledáme ve tváři učitelově jediné známky účasti na prospěchu jeho chovanců.“

Tento neutěšený stav mohl býti napraven jenom dobrou výchovou a methodickým vzděláním budoucích učitelů. Ve velké míře bylo to však možno jen ve vlastních školách pro toto povolání, v učitelských konviktech nebo v učitelských seminářích. Vévoda Arnošt z Gothy, původce slavného díla „Schulmethodus“, poznal na sklonku

svého života, že je potřebí, aby zřízeny byly zvláštní ústavy ku vzdělání učitelů pro lid, a doporučil tuto myšlenku svým nástupcům, aby ji provedli. Ale nechali na se dlouho čekati. Pán školy, stát, nestaral se, aby prvopočáteční školství bylo napraveno a povzneseno zjednáním řádných učitelů; soukromníci to byli, kteří z křesťanské lásky snažili se ukrotiti nedostatek volající po dobrých učitelích. A. H. Franke, šlechtetný zakladatel sirotčince v Halle, zřídil roku 1696. ve svém ústavě místa zdarma pro chudé studenty a těch užil jako pomocníků při vyučování dětí ve svém ústavě. Toto opatření povzneslo zajisté velmi školství, ale nemohlo nahraditi vlastní seminář učitelský, protože tito studenti zaměstnávali se praktickým vyučováním bez náležité přípravy k učitelství, a jejich cílem nebylo povolání učitelské na školách obecných, nýbrž úřad kazatelů. Frankův žák, konsistorní rada Hecker v Berlíně, přiblížil se více k odborné přípravě pro učitelství, když roku 1748. spojil se svou reální školou seminář pro venkovské učitele, kterému r. 1753. dostalo se státní podpory 600 tolarův, a stal se ústavem státním. Podobné semináře vznikaly za 18. věku ve mnohých městech německých; ale nebyly to žádné samostatné ústavy, nýbrž přívěsky gymnasií, reálek a sirotčincův, a trvání jejich bylo vždy, jak dí Heppe, naprosto nejisté, a byly chovány macešsky. První samostatný učitelský seminář (s internátem) v Německu zřídil kníže-biskup Fr. Ludvík z Erthalu r. 1773. ve Würzburgu.

Byli jsme tedy zcela oprávněni, když seminář pro venkovské učitele, založený ctihodným de la

Sallem roku 1684., jmenovali jsme prvním toho způsobu. O sto let dříve, nežli se počaly zřizovati v Německu odborné školy pro učitele, vykonal de la Salle obsáhlou organisaci pro vzdělávání elementárních učitelů. Noviciát jeho ústavu byl prvním vzorným seminářem pro učitele, kde se vychovávali pro městské obecné školy řádoví učitelé, plní odevzdanosti, pro své povolání nadšení a obratní. V semináři pro světské učitele nabývali venkovští učitelé pro menší místa přípravného vzdělání mravně-náboženského, rozumového a technického. Přípravna pro noviciát byla řádnou přípravnou. Obecné školy, které spravovali vycvičení bratři, byly novicům a seminaristům školami cvičnými. De la Salle pojal a provedl tudý již dříve než přede 200 lety osnovu ústavů, jimiž velice bylo usnadněno tvoření řádného stavu učitelského a povzneseno obecné školství. On je tvůrcem samostatných ústavův učitelských.

Léta 1685. zřídil de la Salle druhý seminář ku vzdělání venkovských učitelů. Vévoda A. Karel Mazarin, jemuž strýc jeho, kardinál Mazarin, byl odkázal neobyčejně veliké jmění, chtěl místům svého rozsáhlého panství propůjčiti dobrodiní křesťanské vzdělanosti, a proto se spojil s de la Sallem 22. září r. 1685. a zavázal se před notářem, že vystaví dům s kaplí a zařízením v La Fèrei, v diecési laonské, a bude platiti ročně 600 livrův, aby tam stále tři jinochové „byli cvičeni ve všem, čeho dobrému učiteli je potřebí.“

Takovému prospěchu řádu bratří křesťanských škol netěšil se nikdo tolik, jako Nyel, který se

upřímně divil oddanosti a organizační schopnosti ctihodného de la Salle. Byl v Laoně, kde řídil školu a dohlédal ke škole ve Quisech; ale jeho srdce pudilo ho zpět do Rouena. „Moje poslání v Champagni,“ pravil, „je skončeno; nic mne tu již nezadrží.“ V září r. 1685. odcestoval do Remeše, vymohl úsilnými prosbami svými, že de la Salle přebral správu škol v Laoně a ve Quisech, a vrátil se do Rouena. Tam stal se „vrchním dozorcem městských škol pro chudé“ a zemřel 31. května roku 1687. De la Salle sloužil za pokoj duše jeho slavné zádušní služby Boží

Po Nyelově odchodu mínil ctihodný zakladatel, aby si bratři zvolili generálního představeného, chtěje si zůstaviti jen duchovní správu bratří. Svolal generální shromáždění bratří do Remeše na den 9. června r. 1686. Tu vyložil bratřím, že břímě záležitostí velice ho tíží a v jeho zbožných cvičeních vyrušuje; že bude přece jednou potřebl, aby zvolili jeho nástupce, a že lépe bude, stane-li se tak ještě za jeho života. Nepokládal se za důležitého a mínil, že bratřím prospěje lépe, bude-li se za ně modliti a příklad poslušnosti jim dávat, nežli když jim rozkazuje. Jeho výmluvná pokora přemohla opravdu odpor bratří: zvolili Jindřicha Lheureuxa generálním superiorem. De la Salle radoval se upřímně, že může novému vrchnímu dokázati svoji poslušnost. Vykonyval nejsprostší služby v domě. Maje starou kuchyňskou zástěru umýval nádobí a zametal síně a chodby. Bratřím posluhoval s dojemnou prostotou; věděl, že Božský Spasitel i na nejskrovnější službu bratřím prokázanou tak pohlíží,

jakoby jemu samému byla učiněna. Protože poznával dobře, že společnost, jak ona, jím založená, může se dařiti jenom na řádném základě pokory a poslušnosti, předcházeli sám bratří dokonalým příkladem těchto těžkých ctností. Ale když postavení de la Sallovo bylo pomalu ve městě známo, uráželo mnohé, že kněz, doktor bohovědy, bývalý kanovník, je poddán prostému školskému bratru; církevní vrchnost byla nucena zakročiti a postavila ctihodného zakladatele zase v čelo tovaryšstva.

Nežli však promluvíme o dalším rozvoji řádu za správy de la Sallovy, vzpomeneme několika bolných ztrát mladé společnosti v letech 1684. až 1687. Léta 1684. umřel bratr Jan František. Narodil se v Remeši z vážené rodiny a byl si již dobyl velmi dobrého postavení ve světě, když roku 1682. zvolil sprostý úděl školského bratra, plný obětí. Umřel smrtí velmi příkladnou.

Po Nyelově odchodu poslal de la Salle ku přání faráře u svatého Petra dva bratry do Laona: bratra Gabriele Drolina a bratra Mikuláše Bourletta. Oba byli členy vzácných rodin a odřekli se otcovského dědictví, by se oddali těžkému povolání školních bratří. Bratr Mikuláš, který také za nemocného bratra Gabriele vyučoval, dostal přílišným namáháním zimnici, kterou 16. září r. 1686. umřel, jsa sotva ve 25 letech. Rodiče tohoto bratra, bohatí kupci v Remeši, snažili se všemožně, aby jej odvrátili od jeho povolání. Pokládali to za hanbu, že se jejich syn stal učitelem. „Ne, nikoli,“ psal jim mladý muž, „mé povolání nemůže zneuctiti moji rodinu. Pohleďte jen na pana de la Salle: byl

kanovníkem v Remeši, je doktorem bohoslovi, je váženým učencem, synem vznešené rodiny, je to světec, kterého každý chválí — a nicméně spravuje školu, jest učitelem. Chci kráčet za ním a následovati jeho příkladu.“ Tento bratr vzdělal svými ctnostmi celé město Laon. Stará jedna kronika o něm píše: „Celé město bylo velmi zarmoucenno jeho smrtí; každý ho ctil jako světce; hrob jeho stal se pravým poutním místem, neboť mnozí lidé tam putovali, aby na přímluvu tohoto zbožného nebožtíka došly modlitby jejich vyšlyšení.“ Také bratr Moric z Remeše umřel tam blaženou smrtí 30. dubna r. 1687. Farář Dorigny, který byl také při poslední hodině jiných bratrů, pravil: „To je podivno; nikdy neviděl jsem umíratí člověka, ani osmdesátiletého, tak statečně a s takovou odevzdaností, jako tohoto dobrého bratra.“ Žili a pracovali pro věčnost, proto smrt neměla pro ně hrůzy.

Z těchto truchlivých zpráv o prvních školních bratrích poznáváme především, jak výborně se cti-hodnému zakladateli podařilo, aby probudil a zachoval v údech mladého řádu opravdovou snahu po křesťanské dokonalosti. Dále dovídáme se z nich povšimnutí zasluhující skutečnosti, že mladí mužové ze vzácných rodin přidávali se ke společnosti de la Sallově, protože pokládali za velmi záslužné a čestné pracovati na křesťanské výchově chudých dětí. A tyto chudé bratry lid velmi ctil, protože znal jejich oddanost a věděl, že ne pro mzdu, ale z pohnutek vznešených oddali se na školskou službu. Proč také dnes nevolí synové bohatých rodin učitelství? Proč učitelé ustavičně žalují, že

jejich postavení není dosti čestno? Odkud ona veliká nespokojenost učitelstva skoro ve všech zemích? Proč je školním úřadům tu s nedostatkem učitelů zápasiti, tu do mnohých nehodných vetřelců stěžovati, ač služné značně bylo zlepšeno, a jen učitelům propůjčena výsada o čase vojenské služby? To odtud, že naše pokolení pozbylo živé víry a tím také ideálního pojetí stavu učitelského. Toto je přese všechno odporné tvrzení dnes tak přitlumené, že se vydává takorůžka v posměch, odváží-li kdo vytýkati tuto vznešenou stránku a ukazovati na nebeskou odměnu těch, kteří věrně křesťansky vzdělávají mládež. Jen ve světle víry dochází učitelské povolání pravé důstojnosti, a učitelský stav slušné mravní vážnosti. Jen učitelé věřící a v duchu křesťanstva vychovaní budou věrnými pastýři mládeže; učitelé nevěřící, vzdělaní v duchu moderní osvěty, budou vždy nespokojenými nájemníky.

VI.

Osada v Paříži. Školní řád. Škola pro katechety. Cesta do Remeše. Přestěhování noviciátu do Paříže. De la Sallova nemoc. Bratr Lheureux umřel. Studium latiny zakázáno.

Řád bratří křesťanských škol již zdomácněl v diecési remešské, a tím byla otevřena cesta úplné organizaci školství. Bratři spravovali dvě školy v Remeši, školy v Rethelu, Quisech, Chateau-Portienu a Laoně a semináře pro venkovské učitele v Remeši a v La Férei. Přípravnou pro noviciát

a noviciátem ve bratrském domě remešském bylo pečováno o potřebné rozmnožení bratrů. Podstatné články pravidel byly stanoveny a plněny. Nyní šlo o to, by dílo přeneseno bylo na větší dějiště. Ústav remešský byl a zůstával jen ústavem diecésním; avšak de la Salle chtěl zříditi opravdu katolické dílo, chtěl, co možná, pomoci chudým dětem všeho světa. V Remeši jeho osobní vztahy pomáhaly dílo šířiti a osvočování přemáhati; totéž bylo mu nyní u cizích a neznámých, aby veliká myšlenka, které byl obětoval život, osvědčila se plodnou a vítěznou. De la Salle pojal veliký záměr, který je ku cti jeho důvtipu a šlechetnosti: aby svůj řád přenesl do Říma a do Paříže, ohnisek to života náboženského a politického.

Paříž byla tenkrát skrze Ludvíka XIV. (1643.—1715.) středem vzdělaného světa. Obchod a průmysl ve Francii byly nesmírně povzneseny, umění a věda kvetly; francouzská literatura byla vzorem celému světu, a francouzská mluva stala se řečí světovou místo latiny. Ač naděje Ludvíka XIV. na politické světové panství na štěstí se nesplnily, stala se Francie přece na 100 let duchovní panovnicí světa. Střediskem tohoto světového panství byla Paříž, k níž pozírala všechna knížata a všichni národové. A v tomto městě zamýšlel de la Salle daleko hledící zrak poříditi svému řádu osadu. Přání jeho bylo brzy vyplněno. Do tohoto velikého města měl býti ctihodný zakladatel přesazen po záměru Božské prozřetelnosti; ostojí-li jeho dílo zde, — na tomto „velikém bojišti dobra a zla,“ — potom se může rozšířiti po vší zemi.

Farář u sv. Sulpicia ve předměstí St. Germaina zavolal de la Salle do Paříže. V této části města, kde stály 34 školy se školním platem, byl založil zbožný Olier, jako farář u sv. Sulpicia, svobodné školy pro chudé děti; ale nedařilo se jim, protože nebylo způsobilých učitelů. Léta 1652. bylo v osadě sv. Sulpicia ještě 7 svobodných škol; ale r. 1688. byla již jen jediná. Farář de la Barmondière odevzdal tuto školu knězi z kongregace sv. Sulpicia, který slul Compagnon. Bylo v ní 200 žáků, které vyučoval mladý, nezkušený muž. Aby děti mimo náboženství, čtení a psaní, učily se také řemeslu, byla spojena škola s vlnárnou, kterou řídil punčochář Rafrond. Compagnon byl horlivý, ale školy neuměl náležitě řídit. Děti dělaly, co chtěly, a proháněly se dle libosti po ulici; nebylo dbáno rozvrhu hodin, a služby Boží byly navštěvovány nepravidelně; pročež farář pozval de la Salle, kterého byl poznal v semináři u sv. Sulpicia, aby školu převzal.

Ctihodnému zakladateli bylo toto volání, které šlo jeho vlastnímu úmyslu vstříc, vítáno; ale arcibiskup Letellier nechtěl ho propustiti. Sliboval, že jeho tovaryšstvu vymůže výsadu a jemu opatří peněz, aby zakládal nové školy; jen si přál, aby řád přestával na jeho diecési. De la Salle, který byl rozdělil své vlastní jmění chudým, nedal se arcibiskupovými nabídkami odvrátiti od svého zámyslu, by chudým dětem ve vzdálených krajinách zjednal dobrodiní křesťanské výchovy rozšířením svého řádu. Předložil arcibiskupovi důvody, pro které odmítá jeho nabídnutí, a ten je schválil. Nesměl chtíti, aby jeho diecése měla v požehnání

přednost před celou církví, a propustil de la Salle. Když se byl postaral o správu škol a bratrského domu v Remeši, kde zůstavil 16 bratří, 15 novicův a 30 chovanců v semináři pro venkovské učitele, odcestoval se dvěma bratřími do Paříže, kam přibyl 23. února r. 1688. Bratři vstoupili hned do chudinské školy jako učitelé, byli však velmi vyrušováni ve zdárné působnosti od abbéa Compagnona, který měl vrchní správu školy a byl hlava nepokojná a povaha nestálá, jež se nehodila za učitele. Ale farář poznal brzy nemilé postavení bratří a učinil, co měl hned na počátku učiniti: odevzdal správu školy de la Sallovi. Nyní rozvinul bez překážky ctihodný zakladatel svoje stkvělé schopnosti pro výchovu a organisování školství. Dosud bývaly děti vesměs v jedné síni a učitel musil vyučovati každé zvlášť. Teď byla konána zevrubná zkouška a de la Salle roztrídil žáky dle jejich schopností a prospěchu ve tři hlavní oddělení; každé dostalo zvláštní síň a zvláštního učitele. Mimo to ustanovil školní řád, kterým byla určena doba učení a rozděleny vhodně hodiny práce a hodiny vyučování. Bratři musili ustavičně nad dětmi bdíti a navykati je pořádku a poslušnosti i k nejnepatrnějším předpisům školního řádu. Aby duševní a mravně-náboženská výchova žáků netrpkla jejich průmyslovým vzděláváním, nezůstavil jich, jako dříve bylo spekulacím a choutkám Rafrondovým, nýbrž vykázal ruční práci určité hodiny, jak ostatním učebným předmětům. Na děti nemělo se již patřiti jako na nástroje zisku a nemělo z nich býti těženo, nýbrž jejich rozumové a mravní vlohy měly býti rovněž

pěstěny a vzdělávány, jako jejich síla pracovní. Práce vstoupila ve službu výchovy. To byl malý počátek technického vyučování, jež de la Salle časem, jak poznáme, zdokonaloval.

Mravně-náboženská výchova byla ve školním řádě de la Sallově hlavní věcí. Každého dne vykládal se dětem katechismus, dvakrát v týdnu mladými kněžími z kongregace svatého Sulpicia, v ostatních dnech bratřími. Tak stala se tato škola pravou školou pro katechety, ve které se vzdělávali kněží de la Sallovým návodem na dobré učitele náboženství.

Snahy ctihodného zakladatele byly odměněny nejlepším úspěchem: žáci stali se pilnějšími a obratnějšími, a přibývalo jich ustavičně. Bratři klesali téměř pod břemenem práce, ale nestěžovali si; a když jeden z bratří namáháním onemocněl, nastoupil za něho de la Salle vyučuje a vodívaje děti ke službám Božím dotud, dokud bratr zase neozdravěl. Farář se velmi radoval z pokroku školy a zplnomocnil de la Salle, aby povolal ještě více bratří, slibiv každému služné 250 franků. Za to netěšil zdar školy dvě osoby: Compagnona a Rafronda. Onen poznával se závistí, že de la Sallovo ředitelování zastihuje dřívější správu, a tento shledával, že jeho účty nejsou takové jako dříve, protože mu děti bývaly propůjčovány jen v ustanovených hodinách. Tak spikly se uražená sebeláska a nespokojená ziskovost proti de la Sallovi a jeho bratrům. Rafrond, který se domníval býti nezbytně potřebným, vypověděl; de la Salle jej propustil a nahradil dvěma bratřími, kteří rozuměli vlněnému rukodělnictví, jež

se také v Remeši provozovalo. Compagnon se utekl k utrhačství, a farář, jenž byl povaha šlechetná, a do nikoho se neupřímnosti nenadál, protože ani v něm jí nebylo, dal se oklamati a vypověděl de la Salle. Ten jednal jako svatý: neospravedlňoval se, nýbrž mlčel, trpěl, modlil se a chystal se k odchodu. Když zatím faráře navštívil, aby se s ním rozloučil, nechtěl tento již věděti o odchodu bratří. Stkvělost neobyčejné ctnosti, která ozařovala de la Salleho obličej, zaplašila černá utrhaní; farář přiměl ctihodného zakladatele nejzávažnějšími slovy k setrvání. Ale protože Compagnon smýšlel nové pleťichy, předsevzal farář přísné ohledání školy abbeem de Jansonem, jež byl později arcibiskupem v Arlesu. Ten byl muž moudrý a zkušený; navštěvoval školu po několik dní, otazoval se, pozoroval a snažil se přijíti zlým řečem na kloub. Ale protože shledával všude jen důkazy de la Sallovy pokory a moudrosti, nutil ho, aby přerušil mlčení a vyslovil se o Compagnonovi. Ten odpověděl: „Nemám rozkázáno, abych dohlédal k chování pana Compagnona. Prosím Vás jen o to, abyste mi oznámil chyby, které jste na mne a bratřích poznal, a podporoval mne svojí radou.“ Po Jansonově zprávě se faráři rozbřesklo, a on se znova divil ctihodnému zakladateli. V lednu roku 1689. zřekl se Barmondière své farnosti ve prospěch svého dosavadního vikáře Baudranda. Ten právě byl Sulpicianem a uměl tím lépe oceniti de la Sallovu ctnost, protože býval po nějakou dobu jeho zpovědníkem. Ježto žáků přibývalo, zřídil r. 1690. ve třídě du Bac druhou školu, která byla také odevzdána bratřím.

Pečuje o své školy v Paříži nespouštěl de la Salle očí se svých ústavů v Remeši. Když doslechl, že ředitel tamních bratří pozbyl lásky svých poddaných nedostatkem taktu a moudrosti, a normální škola že poklesla, opustil Paříž a vydal se pěšky do Remeše, ač byl zmořen pracemi, starostmi a bděním. Když tam přibyl, rozstonal se a strávil několik dní na loži. Jakmile nemoc ulevila, obětoval se všecek svému tovaryšstvu. Jeho přítomnost, jeho rady a napomínání vzkřísily zase ducha svornosti, horlivosti a poslušnosti. Protože přípravná noviciátu byla blízka zkázy, přeložil ji do Paříže, by sám bdíti mohl nad mladými rostlinkami, které tam pěstěny byly. Když nastupoval zpáteční cestu z Remeše, byl ještě velmi sláb a trpěl. Však proto přece umínil si cestovati pěšky, a by dříve došel, opustil silnici a spěchal hlinitými poli a pěšinami, jež právě předcházejícím deštěm byly rozmokly. Tu často uvázl a jen s největší námahou pokračoval. Podešve jeho střevíců odpadly a musil jíti bos, až přišel do vsi, kde mohl koupiti střevíce. Ale to byly střevíce! Byly to těžké selské boty s trojím tlustým podešvem a 50 hrubými cvoky. Působily ctihodnému puceštnému velké útrapy, ale proto přece je podržel, až přišel do Paříže, kde mu bratří vnutili jiné. Byli dychtívi poznati váhu oněch bot; vážily pět liber! K de la Sallovu vysílení přišla ještě nemoc měchýře, která jej hrozně trýznila. Nemoc v krátkosti rozmohla se tak, že se bratří opravdu obávali o jeho život. S nezlomnou trpělivostí a velikou pokorou snášel všecky bolesti. „Ach, moji drazí synové,“ říkával nejednou, „jak mne bolí, že jsem vám

obtížným. Dejte mne do špitálu; jsem chud a musím zemřít u chudých.“ Bratři doléhali na nebe prosbami o zachování svého otce a zavolali slavného lékaře Helvetia. Ten nařídil lék, jenž by způsobil krizi na život a na smrt. De la Salle přijal předpis a dal se opatřit svatými svátostmi umírajících. Farář Baudrand, který mu jimi posluhoval, vyzval jej, aby požehnal svým plačícím žákům, a pomohl mu jeho slabé ruce nad ně vztáhnouti. „Mé milé děti,“ pravil ctihodný zakladatel slabě, „nemohu vám dát jiné rady, leč onu, kterou měl miláček Ježíšův ve své starobě ustavičně na jazyku. Poroučím vám velikou svornost a dokonalé poslušství. Potom vypil nařizený nápoj, a účinek jeho byl tak rychlý a překvapující, že druhého dne byl nemocný z nebezpečí a za několik dní byl docela zdrav.

Otec tovaryšstva byl zachován, ale nyní požádala z něho smrt jiných dvou obětí. Brzy po svém uzdravení musil de la Salle cestovati v záležitostech svého řádu zase do Remeše. Zde se dověděl, že bratři v Laoně onemocněli. Hned se k nim odebral. Jeden z bratří byl nemocen na smrt; ctihodný zakladatel zaopatřil ho sám svatými svátostmi a zatlačil mu oči. Lékař mu radil, aby poslal ostatní dva bratry, kteří byli velmi vysíljeni, na čas domů, by vzduch domoviny dýchat mohli. „Domovem školních bratří,“ odvětil de la Salle s důvěrou, „jest ráj.“ Zatím uzavřel školu na osm neděl a na večer cestoval s bratřími do Remeše. Šli téměř po celou noc. Když přibyli do Remeše, poslal oba bratry na odpočinek, ale sám odebral se do kaple a připravoval se ku mši svaté. Za několik dní oznamovaly

mu listy z Paříže, že bratr Lheureux se roznemohl. Protože neznal nebezpečí nemoci, zůstal ještě dva dni v Remeši. Když potom přišel do Paříže, byl Lheureux mrtev (1690). Smrt tohoto bratra, který pro své výtečné vlastnosti byl zvolen l. 1686. za generálního superiora, dojala ctihodného de la Salle velice. Právě v tohoto bratra skládal veliké naděje pro budoucnost svého řádu a postavil jej v čelo bratří u sv. Sulpicia. Až dosud choval totiž úmysl, aby několik jeho žáků bylo kněžími a sloužili tovaryáštvu jako ředitelé a zpovědníci. K tomu byl vyvolil především bratra Lheureuxa. Když mu tento byl nyní odňat smrtí, poznával v tom de la Salle zajisté pokyn s nebe a pojal důležitou myšlenku, že nebude přijímati do svého řádu žádných kněží; proto i bratřím zakázal navždy studium latiny, by jim zamezil cestu ku kněžství. Tímto moudrým pravidlem byl zachován řád bratří křesťanských škol prvopočátečnímu vyučování. V úvodě jsme poznali, že společnosti zřízené svatým Josefem Kalasanckým, sv. Filipem Nerijským, Caesarem z Busa, blahoslaveným Petrem Fourierem, Demiou obrátily se znenáhla k vyučování vyššímu, protože byly složeny z klerikův a kněží, kteří chtěli při vyučování užítkovati také vyšší studia, jichž se byli podjali. De la Salle chtěl navždy zachovati svůj řád vlastnímu obecnému učení; neboť bylo mu líto lidu, který vyrůstal v surovosti a nevědomosti, kdežto o vyšší vyučování bylo dostatečně pečováno. Aby tedy jeho řád pokládal a choval základní vyučování jako hlavní úkol, zakázal osvícený zakladatel

přijímati kněží a studium latinské řeči, — a za to budiž mu do dneška děkováno jménem statisíců dětí lidu, které jsou od jeho žáků křesťansky vyučovány.

VII.

De la Salle najímá dům ve Vaugirardu. Slib setrvání. Noviciát ve Vaugirardu a jeho tuhost. Hlad roku 1693. Dvanáct bratrů činí slavné sliby. Vypracování pravidel. Noviciát přeložen blízko města. Další bratrské školy v Paříži.

Že de la Salle byl duší svého řádu, dokazovaly příběhy v Remeši po jeho přesídlení do Paříže. Dokud byl přítomen, rozvíjelo a utvrzovalo se dílo přese všechny překážky; sotva však byl několik měsíců z Remeše, již byly tu jeho kvetoucí ústavy na rozpadnutí přese všecken soucit a pomoc, kterých se jim dostávalo. Jeho další snahy byly proto namířeny především na vnitřní stavbu a utvrzení jeho díla. Nedostačovalo, že se uvolil býti spoludělníkem a podrobil bratry společnému pravidlu; on je musil přetvořiti úplně, vdechnouti jim svého ducha a připoutati je ku svému řádu nezrušitelnými svazky. Když k tomu cíli roku 1690. strávil nějaký čas v samotě a radil se s Bohem, ustanovil se na tom, že: 1. složí se dvěma bratry slib setrvání, 2. zřídí v Paříži noviciát, 3. zavede měsíční dopisování s nepřítomnými bratry o jejich duševním stavu a 4. dohlédne ročně ke každé osadě. Znamenal, že někteří bratři, kteří dále od něho žili, pozbyli původní horlivosti. Úloha bratrů byla nesnadna: musili

žítí ve světě, a porušení světa nemělo se jich dotknouti. Proto bylo potřebí, aby je časem svolával a rozehříval ohněm, který planul v jeho ušlechtilém srdci. Mimo to byli někteří bratři vysíláni a churavi, protože bývali od rána do večera zavřeni v těsných učebnách, špatně živeni a docela oddáni úmornému povolání. Ti potřebovali nevyhnutelně domu pokoje a občerstvení. Staraje se rovněž o tělesné jak o duševní blaho svěřenců, hledal de la Salle příhodného místa k těm účelům. Na podzim l. 1691. najal při vchodu do vsi Vaugirarda (nyní předměstí Paříže) osamělý veliký dům, který měl zdravou polohu a dosti velkou zahradu. Nejdříve tam dopravil několik nemocných bratří, potom v podzimních prázdninách svolal sem všechny bratry řádu na den 8. října, a protože několik dní nestačilo, aby předsevzatý záměr byl vykonán, podržel je u sebe až do konce roku, nahradiv je ve školách oněmi venkovskými učiteli, které byl vzdělal v normální škole remešské. Tyto světské učitele poutala k němu dosud úcta a vděčnost, a dali překrásný důkaz své oddanosti, poslechnuvše hlasu jeho a zastupující bratří. V této tříměsíční ustraněnosti obnovili bratři horlivost pro své povolání, byvše rozníceni zakladatelovým slovem a příkladem, a cvičili se ve ctnostech svého stavu. Dva bratři, Mikuláš Vuyart a Gabriel Drolin, vynikali zvláštní rozníceností a obětovností tak, že de la Salle ustanovil učiniti je stálými podporami svého díla. Radostně poslechli jeho pozvání, by s ním učinili slavný slib, kterým se měli navždy připoutati k řádu, i kdyby je všichni bratři opustili, a oni si musili vyžebrať

chleba. V den Obětování Marie Panny obětoval se sami Bohu ke službě školy, učinivše před oltářem následující šlechetný slib, který nemožno čísti, aby nedoal: „Nejsvětější Trojice, Otče, Synu a Duše svatý! V hluboké úctě před Tvou neskončenou a poklony nejhodnější velebností padající, obětujeme se Ti dokonale, abychom všemi silami svými a všemožnou snahou společnost křesťanských škol tak chovali, jak by Tobě bylo nejlibější a jmenované společnosti nejprospěšnější. Proto činíme — já, Jan Křtitel de la Salle, kněz, já Mikuláš Vuyart a já Gabriel Drolin — od tohoto okamžení a navždy, až do posledního dechu svého života a až do úplného zničení jmenovaného řádu slib sbratření a sjednocenosti, bychom tohoto řádu chránili a jej udržovali, a neodloučíme se od něho ani tenkrát, i kdy bychom my tři sami ze společnosti zbyli a byli nuceni žebrať a suchým chlebem se živiti. S tím úmyslem slibujeme, že jednomyslně a ve společné shodě učiníme beze všeho lidského ohledu vše, co uznáme dle svého svědomí ku prospěchu jmenovaného tovaryšstva nejlepší. Tak učiněno a vlastní rukou ověřeno 21. listopadu roku 1691., v den Obětování svaté Panny.“

Tento slib upokojil ctihodného zakladatele o budoucnosti jeho řádu. Nyní také uskutečnil ostatní svoje záměry, zavázav bratří dále od něho žijící, by mu vydávali každý měsíc počet ze svého duševního stavu. K těmto zprávám odpovídal vždy velmi správně, a listy toho se týkající dávají svědectví o jeho tichosti a stálosti, o jeho důkladné znalosti lidí a hojné zkušenosti životní. Mimo to

navštěvoval od nynějška každým rokem různé osady svého řádu a svolával všechny bratry jednou do roka o prázdninách do Vaugirarda, by konali duchovní cvičení a účastnili se po čtyři týdny cvičeb v noviciátě.

Se snahou, by bratry ve pravém duchu zachoval a vycvičil, spojil de la Salle péči o vnější rozvoj svého řádu. Jednak aby vyplnil mezery, jež vznikly nemocemi a úmrtími, jednak aby vyhověl četným poptávkám po bratrích, mínil zříditi ve Vaugirardu zvláštní noviciát. Když farář od svatého Sulpicia ledacos namítal, rozmnožil de la Salle své modlitby a cvičení asketická, by Bůh změnil farářovo smýšlení. Farář Baudrand konečně svolil k tomuto novému podniku, a de la Salle, aby se v budoucnosti vyvaroval všech překážek, vymohl nyní od pařížského arcibiskupa de Harlaye plnomocenství, že svůj dům směl zaříditi jako náboženskou společnost. 1. listopadu roku 1692. byla otevřena nová štěpnice se 6 novici, jichž brzy bylo 35. Všichni tito mladíci, kromě dvou, byli zámožní a mohli se oddati na vyšší studia; oni však zvolili sloužiti jako chudobní školní bratři dětem lidu. Takový zápal roznil u mládeže sluha Boží pro křesťanské učitelství! Mistrem novicův ustanovil bratra Jana Jindřicha, který dosud býval ředitelem v Remeši; jakmile však jeho práce dovolovaly, pracoval také o výchově jinochů, na kterých spočívaly jeho naděje v budoucnost řádu.

Noviciát byl velmi tuhý. Dům byl sešlý; okny špatně přiléhajícími a rozlámanými a děravými

dveřmi vnikaly vítr, déšť a zima, a na obništěch chudého ústavu nebylo ani v zimě ohně. Prkna pokrytá trochou slámy byla lůžkem novicův. Strava byla jak možno prostá a často nedostačovala; neměli ničeho kromě zbytků, jež jim posílali bratři od sv. Sulpicia. Proto se v Paříži říkalo ústavu ve Vaugirardu „malý klášter Trappistův.“ A mladí lidé v něm byli při svých strádáních přece šťastni a veselí, neboť v jejich srdci hořel nadpřirozený oheň lásky, která všecko snáší a všecko trpí pro Boha. Modlili se a studovali a strádali s Bohem a pro Boha ku blahu mládeže.

Ale proč, tážeme se, pokládal ctihodný zakladatel takovou přísnost za potřebnou? Nepřekážela-li rozvoji jeho řádu? De la Salle věděl, co chtěl, a měl dosti jistoty a moudrosti, by volil vhodné prostředky ku dosažení svého cíle. Jeho bratři musili do světa, by učili darmo chudé děti. V tomto povolání očekávaly je nekonečné útrapy a námahy: hlad, zima, únava, nevědění, ano i pohrdání. Snášeti takové odpornosti statečně, toho schopni byli jen mužové, kteří nesli záhy jeho Páně, kteří byli od světa odloučení a pozemských radostí naprosto se odříkali, kteří se velikomyslně obětovali Bohu a svému nesnadnému povolání. Proto je musil tuhý noviciát připravit pro život plný odpírání. Vstupovali tam jinoši, kteří — podobně jak on — byli vychováni ve všech příjemnostech zámožných rodin. Neměla-li v nich býti zničena hříšná a rozmařilá přirozenost, neměli-li býti cvičeni ve všech klopotách, které jim bylo později snášeti? Tuhost noviciátu zdržovala všech, kteří hledali v řádě cti a za-

opatření. Mnohý jinoch rád by byl ukázal klamům světa záda v dobách ideální nadšenosti, proto však nebyl ještě povolán k řeholnictví a neměl potřebné vytrvalosti a stálosti k učitelskému povolání. Jen povahy silné, velikomyslné jsou schopny života ustavičně obětavého, jakého žádá povolání školního bratra; proto musil býti noviciát tuhý, by se nepovolání živlové v čas odradili.

Bratři v Paříži ustanovení přicházeli o nedělích a svátcích a každý čtvrtek do Vaugirarda, by obcovali cvičením v noviciátě a oživili a rozhojnili horlivost v této škole svatosti. Často přicházivali také kněží, by za de la Sallovy správy konali duchovní cvičení; i několik jeho bývalých druhů ze stoličné kapitoly remešské přišlo opět za tím cílem. Hlas o jeho neobyčejné ctnosti a o jeho umění u vedení duší rozšiřoval se víc a více.

Léta 1693. byla obětovnost bratří a noviců podrobena tuhé zkoušce. V celé Francii rozmohl se hrozný hlad, a zejména v Paříži bylo jej znáti, protože četní nuzáci z venkova hledali pomoci ve hlavním městě. Křesťanská dobročinnost nemohla vši nouzi odpomoci, a také bratři byli v nebezpečí, že umrou hladem. V domě ve Vaugirardu nebylo již bezpečno, protože byl stranou, a v okolí pařížském pobíhaly hladové roty a živily se loupeží. Proto se de la Salle odstěhoval se svými ke bratřím u svatého Sulpicia. Tu prodleli rok a trpěli nevýslovně za obecné nouze. Opět se stávalo, že neměli ničeho k jídlu, kromě pelyňku vařeného ve vodě. Jednou oznámil bratr hospodář ctihodnému zakladateli takto:

„Bude poledne, bratři přijdou ze školy, a já nemám, co bych jim předložil.“ De la Salle odebral se do kaple a přednášel Bohu svoji bídu, a hle, ještě za modlitby přinesly dobročinné osoby chleba na několik dní. Také ostatním domům bratří bylo zápasiti s nouzí, ale Bůh jich neopustil. Bratři zůstali zdraví a právě za této smutné doby pokračovali radostně a úspěšně ve svých snahách o křesťanskou výchovu mládeže ku dvojnásobnému požehnání jejímu. Když z jara r 1694. nouze ulevila naději na dobrou žeň, odstěhoval se de la Salle se svými žáky opět do Vaugirarda. V tomto roce prohlédl ctihodný zakladatel poprvé všechny osady bratří. Konal daleké cesty pěšky a zavítal cestou do každého kostela, by se tam nějakou dobu pomodlil. Poznal s velikým vděkem k Bohu, že jeho dílo dvouletou nouzí nebylo zvikláno, nýbrž vnitř utvrzeno; neboť bratři věrným ostříháním pravidel a správným plněním povinností svého stavu dobyli si na všech místech zmáhající se úcty a důvěry.

Tato zkušenost povzbudila de la Salle, by dále upevňoval dílo, jemuž obětoval svůj život. L. 1694. vyvolil dvanácte nejctnostnějších bratří a ponuknul je, by složili slavné sliby poslušenství a setrvání. Mezi nimi byli zase Mikuláš Vuyart a Gabriel Drolin, kteří již přede třemi lety byli s ním vykonali slib setrvání. S radostí přijalo dvanácte bratří návrh svého duchovního otce. Chystali se duchovními cvičbami k oběti, kterou Bohu přinést byli sobě umínili. O slavnosti nejsvětější Trojice měl k nim ctihodný zakladatel ještě promluvu, kterouž jim připomínal důležitost posvátných zá-

vazků, kterých se podjímají. „Svůj cíl,“ končil, „vidíme jasně. Cesta k němu je nám vyznačena určitě: spojili jsme se, bychom pečovali o křesťanské školy; aby byly tyto školy zachovány a rozšiřovány, proto chceme obětovati svůj život. Jako vojáci Ježíše Krista bojujeme proti nevědomosti. Slib setrvání má nás připoutati navždy k našemu praporu, slib poslušnosti přidá sil, sjednotíme-li je všechny k témuž účelu — ku křesťanské výchově dětí.“ Potom slibovali druh po druhu, klečíce před oltářem, že tovaryšstva a jeho superiora chtějí poslouchati a že vytrvají v tovaryšstvu a jeho díle, „i kdyby musili jíti žebrotou a jen chlebem se živiti.“ Teď mínil de la Salle obnoviti pokus, který byl učiněn již léta 1686.: složití úřad superiora. K jeho úsilným prosbám předsevzali bratři skutečně tajnou volbu. Všecky hlasy spočinuly na de la Sallovi. Volba byla dvakráte opětována k jeho naléhání, a pokaždé byl de la Salle jednomyslně zvolen. V tomto výsledku poznal pokorný zakladatel vůli Boží a odhodlal se, že dále ponese břímě, které na jeho ramena složila znova důvěra bratří. Zůstal ve Vaugirardu a roku 1695. zaměstnával se hlavně vzděláváním novicův a písemným vypracováním pravidel svého řádu. Při tom se pilně radíval se známými Sulpiciany (zejména s Bauynem), kteří blízko jeho noviciátu měli letní dům. Když byl dokončil toto opravdu veliké dílo, o kterém později pojednáme zevrubněji, předložil je na zkoušku bratřím, kteří se byli sešli ku svým výročním duchovním cvičbám. Ti přijali s jednomyslným díkem pravidla, která většinou jen potvrzovala zařízení a

cvičení již zavedená a zkušeností osvědčená jako vhodná a spasitelná.

13. února roku 1696. převzal Trotti de la Chétardie farářství Baudrandovo, kterýž je pro churavost zaměnil s převorstvím. Pan de Chétardie, rovněž bývalý chovanec od sv. Sulpicia, byl kněz podle vůle Boží, plný horlivosti o spásu duší a nevyčerpatelné dobročinnosti. Jeho horlivost byla obrácena zvláště ke školám obecným. Ve předměstí St. Germaina. které náleželo k jeho farnosti, žila část lidu ještě v nevědomosti a nepamětliva povinnosti. Farář poznal dobře, že tu může pomoci jen křesťanské vychování mládeže; proto přál všemožně „sestrám prozřetelnosti“ a bratrům křesťanských škol. Brzy po nastoupení farního úřadu navštívil ctihodného de la Salle ve Vaugirardu. Tento byl by rád již dříve najal jiný dům, poněvadž onen ve Vaugirardu byl daleko od Paříže, tuze chatrný a malý, a tak mnozí mladíci, kteří se hlásili, že vstoupí do tovaryšstva bratrů, nemohli býti přijati. Farář se přesvědčil o nuzotě ústavu a slíbil, že zvýší služné bratrů na školách své farnosti o 50 livrů, by de la Salle mohl najati vhodnou budovu. Tento najal nyní za ročních 600 livrů bývalý ženský klášter, který stál blíže města na silnici do Vaugirardu (u paláce d' Orleans), a k němuž patřilo několik budov se dvory a zahradami. Zbožná dáma, paní Voisinová, zjedнала ku příměluvě farářově potřebných movitostí, a 18. dubna r. 1698. přistěhoval se tam de la Salle se svými novici a bratřími. Tamní domácí kaple byla rozšířena a ozdobena a zasvěcena svatému mučeníku a učiteli Kassianovi. Ještě téhož roku

(1698) zřídil pan de Chétardie ve své farnosti dvě nové školy bratrské, jednu ve třídě svatého Placida, druhou u brány svatého Michaela. Brzy potom, když první byla otevřena, vzrostl počet žáků přes 400, pročež přidal de la Salle čtyřem bratřím, kteří školu pořádali, ještě dva bratry. Také druhá škola u svatého Michaela působila požehnaně, ale po několika letech byla zavřena, protože po smrti prvních dobrodinců nebylo již pečováno o výživu bratří.

Farář měl čilé účastenství na prospěchu bratrských škol, ve kterých bylo vyučováno přes 1000 chlapcův, a navštěvoval je časem s dobročinnými osobami. Jednou přišel do školy u svatého Placida právě, když tam byl de la Salle. Nalezl tam přes 400 žáků rozdělených do 6 tříd. Pořádek, jenž mezi hochy vládl, a jejich radostná snaživost dojaly ho tak, že zvolal; „Ó, pane de la Salle, jak krásné to dílo! Kde by nyní byly tyto děti, kdyby nebyly tady? Toulaly by se ulicemi, pokazily by se a vyrůstaly by, neznajíce svých mravních a náboženských povinností. Jak podivuhodné to dílo!“ Celá farnost měla příležitost diviti se úspěšnému působení školních bratří, kdykoli tito vedli své četné žactvo dlouhými řadami na služby Boží, kdež mladí křesťané vzdělávali všecky přítomné uctivým chováním a zbožností. Ale přece vybuchla mocná bouře proti dobrým školním bratřím. Způsobili ji učitelé placených škol, kteří chtěli svobodné školy zničit.

VIII.

Cech učitelů písma. Jejich spor s učiteli škol obecných. Nepřátelství obojích proti školám bratří. Příznivé rozhodnutí sněmu. Narovnání před církevním úřadem. Škola bratří ve svatém Hyppolitě. Seminář venkovských učitelův a jeho učebná osnova. Ústav pro irské hochy. Nápravná. První technická nedělní škola v Evropě.

Od vynálezu knihtiskařského umění byl učitelský stav rozmnožen novou třídou učitelů. Přepisovače, kteří byli ve velikých městech zvláštním živnostenským stavem a vydělávali si hezký peníz rozmnožováním spisův a knih, zbavil knihotisk chleba, a musili hájiti živobytí tak, že vyučovali psaní. Ale toto rozmnožení učitelstva bylo rozvoji školství spíše škodlivo než prospěšno, protože učitelé-písaři přenesli do učitelského stavu, s kterým se obyčejně spojovali, smýšlení cechovní a kastovní a byli nepřáteli každé soutěže.

V Roueně, Chartrech a jiných městech byli silným cechem se značnými výsadami, kterých si zachovávali vši řevnivostí. Dle stanov společnosti rouenských učitelův a učitelů písma, které schválili František I. a Ludvík XIV., a jež se chovají v archivu obchodní komory v Roueně, byl tento svazek zastupován představeným a dvanácti radními, a dokud ti nesvolili, nemohl nikdo býti přijat mezi „mistry škol.“ Dokud představený nesvolil, nesměl žádný učitel uchazeče ani přijati ani připravovati. Uchazeči, aby byl přijat, bylo podniknouti ve svazku tří denní zkoušku, která mimo

jiné záležela v tom, že musil vykonati „mistrovský kus“ ve 12 družích písma a byl zkoušen z pravopisu a z počtů. Vykonal-li zkoušku, přísahal na stanovy a dal sloužiti slavnou mši svatou ke cti sv. Kassiana. Synové učitelův a ti, kteří se oženili s učitelskou dcerou, vykonali jen poloviční kus mistrovský a jednodenní zkoušku. Každé jiné osobě mimo „přísežné mistry psaní“ bylo zakázáno pod trestem 100 livrů vyučovati psaní a učiti veřejně nebo soukromě mimo „veřejné městské školy pro chudé.“ Toto školské právo za doby copu nám teprve náležitě objasňuje veliké a četné překážky, s nimiž bylo zápasiti opravným snahám ctihodného de la Salle.

V Paříži se nespolečili učitelé „ušlechtilého umění“ psacího s učiteli škol obecných; ano chovali se k nim po dlouhý čas nepřátelsky, až se konečně s nimi sjednotili ku přemožení bratrských škol. Někdejší písaři a potomní učitelé psaní bývali jmenováni universitou, která k nim dohlédala, kdežto učitelé škol obecných byli, jak povědomo, pod scholastikem, který zastupoval biskupa. Když pak léta 1570. obdařil Karel IX. sedm písařů výsadou, že směli míti veřejné školy krasopisné, pravopisné a počtářské, tvořili uzavřený umělecký cech a těžili ze svého monopolu pro krasopisné umění ke škodě ostatních učitelů, zakazující jim nejdříve docela vyučovati psaní, potom jim dovolující užívatí jen slov o jedné slabice. Scholastik zastal se učitelů proti učitelům písma, a po dlouhém a měnivém sporu dovolila konečně sněmovna snesením od 23. července r. 1714. učitelům škol obecných, že

směli vyučovati čtení, psaní, pravopisu a počtům, ale nedopustila, by měli zvláštní psací školy a dávali žákům svým příklady delší tří řádek.

Dříve než o této sem tam se klonící rozepři učitelů písma s učiteli škol obecných bylo rozhodnuto, přišli do Paříže bratři křesťanských škol a nejen povznesli již trvající svobodnou školu u sv. Sulpicia, nýbrž zřídili ještě tři nové svobodné školy a vzbudili obecnou pozornost neočekávaně dobrými výsledky své učebné a vychovávací metody. Učitelé písma a učitelé škol obecných viděli tím ohroženu jak svou mravní důstojnost tak své příjmy, protože mnohý žák, jehož rodiče dosud s bídou sháněli školné, byl přiveden do slavných svobodných škol bratrských. Proto začali s bratřími spor, který byl opětovně prováděn od instance k instanci a po 15 letech se skončil porážkou bratří v Pařížské sněmovně tak, že de la Salle musil hlavní sídlo svého ústavu přeložiti do Rouena.

Nejprve obžalovali učitelé dva bratry, protože bez dovolení otevřeli svobodnou školu. De la Salle provodil oba bratry k soudci a obhájil záležitost jejich tak důrazně, že byli hned propuštěni. Tímto nezdarem jsouce rozhněváni, pomohli si učitelé sami; vrátili se do školy ve třídě du Bac, vyhnali žáky, zmocnili se školního nářadí a vlekli je vítězně ku svému zástupci. Teď přišla věc před scholastika. Ten rozhodl ve prospěch násilnických učitelů, za jejichž ochránce se pokládal, protože je ustanovoval a k nim dohlédal, kdežto bratři učili bez jeho dovolení. De la Salle odvolal se na sněm a před ním

obhájil osobně svobodné školy logikou tak neúprosnou a takou výmluvností, že scholastikův rozsudek byl zrušen, a bratři měli pokoj. Ale když r. 1698. byla otevřena škola u sv. Placida, a přibhrnulo se do ní přes 400 žákův, odlehčila si znova rozdmýchaná řevnivost učitelů dalšími násilnými útoky na tuto školu a vyvolala nový spor, který trval tři měsíce. Učitelé nejen popírali práva bratří, že mohou otvírati bezplatné školy ve jménu farářovů a k jeho rozkazu, nýbrž tvrdili, že bratrské školy v Paříži nejsou bezplatnými školami pro chudé. De la Salle ujal se opět bratři a vymohl, že byli prohlášeni nevinnými, vyvrátiv údaje učitelů. Zatím dostala se záležitost také na soud církevního úřadu, by o ní rozhodl; neboť šlo nejen o několik bratrských škol, nýbrž i o četné svobodné školy dívcí. Scholastik hájil svého práva, že bez něho nesmí býti škola zřízena, a kapitola byla při něm; faráři pak žádali svobodného vyučování pro sebe, aby mohli zařizovati pro chudé školy zdarma a byli velice svorní proti monopolním požadavkům scholastikovým. Arcibiskup rozřešil konečně spornou otázku, nakloniv obě strany, by se srovnali notářsky. Srovnání je od 18. května r. 1699. a stanoví určitě, že faráři, vykážavše se ustanovovacím dekretem, musí dostati od scholastika, nebo za jeho nepřítomnosti od kapitoly listinu, kterou se jim propůjčuje právo jmenovati učitele chudých, dohlédati k nim a odsazovati je, ale že scholastik je oprávněn dohlédati ke svobodným školám, a učitelé těchto škol musí obcovati výroční učitelské poradě v jeho domě. Tím bylo prastaré právo scholastikovo v zásadě

znova uznáno, ale srovnáno se zájmem obecné vzdělanosti, k jejímuž povznesení směřovaly svobodné školy. Školní bratři měli pak pokoj do roku 1703., kteréhož roku, jak uvidíme, obnovily se útoky na jejich školy s větší prudkostí.

Roku 1699. otevřel de la Salle novou školu v Paříži. Farář u sv. Hyppolita, který byl poznal působení bratrských škol ve farnosti sv. Sulpicia, chtěl zjednatí také své osadě dobrodiní plynoucí z takové školy. De la Salle dal mu dva bratry, a škola byla otevřena. Když poznal ctihodný zakladatel horlivost faráře od sv. Hyppolita o obecné vzdělání, oznámil mu, že již v Remeši zřídil seminář ku vzdělání venkovských učitelův, a že si nejtužebněji přeje otevřítí podobný seminář v Paříži, by se dostalo křesťanského vychování také chudým dětem na venkově. Farář přisvědčil radostně této myšlence a pomáhal sháněti prostředky k jejímu provedení. Lemoine, farářův přítel, vystavěl příhodný dům ve třídě de l'Ourcine, jiný dobrodinec zabezpečil 800 livrů ročního důchodu na bezplatná místa pro chovance. farář přejal péči o zařízení a výživu učitelů, také pomáhali jiní bohatí a dobří lidé, a tak byl otevřen učitelský seminář léta 1700. Přijímali se jen takoví chovanci, kteří se vykázáli dobrým vysvědčením o mravech od svých farářův a měli dostatečné vlohy. „Dům, který obývají,“ píše sám ctihodný zakladatel v pamětním spise dosud chovaném, „slove seminář. Chovanci zůstávají v něm jen několik let. Vyučování, stravu a prádlo mají darmo, až jsou dokonale vzděláni nejen ve zbožnosti, ale i ve všem, co patří k jejich

úřadu; potom jsou ustanoveni ve vsi nebo na samotě, by konali službu kleriků (t. j. jako učitelé a kostelníci). Když jsou tak ustanoveni, přestává docela poměr jejich k našemu tovaryšstvu; nicméně přijímáme je, chtějí-li konati duchovní cvičení. Jejich oblek je takový, jak se ve světě nosí, ale jeho barva je černá.“ Se seminářem byla spojena svobodná škola ve farnosti sv. Hyppolita, v níž seminaristé vyučovali návodem zkušeného bratra. Tato škola byla tudíž řádnou seminární školou cvičnou. Učebná osnova semináře pojímala v sebe mimo základy výchovy a vyučování, kterým se učilo nejen theoreticky, ale i prakticky, ještě tyto učební předměty: katechismus, čtení a psaní, k němuž se tenkrát mluvnice a pravopis řadily, počtářství se soustavou měr a vah a církevní zpěv. Tohoto bylo zvláště dbáno. „Chovanci našeho semináře,“ píše de la Salle, „učí se zpívati dokonale.“ Tento učební plán byl na tehdejší dobu velmi hojný. Právem dí Ravelet, jenž patří k nejnovějším životopiscům de la Sallovým, o tomto semináři: „Byla to normální škola, jako máme nyní v každém departementu, jenom že byla docela darmo, a její ředitelství bylo křesťanské.“ Učebná osnova francouzských normálních škol, jak byla stanovena dekretem od 24. března r. 1851., nemá více povinných předmětů, nežli měl de la Sallův seminář přede 200 lety. Ale ctihodný zakladatel chtěl vzdělati učitele nejen dobře vyučené, ale i zbožné a ctnostné. Proto byli seminaristé přidržováni, by denně rozjímalí, svědomí zpytovali a v duchovní knize čítali. protože tato zbožná cvičení

jsou nejbezpečnějšími prostředky, jimiž se odkládají chyby a získají ctnosti. Pohříchu trval tento krásný a požebnaný ústav jenom krátce; zanikl po šesti letech zpronevěrou jednoho bratra, svedeného lakotou.

Zatím jest nám vzpomenouti dalších vychovatelských podniků, jež de la Salle v Paříži provedl. Téhož roku (1688), kdy byl do Paříže povolán farářem od sv. Sulpicia, přibyl tam anglický král Jakub II., svržený s trůnu pro své katolické smýšlení. Marný byl rekovný boj Irův pro krále zbaveného trůnu; skončil se kapitulací irského vojska a podmaněním země. Od roku 1689. do r. 1782. platily ony potupné trestní zákony irské, dle kterých nesměl katolík vyučovati, ani otec dáti své děti katolíkem učit, nechtěl-li býti trestán jako velezrádce. I posílali vznešení rodičové irští své děti vypuzenému králi, by pečoval o jejich výchovu v katolickém náboženství. Jakub II. byl v nesnazi, komu že svěřiti výchovu poslaných mu irských hochů. Poradil se s arcibiskupem, a ten upozornil jej na ctihodného de la Salle, kterého byl doporučil farář de la Chétardie. De la Salle jsa stále připraven konati dobré, přijal královu nabídku a zřídil ve svém velikém domě u silnice do Vaugirarda ústav pro irské chovance. Protože se jim mělo dostati vyššího vzdělání, ujal de la Salle sám jejich správu a nejdůležitější část vyučování. Mladí Irové prospívali tak výtečně, že král Jakub pokládal se býti povinen ctihodnému zakladateli velikým díkem. Životopis de la Sallův z roku 1733. zpravuje nás o tom takto: „Král Jakub II. pečoval otcovsky o vše, co se týkalo mladých Irův, ale především o

jejich dobré vychování. Proto chtěl sám viděti místnosti, kde bydleli, poznati výchovu, které se jim dostávalo, a přesvědčiti se o jejich prospěchu studijním. Při této návštěvě dal se provázeti arcibiskupem. Projevil velkou spokojenost ve všech směrech a osvědčil svůj dík ctihodnému de la Sallovi nejuctivějším způsobem.“

Časem otevřel de la Salle svůj dům také jiným chovancům, kteří mu zjednali jména výtečného vychovatele. Zejména přiváděli mu jinochy neposlušné, neučelivé a rozpustilé, na kterých jiní vychovatelé zkoušeli marně své umění. Jeho láska a tichost, dojmavý přízvuk jeho slov a úchvatná síla jeho příkladu, získaly porušená srdce těchto mladíků ctnosti a otevřely je Boží milosti. „Často přijímal,“ praví dříve jmenovaný starý životopis, „nezkrocené a rozpustilé hochy, a vracel je rodinám jejich jako tiché, zbožné a poslušné syny.“ Tyto zdařilé pokusy polepšování byly zatím jen počátkem vychovatelsky léčivé činnosti, kterou později de la Salle šře rozvinul v Roueně.

Další veliké zásluhy dobyl si ctihodný zakladatel zřízením technické nedělní školy pro dělníky. Dějiny vychovatelství vypravují o dvou druhích nedělních škol: 1. nedělní školy pro děti školní, které nemohou docházeti do školy všední, 2. nedělní školy pro mládež, která již byla propuštěna ze školy. Ona, totiž nedělní škola, za náhradu školy všední, vyskytla se již v šestnáctém věku ve průmyslovém Holandsku, kde mnoho dětí musilo všedního dne pracovati, a do školy mohly jen v neděli. Synody cambravská r. 1567. a mechelnská

r. 1570. nařídily takové nedělní školy, by se v nich děti učily náboženství, čtení a psaní. Podobné školy nedělní rozšiřovaly se v osmnáctém věku také v Anglii. Od r. 1695. ve Virtembersku zavedené školy nedělní nabrazovaly s počátku rovněž letní školu dětí školních; později staly se školami opakovacími a pokračovacími pro mládež ze školy propuštěnou. Nedělní školy druhého způsobu otevřel svatý Karel Borromejský, arcibiskup milánský, nejprve ve své diecési. Na sklonku osmnáctého věku byla taková škola zřízena v Rakousku a ve většině států německé říše.

Nedělní škola, kterou zřídil v Paříži ctihodný de la Salle, byla první na francouzské půdě a nenáležela k žádnému jmenovanému druhu, nýbrž byla to průmyslová škola pro řemeslnické učně. De la Salle dal vycvičiti několik bratří zvláště schopných od professorů v měřictví, stavitelství, kreslení a účetnictví, a v říjnu roku 1699. otevřel s arcibiskupovým dovolením svoji novou školu u sv. Sulpicia. Farář de la Chétardie, který byl tímto podnikem velmi zaujat, doporučil jej s kazatelny, a nedělní škola měla brzy 200 žáků. Bratří rozdělili hlásící se mladíky dle jejich výkonův a zaměstnání v různé třídy a vyučovali je v neděli od 12. do 3. hodiny zeměpisu, účetnictví, stavitelství, měřictví a kreslení. Končilo se vždy náboženským poučením a napomenutím. Úspěchy této nedělní školy byly vesměs velmi dobré. Dějepisec farní osady svatého Sulpicia píše o tom l. 1773.: „Je sotva uvěřitelné, kolik dobra způsobilo toto nové zařízení, a jak veliká část mladíkův úžasné polepšila své chování.“

Z důvodů později naznačených byla nedělní průmyslová škola roku 1703. přeložena do třídy de Charonne, doba učení prodloužena, žáků bylo přes 300, ale roku 1705. zanikl tento dobročinný ústav řevnivým pronásledováním učitelů písma. Tento nešťastný skon nemůže však de la Sallovi ujmouti ani dost málo jeho veliké zásluhy, že zřídil první průmyslovou školu v Evropě.

IX.

Školy v Chartrech. Pastýřský list biskupův. De la Sallova nová methoda čtení, počínající se mateřštinou. Školy v Calaise a Troye-ich. Osada bratra Gabriele v Římě. Tamní školství. Škola v Avignonu. Koupě domu v Remeši.

Biskup ze Chartrů (Chartres) Godet des Marais, byl již v semináři svatého Sulpicia s de la Sallem znám a spřátelen. Protože mu velice záleželo na křesťanské výchově jeho diecéšanův, prosil již léta 1691. ctihodného de la Salle o několik bratrů; ale ten nemohl ještě tenkrát vyhověti jeho prosbě, protože bylo velmi málo vycvičených bratrů. Po pěti letech farářové ze Chartrů poslali biskupovi pamětní spis, kterým ho úsilně prosili, by jim pomáhal zařizovati křesťanské školy. V tomto pamětním spise, který je výmluvným pomníkem snázivosti duchovenstva o dobré školy, vyličují faráři žalostivý stav svobodných škol městských, které nemají schopných učitelův, a pokračují: „Slyšeli jsme, že velice zbožný kněz v Paříži obírá se výchovou a vzděláváním učitelův, a zjednává jim

všech vlastností, kterých je potřebí, aby úřad učitelský dobře byl spravován.“ Konečně prosili biskupa, by užil své vážnosti a vlivu a postaral se o bratrskou školu.

Biskup seznámil ctihodného de la Salle s tímto pamětním spisem, pro jeho řád tak čestným, a ten pověděl jeho obsah svým žákům. Všichni mínili, že toto pozvání musí býti splněno, a byli ochotni vydati se na cestu do Chartrů. De la Salle vyvolil šest řádných školních bratrů a přidal jim jednoho bratra služebného, by počali osadu v Chartrech. Biskup, kanovník a vévoda orleanský pečovali o přístřeší a výživu bratrů a o zařízení školy. Mimo to vydal biskup zvláštní pastýřský list, který byl 4. října roku 1699. předčítán ve všech farnostech; jím ukazoval rodičům k nastávajícímu otevření svobodné školy pro chlapce a vyzýval jich, by tam své děti posílali, protože sami nemohou jich náležitě vycvičiti a vychovati. Horlivý prelát uvedl při tom vzácná slova kancléře Gersona, který ve svém spise „Kterak vésti chlapce ku Kristu“ takto se proslovil: „Nevím, je-li větší a Bohu milejší dílo, než vychovávat děti, tyto rostlinky v zahradě Boží, a zalévati je spasitelnou vodou nebeské nauky.“ Nové školy byly otevřeny 12. října roku 1699., a měly veliký počet žáků ze všech částí města. Druhého roku zdržel se de la Salle na své visitační cestě po několik dní v Chartrech; ale nebydlel u biskupa, svého bývalého spolužáka, nýbrž u svých bratrů, a když jej biskup chtěl jednoho dne zadržeti k obědu, dal pozamykati dvěře, by ctihodnému zakladateli, který se dovolával pravidel svého řádu, zamezil

návrat do domu bratří. Tu seděli spolu někdejší spolužáci důvěrně hovoříce; jeden ve fialovém rouše biskupském, ozdobený biskupským prstenem a křížem, obklíčený služebníky; druhý ve starém, ošumělém kabátě, ježž byl sám nejednou zpravoval, maje na nohou velké, těžké střevíce a nacházeje se na obtížné cestě, dokonalý sluha chudých dětí. De la Sallův oblek jevil největší chudobu, ale jeho ladné způsoby připomínaly někdejšího šlechtického kanovníka; jeho jasný zrak, blahosklonný úsměv, stopy hrdinské ctnosti v jeho vyhublém obličejí označovaly vznešenost a velikomyslnost. Hovořili nejvíce o bratřích a jejich pravidlech. Moudrý prelát schvaloval pravidla bratří a blahopřál de la Sallovi, že zřídil řád tak prospěšný obecnému blahu. Nicméně učinil přece dvě poznámky. Předně haněl tuhá kající cvičení bratří. Ta hana však nedotkla se pravidel, protože ona neukládala také přísnosti, nýbrž bratří v Chartrech, kteří ve svém horlení přestoupili meze moudrosti a dovolili sobě kající cvičby tak tuhé, až se někteří roznemohli. Bedlivý zakladatel jim zakázal již tuto přísnost, protože se nesrovnávala s jejich úmorným povoláním.

Druhá poznámka týkala se metody čtení, kterou byl de la Salle zavedl ve svém řádě. Bylo po věky obecným zvykem, že za první čítanku bývaly dávány dětem latinské žalmy, a tak se děti učily čísti nejdříve latinsky a potom teprve francouzsky. Ale de la Salle zavedl obrácený způsob, uče děti čísti především mateřštinu, a teprve potom došlo na latinu. Biskup des Marais haněl tuto novotu, ale dějiny vychovatelství přičítají

ctihodnému de la Sallovi velikou zásluhu, že uvedl mateřštinu v její právo a odklidil onen starodávný, ale málo přirozený způsob, který mořil děti čtením slov neporozuměných a pro ně nesmyslných. Ostatně biskup se také srovnával se ctihodným zakladatelem, když mu tento vyložil výhody nové metody, která dětem čtení usnadňuje, zpříjemňuje a užitečným činí.

Léta 1700. poslal de la Salle ku prosbám guvernérovým a arcifarářovým dva bratry do Calaisa, kteří tam počali vyučovati 19. července. Její dobrý úspěch vzbudil přání, by zřízena byla ještě druhá škola ve čtvrti námořnické, protože děti tamních námořníků byly záhy naváděny k lovu ryb a vyrůstaly ve veliké nevědomosti. Kaplan této části města naklonil k onomu záměru arcifaráře a městského starostu, a k jejich zakročení daroval král Ludvík XIV. staveniště pro školu a stanovil 300 franků ročně na výživu sedmi bratří, kteří v Calaise působili. Později vyplácelo město bratřím ročně 900 livrů z městské pokladnice.

Léta 1702. vydal se farář Le Blé z Troye, tehdejšího hlavního města champagnského, sám do Paříže, by si vyprosil od ctihodného de la Salle dvou bratří. Dostal je a ubytoval je ve farní. Ale přihrnulo se tolik dětí do bratrské školy, že dvě třídy nestačily. „Tu,“ vypravuje letopis města Troyes, „vyzval P. Chantereau, oratorian a slovutný kazatel, měšťany, by žádali ještě o pět bratří a postarali se o jejich výživu. S kazatelny a v soukromých rozmluvách upozorňoval na výhody bratrských škol a ukazoval na jejich bojně a zřejmé

úspěchy.“ Když umřel farář Le Blé, a bratří r. 1710. musili faru opustiti, pomohl jim biskup koupiti dům, a magistrát povolil 300 livrů ročně na výživu sedmi bratří.

Ještě než byla zřízena osada v Troiich, provedl ctihodný de la Salle dlouho chovaný záměr: zříditi osadu svého řádu také v Římě, hlavním městě křesťanství. Když zbožnému kanovníku remešskému bylo řízením Boží prozřetelnosti uloženo, by výchovu mládeže opravil v duchu křesťanském, pochopil zřetelně velikost a důležitost této úlohy; jí obětoval své postavení a jmění a odřekl se všeho, by žil naprosto jen pro toto vznešené a těžké poslání. Když opouštěl své rodiště, chtěje se usaditi v Paříži, tu již přemýšlel o velikém záměru, by jeho řád nebyl omezen hranicemi jediné diecése, nebo jediné země, nýbrž aby se rozšířil po vší zemi a přinesl požehnání, jež plyne ze křesťanské výchovy i nejvzdálenějším zemím a budoucím pokolením. Jeho řád měl býti církevní a proto v tuhém svazku se střediskem církve, s papežskou Stolicí. „Chtěl jsem,“ tak se vyslovil, „strom našeho tovaryšstva zasaditi, by se zakořeňoval ve středu jednoty, ve chladu, pod zrakoma a vrchní správou nástupce apoštolského knížete; mimo to chtěl jsem si klestiti cestu, bych sám padl veleknězi k nohám a prosil ho o potvrzení našich pravidel a zařízení a vyžádal našim bratřím milosti, by směli skládati tři sliby řeholní; abych poprosil náměstka Kristova na zemi, by našemu řádu žehnal a udělil poslání učiti mládež s dovolením biskupův křesťanské nauce.“ Proto poslal de la Salle roku 1700. bratra

Gabriele Drolina do Říma, aby tam začal vyučovati.

Řím byl tenkrát — pokud se týče základního vyučování — rozdělen na 14 okresův, a každý měl jednoho učitele. Město vyplácelo každému učiteli na den „paolo“ (bez mála půl koruny); vedle toho požadovali učitelé každou sobotu od každého žáka „bajocco“ (asi 6 haléřů). První svobodnou školu v Římě zřídil sv. Josef z Kalasancy (v Aragonii), zakladatel řádu Piaristův, léta 1597., když byl překonal s farářem Brentaním odpor okresních učitelův, kteří si žádali monopolu pro základní vyučování. Ctihodný de la Salle neznal ještě řádu sv. Josefa Kalasanckého, když zařizoval svůj ústav. To vysvítá zřetelně z dopisu ještě chovaného, jež de la Salle 11. února r. 1708. psal bratru Gabrielovi do Říma. Praví v něm totiž mimo jiné: „Prosím Vás, abyste se zevrubně vyptal na řád otců pobožných škol, jaká mají pravidla, jaké jest jejich zřízení a správa, rozšiřují-li se dále, mají-li řádového generála, a jaká jest jeho moc, jsou-li všichni kněžími a přijímají-li plat. Vypátrejte všecko tak podrobně, jak možno, a oznamte mi to obšírně.“

Bratr Gabriel Drolin byl venkoncem hoden zastupovati řád u svaté Stolice. Když vstupoval do tovaryšstva de la Sallova, byl již počal studovati bohovědu a přijal tonsuru. Byl rovněž ctnostným a zbožným, jako schopným učitelem a jako ředitel spravoval bratrský dům v Laoně, když jej ctihodný zakladatel poslal do Říma. Škola v Laoně tak se rozvíjela za jeho správy, že žáků, mezi nimiž byli jinoši v 16 a 18 letech, stále přibývalo, a l. 1694.

byli dva noví bratří ustanoveni. Chudý zakladatel nemohl dáti bratru Gabrielovi do Říma kromě svého otcovského požehnání leč 50 franků. Dobrému bratru bylo tudíž brzy trpkou nouzí tříti, a ledakdy se přidružil i k těm, kteří dostávali almužnu; ale vytrval, jak byl slíbil hrdinským slibem 21. listopadu r. 1691., a shromažďoval kolem sebe denně chudé děti, by jim vykládal katechismus. Později byl nějaký čas domácím učitelem u pana z Bussiéra. Zbožný zakladatel nezapomněl na milovaného žáka; časem posýlal mu něco peněz, žádal od něho každý měsíc zprávy a odpovídal na jeho listy velmi správně. Mnohé z těchto dopisů ctihodného zakladatele jsou dosud zachovány a dosvědčují jak jeho lásku tak jeho osvícenou jistotu. Počátkem r. 1705. obdržel konečně bratr Gabriel, byv doporučen biskupem de Cavaillonem papeži Klementu XI., správu okresní školy na náměstí Barberiniho s měsíčním služným 16 franků, 15 centimů. Zpráva o tom naplnila ctihodného zakladatele vroucí radostí. „Můj nejmilejší bratře,“ psal Gabrieli Drolinovi, „jsem velice potěšen, že máte nyní jednu papežskou školu; toho jsem si již dávno přál. Příště musíme pečovati o to, byste dostal ještě jednoho bratra. Jsem rád, že jste opustil dům pana Bussiéra. Poděkoval jsem mu za blahosklonnost, kterou k Vám osvědčil, a za služby Vám prokázané. Pověděl jsem mu, že naň nezapomenu, že za něj a jeho rodinu modliti se budeme. Víím, že ve svém postavení máte dosti práce, a těší mne, že máte slušný počet žáků. Mimo to velebím Boha za to, že Vás dosud milostivě chránil od nebezpečí a světské zkázy.“

V Avignonu založila choť papežského pokladníka, Castel-Bianca, nadaci, by zřízena byla křesťanská svobodná škola. Její choť slýchal o úspěchu bratří křesťanských škol a proto chtěl novou školu odevzdati jim. Vyprosil si a obdržel od de la Salle dva bratry, kteří od roku 1703. s dovolením arcibiskupa Fieschiho začali vyučovati. Brzy potom musila býti tato škola rozšířena dvěma třídami, pročež poslal de la Salle ještě tři bratry do Avignona. Léta 1718. byla v jiné části města nová svobodná škola založena, a papežská Stolica přispívala k jejímu vydržování. Arcibiskup Gontery velmi se ujímal bratří a obcovával po celé hodiny vyučování, podivuje se jejich umění, kterak udržovali veliké třídy v pořádku a činnosti, a vyučovali přímo celá oddělení. Později uvidíme, že svědectví tohoto preláta pomáhalo podstatně, by řád byl církevně schválen.

V Remeši po de la Sallově odchodu byl seminář venkovských učitelů pomalu zrušen, a noviciát přeložen do Paříže; ale bratrské školy zůstaly. Aby jejich trvání v budoucnosti pojistil, koupil ctihodný zakladatel roku 1700. za podpory svých příbuzných a přátel dům na počátku „Nové třídy,“ v němž byla bratrská škola. Následujícího roku byly získány také oba přilehlé domy. Ony tři budovy skýtaly bratřím obydlí a školám přístřeší. Ale protože řád bratří nebyl ještě od státu uznán a nebyl tudíž způsobilý dědit, přistoupili kromě ctihodného zakladatele jeho bratr Ludvík a dva jiní kněží jako spolukupci a spolumajitelé, a usnesli se, že, umře-li který ze spolumajetníků,

jeho dědicové nebudou míti nároků na domy, ale že bude ustanovena jiná osoba na jeho místo jako jmenovitý spolumajetník.

X.

Pronásledování v Paříži. Účast jansenistů v něm. Farář de la Chétardie. Arcibiskup sesadil de la Salle. Odpor bratří. Srovnání.

Zatím co strom zasazený ctihodným de la Sallem rozkládal své plodné větve dál a dále, vybuchla proti němu v Paříži bouře, která byla tím nebezpečnější, že nevycházela od nepřátel řádu, nýbrž od jeho dosavadních příznivcův a přátel. Nebylo úmyslem řád zničit, měl býti pouze změněn a především ctihodný zakladatel odklizen, aby jeho dílo po libosti mohlo býti přetvořeno. Kdo zná dějiny požehnaných církevních řádů, jež přetrvaly věky, nebude se diviti prudkým útokům na de la Salle. Podobně se dalo skoro všem svatým zakladatelům. Připomínáme jen, že také svatý Josef Kalasancký, zakladatel řádu Piaristův, byl až do pozdního věku svého pronásledován, zneuznáván, haněn, ano jako generál řádu svržen. Ano, křesťanství je náboženství kříže. Velicí dobrodincové lidstva, kteří byli vyvoleni, by milionům přinesli požehnání, jež z tohoto náboženství se prýští: štěstí časné i věčné — musili býti zkoušeni ve škole kříže, rovněž s Kristem ukřižováni a vštípeni v tento strom života, z něhož jen vychází veškerá spása, nesmrtelnost a hojnost dobrých skutků. To je zákon křesťanského pořádku světa, ježž možno

poznati na každém listě dějepisu říše Boží. Také de la Sallovo dílo mělo býti vytríbeno ohněm strastí, otuženo a utvrzeno těžkými ranami proti hroznějšímu ještě pronásledování pro všechny budoucí časy.

Jansenismus, který církvi zasadil hluboké rány, jal se stíhati také ctihodného de la Salle. Tato sekta rozšiřovala z Port-Royalu, agitačního to středu, bludné učení mezi lidem skrze učitele a katechety. Jaký by to byl býval úspěch, kdyby se jim bylo podařilo získati pro svou věc de la Salle a četně navštěvované bratrské školy! Ale učený zakladatel poznal zhoubné bludy jansenistického učení a čelil všem sváděcím pokusům nezlomnou věrností a poddaností neomylnému učitelskému úřadu církve. Proto chtěli zřejmí i tajní přívrženci jansenismu oloupiti ho především o vŕŕechen jeho vliv na bratry. Jednání jejich proti de la Sallovy bylo jim usnadněno tím, že kardinál de Noailles (od roku 1695. arcibiskup pařížský) nebyl nepřístupným jansenistickým náŕŕeptům. Týž jako biskup chálonský odporučoval r. 1685. vlastním pastýřským listem Quesnelova „Mravní přemítání“. Když pak Klement XI. bullou „Unigenitus“ zavrhl 101 větu jako jansenistickou ze „Mravních přemítání“, zakázal sice arcibiskup čísti Quesnelovu knihu, ale zapověděl též pod trestem ŕŕuspense přijati dogmatické rozhodnutí římské Stolicе a setrval tak s odvolavateli (na obecný církevní sněm) až do r. 1728., kdy konečně bullu „Unigenitus“ přijal naprosto. Proto není divu, že muž tak slabé povahy a rozumu tak měnivého, vida, jak de la Salle trvá na přijatých a osvědčených pravidlech svého řádu, pokládal mu to za svéhlavost

a byl tak zaujat proti němu, že jeho dřívější laskavost změnila se ve tvrdou, nadutou přísnost.

Proti tomu zdá se na první pohled nepochopitelné, že také výtečný farář od sv. Sulpicia, pan de la Chétardie, přidal se k odpůrcům de la Sallovým. Ale i tato politování hodná skutečnost vysvětluje se bližším popatřením na okolnosti. Farář de la Chétardie činil mnoho pro bratry a jejich školy ve své farnosti; proto se domníval, že jest oprávněn promlouvat do zřízení bratrského ústavu. Mohl tak tím spíše mysliti, protože faráři ujali se tenkrát výhradně správy svobodných škol, a vyprostili se z právomoci scholastikovy. Proto chápeme poněkud, že faráři tak ráznému, jako byl de la Chétardie, bylo jakési, když musil uznávati právomoc superiora bratří v záležitostech škol, které sám vydržoval. Bylo velikou zásluhou de la Sallovou, že vzdělal tak výtečné učitele a vychovatele mládeže; ale mohl je podříditi — tak mínil farář od sv. Sulpicia — po dokonání vzdělání docela správě oněch farářů, kteří jich povolali.

Ale de la Salle hleděl dále a pronikavěji: chtěl utvořiti vojsko křesťanských vychovatelů, kteří za jednotného vedení svého vlastního generála měli se rozejíti po vší zemi, by všude bojovali proti nevědomosti a nemravnosti a přemáhali je. Proto nemohl splniti nároků de la Chétardiových, aniž by se byl zpronevěřil svému poslání a podvrátil v počátku veliký záměr svého díla. Co se jeho osoby týče, byl ochoten, ano přál si odevzdati ředitelství řádu, ale měl je převzít jeden z bratří, by zaručena byla jednotná správa celého řádu. Kdyby býval

přivolí, aby jednotlivé osady byly poddány farářům nebo biskupům, byl by řád nepochybně vtržen býval do jansenistických rozepří; byl by se rozpadl s bludařstvím a nebyl by dožil konce 18. věku. Proto de la Salle nemohl a nesměl změnití přijatého zřízení a pravidel řádu dle přání faráře od svatého Sulpicia; musil spravedlivě odpírati jeho požadavkům. Ale tento odpor zůstavil ve faráři proti de la Sallovi rozmrzelost, která příležitostně vzrostla ve skutečné pronásledování. Tato příležitost dostavila se brzy.

Ředitel školních bratří v Paříži a mistr noviců byli nemoudrou horlivostí svedeni ku přílišné přísnosti vůči svým podřízeným. De la Salle byl výchovou mladých Irrův a vrchní správou celého řádu velmi zaneprázdněn, aby byl přísnost obou ředitelů hned znamenal a potlačil u vzniku. K tomu ještě byl právě na visitační cestě, když se udály žalostné výstupky, o kterých vypravujeme. V listopadu roku 1702. tvrdili dva mladí novici, že byli velmi přísně potrestáni. Místo, aby dočkali de la Sallova návratu, donesli nerozvážliví mladíci svoji stížnost faráři u sv. Sulpicia, který ctihodného zakladatele činil odpovědným za chyby ředitelův od něho ustanovených. Zdá se, že se ještě jiné osoby vmísily do věci; novicové, s nimiž se příliš tvrdě jednalo, byli vyzváni, by své stížnosti napsali, a dle toho sepsána dlouhá obžaloba, jež byla podána kardinálu-arcibiskupu de Noaillesovi. V té byl ctihodný zakladatel líčen jako muž tvrdý a násilnický, jenž od svých podřízených žádá přílišného, ano ukrutného umrtvování a proto se nehodí za představeného

tovaryšstva. Ku prosbám bratří vybídl farář laonský jednoho přítele velikého vlivu, doktora bohosloví a faráře z Villers, aby se de la Salle u arcibiskupa zastal. Farář z Villers tak učinil a zpravil o tom svého přítele v Laoně: „Byl jsem u pana kardinála. Doufám, že se vzdá časem předsudků, které mu proti panu de la Sallovi byly vštípeny. Nejde tu naprosto o quietismus*); obviňují ho jen, že je tuze přísný vůči bratřím, příliš tuhé pokání jim ukládá a náramně lpí na tomto svém jednání. Vidí v něm muže — to je kardinálův rozum, — který se málo hodí za představeného, a mimo to muže, jenž nad míru lpí na svém rozumu, a ve svém soukromém životě, jakož i spravuje jiné, pouze vlastních vnuknutí následuje. Jeho veliký zločin, pokud jsem poznati mohl, záleží v tom, že nedbá rozumů svých odpůrců, kteří by se rádi vetřeli do vnitřní správy bratří, čemuž dosavad pan de la Salle bránil.“ Tento list nám vysvětluje dokonale a věrohodně vlastní úmysly odpůrců ctihodného de la Salle.

Kardinál de Noailles uložil generálnímu vikáři Pirotovi, by jednotlivé bratry a novice vyslýchal o člancích obžaloby. To se dalo, aniž se de la Salle, který se byl zatím vrátil, v nejmenším do vyšetřování mísil. Když se vyšetřování skončilo,

*) Quietismus = pohřížení ducha v rozjímavou modlitbu, docela trpný klid duše, v němž se odevzdává dokona Božímu působení a zničuje všecek vlastní duševní život, aby se láskyplně ponořila v Boha. Původcem tohoto mysticko-náboženského směru je španělský kněz Mich. Molinos. Stolicе papežská zavrhlа jeho bludy roku 1687. (Pozn. překladatele dle „Meyers Konversations Lex“.)

odebral se de la Salle ke kardinálovi a děkoval za účastenství, které řádu věnoval. Kardinál několik okamžiků naslouchal a potom mu pravil zkrátka, neudávaje příčiny svého rozhodnutí: „Vy nejste již superiorem svého tovaryšstva; již jsem ustanovil jiného.“ Pokorný zakladatel přijal toto rozhodnutí klidně a uctivě; netázal se po důvodech a odešel mlčky, děkuje v duchu Bobu za utrpené pokoření. Bratřím se o tom ani nezmínil. Ti se tudíž nemálo divili, když je de la Salle v první neděli adventní svolal do mateřince ku kromobyčejnému shromáždění. Učinil tak na oznámení generálního vikáře Pirota, který chtěl na tento den představit bratřím jejich nového superiora. Vesel a usmívaje se, jak obyčejně, seděl de la Salle mezi svými žáky, kteří dychtívi byli věcí, jež přijíti měly. Radoval se, že bude před svými žáky pokořen. Tu přišel generální vikář s mladým knězem z Lyona, který slul Bricot a byl pokládán za zvláštního ctitele faráře de la Chétardia. Pan Pirota začal mluvit, velebil nejdříve de la Sallovu ctnosti a zásluby, potom hovořil o průvodčím, kterého byl přivedl, představil ho bratřím jako zbožného a ctnostného kněze, který je hoden jejich úcty a důvěry a skončil, že od nynějška jest jim poslouchati ve všem pana Bricota. Teď pochopili zdrcení bratří, oč tu šlo. Hlasy bolesti, rozhorlení, překvapení a odporu zaznívaly se všech stran. „Takové jednání,“ prohlašovali někteří bratří, „náš řád zkazí.“ Jeden z nejstarších bratří dodal: „My máme superiora, kterého potvrdili arcibiskup remešský, arcibiskup de Harlay a kardinál de Noailles; zapřísaháme jeho Eminenci, by nám žádného jiného

nedával.“ „Darmo,“ vypravuje farář z Villers „snažil se generální vikář přemoci jejich odpor ukazováním na dobré vlastnosti nového superiora; bratři odpovídali, že de la Salle má také takové, ano ještě výtečnější vlastnosti; že je tichý a laskavý k jiným, ale tvrdý a přísný k sobě samému; že od nich nežádá ničeho, co byl sám dříve nekonal, a že jim nemohou dáti jiného superiora, který by tak uměl řád řídit jak on a byl mu roven ve všech jeho ctnostech.“ Také novicové odporovali s bratřími; „kardinál,“ pravili, „byl oklamán, ať je sám vyslechně a potom jinak usoudí.“ Ctihodný zakladatel, muž pořádku a kázně, byl bolestně dojat tímto odporem svých žáků; prosil jich úsilně, by se kardinálovu rozhodnutí poddali, a pravil generálnímu vikáři: „Ručím za poddanost bratří.“ Ale bratři mu odvětili: „Nemáte práva k takovému rukojemství. Vám jsme slíbili poslušnost; dají-li nám jiného superiora, jsme svého slibu prosti. My opustíme tento dům, bude-li Vám odňata jeho správa.“ Posléze skončil sám Bricot výjev pro něho nejvýše trapný, vyzvav generálního vikáře, by vyhověl přání tovaryšstva a ještě jednou přednesl věc kardinálovi. Generální vikář ustoupil a vypravoval kardinálovi, jakou podivuhodnou přítulnost a úctu projeví bratři svému zakladateli. „Kdyby,“ doložil dle svědectví faráře z Villers, „ve všech řeholních tovaryšstvech byli údové svým vrchním tak oddáni, jako příchylní jsou školní bratři panu de la Sallovi, nebylo by v Paříži tolik zmatků.“ Tím ovšem nebyla věc skončena. Vyskytli se hlasové, kteří arcibiskupu našeptávali, že projev bratří nebyl dobrovolný, ale

byl obviňován zakladatel, že jich k tomu vybídl. Arcibiskup naklonil ucha k těmto nášeptům a dal se uchvátiti k počínání ne právě slušnému vůči ctihodnému de la Sallovi. Tento odebral se totiž k arcibiskupovi, by od něho výprosil odpuštění svým žákům. Zastihl jej na dvoře právě, když chtěl vstoupiti do vozu a odcestovati. Padl arcibiskupovi k nohám a prosil ho, by od bratří neodjímal své ochrany. Arcibiskup, jenž byl obklíčen několika důvěrníky, naslouchal chladně ctihodnému zakladateli, vstoupil a odejel ani mu neodpověděl, aniž ho vybídl, aby povstal. Tiše přijal Boží muž toto nové pokoření. Generální vikář Pirot, který byl při tom, oznámil mu ještě, že věc byla podána sněmu a že mu hrozí vyhnanství. Svatý zakladatel odvětil s úžasnou klidností a odevzdaností: „Má útěcha je, že všude najdu milého Boha a že Božskému Spasiteli budu tím podobnější, čím více budu trpěti.“ Když bratří doslechli od osob, jež ke kardinálovi docházely, jaké nebezpečí hrozí jejich duchovnímu otci, odebrali se mnozí z prvních bratří k faráři u svatého Sulpicia, ospravedlňující ctihodného zakladatele a oznamující: „Bude-li náš superior vypovězen, jsme všichni odhodláni, že pařížské školy opustíme a půjdeme za ním. Usadíme se v diecési, kde bychom žili pod ochranou biskupa nestranného a osvíceného podle pravidel svého řádu.“ Ač farář de la Chétardie měl předsudky o de la Sallovi, přece nechtěl jeho požehnaný ústav zkaziti, aniž chtěl, aby v jeho farnosti sešly bratrské školy, kterým den ode dne lépe se dařilo. Proto bratřím slíbil, že se u kardinála za jejich zakladatele přimluví.

Jeho zakročení bylo tak úspěšno, že od obžaloby u sněmu bylo upuštěno a o vyhnanství ctihodného zakladatele nebylo již ani zmínky.

Zatím stále trvala ještě jedna překážka. Arcibiskup, jenž tím více na své autoritě si zakládal, čím méně poslušnosti jevil k římské Stolicy, nemínil upustiti od nařízení, které byl již vydal; ale bratři nechtěli uznati žádného jiného superiora mimo de la Salle. Farář od sv. Sulpicia uložil nyní moudrému a obratnému knězi svého družstva, Madotovi, by obě tyto protivy smířil. Ten vyjednával jednak s kardinálem a generálním vikářem, jednak s de la Sallem a bratřími; potom přivedl abbéa Bricota, představil jej bratřím jako superiora, slíbil jim, že nebude žádných novot, a že jim de la Salle nebude odňat; napomínal jich, aby poslechli a pana Bricota za superiora přijali, ujistiv je, že tento bude přicházívati jen jednou za měsíc. Bratři se podrobili těmto podmínkám. Jmenování Bricotovo bylo zatím jen formální. Ukázal se bratřím jen jednou, v březnu r. 1703., aniž čeho nařizoval. Brzy potom dal mu kardinál jiný úřad, a de la Salle byl zase nepopíraným superiorem svého řádu.

Aby se náležitě zachoval ku poznámkám své církevní vrchnosti a zamezil opětování oněch přisností, jež byly podnětem ku pronásledování, zmírnil zakladatel některá místa pravidel a zakázal naprosto ona tuhá umrtvování, kterých nelze snadno srovnati s namáhavým a úmorným povoláním bratří. Tím více odporoučel za to bratřím cvičby vnitřního mrtvení. „Unce duchovního zapření sebe,“ psal

jednomu bratru, „je mně milejší, než libra tělesného umrtvení.“

Usilování faráře z Villers a jiných výtečných kněží, kteří de la Sallovy ctnosti náležitě kardinálovi objasnili, pochvaly, jichž ctihodný zakladatel právě tenkrát hojně klidil i ode dvora, skončiv šťastně výchovu 50 Irův, a patrné obrácení mnohých hříšníků pokorným knězem: to vše zbavilo kardinála de Noaillesa docela všech předsudkův o de la Sallovi, a od té doby zůstal mu v úctě a důvěře přízniv.

XI.

De la Salle se přestěhoval k sv. Antoninu, potom k svatému Rochu. Osady ve Versailles, Dijoně a Darnetaie. De la Salle jest povolán do Rouena. Svobodné školy v tomto městě. Noviciát jest přeložen k St. Yonu. Zřízení ústavu s reální školou. Srovnání de la Salle s Franckem. De la Salleův léčivý ústav vychovávací a jeho úspěchy.

Sotva byla utišena bouře, která hrozila odloučiti de la Salle od jeho ústavu, již tu jiná překážka zkoušela jeho trpělivosti a stálosti. Bývalý klášter na silnici do Vaugirarda, v němž byl de la Salle zřídil noviciát, vychovatelnu a společný domov bratřím, byl, jak povědomo, jenom najat. Majetník byl by jej rád prodal a nabízel jej ctihodnému zakladateli za sumu poměrně skrovnou 45.000 frankův. Ale kde měl nabratí tolika peněz de la Salle, jenž byl všecko své jmění rozdál chudým? Protože klášter dostal jiného kupce, musil brzy najati jiný dům. Ten stál ve třídě de Charonne

na předměstí sv. Antonína, a de la Salle se svými novici bydleli v něm od 20. srpna r. 1703. Mši svatou sloužil ctihodný zakladatel v kapli blízkého kláštera Dominikánek. Tyto řeholnice divily se brzy veliké zbožnosti, s kterou de la Salle svatá tajemství slavil, a svatosti, která zářila z celé jeho bytosti tak, že nabyly k němu veliké důvěry a přály si býti pod jeho duchovní správou. Protože zbožné paní prokázaly jeho domu mnohé dobro, nemohl de la Salle nevyplniti jejich přání: stal se duchovním vůdcem Dominikánek, a ony zůstaly dlouhý čas nezištnými dobroditelkami bratří v Paříži.

Nedělní škola, která byla zřízena v mateřinci u silnice do Vaugirarda, byla přeložena do nového domu noviců ve třídě de Charonne. Vedlo se jí výborně a žáků jí přibývalo tak, že revnivost učitelů písma neodpočinula, až l. 1705. byla zkažena. Nyní se musil ohlédnouti ctihodný zakladatel po jiném přístřeší. Protože si tenkrátě farář od sv. Rocha umínil, že založí ve své osadě svobodnou školu a odevzdá ji bratřím křesťanských škol, jal se de la Salle sám zřizovati tuto školu ve třídě St. Honoré, usadiv se v ní se třemi bratřími a přeloživ noviciát ke bratřím u sv. Sulpicia.

Zatím co ctihodný zakladatel putoval v Paříži farnost od farnosti, by našel pro ústřední správu a štěpnici svého řádu jisté útočiště, a zatím co jeho ústavy ve hlavním městě opět a opět o své trvání bojovaly, šířil se řád bratří křesťanských škol ve krajích dál a dále a pro jeho úspěšnou působnost přibývalo mu víc a více přátel a vychvalovatelův.

Léta 1704. vznikl v Marseilli spolek, jenž si uložil, že ve farnosti svatého Vavřince zřídí svobodnou školu pro hochy a bude o ni pečovati. Údové, jichž náčelníkem byl biskup de Vintimille, spláceli ročně po 10 livrech a svěřili školu jáhnu Baronovi. Druhého roku dva bohatí kupci marseillští cestující, poznali bratrské školy v Avignonu, a jejich úspěchy získali bratřím tolik jejich přízně, že vrátivše se, navrhovali, by škola sv. Vavřince byla odevzdána bratřím. Biskup hned požádal přímo ctihodného de la Salle o podrobnější zprávu stran zřízení a metody řádu bratří křesťanských škol. Protože jej odpověď úplně spokojila, navrhoval školské jednotě, by povolala na svobodnou školu školních bratří. Jednota, jejíž protokoly o schůzích dosud se chovají, přivolila, vyplatila jáhnu Baronovi čekavné a povolala dvou bratří, „by chudé děti u sv. Vavřince učili čísti, psáti, počítati a zejména katechismu a bázni Boží.“ Bratří začali vyučovati ve své škole 6. března r. 1706., a brzy nastal takový shon učení chtivých hochů, že místnost školní nestačovala; proto Ondřej Porry daroval bratřím větší školu. Ve svém dopise od 16. dubna r. 1706. píše ctihodný de la Salle bratru Gabrielovi do Říma s patrným uspokojením, že marseillská škola bratří má již ku 200 žáků. Bratří dostávali ročně po 150 livrech a náhradu za všechny útraty školní. Když spolek pozoroval, že mnozí chudí hoši nedocházejí do školy, přednesl protokolem od 3. června r. 1708. „komisaři ostýchavých chudých“ prosbu, „by rodičům pěti- až desetiletých hochů nebyla skýtána podpora, pokud nepřinesou od školních

bratří svědectví, že jejich děti docházejí do chudinské školy.“ Kterak se osada v Marseilli dále rozvíjela, o tom promluvíme později.

V Dijoně rovněž založily dobročinné osoby svobodnou školu. Zbožný pán, Rigoley, zajistil jí roční důchod 400 livrů, jiní dobrodincové postarali se o školní místnost a její zařízení, a k jejich prosbě poslal de la Salle dva bratry, kteří v červnu roku 1705. počali ve farnosti sv. Petra učit. Přichylnost a schopnost bratří přivábily ze všech farností města tolik žáků, že dva bratří byli přetížení. Tu jistá dobročinná osoba zřídila druhou bratrskou školu ve farnosti sv. Filiberta, k níž brzy potom přibyla třetí svobodná škola bratrská.

V Darnetale, továrním městečku, docela blízko Rouena, založil již l. 1670. pán z Bimorela, rada sněmovny rouenské, svobodnou školu pro hochy a odkázal kostelnímu fondu školní budovu. Když pán z Bimorela zemřel, vydržovala školu Marianská družina, řízena jesuitskou kolejí rouenskou, a ustanovila v ní učitele z tovaryšstva Nyelova. Když tento l. 1704. umřel, byla škola odevzdána dvěma bratřím ctihodného de la Salle. Ti upravovali cestu svému řádu do hlavního města krajinského, Rouena. Když totiž po nějaký čas v Danetale s úspěchem působili, dostalo se jim slyšení u rouenského arcibiskupa Colberta. Tento syn slavného ministra Ludvíka XIV. věnoval již od počátku svého arcibiskupského úřadu zvláštní pozornost výchově mládeže a proto se zevrubně dotazoval bratří, kteří mu byli přivedeni, o účelu, pravidlech a pokrocích jejich řádu. Zpráva a přezvědy o působení bratří

v Darnetale spokojily jej tolik, že v únoru r. 1705. pozval de la Salle do Rouena. by se s ním uradil o osadě bratří pro arcibiskupovo sídelní město. Ctihodný zakladatel, jemuž bylo v Paříži zápasiti s různými překážkami, zejména o stálé zřízení svého noviciátu, pokládal toto pozvání za hlas prozřetelnosti a pospíšil, aby ho poslechl. Odebral se k arcibiskupovi, který mu vykládal, že obmyšlí ne nové školy bratrské zakládati, nýbrž trvající svobodné školy jim odevzdati. Nyel spravoval tyto školy po 30 let se vši oddanosti, ale když umřel, chýlily se ku zkáze. De la Salle se radoval, že se může v Nyelovo dědictví uvázati a je zachovati a splatiti tak dluh vděčnosti, jímž de la Salle a jeho řád pokládali se býti povinnými zesnulému příteli škol. Vrátil se do Paříže a nařídil, čeho bylo potřebí, aby hned bylo poslechnuto hlasu, volajícího do Rouena.

Svobodné školy tohoto města byly pod správou chudobince, jehož správní rada ustanovovala učitele. S předsedou sněmu, jímž byl pan de Pontcarré, povedlo se arcibiskupovi, že bratří byli povoláni. Zprvu byli jmenováni jen dva bratří; dostávali stravu a byt v chudobinci a 36 livrů ročně a bylo jim pečovati o školu u St. Godarda a u St. Macloua; k tomu převzali ještě jiné služby pro chudé v chudobinci. De la Salle sám provázal bratří do Rouena. 15. května roku 1705. ujali bratří svá místa a vzbudili brzy svými úspěchy pozornost města. Uvedli do svých škol pořádek a kázeň a svojí novou methodou dodělali se potěšitelných výsledků. Když arcibiskup a předseda sněmovny přesvědčili se osobně o úspěchu bratrských škol, vybídli správu

chudobince, by téhož roku ustanovila ještě dva bratry. Jednomu byla svěřena škola u St. Viviena, druhému u St. Eloia.

Účastenství, jehož se dostalo v Roueně de la Sallovu řádu, obecně prospěšnému, potvrdilo záměr ctihodného zakladatele, by svůj noviciát, pro který již dlouhou dobu vyhledával klidného a jistého útočiště, přeložil do Rouena. Arcibiskup a pán de Pontcarré nutili ho, by vykonal tento úmysl, a převzali sami cestovní a dopravní výlohy. Ale kde se měl noviciát ubytovati? Arcibiskup upozornil ctihodného zakladatele na pozemnosti u St. Yona, jež se k tomu účelu výborně hodily. Byly to monumentální budovy a veliké zahrady obehnané zdí a osázené stromovím. Také tam byla kaple, kterou byl zbudoval bývalý majetník a zasvětil ji svému patronu, svatému mučeníku Yonovi, žáku svatého Diviše. Celý pozemek zabíral několik hektarův a rozkládal se hned vedle města, na konci předměstí sv. Severa.

Za doby, o níž rozprávíme, náležel St. Yon paní z Louvois, vdově po státním tajemníku Letellierovi z Louvois. Pronajala jej Benediktinkám u sv. Amanda v Roueně, kterým byl za venkovský dům pro zotavení churavých sester. K arcibiskupovu podnětu zřekly se Benediktinky nájemného práva ve prospěch de la Sallův, a paní z Louvois, jež skrze svého svata, remešského arcibiskupa Letelliera, poznala a ctíla ctnosti ctihodného zakladatele, nejen sestrám odřeknutí dovolila, nýbrž i s de la Sallem novou smlouvu učinila, přenechavši mu celý pozemek na šest let za skrovnou cenu 400 franků

ročně. Koncem srpna r. 1705. byl tam noviciát ubytován, a jeho správa odevzdána bratru Barthélemovi, kterého ještě lépe poznáme. Tak přece nalezla štěpnice řádu pokojného domova. A protože noviciát zabíral jen menší díl širých prostor u St. Yona, našel takto ctihodný zakladatel žádoucí příležitost, aby provedl ostatní vychovatelské plány, jež mu vnukaly jeho nadaný duch a šlechetné srdce.

Četné bohaté rodiny z Rouena, Paříže a jiných měst vyslovily přání, že by své syny docela odevzdaly ctihodnému de la Sallovi na vychování. Proto založil de la Salle v St. Yoně od noviciátu oddělený a samostatný vychovatelský ústav pro hochy a připojil k němu vyšší průmyslovou a reální školu. Pro veliký počet oněch hochů, kteří pro budoucí povolání své nepotřebovali studia starých řečí, ale přece dychtili po vyšším vzdělání, nebylo tenkrát ještě žádného ústavu učebního. De la Salle napravil tento nedostatek ústrojí vzdělávacího tak, že v ústavě u St. Yona (a později v Marseilli a jinde) zařídil zvláštní reální vyučování bez latiny, jež se družilo k vyučování základnímu.

Základní vyučování ve svobodných školách bylo: katechismus a biblický dějepis, čtení frančtiny, latiny a různých rukopisů, mluvnice, pravopis, počty, zpěv a kreslení. K vyššímu vyučování v ústavech náleželo mimo učení náboženské: dějiny, zeměpis, jádro řečnictví a dějin literatury, účetnictví, počtářství, měřictví, stavitelství a přírodopis; k tomu se ještě v určitých případech přidávalo: vodopis, mechanika, počty diferenciální a integrální, kosmografie, hudba a živé jazyky. V St. Yoně byla

botanická zahrada, fysikální přístroje a bohatá knihovna pro chovance. Jeden starý popis Rouena dí: „V St. Yoně učí se všemu, co se týče obchodnictví, finančnictví, vojenství, stavitelství a matematických odborů, slovem všemu, čemu se mladý člověk učití může, kromě latiny.“ Ale všecka odvětví nezavazovala rovně chovanců všech; nýbrž pravidla ústavu v St. Yoně dí (článek 3.): „Ředitel ústavu poradiž se s rodiči, kterých zvláštních oborů žádají pro své děti, oznam to pak svým kollegům, aby s nimi ustanovil čas, kterého k tomu užiti jest.“

Jak památná to shoda! V Německu zavedl Francke (1663—1727) svými hallskými ústavy reální vyučování a zřídil první průmyslovou školu (jmenovanou chudinskou neb občanskou školou). V tentýž čas utvořil ve Francii de la Salle první reální a vyšší průmyslovou školu. Oba velcí vychovatelé byli ku svým ústavům, epochu tvořícím, nutkáni tvůrčí silou křesťanské lásky a neobmezenou důvěrou ve prozřetelnost Boží. Onen, stojící na půdě protestantské církve, zabírá právem vynikající místo ve všech knihách, které jednají o dějinách vychovatelství; tohoto však „římského kněze“, jehož díla byla mnohem velkolepější a trvalejší Franckových, bývá sotva zběžně zmíněno.

Když ústav u St. Yona po několik let působil a překrásných úspěchů dobyl, založil de la Salle vedle něho léčebný ústav vychovavací. Mnozí rodičové přiváděli mu zkažené syny, jimž se dostalo zásad a zvyků rozpustilosti (libertinismu), a ani kázeň rodičův, ani dosavadní učitelé nemohli

jich napravit. Snažně prosili ho, jehož vychovatelské umění bylo se dodělalo tak podivuhodných úspěchův, aby přijal a na pravou cestu uvedl tyto ubožáky, kteří byli křížem a hanbou svých rodin. De la Salle nezalekla ani tato nesnadná úloha. Přijal takové rozpustilé chlapce a jinochy a utvořil z nich zvláštní ústav, jenž slul „ústav libertinův“ a dal mu zvláštní stanovy a zvláštního představeného. Libertini byli od ostatních chovanců docela odloučení a pod pečlivým a přísným dohledem. Jakmile který libertin se napravil působením pořádku, samoty a zejména náboženství, byl přijat do ústavu žáků reálních, jejichž dobrému duchu již nemohl býti nebezpečným.

Předseda de Pontcarré, jenž de la Sallovým podnikům věnoval stále přízeň a účastenství a navštěvoval často ústavy v St. Yoně, byl tolik překvapen úspěchy léčivého ústavu vychovavacího, že ctihodnému zakladateli navrhl, aby do něho přijímal též takové mladíky, kteří byli odsouzeni na čas do káznice. De la Salle k návrhu přivolil a přetvořil ústav libertinů v nápravnou (polepšovnu, pension de [force]) a rozdělil její obyvatelstvo ve dvě třídy. Ti, kterých bylo se báti pro jejich prudké vášně a nezkrocenou povahu, bývali zavřeni v cellách; nemohli spolu obcovati, ale směli si chovati ptáky a pěstovati na svých oknech ozdobné květiny — zaměstnání to, jež působilo konejšivě na jejich mysl a obveselovalo jejich samotu. (1. února roku 1777. bylo v této nápravně 77 chovanců, mezi nimi 29 duševně chorých). Oni pak napravovanci, kteří byli ochotni podřídit se

domácí kázni, pracovali, odpočívali a vyraželi se společně. Učili se frančtině, literatuře a počtářství. Pro ony, kteří se měli vyučiti řemeslu, dal de la Salle zříditi různé dílny. Tam se mnozí jinoši za správy několika bratří vycvičili ve příhodném řemesle. Za jejich přispění zřídili bratří léta 1718. v St. Yoně velikou budovu o čtyřech křídlech a kostel. —

Jako celé vychovatelské dílo založil de la Salle na náboženství, tak chtěl i napravit zanedbané a pobloudilce, kteří jeho správě byli odevzdáni, náboženským působením, dobrou četbou, dobrými příklady a spasitelným rozjímáním. Dal jim určitý počet dobrých knih, aby v nich čítali a snažil se příhodnými přednáškami probuditi v nich city lítosti. Blain praví v životopise de la Sallově (z roku 1733.): „Nelze uvěřiti, kolik zkažených lidí bylo takto napraveno. Kolik zpurných a nevázaných dětí naučilo se tu skromnosti a poslušnosti, kolik se jich vrátilo k povinnosti a ctnosti! Mnozí z oněch, kteří v St. Yoně bývali zavřeni, dokázali potomním životem moc a výbornost tamní výchovy.“

De la Salle mínil také v St. Yoně zříditi seminář ku vzdělávání světských učitelův; ale neznámé překážky zmařili pohříchu tento krásný záměr. Za to zřídil ve farnosti sv. Ševera l. 1706. svobodnou školu, kterou bratří od St. Yona na vlastní útraty vydržovali a spravovali.

XII.

Nové pronásledování bratři v Paříži. Odsouzení. De la Salle marně se odvolal na sněm. Odchod bratři od sv. Sulpicia. Bratři jsou povoláni zpátky. Bratrské školy v Roueně. Dobrá pověst ústavu v St. Yoně je zlehčována. Osady v Mondei, Alaise, Grenoblei, Valréase, St. Denise. Visitační cesta. Duch víry a lásky v řádě.

Ještě dříve, než de la Salle a jeho řád našli v St. Yoně bezpečného útočiště, propukla nová a prudká stíhání bratrských škol v Paříži. Řevnivost učitelů písma roznítla se náramně zřízením nedělní školy ve předměstí sv. Marcela, jak dříve bylo vyprávněno, protože v těchto ústavech učilo se oněm předmětům, které pokládali písařští mistři za svůj monopol. Aby svého cíle jistěji došli, spojili se s učiteli elementárních škol, jichž odpůrci dosud byli. Lambert, zástupce spolku učitelů psaní, žáloval de la Salle a jeho bratří u policejního úřadu; učitelé přednesli svoji obžalobu scholastikovi. Policejní úřad předvolal ctihodného zakladatele na den 4. února r. 1704., aby se zodpovídal; také scholastik jej obeslal. Protože de la Salle zřizoval jen školy pro chudé, spoléhal na své dobré právo a nedbal obeslání. Scholastik jej hned odsoudil, odňav „bratřím Janovi, Josefovi a Ponceovi a jejich superioru právo vyučovati, vyučování nařizovati a školy míti.“ Po osmi dnech odsoudil je policejní správce k pokutě 50 frankův, ale přiřknul jim právo, že smějí míti svobodné školy, vymíniv, „že budou přijímati jen ony děti, jejichž rodiče jsou opravdu chudí, a že

je budou učit jen tomu, co je příslušno stavu jejich rodičův, t. j. čísti ve knížce žalmův a něco počítati. „Ušlechtilé umění,“ psaní, nemělo býti znesvěcováno tím, aby se mu chudé děti učily, jak to činili de la Salle a jeho bratři! Též vykonané zabavení movitostí bylo prohlášeno „za dobré a dle práva platné.“ Protože učitelé písma opět dotírali, prohlásil policejní úřad 29. srpna r. 1704. ten krutý rozsudek: „Zakazujeme bratřím svobodných škol pod pokutou 300 livrův, aby společně bydleli a tvořili spolek nebo tovaryšstvo potud, pokud se nevykáží královským patentem a jeho zápisem.“ Rovněž „zakazuje se rodičům, jejichž děti nepotřebují školy, posýlati tam (t. j. do školy bratří) své děti, by se učily psát, pod výhrůžkou peněžité pokuty a náhrady společenstvu učitelů psaní!“ Tento rozsudek byl přibit na rohy všech pařížských ulic. Brzy potom vrazili policejní sluhové do školy ve třídě de Charonne, pobrali lavice, tabule, knihy a vše, čeho se užívalo ke psaní, kreslení a čtení, a strhli nade vchodem umístěný nápis: „Bratři křesťanských škol.“ Tak stala se nedělní škola po šestiletém požehnaném působení obětí závisti a řevnivosti učitelů-písařův.

Ctihodný zakladatel nemohl nikterak uznati rozsudků, jež řád jeho kazily. Odvolal se ku sněmu, jenž byl nejvyšším soudním dvorem ve království. Školy bratří byly přece školami farními, a narovnáním ze dne 18. května r. 1699. bylo farářům přiřknuto právo zřizovati ve svých osadách svobodné školy. Měly se ovšem jen chudé děti přijímati; ale mimo chudé rodiny obecně známé, byly

i takové, které skrývaly svůj nedostatek pod zástěrou zámožnosti. Měli-li se tito ostýchaví chudáci odbývati? A když i zámožní rodičové chtěli své děti svěřovati svobodným školám, kdož by jim v tom překážel? Svobodné školy byly sice především pro chudé, ale neměly býti pouze školami jistého stavu, pohrdanými školami chudých; ano ku vážnosti a působnosti těchto škol bylo žádoucí, aby tam docházely také děti zámožnější, což mělo chudé děti povznášeti a zušlechťovati. Hlavní příčinou zdaru a veliké návštěvy bratrských škol nebylo zajisté to, že byly darmo. V Paříži byly ještě mnohé svobodné školy, které, ač bezplatné, byly špatně navštěvovány a pohrdáno jimi. Výtečná methoda učení a výchovy bratří to byla, která dobyla důvěry rodičův a přivedla do bratrských škol zástupy žactva. Když léta 1688. bratří do Paříže přišli, byla ve farnosti sv. Sulpicia jen jedna svobodná škola pod Compagnonovou správou o 200 žácích; po několika letech měli bratří v osadě sv. Sulpicia tři školy, kamž docházelo 1200 dětí; žactva bylo šestkráté tolik! Léta 1704., kdy vybuchla nová bouře proti bratrům, měli v Paříži přes 20 škol a tisíce žáků. De la Salle tudíž v rozepři jemu vnučené zastupoval věc obecné vzdělanosti a veřejného blaha, hájil svobody rodičův a práva farářů proti úzkostlivému a zjištnému monopolu, jenž nepřál obecnému vzdělání; proto právem se nadál příznivého rozhodnutí ode sněmu. Ale toto rozhodnutí dalo na se čekati přes rok, a tak mohl ctihodný zakladatel za nastalého utišení zříditi osadu v St. Yoně. Rozepře v Paříži necht se skončila

jakkoli, trvání ústavu bylo zábezpečeno, když noviciát byl přenesen do St. Yona.

Učitelé písma nemohli své netrpělivosti zmírniti, a protože výrok sněmu dlouho nepřicházel, uzavřeli pomáhati sobě sami. V srpnu roku 1705. vnikli do svobodných škol u sv. Sulpicia, pohaněli bratry, vyhnali děti lépe ošacené a pobrali školní nářadí. Když de la Salle doslechl o tomto násilí, odcestoval hned z Rouena do Paříže. Doufal, že farář od sv. Sulpicia bude dle možnosti bratry chrániti. Ale pan de la Chétardie nečinil pro bratry nic, a ti ku své obraně neměli jiné zbraně, leč přítulnost svých žákův a důvěru rodičův. Ale veřejné násilí nedbalo těchto velmi chvalitebných a oprávněných zbraní, a ony neochránily bratří od protivníků, kteří jim byli přísahali zkázu. 5. února roku 1706. zamítl parlament odvolání jejich zakladatele a odsoudil je, by zaplatili 12 livrů pokuty a útraty, zakázal de la Sallovi a bratrům „kdekoli v Paříži zřizovati školu, pokud jim scholastik nedovolí, a nevykáže okres,“ a zapověděl jim „kdekoli spolčovati se pode jménem ‚semináře učitelů nižších škol‘, nebo pod jiným jménem, a dávatí nade své dvěře nápis, jako byl onen odejmutý nebo podobný.“ Za těchto podmínek nemohl řád jakožto řád v Paříži trvati a působiti. De la Salle zavřel tudíž svobodné školy u sv. Sulpicia a dosavadní učitele rozdělil osadám ve kraji.

Odchod bratří vyvolal veliké rozčílení v osadě; četní rodičové prosili plačky faráře de la Chétardia, že by se mohl přece postarati, by tito výborní učitelé a ctnostní vychovatelé byli povoláni zpátky. Nejprve

byli hledáni jiní učitelé. Zatím však jich nenalezeno s dostatek a z těch, kteří se hlásili, jen málo jich mohlo se hodně zaručiti svojí rozumovou a mravní důkladností. Mimo to požadovali všichni většího služného, nežli bylo ono, kterým se spokojila zbožná oddanost bratří. Když po několik měsíců marně se hledala náhrada za bratry a nespokojenost ve farnosti neutuchala, umínil si de la Chétardie, jehož chování bylo velice vinno soudní porážkou bratří, že poprosí ctihodného zakladatele, by bratry znova ustanovil. Sliboval i přispěti vším, co zaručovalo bratrům úplnou volnost v jejich povolání. Aby pak učitelům písma byly odňaty všechny záminky nových odporů, sliboval, že každému žáku, který se přihlásí, bude (jeho vikářem) doručeno dovolení, jak žádalo narovnání od 18. května roku 1699. Ctihodný de la Salle vyhověl farářově prosbě: poslal oněch dvanáct bratří, jež byl odvolal, zase ke sv. Sulpiciu a sám jim pomáhal znova zařizovati jejich třídy. V říjnu r. 1706. byly svobodné školy u sv. Sulpicia zase otevřeny; třídy se naplňovaly, a žádný žák, jenž se hlásil, nebyl odmítnut. Od nynějška měli bratří u sv. Sulpicia pokoj, neboť spoléhali na farářovo právo: zřizovati farní školy pro dospívající mládež ve svých obcích, a tohoto práva bylo obecně šetřeno i za despotické vlády Ludvíka XIV.

Za nastalého klidu zdokonaloval ctihodný zakladatel dílo své vnitř a rozšiřoval vně. Nejdříve pomohl bratrům v Roueně. Dva bratří ve škole u St. Macloua měli 200 žáků, bratr ve škole u St. Eloia měl jich 100, u sv. Godarda nad 150 a pátý bratr, jenž vyučoval chudé v chudobinci, měl

ještě více záků. Kromě toho musili bratři s chudými v chudobinci se modlívati, posluhovali jim u stolu a dohlédali k nim, když vstávali a léhali. I nejsilnější přirozenost musila klesnouti pod takovým břemenem. Mimo to nemohli bratři za oněch okolností dokonale šetřiti svých pravidel. De la Salle napsal tudíž pamětní spis a podal jej správní radě. Nabízel 10 bratří, po 2 čtyřem školám ve městě a 2 pro školu v chudobinci, by budoucně jen tito v chudobinci bydleli, ostatních osm mělo obývati společný byt ve městě. V generálním shromáždění správní rady 2. srpna r. 1707. byla de la Sallova nabídka přijata, a bratřím bylo vykázáno úhrnné služné 600 franků. Z této skrovné částky měla se zapravovati nejen výživa bratří, ale i nájemné za jejich byt ve městě! Jen povaha, která na nejmenším přestává, mohla se spokojiti s tak bídným platem. A přece dostalo se bratřím za jejich obětovnost pro blaho města nevděku. Učitelé písma a jiní lidé, kteří lpěli na starém, a nelibě patřili na de la Sallovy novoty, roznášeli zlomyslné pověsti, že chovanci u St. Yona jsou špatně živeni, že je vyučují nevědomí učitelé a podobně. Konečně podali správnímu dozorcí města stížnost. Ten oznámil věc předsedovi Pontcarréovi. Předseda odvětil: „Abychom nenařizovali vyšetřování podřízenému úředníkovi, půjdeme k St. Yonu sami. Potom sám zkusíte, kolik pravdy je na obžalobě, a přesvědčíte se o moudrém pořádku a opatrném zařízení nového ústavu.“

Oba úředníci zastali ctihodného zakladatele, an ležel nemocen ve své celle. Tato cella byla úzká,

nízká a vlhká světnice, jež přiléhala ke stáji. Bídňá postel, jedlový stůl, dvě židle a kříž — to byl všecek nábytek. Když ctihodný zakladatel vyslechl, proč přicházejí, pravil správnímu dozorcí: „Milý pane, byl jste oklamán! Ne, náš dům není tak zle spořádán, jak byste se mohl domnívati. Všichni bratři naši jsou zaměstnáni; každému dáváme onu práci, která se jeho schopnosti hodí.“ Potom vykládal sluha Boží pánům, kterak je postaráno o ošetřování a vyučování chovancův, a skončil výzváním: „Račte jen sami ohlédnouti se po našich učitelích a chovancích, a budete přesvědčeni o dobrém duchu, který je oživuje!“ Správní dozorce vykonal nyní zevrubnou přehlídku ústavu a když ji skončil, vyslovil ctihodnému zakladateli svůj podiv a své spokojení o zařízeních v ústavě.

Noviciát v St. Yoně prospíval výborně. Vstupovali tam mnozí jinochové horliví a schopní, a de la Salle mohl vyhověti četným prosbám z krajův o školní bratry.

Biskup de Piencourt z Mendee, když byl pro tělesnou bídu svých diecésanů založil obecnou nemocnici, chtěl zpomoci také duševní a mravní zanedbalosti dvěma svobodnými školami. Proto prosil ctihodného de la Salle roku 1707., aby mu co nejrychleji poslal mladé učitele pro chlapeckou školu. De la Salle poslal bratra Poncea, který byl tenkrát v Avignonu, do Mendee, kdež jej sám biskup uvedl v jeho úřad. Brzy potom psal staroušek biskup de la Sallovi: „Ani nemohu Bohu dosti vynaděkovati, že Vám vnuknul záměr, abyste vzdělával učitele, kteří by mládež vyučovali a nábožensky

vychovávali. Nikdo nemůže býti spokojenějším, nežli jsem já s bratrem, jejž jste mi poslal. Byl bych Vám velice vděčen, kdybyste mi poslal ještě jednoho bratra, jenž by uměl důkladně psáti a počítati, nebo tím se všecka mládež vábí a ve křesťanskou zbožnost zasvěcuje.“ De la Salle poslal do Mendee druhého, a když práce přibývalo, třetího bratra, a vděčný biskup odkázal bratřím svou závěti ze dne 7. října r. 1707. dům a roční důchod 510 livrů. V této závěti, která se nám na štěstí dochovala, dí biskup: „Protože učitelé pana abbéa de la Salle jsou v celém království nejproslulejší, a mládež u nich nejvíce ve ctnosti prospívá, chci a podmiňuji, by vykonavatelé mého založení vybírali učitele jen z jejich řádu, pokud jich v něm bude, a by jim přede všemi jinými dávali přednost.“

V ten čas byli bratři voláni do Alaisa (v Sevennách). Když byli Hugenotti poraženi, zřízeno jest v Alaise nové biskupství, a Moric de Saulx byl jmenován prvním biskupem. Protože obyvatelstvo bylo mnohonásobně načichlé bludařstvím, pokládal nový biskup za svou první pastýřskou povinnost péči o řádné cvičení mládeže v naukách církevních. Rozkázal svému generálnímu vikáři Merezovi, by vyvolil učitele důkladné a zbožné. Ten prosil o dva bratry de la Salle, s nímž prodléval současně v semináři u sv. Sulpicia. De la Salle splnil s radostí tuto prosbu, a v říjnu r. 1707. byla škola otevřena za přítomnosti biskupovy. 28. ledna roku 1708. psal biskup de la Sallovi: „S Vašimi bratřimi jsme velmi spokojeni. Pokládám si za čest, že Vám za ně mohu poděkovati a prosím

ještě o několik bratří. Činím a učiním pro ně, co jest mi možno, neboť působí neskončeně mnoho dobra.“ Svou příchýlností, láskou ku mládeži a ne-ličenou zbožností dobyli si bratří úcty a důvěry protestantů. Tak se opravdu potvrdilo již tenkrát, co za našich dob napsala v Americe „National Quarterly Review“: „Bratří křesťanských škol jsou všude oblíbeni. Svou obětovností pro výchovu zasloužili si tak ve protestantských zemích jako v katolických úcty všech uznalých, ať jsou kteréhokoli vyznání náboženského.“

V Grenobli, starobylém hlavním městě Dauphinéa, trval spolek lásky z duchovních, úředníkův a zámožných soukromníků, kteří si uložili pečovati o nemocné chudé. Navštěvující domy chudých poznali údové nebezpečný stav jejich dětí; proto ustanovili, že zřídí svobodnou školu. Když si zjednali dobrovolnými příspěvky potřebných peněz, odebrali se dva duchovní údové bratrstva k de la Sallovi do Paříže. Ten se radoval z jejich horlivosti o dobrou výchovu mládeže a slíbil, že jim pošle dva bratry, jakmile bude hotova školní budova, ku kteréž jim sám udělal plán. Škola byla vystavěna ve farnosti svatého Vavřince, a v říjnu roku 1707. počali oba bratří, jež byl de la Salle poslal, vyučovati. Ale pomalu přibýlo tolik učení chtivých dětí, že léta 1716. byla v osadě svatého Hugona zřízena druhá škola, kterou spravovali dva noví bratří od de la Salle posláni. Pátému bratru byla odevzdána škola v chudobinci. Spolek užíval jistého způsobu školního donucování, ustanoviv ve svých stanovách výslovně: „Kdyby chudí nechtěli

přijímati pomoci, která se jim skýtá při výchově jejich dětí, užije komisse blahodárného donucení: odejme jim podpory časné, pohrdají-li duchovním dobrodiním.“

Tenkráté (1707) minil biskup vaisonský zříditi školu ve městečku Valréase. Ctihodný zakladatel píše o tom v listě bratru Gabrielovi: „Bratr Albert založil osadu ve Valréase, v diecési vaisonské. Nej důstojnější biskup z Vaisona, kterého znáte, je našim bratřím velmi nakloněn a zůstavil jim za příbytek svůj dům ve Valréase.“

K opakovaným prosbám převora de l'Hotelleriea poslal de la Salle roku 1708. také do St. Denisa dva bratry, kteří vyučovali ve škole, již jistá dobročinná dáma vydržovala.

Veliká vzdálenost tak četných bratří od mateřince nebyla pro mladý řád bez nebezpečí. Aby zachovávali věrně pravidla a nepozbyli nadšení pro své povolání, vyslal de la Salle bratra Josefa, by prohlédl osady ve Quisech, Rethelu, Laoně a Remeši. Sám prohlédl roku 1708. filiálky v severní Francii. Jak se radovali jeho žáci, vidouce zase svého duchovního otce, naslouchajíce jeho otcovským napomínáním, vzdělávající se příkladem jeho ctností! Pro každého měl přívětivé slovo pobídky, všem ukazoval srdce plné dobroty a lásky. Byl-li který bratr nemocen, pečoval oň otcovsky a často sám ho ošetřoval. Stávalo se, že prodlel celé noci na židli u lože nemocného bratra, když ho byl za dne ve škole zastával.

Jako byl de la Salle samá láska ku svým řeholním bratřím, tak i chtěl, aby také mezi nimi

vládla pravá bratrská láska. Ve pravidlech pro ředitelství bratrského domu dí: „Bratr ředitel musí lásku mezi bratřími tak zachovávat, by nikdy netrpěl ani nejmenší známky odporu nebo nevole bratra proti bratru.“ Jednoho dne zaslechl služebník Boží, kterak ředitel káral mladého bratra slovy tvrdými a urážlivými. Hned ho vzal stranou a pravil mu tiše: „Ale, ale, tak-li šetříte slov a příkladů Ježíšových? Jak má tento bratr Vaším slovům věriti, když ho napomínáte, by ve škole byl trpěliv? Abyste svoji chybu napravil, prostě bratra za odpuštění a za modlitbu o sílu, byste se napravil.“

Ctihodný zakladatel, jež sám dal výhost všemu, by mládeži sloužil, pečoval především o to, by vštípil svým žákům náležitý pojem o vznešenosti jejich úřadu a posílil je tak, aby snášeli námahy svého povolání. Na pohled není nevděčnější práce nad práci učitelovu. Má vzdělávat půdu, která bývá často velmi málo úrodná; vyorává brázdy, které zavlažuje denně svým potem; vidí, jak rostlinky vzcházejí, smí někdy diviti se ještě jejich květům, ale ovoce očesá jiný. Každého roku musí svou práci počínati znova, tytéž mezery vyplňovati, tytéž zlé náklonnosti a rozpustilosti zkrocovati. Jen víra, tak představoval de la Salle svým žákům, chrání křesťanského vychovatele, by neklesl duchem a nezlenivěl ve svém klopotném a často nevděčném povolání; neboť ona jej povznáší k důstojnosti apoštola a volá k němu: „Vzhůru, tvé povolání je vznešené a svaté, ty pracuješ s Ježíšem Kristem o spáse duší!“

Aby ve svých bratřích zachoval a rozhojnil tohoto ducha živé víry, který povznáší učitelský úřad k důstojnosti apoštolátu, zařídil také ve St. Yoně roční cvičby duchovní a snažil se ustavičně, by jeho žáci cvičili se ve ctnostech svého stavu, až by v nich nabyli hbitosti, a ony staly se jim zvykem. A bratřím zajisté bylo potřebí vysokého stupně ctnosti, by přestáli zkoušky, které na ně ještě čekaly.

XIII.

Hlad roku 1709. Noviciát přestěhován do Paříže. De la Sallova důvěra v Boha. Nemoc u bratří v Paříži. Bratr Barthélemy. Osada ve Versailles, Moulinech, Boulognii. Pohled na osady řádu. Svoboda vyučování. Abbé Clement. Seminář pro venkovské učitele v St. Denise. De la Salle jest hanebně obžalován a odsouzen.

Neobyčejně dlouhá a krutá zima léta 1709. způsobila v celé Francii hlad jako roku 1693. Za tohoto těžkého navštívení ocitl se de la Salle v náramné chudobě, ale jeho dětská důvěra v Boha ne- klesala ani na okamžik. „V Bohu založíme naději svou,“ pravil bratřím, „neboť jsme děti prozřetelnosti. Bůh, jenž pečuje o ptáky nebeské a o kvítí polní, neopustí nás. Nepečoval-li o nás za minulého hladu, jehož jsme se byli dožili?“ Jeho příklad a jeho výmluvná napomínání upevnily a posilnily bratří. Ač byla hrozná drahota, zakázal bratřím všecky nemoudré oběti, které by jejich zdraví škodily a učinily je neschopnými vyučovati. Kdyby se byly

školy zavřely, byli by se mnozí žáci přidružili k četným tulákům a účastnili by se jejich nepořádků. Z téhož důvodu dovolil de la Salle léta 1705. bratřím v Chartrech vyučovati, ač nakažlivá nemoc ve městě vyžádala obětí i od bratří. Tolik záleželo šlechtnému zakladateli na blahu dětí jemu svěřených !

Noviciát v St. Yoně byl náramně chud a třel krutou bídu. Největší dobrodinec bratří v Roueně, arcibiskup Colbert, zemřel 10. prosince roku 1707., a jeho nástupce nebyl de la Sallovi a jeho ústavu tak přízniv. Proto ctihodný zakladatel přeložil noviciát do Paříže, uváživ, že na blízku svých přátel, jež měl v tomto velikém městě, bude mu možno snáze jej vydržovati, nežli v Roueně. Farář od sv. Sulpicia byl najal roku 1707. ve třídě de Sèvres bratřím dům, jenž byl prostrannější onoho ve třídě Princesse, kdež bydleli po 18 let. Ale ani nový příbytek bratří nebyl zařízen pro tolik osob; aby byla zřízena lůžka, pokládaly se slamníky na podlahu. Ač bratřím i novicům bylo co možná uskrovniti se, přece přijímal ctihodný zakladatel ještě četné žadatele. „Nebylo-li by ukrutno,“ říkával bratřím, „abychom v těchto zlých časech před nimi zavírali a odbývali je? I když nevytrvají všichni v našem posvátném stavu, prospěje to přece spáse jejich duší.“ Mnozí přicházeli ovšem jen proto, by ušli hladu; neboť asi ze 400 žadatelů zůstalo jich řádu věrno jen 40. Podivuhodný muž odpíral raději sám sobě nejvíce, než aby byl ode dveří odmítl toho, který hledal pomoci. Svoji vlhkou cellu nedal vytápěti ani za nejtužší zimy. Jen tenkrát, když

mu vypadávalo péro ze ztuhlých prstů, dal si přinést malý ubelník, aby mohl ve své práci pokračovati. A postíval-li se dosud dvakráte nebo třikráte týdně, postíval se nyní denně, požívaje pouze jednou za den málo chleba a vody. Nemíval-li časem zhola nic a nevěděl-li, kde nabrati potravy pro tolik osob, uchýlil se k modlitbě. Jsa pln důvěry v Boží prozřetelnost brával se v takových případech do některého poutního kostela v Paříži a žaloval Bohu s dětinnou pokorou nouzi svou a svých dětí. „Kam jdete?“ tázal se ho kdysi při takové příležitosti dobročinný přítel, který ho potkal. „Ach,“ odvětil de la Salle upřímně, „v našem domě není ani chleba, ani peněz, abychom ho nakoupili, a pekař již nechce půjčiti. Chci sloužiti mši svatou a prositi Otce našeho v nebesích, aby nás neopouštěl.“ Šlechetný přítel poslal mu hned tolik, že na několik dní bylo po nouzi. Podobně bývaly posílány i jiné almužny, často z ruky docela neznámé.

Nevyčerpatelná láska chudého zakladatele snažila se také, by dle možnosti mírnila nouzi vzdálených osad jeho řádu. „Budiž daleko ode mne,“ psal jednomu bratru řediteli, „abych vás opustil. Není-li to povinnost podporovati bratří v roce tak neúrodném? Poznáváte zajisté, že vám prozřetelnost pomáhá; buďte jist, že vás neopustí, dokud budete Bohu sloužiti. Nemyslim, že by potřebí bylo bratřím ujímati snídaní. My v Paříži jídáme rezný chléb; každý bratr dostává k obědu půl libry, půl libry k večeři a čtyři unce k snídání. Oznamuje se mi z Avignona, že všichni tamní obyvatelé musí se spokojiti s librou chleba na den, a ta libra má jen

dvanáct uncí; z té dává se bratřím ráno po dvou uncích, v poledne a večer po pěti uncích.“ Taková bída byla po celé Francii.

Když ulevila drahota, byli bratři u sv. Sulpicia jinak velmi těžce zkoušeni. Mnozí totiž onemocněli nakažlivými kurdějemi. De la Salle vynaložil vše, by nemocní bratři byli vyhojeni. Z nejvzdušnější a nejprostrannější síně domu byla zřízena nemocnice. Slovatný lékař Helvetius ošetřoval nemocných bratřů darmo a sám jim posílal léků. Ctihodný zakladatel ustanovil nejen dva bratry, by ošetřovali nemocných, nýbrž navštěvoval je sám bez ustání, těšil a povzbuzoval, ukazuje k tomu, by svých utrpení užili ku svému posvěcení. Nebe žehnalo tomuto usilování: všichni nemocní bratři zase ozdravěli. Ale brzy potom bratr Barthélemy, ředitel novicův, onemocněl krticemi, které se tenkrát pokládaly za nemoc nakažlivou a nezhojitelnou. V tohoto bratra skládal de la Salle veliké naděje pro budoucnost svého řadu.

Bratr Barthélemy (Josef Truffet, narozený léta 1678.) byl synem učitele v Cambraii. Když dokonals úspěchem studia klassická a filosofická a počínal již studovati bohovědu, stal se, následuje neodolatelného puzení k řeholnictví, Trappistou. Ale pro churavost musil opustiti la Trappe a vrátil se do otcovského domu. Když se tam jeho zdraví zlepšilo, byl roku 1703. přijat od ctihodného de la Salle za novice. V dokonalosti pokračoval tolik, že mu ctihodný zakladatel již léta 1705. odevzdal správu noviciátu. Když nyní bratr Barthélemy onemocněl krticemi, radil lékař, aby v jeho vlastní prospěch i pro dobro tovaryšstva byl propuštěn. Několik

bratří přisvědčilo této radě tím spíše, an právě tenkrát zemřel otec jeho, a cambraiský magistrát nabízel jeho úřad synovi. Ale de la Salle nemohl se přece odhodlati, by propustil tohoto bratra, jehož výtečné vlastnosti a přichylnost k řádu byly mu známy. Zatím se bratr Barthélemy úplně pozdravil a velikými službami, jež řádu prokázal, ospravedlnil veliké naděje ctihodného zakladatele, kterýž i v tomto případě se osvědčil jako výtečný znalec lidí.

L. 1710. řád znova se rozšířil. Farář Huchon z Versailles prosil ctihodného zakladatele o školní bratry. Ten mu ponenáhlu poslal šest bratří, kteří spravovali dvě četné školy a dopracovali se stkvělých úspěchů. Pohříchu jeden z prvních bratří do Versailles poslaných, jenž byl velice nadán, byl sveden svými výkony k marnivosti, zpronevěřil se svým slibům a vrátil se do světa.

V Moulínech (Moulins), bývalém hlavním městě vévodství bourbonského, počal zbožný kněz L. Aubery, vikář kostela sv. Petra, již léta 1682. ve svém domě sám vyučovati děti základním předmětům. Horlivost jeho o výchovu mládeže byla tak veliká, a jeho škola tak kvetoucí, že ho biskup z Autuna léta 1698. jmenoval rektorem všech svobodných škol městských. Vyučoval dále, avšak poznal brzy, že nelze spojití učitelství s povinnostmi vikáře a rektora svobodných škol. Proto ponuknul faráře a městských radních, by povolali bratří z tovaryšstva ctihodného de la Salle. Daroval škole svůj dům a rozšířil jej na vlastní útraty, když město postoupilo přilehlé staveníště. L. 1710. počali čtyři

bratří ve svých třídách vyučovati a úspěchy své metody vzbudili brzy podiv celého města. Generální vikář Languet (potomní arcibiskup v Senech [Sens]) byl pro školní bratry tak nadšen, že jich prosil, aby jednou týdně vykládali katechismus dětem v kostele za přítomnosti klerikův, aby tito poznali jejich metodu.

V Boulogni založil zbožný laik bratřím svobodnou školu. Bohatý šlechtic, Albot de la Cocherie, věnoval svůj čas a své jmění chudým a nemocným. Boulognský biskup, jenž znal požehnané působení školních bratří v Calaise, upozornil ho, jakým dobrodiním byla by městu bratrská škola. Pan de la Cocherie byl ochoten vykonati šlechetné dílo a ježto byl již veliké části vlastního jmění užil k dobrým skutkům, dovedl získati pro ně dobročinné přátele. Sám založil roční důchod 300 livrů; jiní dobrodincové, zejména biskup, přispěli rovněž jistiny, a tak byl zajištěn roční důchod 800 livrův, a byli ustanoveni čtyři bratří, kteří otevřeli dvě školy. L. 1716. byl zbudován bratřím nový dům, k němuž král věnoval pozemek, a velitel vypracoval plán. Obyvatelé poskytovali příspěvků dílem na penězích, dílem pracovali zdarma na stavbě bratrského domu.

Osada v Boulogni byla poslední za života ctihodného zakladatele; proto je vhodno, bychom se ohlédli na školy, jež založil. Dosavad jsme viděli, kterak vznikaly v následujících městech osady řádu bratří křesťanských škol: v Remeši, Rethelu, Quisech, Laoně, Paříži, Chartrech, Calaise, Troyích, Avignonu, Marseillii, Dijoně, Darnetale, Roueně se St. Yonem, Mendei, Alaise, Grenoblei, Valréase,

St. Denise, Versailles, Moulins, Les Vans (Vans), Boulogne a v Římě. Na severu i na jihu, na východě i na západě Francie byl řád již do r. 1710. rozšířen, a mnoho tisíc dětí bylo účastno dobrodiní, jež plyne ze křesťanského vyučování a křesťanské výchovy. Kde nabral chudý řád prostředků na pořízení ústavů tak velkolepých? Která moc způsobila toto daleké rozšíření? Nebylo žádného nucení, vše se dalo z pouhé lásky. V íra onoho času byla živá, a z ní vzešly ony velkolepé oběti lásky, jež v 17. a 18. věku vytvořily úžasná díla tělesného i duchovního milosrdenství. Tato láska založila také ústavy školních bratří. Zbožné a dobročinné osoby duchovní i světské zakládaly, jak bylo dokázáno, křesťanské školy, zejména pro chudé; skládaly peníze, najaly nebo vystavěly školu a povolaly de la Sallových žáků, jejichž schopnosti bylo zústaveno, by přivábili děti. Tak byly založeny všechny školy řádu. Stát se nestaral o tyto školy; neuznával řádu školních bratří, ale trpěl je a poskytoval mu jen toho, čeho třeba, aby skutkové lásky se dařili, totiž svobody. Bez této svobody u vyučování ani de la Salle, ani Francke, ani Pestalozzi nebyli by mohli rozvíjeti svého vychovatelského ducha, který byl by bídně udušen býval svérací kazajkou povinné a monopolní paedagogiky státní.

Jak se dílo ctihodného zakladatele rozšiřovalo, tak přibývalo i jeho obecné úcty, přibývalo i podivu. Biskupům bylo ctí přijímati ho, a města, jimiž cestoval, byla šťastna, že jej hostila. Poznávali a oceňovali v něm dobrodince lidstva. A přece byl

šlechtný muž až do smrti pronásledován tak, že dějiny v něm zří opravdového mučně lásky ku bližnímu. Bůh tak dopustil, aby svého věrného sluhu ještě více posvětil a oslavil.

Abychom opravdu bouřlivé pronásledování, o němž nyní vyprávěti hodláme, pochopili ve vší nešlechtnosti jeho, vraťme se k r. 1707. V prosinci téhož roku ležel de la Salle v Paříži nemocen. Přišel prohlédnout osady bratří. Již v Roueně trpěl velikým otokem na koleně, jenž musil býti operován. Protože se nešetřil, zlo se zhoršilo, a byla předsevzata nová operace. Mezitím modlil se nemocný zakladatel docela pokojně a pozorně ve svém breviři, aniž vydal nejmenší známky bolesti. Divíce se této zdánlivé necitelnosti, tázali se bratří, když ranhojič odešel, zda necítil hluboce zařiznutý nůž do zdravého masa. De la Salle pohlédl na kříž a pravil: „Tu je náš vzor; trpíme-li s Ježíšem, trpíme málo. Buď jméno jeho pochváleno!“

Za dnů zotavení skládal de la Salle počáteční knihy pro své školy. Při této práci byla mu ohlášena jednoho dne návštěva jistého Abbéa Clementa ze St. Calaisa. Sotva byl mladý abbé vstoupil, padl ctihodnému de la Sallovi k nohám a prosil ho, by mu pomohl vykonati zbožné dílo. Chtěl zřídití ústav, kde by se mladíci od desátého do dvacátého roku učili řemeslu a byli křesťansky vychováváni. Otec jeho je prý královským ranhojičem a velmi bohat; dává mu ročně na útratu 800 franků, jichž chtěl užití k založení ústavu. Mimo to bylo mu slíbeno bohaté opatství, jehož příjmy chtěl věnovati témuž účelu. De la Salle naslouchal mu blahosklonně a

upozornil ho, že po jeho rozumu by seminář pro venkovské učitele byl potřebnější a pro obecné dobro platnější. Mladý muž hned odložil svůj původní záměr a slíbil svoji pomoc pro normální školu. Abbé Clement byl přijal jen postřížiny, a byla mu teprve 23 léta; jeho bouřlivá bytost a jeho snadno vznětlivé nadšení byly de la Sallovi známkami blouznivé a vrtkavé povahy, proto ho varoval od přenáhleného rozhodnutí. „Rozvažujte o tom dobře,“ pravil; „modlete se pilně a neustanovujte se na ničem, dokud jste náležitě neuvážil následků.“ Abbé setrval na svém a sužoval ctihodného zakladatele po deset měsíců posílaje mu po svém odchodu z Paříže aspoň jednou týdně o tom po listu. Dostalo se mu vždy téže odpovědi: „Uvažujte o věci a poraďte se s moudrými osobami!“ Když abbé Clement poznal, že jeho slova nedostačují ctihodnému zakladateli, snažil se zajistiti sobě pomoc církevního úřadu. Podařilo se mu skutečně nakloniti ku svému záměru velkozpovědníka Vivanta a kardinála de Noaillesa; tento podmínil jen své schválení tím, aby ústav, protože byl určen pro venkovské učitele, byl zřízen též mimo Paříž. Abbé hned vyhledal v St. Denise příhodný dům, jehož majitelka, slečna Poignantová, chtěla jej k zamýšlenému účelu prodati za 13.000 franků. De la Salle mínil vyvésti nyní záměr, jež církevní představení schválili a podporovali. Ohledal dům slečny Poignantové jsa provázen abbéem Clementem a známým knězem Rogierem. Když uznal vše za příhodno, žádal horkokrevný abbé, aby koupě byla hned ujednána. Ale protože neměl potřebných peněz, prosil úsilně

de la Salle a Rogiera, by mu pomohli 13.000 franky. De la Salle měl u notáře složeno 5200 franků, jež byl obdržel na zřízení normální školy. Byl ochoten půjčiti tuto částku; Rogier složil ostatek, a koupě byla ujednána jménem Rogierovým. To se stalo v říjnu r. 1708. Abbé Clement chtěl nyní ve své horečné horlivosti, by normální škola byla hned otevřena; ale de la Salle mýnil ještě zkoušeti jeho vytrvalost a spolehlivost, nežli mu dal bratry. Teprve na ustavičné prosby abbéovy, jenž byl zatím opravdu obdržel opatství St. Calais, poslal mu ctihodný zakladatel tři bratry, kteří počali vyučovati po velikonocích r. 1709. Seminář byl rovněž zařízen, jako podobné ústavy v Remeši a v Paříži. Zvláště bylo pečováno o církevní zpěv, aby venkovští učitelé mohli konati službu varhanníků. Kardinál de Noailles vyslovil veřejně svoji radost z tohoto ústavu de la Sallova a vymohl mu od krále, že byl osvobozen od ubytování vojska. Abbé Clement byl všecek u vytržení, navštěvoval pilně seminář a těšil se úspěchům chovancův. Ale jeho otec nebyl potěšen, když doslechl o poměrech svého syna k normální škole v St. Denise. Proto radil Rogier abbéovi, by dům prodal a podniku se vzdálil; otec jeho žádal na něm, aby dle své nezletilosti (která dle tehdejšího práva trvala do 25. roku) ustoupil od závazkův, abbé však zprvu rozhorleně zamítl tuto myšlenku. Ale když de la Salle v létě roku 1711. konal visitační cestu na jihu, obdržel náhle z Paříže znepokojující zprávy. De la Sallovi odpůrcové, kteří nebyli spokojeni se zařízením jeho ústavu, užili slabého abbéa a jeho otce, by ctihodného

zakladatele zneuctili, zkazili a od jeho řádu odloučili.

Abbé žádal nyní na základě své nezletilosti při ujednání koupě, by tato byla prohlášena za neplatnou, a zároveň byl de la Salle obžalován, že svedl nezletilého a že na něm vymánil příjmy opatství St. Calaisa. Byl zákon (nehledíc ku právu kanonickému), jenž nezletilým držitelům obročí výslovně dovoľoval, že mohou svými příjmy libovolně nakládati. Však abbé Clement, popíraje všelikou spravedlnost a církevní právo, ujal stanovisko obecného práva a nechtěl užiti výhody, které mu skýtalo právo jakožto držiteli obročí, aby zneuctil ctihodného zakladatele, jehož důvěry byl zneužil. Ale neodvážil se vystoupiti jako samostatný žalobník, nýbrž přidružil se k obžalobě otcově. I Rogier přidal se k obžalobě, byv ponuknut, jak se pravdě podobá, jansenisty. Po těchto zprávách pospíšil de la Salle do Paříže k otci abbéa Clementa, by mu vyložil svůj poměr k jeho synovi. Ale tento ješitný člověk nechtěl ho slyšeti a odkázal ho zhurta na cestu soudní. Nastával tudíž Božímu sluhovi zdoluhavý spor, jehož skončení nechtěl očekávati v nečinnosti. Odcestoval v březnu roku 1712., aby navštívil své osady. Ale nežli odešel, napsal ospravedlnění, kde vypověděl věrně svůj poměr ku Clementovi a Rogierovi; k tomuto spisu přiložil 13 abbéových dopisů jako důkazy a odevzdal vše několika známým, jejichž spolehlivosti důvěřoval, nařídív, aby to v náležitý čas předložili k jeho ospravedlnění na pravém místě. Blain, první životopisec ctihodného zakladatele, dí v životopise de la Sallově z r. 1733.:

„De la Sallovo ospravedlnění máme v rukou. Osvětluje náležitě zlobu temného skutku; ale spisovateli nevyklouzlo z péra ani jediného slova urážlivého vůči jeho zlomyslným utrhačům. Kdyby tento pamětní spis býval předložen soudu, jak se toho de la Salle nadál do lásky oněch, kterým jej byl před svým odchodem odevzdal, nebyl by soud vynesl rozsudku, jenž tolik zneuctívá památku řádu.“ Ale ospravedlnění předloženo nebylo: osoby, kterým i s abbéovými listy bylo odevzdáno, zadržely tyto listiny. Tak de la Salle při prohrál, protože byli přítomni jen žalobníci, ale nikoli obhájce. De la Salle pozbyl rozsudkem z června r. 1712. částky 5200 livrů, jež byl půjčil a mimo to musil zaplatiti 871 livrů Clementovi a 1530 livrů Rogierovi.

Tak byl zkažen pozehnáný ústav, jenž podporoval blaho venkovského lidu, a šlechtné a útlocitné srdce zakladatelovo bylo zle raněno. De la Salle byl na venkově, když doslechl o svém odsouzení. Povznesl zraků svých pln odevzdanosti k nebi a řekl: „Bůh budiž pochválen!“

Nespravedlivé žalobce stihl brzy zasloužený trest. Abbé Clement byl po čase pro vyjádření státních záležitostí při likvidaci indické společnosti odsouzen na smrt, ale s ohledem na jeho otce, jemuž byl král přízniv, dostalo se mu z milosti doživotní vazby. Rogier byl trápen výčitkami svědomí. Když umřel, bylo nalezeno v jeho závěti ustanovení, jímž odkazoval ctihodnému zakladateli „z důvodů svědomí“ rentu 250 livrů. Tato renta byla ve shodě s jistinou 5000 frankův, a bylo jí později užito ke koupi St. Yona.

XIV.

De la Sallova visitační cesta na jih. Vyučuje v Avignonu. Pobyt v Marseilli. Založen tam noviciát. Nepřátelství jansenistů proti de la Sallovi. Překážená cesta do Říma. Nová cesta visitační. De la Salle vyučuje v Grenoblei. Úcta lidu k de la Sallovi. De la Sallova nemoc. Odebral se v samotu na Parmenii. Šlechtický důstojník stává se školním bratrem. Bulla „Unigenitus“. De la Sallova horlivost u víře.

Ctihodný de la Salle konal delší visitační cestu po venkově, když mu vznikla v Paříži pře. Pojednáme nyní o této důležité cestě zevrubněji.

Moudrému zakladateli záleželo hlavně na tom, aby v jeho řádě byl zachován duch jednoty a svornosti. Chtěl zříditi veliké vojsko vychovatelův, aby jím přemohl nevědomost a bezbožnost; proto musily v řádě samém panovati především pořádek, svornost a oddanost. Osady řádu byly v různých krajinách, ale přese všecku rozdílnost nářečí, klimatických a sociálních poměrů měl ve všech ústavech řádu vanouti týž duch, a mělo býti dbáno těchže pravidel. Proto podstupoval de la Salle největší trmácení, by každého roku navštívil aspoň část svých filiálek a osobním obcováním s bratřími oživil v nich statečnost, oddanost a věrné zachovávání pravidel. Vykonav v létě r. 1711. krátkou visitační cestu na jihu, přesvědčil se de la Salle, že by potřebí bylo, by v jižní Francii zřízen byl noviciát. Proto cestoval r. 1712. zase na jih. Kromě toho zamýšlel vydati se z Marseille do Říma. Trvaje, že tedy za

delší dobu se nevrátí, zplnomocnil bratra Barthélema, by ho zastupoval, a bratra Josefa jmenoval visitatorem oněch osad, kterých sám nemohl navštívit.

Prvním cílem jeho cesty byl Avignon, kam ve zdraví dorazil v postě r. 1712. Bratrské školy našel v rozkvětu. Místovyslanec Regnier Deley a arcibiskup Gontery byli s bratřími velice spokojeni. Arcibiskup účastňoval se často po celé hodiny vyučování a divil se jejich methodě. Za de la Sallova pobytu v Avignonu ochuravěl bratr, který vyučoval v nejnižší třídě. „Odpočiňte si, můj synu,“ pravil de la Salle nemocnému bratru; „já Vás zastanu, dokud se zase nepozdravíte!“ Druhého dne vedl děti do kostela a potom je učil. Tak jednal denně, až nemocný bratr byl zase zdrav. Bratr, který tento příkladný obrázek zůstavil potomkům ve svých pamětech, dodává výslovně: „Tak jednati bylo jeho zvykem; kdykoli některý bratr v tovaryštvě churavěl, vyučoval za něho.“

Z Avignona odebral se de la Salle do Alaisa, kdež ho biskup uctivě přijal a vyslovil mu svoji spokojenost s bratřími. Děti jim značně přibýlo. Z Alaisa musil ctihodný zakladatel vniknouti dále do Sevens, aby přišel do Les Vans a Mende. Převor kláštera Gravières, ležícího u Les Vans, byl zpovědníkem v Les Vanech a choval nejhlubší úctu ke zbožnému zakladateli, jenž byl vychoval žáky tak ctnostné. Pokládal si za čest, že sám při mši svaté posluhoval ctihodnému de la Sallovi. De la Salle přišel do Les Vans jsa nemocen. Namáhavá cesta neschůdnými a hornatými krajinami jej unavila. Oba bratři v Les Vanech, kteří se nikterak nenadáli

návštěvy svého zakladatele ve svém odlehlém bydlíšti, uvítali ho plačícce pohnutím a ošetřovali ho nejpečlivěji. Biskup z Uzès, k jehož diecési Les Vans patřily, byl s bratřími tak spokojen, že si přál, by na škole v Les Vanech byli ustanoveni trvale. Dovo-voval, že b-atří mohou působiti více, setrvají-li na témže místě, kde s dětmi a obyvateli se již znají, než kdyby měli přijíti zase mezi cizí lidi. Tento důvod byl správný, ale neplatil bez výminky. De la Salle nemínil přeložiti bratra bez dostatečné pří-činy; ale jako představený řádového tovaryšstva měl právo bratří odvolati, uznával-li to za dobré a potřebné, a tohoto práva se nemohl odříci, by kázeň řádu neutrpěla smrtelnou ránu. Mimo to škole ni- kterak nevadilo, byl-li ustanoven jiný bratr, protože byli všichni v témže duchu vzdělání a šetřili téže metody vyučovací a vychovávací. Tyto výklady moudrého zakladatele uznal biskup odůvodněnými a slíbil, že každému bratru, který bude poslán do jeho diecése, bude upřímným ochráncem.

V M e n d e i dostalo se zakladateli školních bratří od duchovenstva, magistrátu a obyvatelstva nelíčených důkazův úcty. Celé město potvrzovalo slavné svědectví, které byl dal bratřím ve své zá- věti biskup de Piencourt zatím zemřelý. De la Salle prodlel tam jen několik dní, protože ho volal dů- ležitý podnik do M a r s e i l l e.

Ctihodný zakladatel rozhodl se z důležitých pohnutek, že zřídí na jihu noviciát. Řeč v Provinci nebyla táž, jako v severní Francii. Noviciát v St. Yoně byl tuze vzdálen od jihu a skýtal potřebného učitelstva

sotva ústavům bratří na severu a na východě. Bratřím bylo též konati každoročně duchovní cvičby; ale to nebylo bratřím z jihu možno pro dalekou a drahou cestu do Paříže nebo do St. Yona. Těm bratřím měl býti příští noviciát v Marseilli místem, kde by každého roku obnovovali ducha svého vznešeného povolání svatými cvičbami a zdokonalovali se v plnění svých pravidel. De la Salle doufal, že v Marseilli, kde bydlelo mnoho lidí zbožných a bohatých, a kde se scházivali poutníci do Říma, najde i potřebné podpory peněžité i dostatek schopných novicův. A opravdu nabízeli své pomoci ctihodnému muži vážení duchovní města; najali příhodný dům, dali jej upravit na své útraty a přiváděli mu novice. O slavnosti nanebevzetí Panny Marie r. 1712. putoval de la Salle s novici do kostela „Notre-Dame de la Garde“ a doporučil nový ústav zvláštní ochraně Matky Boží. Druhého dne byl noviciát otevřen. Za ředitele důležitého ústavu povolal ctihodný zakladatel bratra Timothea, dosavadního ředitele osady v Chartrech, který byl již zkušen v hrdinské ctnosti. O prázdninách svolal de la Salle bratří blízkých osad do Marseille a konal s nimi duchovní cvičení. Ve volných dobách vzdělával některé spisy, jako: „Obecná pravidla,“ „Návod k řízení školy“ („conduite des écoles“), „O povinnostech bratří“, „Povinnost křesťana“, „Rozjímání“ a jiné. Kromě toho o kromě duchovního vedení noviců účastnil se duchovní správy kázáním a zpovídáním, k čemuž udělil mu biskup zvláštní plnomocenství. Vážnosti a úcty ctnostného kněze přibývalo víc a více.

Až dosud dařilo se na oko vše dobře. Spoluzakladatelé noviciátu vázali ctibodného zakladatele svojí stálou dobročinností pořád ku větší vděčnosti. Zatím co všecky jeho podniky zápasily s překážkami a odporem, těšil se nový noviciát z obecné obliby a dostatečné pomoci. Ale obrat nedal na se dlouho čekati.

Dobrodincové noviciátu byli zakuklení jansenisté a podporovali jen proto de la Sallův podnik tak horlivě, že doufali přivábiti ho tím k sobě a nalézti takto mocnou oporu zájmům své strany. Rozumí se, že bezelstnému de la Sallovi nedali se zprvu poznati jako stoupenci jansenismu, oné neupřímné sekty, která, jak Lacordaire vhodně pověděl, neodvážila se napadnouti církev zřejmě, nýbrž jako had se skrývala v jejím klíně. Teprve roku 1713. odhodili škrabošku, a pravověrnosti de la Sallově bylo přestáti rozhodnou zkoušku. Pozvali ho k církevní poradě, kde se všichni přátelé jejich sešli. De la Salle neměl příčiny, aby byl pozvání nepřijal, a dostavil se ničeho netuše. Ale jak bolestně byl tu zklamán, poznav, že jeho dobrodinci jsou zavilí jansenisté! Promluvil o otázkách, o kterých tu jednati bylo, a se zřetelností učence a zmužilostí vyznavače obhájil církevní stanovisko. A když se nepovedlo jansenistům nakloniti si de la Salle klamným rozumováním, jali se připovídati a vyhrožovati. Připojí-li se k nim, pravili, poskytnou jeho ústavu vši své pomoci; budou po celém království zřizovati bratrské školy a svým vlivem zjednájí mu biskupství. Ale jinak napnou všecky síly, by zničili jeho dílo do základu. Šlechetný muž

nedal se mýliti; chtěl raději se svým ústavem býti nenáviděn od mocné sekty, než aby zradil pravdu a církve. Bývalí příznivci počali nyní prováděti své hrozby. Odňali noviciátu dosavadní podporu svoji a snažili se svést novice, by vystoupili, ano i bratři chtěli odvrátiti od jejich zakladatele. Aby zlehčili de la Salle u veřejnosti, zdělali hanlivý spis, kde vyličovali povahu jeho nejhoršími barvami a uváděli v pochybnost i jeho pravověrnost. Jsa nutkán svými přátely a obávaje se, by jeho mlčení nebylo křivě vykládáno a řádu neuškodilo, vydal ctihodný zakladatel obhajovací spis, kde vítězně vyvrátil výčitky učiněné jeho povaze, správě řádu a jeho pravověrnosti. Jansenisté neodvažovali se nyní vystupovati zřejmě jako jeho protivníci, ale pokračovali tím snažněji v tajné válce proti němu a jeho ústavu. Pohříchu povedlo se jim, že noviciát v Marseilli, otevřený za naději tak příznivých, brzy zničili.

Z Marseille mýnil ctihodný de la Salle cestovati do Říma. Jeho oddanost stolci sv. Petra pudila ho nejvroucnější touhou do věčného města; zbožnost jeho poháněla jej, aby se pomodlil na hrobech apoštolských knížat a by obětoval svá utrpení Bohu na oněch svatých místech, kde tolik mučeníků bylo trpělo; moudrost jeho mu pravila, že ve středu církevní vlády dostane se mu rady k řízení jeho řádu; jeho otcovské srdce konečně toužilo spatřiti opět milovaného bratra Gabriele, který již po 12 let v Římě prodléval. Chtěl se přeplaviti po velikonocích r. 1713. s jedním svým žákem, kterého byl slíbil bratru Gabrielovi na pomoc. Ale když přišel do přístavu, chtěje vstoupiti na loď, přišel mu vstříc

marseillský biskup a řekl: „Neodjíždějte; kdosi chce zříditi školu a odevzdati ji Vaší správě. Přeji si, byste tu zůstal a sám věc spořádal.“ De la Salle, který byl zvyklý spatřovati ve všem řízení Boží, nechal bratra, jenž byl Gabrielovi za pomocníka určen, odcestovati samotna, vrátil se ku svým udiveným bratrům a pravil: „Bůh budiž pochválen! Již jsem se vrátil z Říma. . Není vůle Boží, bych odešel; Bůh chce, bych se věnoval jinému úkolu.“ Však na novou školu nedošlo. Osoba, která slíbila, že ji založí, byla přemluvena od jansenistův, aby svého věnování užila jinak. Nyní pokoušel se slavný kazatel z Tovaryšstva Ježíšova, by nová škola byla zřízena veřejným upisováním. K tomu cíli měl úchvatné kázání, a přihlásilo se mnoho účastníkův. Ale nenasytná mstivost jansenistů zase zmařila chvalný podnik, kterým tři sta dětí mělo býti vytrženo z nevědomosti a nevázanosti. Povedlo se jim zaseti mezi podepsané zrnko nesvornosti a nedůvěry a zameziti tak založení školy.

Po tak četných protivenstvích potřeboval stísněný zakladatel nerušené porady s Bohem, od něhož očekával všelikou útěchu a pomoc. Také se nadál, že jeho odchod s Marseille upokojí jeho nepřátele a probudí v nich mírnější smýšlení o bratřích. Proto se ustranil do St. Baume, kde je proslulá jeskyně, v níž prožila sv. Magdalena svá poslední léta. Tam přidružil se k chudým řeholníkům, kteří v dominikánském klášteře prosili o přístřeší a potravu, a prodléval jako chudý a neznámý po 40 dní v nejvroucnějším obcování s Bohem. Potom předsevzal visitační cestu a to nejprve do Mendee. Konal

obtížnou, 60 hodin dlouhou cestu pěšky a žil při tom tak skrovně, že na celé cestě vystačil jen 7 livry. Zatím, co prodléval v Mendei, přišel k němu znenadání bratr Timotheus. Z jeho skličené a zarmoucené tváře netušil de la Salle dobrých zpráv. Tázał se hned: „Kde jsou vaši novicové? Trvá-li ještě náš ústav?“ Zarmouceně odvětil bratr: „Naši známí odpůrcové odvrátili mladíky, kteří se hlásili do noviciátu, a oněch několik noviců, které jsme ještě měli, svedli a ponukli k vystoupení.“ Ctihodný zakladatel velebil Boha za toto nenadálé navštívení a poslal bratra Timothea do Avignona. Sám pak se vydal přes Alais a Les Vans do Grenoblee. Tuto cestu konal na koni, jehož mu poskytla jistá zbožná osoba, ježto byl tak zemdlen, že by onu dalekou cestu nebyl mohl pěšky podniknouti. Cestou sestoupil s koně, by se modlil ve svém breviři. Kůň veběhl do blízké zahrady, aniž právě uškodil. Ale proto přece majitel zahrady tak se tím rozzlobil, že se vrhl na de la Salle a dal mu políček. Svátý zakladatel padl před surovcem na kolena a prosil ho za odpuštění. Udiven jsa nad takovou pokorou, vykoktal zahradník několik slov na omluvu a odešel zahanben a poučen. Jindy byl de la Salle zadržán dvěma tuláky, kteří ho poškubávali za oděv. „Zavíďte mi mého pláště?“ pravil jim; „vezměte si jej, hodí-li se vám.“ Ale plášť byl ze hrubého sukna a hodně obnošen; vrátili jej s útrpností muži Božímu. Na počátku října roku 1713. přibyl de la Salle do Grenoblee.

Nedivme se, že ctihodný zakladatel pobýval déle v každé jižní osadě. Účelem jeho návštěv nebyla

pouhá přehlídka nebo krátký dozor, nýbrž, aby výchova bratří byla úplna a zdokonalena a by dokonale vnikli v ducha řádových pravidel. Mimo to plnění pravidel, vyučování a výchova dětí byly bratřím na jihu různě znesnadňovány rozdílem podnebí, řečí, mravův a povahy lidu. Aby tyto nesnáze byly prakticky rozřešeny, aniž by tím jednota řádu vzala škodu na methodě a kázni, k tomu bylo potřebí delšího pozorování a delší zkušenosti.

V Grenoblei byl de la Salle velmi potěšen jak výtečným stavem bratří, tak horlivostí a jednotou členův školského spolku, v jehož čele byl stanul r. 1710. biskup de Montmartin. Také ho tu došla potěšitelná zvěst, že pronásledování bratří ve Provencei ulevilo. Aby znova neprobudil nenávisti svých nepřátel, nemínil již sám vrátiti se tam a jmenoval visitatorem bratra Timothea. Dále obdržel ctihodný zakladatel za svého pobytu v Grenoblei rovněž dojemný jako čestný důkaz věrné oddanosti svých bratří v St. Yoně a svých přátel v Roueně. Domnívali se zajisté, že jejich milovaný otec za svého chatrného zdraví a za chudoby osad, které navštěvoval, je vydán velkým strádáním a obtížím na cestách Severnami; proto mu poslali dosti značnou částku peněz pro jeho osobní potřeby. Ale služebník Boží byl tuze přísný k sobě samému a příliš miloval chudý a namáhavý život, aby byl daru užil ku vlastní úlevě; dal jej raději uložit do spořitelny rouenské, by jej časem i s úroky zužitkoval pro dobro řádu.

Ale přišly také kormutlivé zprávy. Bratr Hilarion, jenž byl léta vrátným v ústavu v St. Yoně,

zemřel kdesi na cestě z nadměrného namáhání. Brzy potom zemřel v Rethelu obecně ctěný a zbožný bratr Placidus. Bylo mu teprve 23 let, ale ve ctnosti daleko postoupil. Bratr Barthélemy oznamoval z Paříže tak znepokojující příběhy, které poznáme ve příští kapitole, že de la Salle byl nucen poslati do Paříže bratra ředitele osady grenobleské se zvláštním poučením. Odchodem tohoto bratra vznikla v učitelství mezera, kterou ctihodný zakladatel sám vyplnil. Opět vyučoval, až se bratr ředitel z Paříže vrátil. Bratr Patricius, jsa vyslýchán za příčinou blahořečení de la Salle, vypověděl o tom takto: „Léta 1780. byl jsem poslán do domu v Grenoblei. Pan de la Salle konal v tomto městě, jak mi bylo vyprávěno, povinnosti učitele s nevýslovnou radostí. Sám vodíval své žáky do kostela a sloužil jim mši svatou. Žáci a ostatní přítomní bývali pohnuti jeho velikou zbožností. Když ho lidé vidali s jeho dětmi na cestě do kostela, bylo slýcháno na ulici: Půjdeme do kostela; zbožný kněz bude sloužiti mši svatou! Tato slova mi opakovali starci, kteří byli druhdy žáky pana de la Salle. Mluvil jsem několikráte s 90letým kapitolním děkanem de Villarsem, který de la Salle vídal a rozmlouvával s ním. Pan de la Salle sloužíval někdy mši sv. v kapitolním kostele; pan de Villars byl sám vzdělán živou jeho vírou; bývalo často viděti, kterak zářil obličej jeho při svaté oběti. Usiluje se o to, bychom jej viděli na oltáři.“

Když se bratr ředitel vrátil, odebral se de la Salle do slavného kláštera jménem Chartreuse (Cartusium), který byl vzdálen od Grenoblee den cesty. Původcem tohoto kláštera a po něm zvaného

tuhého řádu Kartusiánů byl, jak povědomo, svatý Bruno. Tento světec býval kanovníkem v Remeši, jako de la Salle, a rovněž složil svůj kanonikát, aby život svůj zcela věnoval modlitbě, kajícím cvičením a vědě. De la Salle nemohl dlíti na blízku, aby nenavštívil tohoto svatého místa modlitby a ustavičného mlčení. Ale nedal se poznati; otcové však byli jeho ctnostmi tak přivábeni, že ho nutili, by u nich zůstal. Jsa věren svému povolání opustil brzy tichou samotu, která tak vyhovovala jeho náklonnostem, a vrátil se do Grenoblee, by dokonál stavbu svého řádu, kde život rozjímavý pojí se nej-moudřeji a nejužitečněji se životem činným.

Brzy potom, v únoru roku 1714., de la Salle těžce onemocněl. Hostec, kterým již dříve trpěl, sužoval ho znova a stal se brzy na smrt nebezpečným. Musil ulehnutí a snášeti veliké bolesti. Snášel je s trpělivostí podivuhodnou a děkoval Bohu za své útrapy slovy často opakovanými: „Budiž na věky pochváleno jméno Páně!“ Žádný lék nepomáhal, a již se strachovali o jeho život. Tu si umínil hrdinský sluha Boží užiti onoho léku, který mu již jednou byl ulevil. Dal se zavinouti do vlněných šátkův a položiti na rošt, pod nímž byl udržován oheň. Když tento nadmíru bolestný prostředek byl několikráte opakován, nadešlo ulehčení. Aby se docela zotavil, odebral se ctihodný zakladatel dle rady svých přátel do poutnického domu na horu Parmenii, která je od Grenoblee den cesty vzdálena a 650 metrů vysoká. De la Salle tam prodlel 14 dní v nejdůvěrnějším obcování s Bohem a byl znova posílněn na těle i na duši. Když o slavnosti svatého

Josefa roku 1714. do Grenoble se vrátil, přivedl s sebou 24letého novice, kterého byl na Parmenii poznal a do svého řádu přijal, totiž bratra Irene a, který měl býti později assistentem generálního superiora řádu. Nový novic, který přišel do Parmenie ve prostém oděvu venkovském, měl šlechtické jméno a byl něžně vychován. Slul Dulac de Montisambert a v 15 letech přišel k vojsku již jako poručík. Jsa sváděn špatnou společností, oddal se náruživě hře. V bitvě u Malplaqueta byl těžce raněn kulí. Za své nemoci čítal legendu svatých. Ze života křesťanských reků ctnosti poznával ničemnost svého dosavadního života; otevřel srdce své milosti a upřímně se obrátil. Když se vrátil vyhojený ku svému pluku, vzdělával všecky svým spořádaným a zbožným životem. Ale život ve světě se mu již nelíbil; chtěl jako řeholník býti vojínem Ježíše Krista. Ve 22 letech dal vojsku v ale, prodal svého koně a odešel do Grenoble, by, od světa jsa nepoznán, žil tuhý život kajicníků. Po deset měsícův ošetřoval nemocných v grenobleských nemocnicích. potom žebře vykonal pouť do Říma a Loreta. Když se do Francie vrátil, prosil marně o přijetí nejdříve ve klášteře kartusiánském, potom v kapucínském. O pouti na Parmenii svedl jej Bůh se ctíhodným de la Sallem. Když poznal tento jeho povolání, přijal ho do svého řádu, nazval jej Ireneem a poslal do Avignona, by odbýval svůj noviciát za pečlivého vedení bratra Timothea.

Té doby byla v Paříži ohlášena bulla „Unigenitus“, vydaná l. 1713. papežem Klementem XI. Grenobleský biskup zaslal ctíhodnému de la Sallovi

exemplář této bully a s ním svůj pastýřský list. De la Salle přečetl bullu a pastýřský list shromážděným bratřím, vyložil jim dosah 101 věty bullou zavržené a upevnil je v učení katolickém. Bratři zůstali vždy i za nejtěžších okolností pamětlivi napomínání svého ctihodného zakladatele. Po několik let konávali bratři z Boulogne a z Calaisa týdně cestu osm hodin dlouhou, by v sousední diecési u pravověrného kněze přijímali svaté svátosti, protože duchovní jejich bližšího okolí byli jansenisty. To potvrzuje opravdu hrdinskou věrnost u víře.

Osvícený sluha Boží přemáhal také ve svých kázáních jansenistické bludy a snažil se upevniti věřící v oddanosti k učení církve. Kromě toho napsal mnohé listy ve věcech bully, které dle svědectví bratra Barthélema mnoho dobra způsobily a mnohých uchovaly od rozkolu.

Jansenisté měli také ve Grenoblei četné přívržence, a ti se snažili, by ctihodnému de la Sallovi škodili utrhaním na cti; ale učený a ctnostný zakladatel byl tak obecně ctěn, a obdivováno se mu tak, že odpůrcové jeho nemohli mu ublížiti. A k tomu ještě pobyt jeho ve Grenoblei se končil, protože záležitosti osady v Paříži mocně volaly ho zpět do tohoto města.

XV.

Nové pronásledování bratří v Paříži. Zasahování v ústrojí řádu. Abbé de Brou. De la Salle obdržel „obedientiale“ a vrací se do Paříže. Noviciát přesídlil do St. Yona. Život v něm. De la Sallova podoba. Návštěva v Calaise. Vzdává se úřadu generálního superiora. Bratr Barthélemy je zvolen generálním superiorem. Revise pravidel.

De la Sallův pobyt na jihu trval dvě léta. Byl by ho nepochybně zkrátil, protože bratří v Paříži, Roueně a Remeši a j. toužili po jeho přítomnosti. Ale moudrý zakladatel, jemuž bylo již přes šedesát let, chtěl navykati bratry své nepřítomnosti; řád, jenž byl zcela jeho dílem a dosud jeho vedení svěřen, měl se učit samostatnosti a pohřešovati svého zakladatele, který již brzy mohl zemřít. Za jeho nepřítomnosti měl se osvědčiti řád na severu; bylo třeba ukázati, stojí-li a bude-li působiti také bez přímé správy de la Sallovy. A řád přestál zkoušku tuto i za největších nesnází.

Nejmocnějšího odporu zažil řád v Paříži. Za de la Sallovy nepřítomnosti pozdvihli učitelé písma, nejrozhořčenější nepřátelé řádu, znova hlav svých a roznášeli utrbačná obviňování o bratrích tak zúmyslně, že policejní úřad musil zakročiti. Policejní úředník odebral se do domu bratří ku vyšetřování. Ale shlednutí, jakož i vysvětlivky bratra Barthélema a údaje žáků přesvědčili jej o planosti zlomyslných obviňování.

Mnohem povážlivější byly útoky, jež podniklo duchovenstvo proti organisaci a správě řádu, protože

mířili tam, aby údové řádu byli odloučeni od hlavy. Veliká zakladatelova myšlenka: zříditi vojsko vychovatelů, kteří by přemáhali nevědomost a nemravnost nejen svým učením, ale i svým příkladem, mohla býti vykonána jen správou řádu přísně jednotnou. Kdyby dovoleno bylo jednotlivým biskupům nebo farářům mísiti se ve správu a zřízení řádu, tu by ten to, onen ono byl měnil, nebo zaváděl, a ta tam byla by vnější spojitost i vnitřní jednota tovaryšstva. Každý dům byl by zcela neodvislým býval od ostatních a byl by obdržel zvláštní zřízení dle myšlenek příslušného biskupa nebo faráře. Velikolepá budova řádu byla by se rozpadla, a jednotlivé části byly by za krátko zanikly. A přece někteří farářové domáhali se jakési podobné změny. Bratří, které de la Salle vzdělal, byli jim vítáni, ale velmi nemilo jim bylo, že nemohli působiti přímo na metodu vyučování a výchovy, na řízení a správu bratrských škol na ustanovování a odvolávání bratří a ředitelů. Vždyť přece měli v rukou veškeru správu svobodných škol a musili pečovati o vyplácení učitelův a o j.!

Byl to zejména farář u sv. Sulpicia, pan de la Chétardie, který toho mínění houževnatě hájil. Proto užil nepřítomnosti ctihodného zakladatele, by provedl tento svůj záměr. K jeho podnětu jmenoval kardinál de Noailles abbéa de Broua, jenž znal a schvaloval úmysly de la Chétardiovy, inspektorem bratrských škol u sv. Sulpicia. Při tomto jmenování nebylo nikterak úmyslem kardinála-arcibiskupa, by ctihodnému zakladateli odňal správu tovaryšstva; on ctil v něm tím spíše zakladatele řádu, který sám

byl schválil, a divil se jeho ctnosti. Když se mu koncem r. 1713. o biřmování v St. Denise tamní bratři představili, pravil před četnou společností: „Povězte panu de la Sallovi, že ho stále ctím; on je muž svatý; poroučím se v jeho modlitbu.“ Nelze tudíž domnívati se, že ustanovením inspektora chtěl kardinál ctihodnému zakladateli nebo jeho řádu ublížiti. Ale odpůrcům řádového zřízení dostalo se kardinálovým jednáním návodu, kterého využítkovali k tomu, by jak možno rozdělili řád v ústavy diecéšní od sebe neodvislé. Za tím účelem způsobili, že také pro osady v Roueně, Chartrech a Moulínech byli jmenováni církevní dohlížitelé. Ti pokládali se zatím za ochránce bratří a nepřekáželi ředitelům ve správě jejich ústavů. Docela jinak jednal abbé de Brou v Paříži. Přicházel často do domu bratří, míchal se do všeho, odbýval žadatele a potlačoval autoritu bratra ředitele. Konečně i toho se odvážil, že předložil arcibiskupovi návrhy na změnu pravidel řádu. Bratr Barthélemy spěšně zpravil zakladatele na jihu prodlévajícího o pravých cílech abbéa de Broua a prosil ho o nejspěšnější návrat do Paříže. V prvním okamžiku lekl se de la Salle, že řádu hrozí roztržka; ale brzy se vzchopil, popatřil k Bohu a řekl: „Je-li mé dílo z lidí, zajde; je-li však z Boha, nezkaží ho snahy lidské.“ Tak živá byla víra Božího sluhy v jeho prozřetelné poslání! Nevrátil se do Paříže, kdež by jeho zjev byl strhl protivníky snad ku výtržnostem, nýbrž spokojil se tím, že tam vyslal z Grenoble bratra ředitele o zevrubnější přeptání a doporučil bratru Barthélemovi vhodné jednání. Nebezpečí minulo beze škody pro řád.

Rozhodnutím od 4. dubna roku 1714. zamítl kardinál-arcibiskup návrhy de Brouovy a vyslovil určitě, že de la Sallova pravidla nikterak se nemají měniti. Ještě dříve, nežli toto rozhodnutí bylo učiněno, ustanovili se bratři na nejrozhodnějším způsobu, by přiměli svého zakladatele k návratu. Kdežto byl on toho rozumu, že by jeho přítomnost mohla způsobiti více nesnází, byli bratři opačného přesvědčení. Ustavičné vměšování abbéa Broua a jansenistické rozepře, jež tenkrátě dostoupily vrcholu, zvyšovaly den ode dne touhu bratří po osobní radě a pomoci jejich osvíceného zakladatele. A poněvadž se také dověděli, že de la Salle v únoru r. 1714. byl nebezpečně nemocen, strachovali se, že jejich milovaný otec mohl by daleko od nich zemříti, aniž by ho byli ještě jednou spratřili. Protože všechny dosavadní prosby byly marny, usnesli se na prostředku, jenž dokazuje zřetelně, jaký měli pojem o pokoře svého zakladatele. Ředitelé a nejstarší bratři z Paříže, Versailles a St. Denisa poslali cti-hodnému de la Sallovi toto „obedientiale“ *):

„Velice milovaný pane a otče! My, první bratři křesťanských škol, hledíce ku větší slávě Boží, ku blahu církve a našeho tovaryšstva, pokládáme za velmi důležité, abyste opět převzal péči a vrchní správu svatého díla Božího, které jest i dílem Vaším, protože se Pánu zalíbilo vyvoliti Vás, abyste je založil a po tak drahý čas spravoval. Každý je

*) „Obedientiale“ je listina, kterou se nařizuje řeholníkovi na základě slibu dokonalé poslušnosti, aby místo nastoupil nebo změnil. (Pozn. překl.)

přesvědčen, že Vám Bůh poskytoval a ještě skýtá potřebných milostí a schopností, byste tuto mladou společnost, pro církev tak prospěšnou, dobře řídil, a musíme po spravedlnosti dáti svědectví, že jste vždy ji povzbuzuje s velikým úspěchem spravoval. Proto Vás nejpokorněji prosíme a poroučíme Vám jménem a rozkazem tovaryšstva, jemuž jste byl poslušenství slíbil, abyste bez odkladu pečoval o generální správu našeho tovaryšstva. Na potvrzenou jsme se podepsali. Dáno v Paříži 1. dubna r. 1714.“

Když de la Salle tento list obdržel, byl hned připraven k odchodu. Přátelé ve Grenoblei ho zdržovali, ale on prohlásil: „Nemohu v tomto městě déle pobývati. Když jsem drahnou dobu poroučel jiným, musím nyní sám dáti příklad poslušnosti.“ Navštívil ještě jednou osady v Marseilli a v Avignonu, potom odcestoval do Lyona, kde studoval zařízení škol, jež byl založil Demia. Z Lyona cestoval přes Dijon do svého rodiště Remeše, kde pobyl několik dní. Každého dne prodléval aspoň tři hodiny před oltářem, kde ve mládí klekával a děkoval Bohu, jenž ho tak milostivě vedl. Když opustil Remeš, navštívil, jsa provázen bratrem Josefem, ostatní osady v Champagni jakož i laonskou osadu a přišel konečně 10. srpna r. 1714. ke bratřím do Paříže. Osadu u sv. Sulpicia zastal v lepším stavu, než se byl nadál. Zejména se radoval ze svaté horlivosti, kterou projevovali novicové. Farář de la Chétardia nezastihl ctihodný zakladatel již na živě; zemřel 29. června toho roku. Nástupce jeho v úřadě, de Gergy, byl bratřím velmi přízniv. Proto zdržoval se nyní též abbé de Brou všelikých přehmatů; dostačovalo mu, že dohlédal

ve školách bratří a pomáhal jim radou i skutkem. Ctihodný zakladatel mohl se tudíž oddati nějaký čas nerušeně vnitřní stavbě svého řádu. Radíval se s bratrem Barthélemem o prostředcích, jimiž by řádu zachovali dokonalou jednotu ducha a srdce, a se zkušenostmi z jihu pracoval o trvalém spořádání pravidel a o služebním ustanovování bratří.

Když Ludvík XIV. 1. září r. 1715. zemřel, a paní z Maintenona ustranila se do St. Cyra, přestaly podpory, jež bratří u sv. Sulpicia dostávali časem od královského dvora. Protože osada pařížská neměla nyní dostatek prostředků, jimiž by zapravovala vydržování noviciátu, přestěhoval jej cti-hodný zakladatel zase do St. Yona. V říjnu r. 1715. poslal napřed novice s bratrem Barthélemem, jemuž přidal bratra Ireneae jako podředitel, a brzy potom odešel za nimi. Ředitelství osady u sv. Sulpicia odevzdal bratru Janovi.

K největší radosti zastal de la Salle ústav v St. Yoně kvetoucím. Arcibiskup jmenoval sice za nepřítomnosti zakladatelovy kanovníka Jana Křtitele Blaina duchovním superiorem bratří. Ale tento důstojný kněz, jenž napsal později první obšírný životopis de la Salle, nemíchal se nikterak do správy ústavu, nýbrž pokládal se za ochránce a rádce bratří a pomáhal jim, jak mohl.

Ctnostný zakladatel obýval v St. Yoně zase onu vlhkou komůrku, již dříve vypsanou. Darmo nutili ho bratří, by si zvolil lepší světnici, neb aby dal aspoň svoji cellu lépe upravit; chtěl v oné bídné komůrce žíti i umříti. Zatím co byl sluha Boží zaměstnán zařizováním nápravny, o níž jsme již ve

příhodné souvislosti vyprávěli, byl navštíven dvěma zbožnými a bohatými laiky, kteří schválně cestovali do Rouena, by de la Salle poznali. Jeden z cizinců byl pan de la Cocherie z Boulogne, zakladatel bratrské osady v tomto městě, druhý byl pan Gense z Calaisa, jenž velikého jmění svého užil k dobrým skutkům a byl nej přednějším dobrodincem bratří v Calaise. De la Salle uvítal oba pány velmi srdečně, ukázal jim ústav, dílny, botanickou zahradu i ostatní zařízení v St. Yoně a bavil se s nimi o svých vychovatelských zásadách a o své učebné methodě. Když pánové za řeči jali se mluvit o velikých překážkách, s nimiž bylo novému ústavu zápasiti při jeho zakládání, a blahopřáli ctihodnému zakladateli k jeho velké statečnosti, odvětil tento s obyčejnou upřímností a skromností: „Ujišťuji Vás, milí pánové, kdyby Bůh, jenž mi ukázal dobro, které může řád prokazovati, byl mi zjevil také klopoty a protivnosti, jež mne stihnouti měly, byl bych pozbyl zmužilosti. Byl jsem vydán odporu a pronásledován i od těch, v jejichž pomoc jsem doufal. Někteří synové moji, právě oni, kterým jsem věnoval nejvíce péče a od kterých jsem největších služeb očekával, zdvihli se proti mně. Zatím, co několik úředníků nám pomáhalo vytrhnouti děti z nevědomosti a nevázanosti, spojili se jiní s našimi nepřáteli a půjčili jim vlivu své autority, by nás potlačili. Naše učebné opravy způsobily nám z učitelů písma nesmířitelné nepřátele, kteří lpěli na cvičení, v němž zběhlí byli, místo, aby podnikli poctivou soutěž s jinými učiteli zlepšením své methody. Kdyby Bůh sám nebyl pomohl, kdyby prozřetelnost Boží nebyla

položila základy našeho tovaryšstva, pak, milí pánové, bylo by se naše dílo již dávno sesulo, a viděli bychom z něho již jen zříceniny. Zatím stavba byla vykonána. Dosud odpírala všem námahám, které ji chtěly zbožiti; proto doufám, že i v budoucnosti zvítězí nad pronásledováním a že prokáže církvi služby, kterých právem od ní očekává.“

Před odchodem naléhali oba páni na bratra Barthélema, by dal vymalovati podobiznu ctihodného zakladatele a poskytl mu potřebných prostředků. Bratr Barthélemy uložil malíři Petru Legerovi v Roueně, by podobiznu provedl. Tento malíř znal ctihodného zakladatele a bratřím, kteří blízko něho bydleli, dal užitečné rady, kterak by zařídili svůj kreslicí kurs. Častým obcováním v St. Yoně bylo mu možno provésti malbu věrně dle přírody, aniž měl de la Salle o tom tušení.

Zkusme i my krátkými slovy vylíčiti vnější zjev zasloužilého zakladatele! Jeho postava byla nadprostřední výšky, štíhlá a pěkně souměrná; čelo široké, nos příslušně dlouhý. Z velikých a krásných, skoro modrých očí zářily duch a srdečnost. Pleť byla následkem mnohých cest trochu opálena, vlasy druhdy kaštanové lety zbělely. Hlas jeho byl silný, libý a zřetelný; výraz obličeje velice přívětivý, libezný a příjemný; způsoby jeho jemné, prosté a poutavé. Kdo ho jen spatřil, dosvědčují jeho vrstevníci, cítil se k němu puzena jakýmsi tajemným, sympathickým pudem.

Pan Gense prosil naléhavě ctihodného zakladatele, by jim oplatil návštěvu v Calaise. De la Salle odcestoval tudíž v srpnu r. 1716. pěšky do

Calaisa, by zároveň prohlédl tamní osadu. Cestou nesl jednomu starému chudšasovi až do nejbližšího města břímě, které tento již nemohl nésti. V Calaise byl zbožný sluha Boží nejuctivěji uvítán od duchovenstva, šlechty a měšťanstva. Za jeho pobytu tam zval ho pan Gense ke stolu. Když de la Salle pozvání přijal, povolal hostitel zručného malíře a skryl jej v pokoji vedle jídelny, a ctihodného zakladatele posadil naproti polootevřeným dveřím tohoto vedlejšího pokoje, by ho malíř skrytě mohl pozorovati. De la Salle znamenal brzy leš, a jeho skromnost byla tím dotknuta velmi trapně; poroučel se záhy a nepřijal již nikdy pozvání od pana Gensa. Z Calaisa cestoval do Boulogne, kde mu všechno obyvatelstvo přišlo v ústrety a provázelo jej stkvělým průvodem k domu bratří. Ti takoruka násilím vnutili svému duchovnímu otcí nový oděv, protože celý oblek jeho byl zaplátován a chatrný.

Když se vrátil de la Salle do St. Yona, umínil si, že provede svůj dávný záměr a dá voliti generálního superiora jakožto svého nástupce. Bylo mu nyní 65 let, a jeho zdraví bylo četnými útrapami a mrtvením velmi chatrno. Cítil, že nebude již dlouho žíti a chtěl se připravovati k smrti. Mimo to domnívali se ještě pořád lidé vliv mající, že bratří, kteří nebyli kleriky, nemohou sami spravovati svého řádu. Proto bylo se nadíti velkého nebezpečí, že by brařím vnucen byl představený, který k řádu nepatří, kdyby de la Salle zemřel jako generální superior. Ale superior, jenž nebyl vychován duchem řádu a nežil by dle jeho pravidel, byl by neschopen s úspěchem jej řídití a rozšiřovati.

Takové jednání přivodilo by zajisté řádu zkázu. Aby se to předešlo, bylo potřebí zvoliti nového generálního superiora ještě za života zakladatelova, by smrt jeho nezůstavila mezery v organizaci řádu.

De la Salle svolal bratří z Rouena, St. Yona a Darnetala, vyložil jim, proč odstupuje a proč žádá volby nového superiora. Cít bratří se vzpíral tomuto návrhu. „Co z nás bude,“ volali ku svému milovanému otci, „opustíte-li nás? Máme-li ještě za Vašeho života osiřeti?“ Ctihodný zakladatel těšil a upokojoval je ujišťováním, že, ač odstoupí, zůstane s nimi až do smrti a novému superioru bude skýtatí rady, kdykoli si tento bude přát. Rozum překonal konečně všechny důvody; bratří poznali moudrost a potřebu navrženého úkonu a stanovili, že svolají generální kapitolu ku slavnosti nanebevstoupení Páně. Bratru Barthélemovi bylo nařízeno, by navštívil všechny osady, oznámil bratřím nastávající kapitolu, pověděl jim, proč se svolává, a by od každého jednotlivého bratra požádal písemného slibu, že přijme snesení generální kapitoly a že jich poslechne.

V prosinci r. 1716. vydal se bratr Barthélemy na cestu a navštívil znenáhla všechny osady bratří po Francii rozptýlené. De la Salle nedovolil mu jíti pěšky, musil cestovati koňmo. 1. května r. 1717. přišel zase ve zdraví do St. Yona a zvěstoval nejlepší zprávy. Všude byl přijat od bratří dobře a přinesl ode všech žádaný slib. Po několika dnech sešlo se 16 ředitelů v generální kapitolu. Ctihodný de la Salle neobcoval kapitole, by úcta před jeho osobou neomezovala volnosti rozumův a hlasování.

„Zůstanu ve své celle,“ pravil, „a budu se za vás modlit k Duchu svatému. Ukáži se mezi vámi jen k duchovním přednáškám.“ Nejdříve bratři volili předsedu kapitoly. K tomu byl jednomyslně zvolen bratr Barthélemy. Volbu generálního superiora předcházela třídní duchovní cvičení, při nichž ctihodný zakladatel upozorňoval bratři na vlastnosti superiora potřebné. 8. května roku 1717. byla vykonána konečně volba tajemným odevzdáním blasů, když byli členové kapitoly přijali nejsvětější Tělo Páně a ještě jedenkrát společně poprosili o pomoc Ducha sv. Bratr Barthélemy obdržel většinu blasův a byl hned prohlášen za generálního superiora bratři křesťanských škol. Marny byly prosby nově zvoleného, by důležitý úřad byl dán hodnějšímu, nežli on jest; z poslušství musil volbu přijati. Údové kapitoly slíbili mu dokonalou poslušnost za sebe i za své poddané. Nový generální superior zase sliboval, že při správě všeho svého úřadu bude vždy zření míti ku slávě Boží a ke blahu řádu. Ale protože znal dobře velikost svého břemene a odpovědnost, prosil kapitolníky k radě de la Sallově, by mu dali dva bratry, s nimiž by se radíval, a kteří by mu pomáhali řád spravovati. Byli tudíž bratr Jan, ředitel osady pařížské, a bratr Josef, visitator a ředitel domu v Remeši, vyvoleni za *assistenty* generálního superiora.

Když tyto volby vykonány byly, radili se bratři ještě o různých otázkách: o trvalém stanovení obecných pravidel, o pravidlech bratra ředitele a o návodě, kterak konati službu. Tyto otázky studovali velmi přísně a rozhodli o nich až po opětovné úvaze

a rozmluvě. Tak se protáhla kapitola až do svátku nejsvětější Trojice (23. května). Kapitolníci odevzdali protokoly o svých poradách a snesení ctihodnému zakladateli a prosili ho, by nyní pravidla a návod stanovil trvale po obsahu i formě. Generální kapitola byla skončena slavnými službami Božími na poděkování za všecka dobrodiní dosud řádu prokázaná.

XVI.

De la Salle chystá se pokorně k smrti. Jest mu cestovati do Paříže. Jeho příkladný život v semináři sv. Mikuláše. Koupě St. Yona. De la Salle navštívil nemocného v Bastille. Jeho návrat do St. Yona. Jeho poslední nemoc. Úleva na den sv. Josefa. Přijímá sv. svátosti umírajících. Jeho blažená smrt. Kterak působila zpráva o jeho smrti. Jeho hrob a závěť.

Když de la Salle ustoupil od správy svého řádu, chystal se k smrti. „Od nynějška,“ říkával často. „smím jen na to ještě mysliti, bych své hříchy oplakával a připravoval se k hodině, kdy před Bohem se ukázati musím.“ Zdvojlil svá umrtvování a modlil se skoro ustavičně. Ač byl sláb, nosil žíněnou košili kajcníkův a pás s ostrými bodci a bičoval se takořka denně. Zejména však se cvičil ve ctnostech pokory a poslušnosti. Šetřil přísně pravidel a chtěl-li činiti něco, o čem nebylo ve pravidlech zmíněno, tázával se vždy dříve o dovolení. Všude vyvoloval si poslední místo a zaujal první místo jen po výslovném rozkazu svého

nástupce. Svůj oděv nejen že sám spravoval, nýbrž chtěl i svoji cellu sám čistiti a lůžko stláti Ale tyto práce byly pro jeho churavé tělo tuze namahavy, proto mu je superior zakázal a uložil je novicovi. Když některé osoby haněly, že jsa knězem a doktorem bohosloví podržuje se superioru, jenž není duchovním, odpověděl sluha Boží: „Nemají-li se ponížiti učenníci Onoho, jenž řekl: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem?“ Postačí-li, káží-li jen slovy? Nejsou-li povinni kázati také svým příkladem?“

4. října r. 1717. musil de la Salle cestovati do Paříže stran odkazu od Rogiera, a prodlel tam déle, až byla věc spořádána. Ale nebydlel u svých bratří, nýbrž prosil o hostinné přijetí v semináři svatého Mikuláše ze Chardonnetu (St. Nikolas du Chardonnet). To učinil z lásky k chudobě a samotě a z moudrého úmyslu, by bratří zvykali jeho nepřítomnosti a aby je takto nutil, by se všemi záležitostmi obraceli se důvěrně ku svému novému superioru. O příkladném životě, který žil ctihodný muž u sv. Mikuláše, poučuje nás nejlépe dopis, jež později jeden ze seminárních představených napsal bratru Barthélemovi. „Měli jsme,“ tak v něm čteme, „přes šest měsíců štěstí býti vzdělávání přítomností Vašeho zakladatele, a já věřím, že ho Bůh k nám poslal, aby našim alumnům kázal svým příkladem a nás samotny vytrhl z vlažnosti. Žil u nás v nejhlubší pokoře a v umrtvení; spal málo a modlil se mnoho. Náš budič nejednou mi řekl, že ho zastíhl vždy bdícího, kdykoli ho chtěl probuditi, ano i v zimě, kdy nepřicházel nikdy do ohřívárny,

neodvedl-li jsem ho tam mocí, což se však stávalo zřídka, protože můj čas nesrovnával se s jeho časem. Po všecy dny věnoval pravidelně aspoň tři hodiny rozjímání. Domácích pravidel šetřil přesněji než některý seminarista a poslouchal s příkladnou správností prvního udeření zvonu, jenž volal ku cvičením. Jedinou radostí jeho byly: samota, modlitba, skutky lásky, pokora, chudoba a mrtvení.“ Zvláště vzbuzovala podivení všech přítomných neobyčejná zbožnost de la Sallova při sloužení nejsvětější oběti. Cizí kněží, kteří vídali ctihodného zakladatele u oltáře, ptávali se často představených semináře: „Kdo je ten svatý kněz, jehož obličej u oltáře září, jakoby již na Boha patřil?“ Kdysi odpověděl superior semináře k podobné otázce: „To je dosud velmi zneuznaný muž Boží; jeho ctnosti a služby, které prokázal zemi, vřadily ho mezi největší muže tohoto věku.“ Kdo ještě dnes může popřít správnost tohoto úsudku?

Za de la Sallova prodlévání v Paříži zemřela paní de Louvois, majitelka St. Yona. Její dědicové chtěli prodati majetek v St. Yoně a vypověděli bratří. Tito byli tím velmi polekáni a nepřijímali již ani žadatelův ani chovanců. Bratr Tomáš, správce ústavu, musil na rozkaz superiora Barthélema cestovati do Paříže, by přinesl rady ctihodného zakladatele. Tento nechápal zděšení bratří a pravil bratru Tomášovi: „Proč se lekáte? Celý St. Yon bude váš.“ Aby docela rozptýlil obavy bratří, poslal do St. Yona všechna svá oltářní roucha a svoji hojnou knihovnu, což dosud bylo chováno ve bratrském domě u sv. Sulpicia. Z toho mohli bratří poznati,

jak pevně jest zakladatel jejich přesvědčen, že zůstanou v St. Yoně.

Předpovědění ctihodného zakladatele brzy se splnilo, když se bratřím podařilo krom očekávání St. Yon koupiti. Pan de Plancy, na jehož zboží vázla renta, odkázaná Rogierem, splatil ji kapitálem 5200 zlatých. Z rouenské spořitelny vybral bratr Barthélemy oněch 6000 livrů, jež tam byl de la Salle léta 1713. uložil, i úroky 660 livrů. Potom poskytly mu svých malých úspor osady: pařížská, remešská, versaillesská, boulognská a j., a tak sehnal celkem jistinu 15.000 livrův. Ač tato částka nerovnála se skutečné hodnotě St. Yona, byl přece ochoten abbé de Louvois, vykonavatel matčiny závěti, přenechati St. Yon bratřím za jmenovanou cenu, protože chtěl přispěti ku zvelebení ústavu, jehož ctnostný zakladatel byl velmi ctěn od jeho rodiny. Kupní smlouva byla stanovena 8. března r. 1718. jmény Josefa Truffeta (bratra Barthélema) a Karla Frapeta (bratra Tomáše). Školka řádu našla tedy konečně po mnohém putování a střídání jistý svůj domov ještě za života de la Sallova.

Dříve nežli se vrátíme se ctihodným zakladatelem do St. Yona, jest nám vyprávěti událost, jež jest výmluvným svědectvím veliké důvěry, kterou vštěpovala de la Sallova neobyčejná ctnost. Když trávil v samotě semináře sv. Mikuláše, byl jednoho dne volán k zajatci v Bastille. Tam byl zavřen léta jakýsi kněz pro nějaký těžký přečin. Když slyšel, že de la Salle prodlévá v Paříži, napsal mu list, v němž ho úpěnlivě prosil, aby vyslechl životní zpověď jeho. De la Salle šel hned k zajatci a zastal

ho ve stavu nanejvýše žalostném. Nešťastník byl vyhublý na kost utrpením a výčitkami svědomí; rozedraná klerika kryla jen částečně jeho spodní oděv, jenž byl roztrhaný a hmyzem pokryt. Když byla zpověď skončena, objal ctihodný zakladatel nešťastného spolubratra, jenž ronil slzy lítosti a díky. „Od této chvíle,“ řekl, „bude mi mé vězení nesitelnější, protože mi prokázal Bůh milosrdenství skrze Vás.“ De la Salle povzbuzoval ho, by vytrval v odevzdanosti a v kajicnosti, a dodal: „Neodejdu odtud abych si nevzal památky na svoji návštěvu. Zaměním své šaty s Vašimi; získáme oba při tomto malém směnném obchodě. Po několika okamžicích opouštěl de la Salle všecek veselí vězení, skrýváje pod svým jednoduchým pláštěm rozedrané šatstvo, které dosvědčovalo hrdinskou jeho lásku. Ubohý vězeň umřel po několika dnech v lítosti a odevzdanosti.

7. března roku 1718. vrátil se de la Salle do St. Yona, když se byl s bratřími u sv. Sulpicia dojemně rozloučil a jim požehnal. Od té chvíle žil tam v největší osamělosti a v nejdůvěrnějším obcování s Bohem. Denně sloužil mši svatou a vyslychal zpovědi bratří, novicův a chovanců. Řízení a správu řádu zůstavil naprosto Barthélemovi. Nebyl-li v kapli nebo ve své bídné celle, našli jsme ho jistě u novicův, které naváděl slovem i příkladem k lásce a ctnosti. Zejména doporučoval svým žákům časté svaté přijímání a pobožnost k Božskému Srdci Páně a zavedl v St. Yoně ustavičné klanění, by zachoval a upevnil všecky v duchu lásky a odevzdanosti.

Jakým mužem vytrvalé modlitby de la Salle byl, a kolik modlitba jeho u Boha zmohla, poznáváme ze mnohých událostí, kterých zažil a potomkům zůstavil jeho životopisec, kanovník Blain. Budiž tu jen jeden z oněch památných příběhů. Jednou vypukl v pekárně u St. Yona oheň. De la Salle modlil se právě ve blízké světnici nemocných ve svém brevíři a to, jak obyčejně, kleče. Bratří a novicové chvátali na místo požáru a snažili se oheň uhasiti. Před světnicí nemocných vznikl neobyčejný povyk, ale de la Salle ničeho z toho neznamenal; tak byl pohřížen v nejvroucnější pobožnost. Až když po modlitbě opouštěl světnici, spatřil děsivé rozmáhání požáru, jenž hrozil zničení veškeren majetek. Bratří byli v největším zděšení, protože oheň vzdoroval všem jejich námahám. Ctihodný zakladatel vrátil se hned do světnice nemocných, poklekl před Ukřížovaným a zapřísahal nebe, aby odvrátil od bratří hrozící nebezpečí. Požár hned ochabl, a brzy bylo po všem nebezpečí. Obyvatelé St. Yona poznali v této patrné záchraně moc modlitby ctihodného muže.

De la Salle trpěl léta hostcem, jenž sám nebezpečen nebyl, ale působil mu dnem i nocí mnoho bolestí. V únoru r. 1719. přidala se k dosavadnímu utrpení prudká záducha, jež mu způsobovala velké obtíže. Protože bratří vynakládali všecko, by jeho útrapy zmírnili, žádal ve své pokoře sluha Boží, by ho dali do obecné nemocnice, že není hoden, aby bratří k vůli němu dělali útraty. Rozumí se, že se bratří živě opřeli tomuto mínění, které zarmoutilo jejich dětinou lásku. Když nadešel půst, šetřil ctihodný zakladatel postních příkázání v úplné jejich

přísnosti, až mu bratr Barthélemy dal zakázati jeho zpovědníkem půst a vnější umrtvování. Od 20. února musil de la Salle trávit na lůžku, protože k dosavadním bolestem jeho přidružily se prudké bolesti v boku. Všecky bolesti snášel s největší trpělivostí a skoro ustavičně byl pohřížen ve vroucích modlitbách k Bohu, v jehož svatou vůli byl cele odevzdán. Nemluvil nikdy o svém utrpení, leč tázal-li se ho lékař nebo superior, a v největších bolestech zachovával zvláštní veselost mysli a obličeje. Jen to bolelo jeho zbožné srdce, že nemohl již sloužiti mši sv.

Když nadcházel den svatého Josefa, projevil velice vroucí touhu slaviti o této slavnosti ještě jedenkrát se svými bratřími mši svatou. Pěstoval totiž velikou úctu ke svatému pěstounu Ježíšovu, a svůj řád byl odevzdal do zvláštní ochrany tohoto velikého světce. Krom nadání měla býti ukojena zbožná touha ctihodného churavce. Jeho bolesti ustaly, a cítil zase v údech více síly a pohyblivosti. K radostnému úžasu svých žákův objevil se o svátku svatého Josefa v kapli a sloužil mši svatou beze známky slabosti nebo únavy. Potom tísnil se bratří kol něho, blahopřáli mu a vzdělali se jeho zbožnými rozmluvami. Dle síly a jistoty hlasu nadáli se, že ctěný jejich zakladatel zase dojde zdraví; ale jejich klam trval jen krátce. Po několika hodinách upadl de la Salle do dřívějšího stavu slabosti a utrpení, jenž se den ode dne horšil.

V úterý svatého týdne navštívil nemocného farář od svatého Severa. Protože ho spratřil vesela a usmívajícího, domníval se, že se sám mýlí o nebezpečenství svého stavu, a řekl mu přímo: „Víte-li,

že Váš stav je beznadějný, a že lékaři pochybují o Vašem uzdravení? Stanete brzy před Bohem.“ „Ano,“ odvětil nemocný s nevýslovnou radostí, „vím to; spatřím brzy svého Spasitele. Odevzdám se docela v jeho vůli; staň se jeho svatá vůle!“ Pak prosil faráře o chléb na cestu k životu věčnému. Farář slíbil ke příštímu jitru. Po celou noc připravoval se svatý zakladatel k důležitému ději. Jeho světnice byla tak okrášlena, jak to při chudobě domu bylo možno. Ráno (ve středu) povstal umírající s lože přispěním bratří a jsa oděn řeholním pláštěm a štolou posadil se do lenošky. Když zvonek zvěstoval příchod kněze, klekl de la Salle a přijal nejsvětější Tělo Páně se zbožností serafínskou. Když byl v témže postavení vykonal díkůčinění, cítil, že jeho síly mizejí, a dal se zase odnésti na lůžko. Druhého dne, na Zelený čtvrtek, přijal svaté pomazání za dokonalého vědomí. Po večerní modlitbě povolal bratr Barthélemy všech bratří domu do světnice nemocného, kdež klekli kolem svého umírajícího otce modlice a rmoutíce se. „Tu jsou Vaše drahé děti,“ pravil superior nemocnému; „prosíme Vás, abyste nám a s námi všem údům řádu udělil svého požehnání.“ Svatý zakladatel zvedl oči k nebi, chvíli se modlil a potom řekl pohnutlivě: „Žehnej Vám Bůh všem!“ Když ze své slabosti poněkud se zotavil, varoval bratří, by neobcovali se světem a předpovídal jim, že ústav v St. Yoně za několik let velice se povznese a způsobí mnoho dobra. O půlnoci počal umírat. Když o druhé hodině nabyl opět vědomí, modlil se s velikou vroucností modlitbu „*Maria mater gratiae*“:

„Maria, matko milosti,
Rodičko sladké radosti,
Ty před vrahem nás opatruj,
Při nás v hodince smrti stůj!“

Od maličkosti byl zvyklý končiti svoji večerní modlitbu tímto pozdravem. „Přijímáte-li,“ ptal se potom bratr Barthélemy, „své utrpení s radostí a odevzdaností?“ „Ó, ano,“ odpověděl nemocný; „kořím se ve všem vůli Boží, ať se mnou nakládá jakkoli.“ Tato slova — heslo celého života jeho — byla poslední, jež promluvil. Smrtný zápas počal zase, ale jeho tvář zůstala pokojna a jasna. O 4. hodině sebou hnul, jakoby se chtěl zvednouti a jíti v ústřety nějaké milované osobě; potom sepal ruce a zdvihnuv oči k nebi, vypustil duši.

Zpráva o smrti ctihodného muže vyvolala v Roueně veliké rozčilení. „Svatý kněz umřel“ — mluvilo se ve všech vrstvách, a každý spěl, aby spatřil ještě obličej zesnulého hrdiny ctnosti a uchvátil, možno-li, nějakou památku po něm. Mrtvola byla vystavena ve kněžském rouše do Bílé soboty odpoledne v kapli v St. Yoně. Na večer byl pohřeb, jehož účastnilo se mnoho duchovních a řádových osob a nesmírný počet lidí všeho stavu. Farář od sv. Severa dal pochovati mrtvolu svatého zakladatele ve svém farním kostele v kapli svaté Zuzany a na náhrobek dal vyryti tento nápis:

„Zde očekává vzkříšení života ctihodný Jan Křtitel de la Salle, kněz z Remeše, doktor bohosloví, kanovník velechrámu remešského, zakladatel bratří křesťanských škol, slavný svým rodem, slavnější

ještě svými ctnostmi. Umřel na Velký pátek 7. dubna r. 1719. v 68. roce svého života.“

Když bratři svůj nový kostel v St. Yoně dostavěli, byla tam mrtvola ctihodného zakladatele přenesena s dovolením arcibiskupovým 16. července r. 1734. Šestnácte kněží neslo kosti ctihodného de la Salle v olověné rakvi, přes 300 duchovních vedle bratří kráčelo průvodem; rouenská posádka tvořila pořadí, a na 30.000 divákůúčastnilo se zbožné slavnosti. Od roku 1835. odpočívají drahé ostatky v kapli normální školy rouenské pod zbožnou stráží bratří, kteří spravují onen ústav.

Závěť, kterou ctihodný zakladatel napsal za své poslední nemoci, je překrásným důkazem jeho věrné víry, jeho moudrosti a lásky. V této vzácné památce zůstavil bratřím tyto rady:

„Poroučím milému Bohu napřed svou duši a pak všechny bratry tovaryšstva křesťanských škol, s nimiž mne spojil.“

„Bratřím poroučím především dokonalou poddanost církvi zejména v těchto smutných časech. Jako známku této poddanosti jim odporoučím, aby se v žádné věci neodlučovali od našeho sv. Otce papeže nebo římské církve, pamatující vždy, že jsem poslal dva bratry do Říma vyprosit od Boha milosti, by jejich tovaryšstvo zůstalo vždy sv. Stolicí věrno.“

„Kromě toho jim odkazují:

1. aby měli velikou úctu k našemu Pánu a Spasiteli;
2. aby chovali velikou lásku ke svatému přijímání a k modlitbě;
3. aby ve zvláštní uctivosti měli nejřv. Pannu a sv. Josefa, patrona a ochránce svého tovaryšstva;

4. aby povinnosti svého stavu konali horlivě a nezištně;
5. aby zachovávali vespolek nejvroucnější jednotu;
6. konečně, aby vůči svým představeným šetřili nejprísnější poslušnosti, nebo tato ctnost je základem a podporou vši dokonalosti v náboženské společnosti.“

Bratři řádu křesťanských škol vždy věrně šetřili této poslední vůle svého osvěceného zakladatele, a tím, že řád věrně trval v duchu de la Sallově, rozvíjel se podivuhodnou plodností a prokázal církvi a společnosti nesmírné služby.

XVII.

Krátké dějiny řádu od smrti ctihodného zakladatele. Bratr Timotheus vymohl, že řád byl uznán a potvrzen králem i papežem. Schvalovací bulla Benedikta XIII. Bratr Agaton a francouzská revoluce. Napoleon potvrzuje řád znova. Bratr Filip (1838.—1874.) a jeho veliké zásluhy. Vlastenecké chování bratři za války 1870./71. Jednání, aby de la Salle byl prohlášen za světce. De la Sallův pomník v Roueně. Nynější stav řádu.

Při smrti ctihodného zakladatele byly osady řádu v těchto městech: v Reineši, Rethelu, Laoně, Quisech, Paříži, Chartrech, Calaise, Troyích, Římě, Avignonu, Marseilli, Dijoně, Darnetale, Roueně, St. Yoně, Mendei, Alaise, Grenoblei, St. Denise, Versailles, Moulinech, Les Vanech a Boulogni. (Zdá se, že osada ve Valréase, o níž jsme dříve kap. XII.) zprávu podali, netrvala dlouho, protože

o ní není zmínky v opovědi bratra Barthélema od 3. června roku 1718., která jedná o tom, proč byl St. Yon koupen, a kde jsou vytčeny všechny bratrské domy. Zůstavil tedy ctihodný de la Salle 23 osady svého řádu, v nichž bylo přes dvě stě bratří. Jeho nástupce, bratr Barthélemy, skončil jednání, zahájené již ctihodným zakladatelem, o zřízení bratrské školy v St. Omeru. Ale nežil o mnoho déle, než milovaný otec řádu. Když prohlédl všechny osady a posilnil bratří v jejich věrnosti a oddanosti slovy a příkladem, zemřel 8. června r. 1720. v St. Yoně smrtí zbožnou a příkladnou. 7. srpna r. 1720. sešla se třetí generální kapitola a zvolila generálním superiorem bratra Timothea, visitatora v Avignonu. Tomuto bratru bylo teprve 38 let, ale měl znamenitou schopnost ke správě, a těšil se plné důvěře obou předchůdců, kteří se mnoho do něho nadáli. Protože bratří v generální kapitole shromáždění dobře věděli, že bratr Timotheus byl náchylen ku přílišnému namáhání a mrtvení, uložili pro veškeru budoucnost assistantům, aby bděli nad zdravím generálního superiora a bydleli s ním. Bratr Timotheus řídil řád duchem ctihodného zakladatele po 31 roků, pomáhal jej rozšiřovati a vymohl mu církevního i zákonného uznání a potvrzení.

Ctihodný zakladatel, ač sobě nejvroucněji přál, by řád jeho byl potvrzen nejvyšším pastýřem církve, jemuž vždycky věrně oddán byl, a ač ve bratru Gabrieli měl rovněž plnomocníka řádu u sv. Stolicе, přece ani rukou nehnul, aby za svého života vyžádal tovaryšstvu církevního schválení. Víme také, že ctnostný zakladatel l. 1679. pracoval všemožně,

by kongregaci „sester Ježíškových“, kterou založil jeho přítel Roland, zjednal královské výsady a tím zákonitého trvání; naproti tomu nepokusil se nikdy o to, aby vlastnímu řádu svému vymohl státního uznání, ač se mu několikráte naskytla vhodná příležitost. Nedopouštěla jednak hluboká jeho pokora, by sám se domáhal potvrzení svého díla nejvyšší církevní a státní autoritou, jednak pravila mu moudrost jeho spojená s naprostou důvěrou v Boha, že nástupcové jeho snadno se domohou církevního i zákonitého schválení, osvědčí-li se řád a prokáže-li církvi i státu prospěšné služby.

Ode dne, kdy bratr Timotheus chopil se energickou rukou řádu, pokládal za jednu z nejdůležitějších povinností svých, aby mu opatřil uznání, od nejvyšší duchovní a světské moci. Jeden ze jmenovaných kupců St. Yona, bratr Barthélemy, byl mrtev, druhý, bratr Tomáš, byl velmi stár; i byla obava, že by bratři pozbyli St. Yona, kdyby bratr Tomáš umřel dříve, než by řád byl královským patentem uznán za právní osobu. Proto bratr Timotheus již v lednu r. 1721. poslal Ludvíku XV. prosbu, kde vyložil nejisté trvání ústavu v St. Yoně a jeho užitečnost pro církev a stát, a prosil o nejvyšší uznání řádu královským patentem. Arcibiskup rouenský, vladař vévoda z Luxemburka, president de Pontcarré a městská rada rouenská podporovali tuto prosbu svým doporučením, ale vévoda z Orléans odporoval. Již nadcházela polovice roku 1724., a prosba bratří dosud nebyla vyslyšena. Generální superior poslal tedy bratra Tomáše do Fontainebleaua, by sám vylíčil nebezpečí, jež hrozí řádu ztrátou

St. Yona. Vzezření tohoto ctihodného, bledého a přepadlého starce, jenž podobal se patriarchovi z pouště, mělo žádoucí účinek. Kardinál de Fleury a nový arcibiskup rouenský, pán de Tressan, zastávali věc bratří ve královské radě s takovou horlivostí, že Ludvík XV. povolil konečně žádaný patent. Týž byl zdělán ve Versailles v září r. 1724., a 2. března roku 1725. byl zapsán ve sněmovně rouenské. Tímto královským patentem bylo bratřím dovoleno, by nejen v St. Roueně společně bydleli, ve svobodných školách městských vyučovali a chovance přijímali, nýbrž i dovoleno výslovně, by vzdělávali učitele pro svobodné školy a vysílali je do různých měst království. Tím byl řád zákonitě uznán za učící společnost pro celý obor říše.

Brzy potom došly žádoucího cíle také snahy bratra Timothea o schválení řádu a jeho pravidel nejvyšší hlavou církve. Bratr Timotheus byl předložil již l. 1721. pravidla řádu, která schválena byla již několika biskupy, svaté Stolicí, by jich zkoušela a potvrdila je. Kardinálové, jimž bylo zkoumání pravidel uloženo, uznali s podivem moudrost, znalost lidí a organizační dar zesnulého zakladatele, upozornili však generálního superiora na to, že tři obyčejné sliby (chudoby, čistoty a poslušenství) musí býti výslovně pojaty do pravidel, aby je apoštolská Stolica schválila. Zesnulý zakladatel mínil zavést tyto sliby, jak vysvětá z listu uvedeného na straně 103., ale jen s výslovným dovolením papežovým. Poslal tudíž bratr Timotheus do Říma nové podání a připojil opis pravidel, kde byl žádaný dodatek. Mimo to předložil svědectví dvanácti arcibiskupův

a biskupů, jakož i zdání místovyslance avignonského, která vesměs chválila působnost bratří a přimlouvala se, by řád potvrzen byl papežem. Smrtí papeže Innocence XIII. protáhla se věc, až kardinál Gaston de Rohan, biskup štrassburkský, zastal se osobně věci bratří u nového papeže Benedikta XIII. Schvalovací bulla byla povolena a 25. ledna roku 1725. vydána.

Touto bullou, která začíná slovy „In Apostolicae“, bylo tovaryšstvo bratří křesťanských škol povýšeno na řád náboženský. V úvodě této bully dí papež Benedikt XIII. velmi krásně: „Z Božího milosrdenství a nikoli svou zásluhou byvše povzneseni na stolec apoštolské důstojnosti a zastupující na zemi Onoho, jenž slavně kraluje v nebesích, jsme dle příslušné nám pastýřské povinnosti rádi připraveni spolupůsobiti, by zbožné záměry věřících dospěly k úplnému provedení, zejména zakládají-li ústavy, jimiž se pomáhá studiu věd a prospěchům chudých jinochů, kteří se jim chtějí věnovati, by role Páně úrodně se vzdělávala, a vyučování a moudrost dál a dále se rozšiřovaly. Proto propůjčujeme rádi, zejména, když jsme o to prošení, spasnému zřízení a pravidlům těchto ústavů svého apoštolského potvrzení, by ona tím nezměnitelněji stanovena zůstávala, a bylo jich pro všecku budoucnost šetřeno, a skýtáme jim své pomoci a účinného přispění tak, jak jsme dle okolností a poměrův osob, míst a časů před Bobem za spasitelné poznali. Nedávno byla nám od našich milovaných synů, generálního superiora a bratří křesťanských škol města Remeše, předložena prosba tohoto znění:

Když zbožný sluha Boží, Jan Křtitel de la Salle, kanovník metropolitního kostela remešského, pozoroval s pohnutím přechetná zla, která vznikají z nevědomosti, tohoto pramene všeho neštěstí, — zvláště u těch, kteří pro svoji chudobu, nebo řemeslo, jímž se živí, nejen úplně neznalí jsou v lidských vědomostech, nýbrž, čehož ještě více jest želeť, neznají ani nejpotřebnějších nauk křesťanského náboženství, — založil ve městě Remeši léta 1680. ku slávě Boží a ke prospěchu chudých s výhradou schválení apoštolské Stolicе, pod ochranou nejsvětějšího pacholete Ježíška a svatého Josefa řád bratří křesťanských škol, a dal mu pravidla níže uvedená a apoštolskou Stolicí schválená a potvrzená. Tento řád rozložil s požehnáním Božím své plodné větve nad různými diecésemi Francie.“ Když pak hlavní články pravidel byly vytčeny, pokračuje bulla: „Protože si žádáme upřímně duchovního prospěchu duší a užitku a blaha všech věřících, prokazujeme generálnímu superioru a všem bratřím zvláštní milost a přízeň a schvalujeme, vyhovujeme jejich prosbě, řád a uvedená pravidla i vše, co obsahují, potvrzujeme a propůjčujeme jim svým apoštolským úřadem zákonitě moci.“

Aby tato bulla byla slavnostně přijata, svolá bratr Timotheus na den 6. srpna r. 1725. generální kapitolu třiceti ředitelův a starších řádu do St. Yona. Když se účastníci kapitoly připravili modlitbou a rozjímáním, otevřel jim důvěrník rouenský z rozkazu arcibiskupova o svátku nanebevzetí Marie Panny důležitý spis, kterým se vykazovalo řádu oprávněné a trvalé místo v organismu církve. Potom

složili bratři oněch patero slibů, zpívali naplnění jsouce svatou radostí „Tebe, Boha, chválíme“, a objímali se. by osvědčili bratrskou lásku a svornost, jimiž od té chvíle byli spojeni neodvolatelně v jednu svatou rodinu.

Po bratru Timotheovi byl generálním superiorem bratr Klaudius léta 1751. Když l. 1767. vzdal svůj úřad pro churavost, zaujal jeho místo bratr Florentius, jenž spravoval řád do r. 1777. Toho roku schválila (desátá) generální kapitola odstup bratra Florentia po dlouhém zdráhání a zvolila generálním superiorem bratra Agathona. Tento výborný bratr, jemuž děkujeme za překrásnou knížku „Dvanácte ctností dobrého učitele“, měl těžkou a trnitou úlohu: spravovati řád bratří křesťanských škol za bouří francouzské revoluce. Při jejím počátku měl řád 121 osad, 1000 bratří a 36.000 žákův a chovanců. Když v únoru r. 1790. všechny řády na území francouzské republiky byly zakázány a zrušeny, podal bratr Agathon národnímu shromáždění obranu řádu. Ale tento obhajovací spis neměl účinku; slepá nenávisť „červených“ chtěla i řád školních bratří zničiti, ač si dobyl o třetí stav nesmírných zásluh. Když všichni bratři odepřeli přísahati na občanskou ústavu, byli pronásledováni jako velezrádci. Bratr Šalomoun, tajemník generálního superiora, byl vězněn v karmelitském klášteře pařížském a usmrcen v září r. 1792. se třemi biskupy a mnohými kněžími; bratři ředitelé z Avignona a Moulinů zemřeli také jako mučenci za věrnost u víře; tři jiní bratři pozbyli života na rejdě rochefortské ve plovoucím vězení „Washingtoně“. Bratr

Abraham, jenž byl rovněž vězněn v karmelitském klášteře v Paříži, ušel smrti pomocí národního gardisty, ale umřel později hrůzou. Také bratr Agathon byl odvečen do vězení a již očekával smrt v paláci luxemburském, když Robespierův pád skončil jeho vazbu, která trvala půl druhého roku. Vrátil se do Tours, kdež umřel 15. září roku 1797. Pokud trvalo zajetí bratra Agathona, ustanovil papež Pius VI. bratra Frumentia generálním vikářem řádu. Ústavy bratří v Itálii (dva v Římě a jeden ve Ferraře) potrvaly v tomto čase, ano léta 1794. byl v Orvietě otevřen nový ústav bratří; ale když revoluce vnikla léta 1798. i do Italie, byly tyto ústavy zrušeny. Po bitvě u Marenga (1800) dovolil generál Napoleon Bonaparte bratřím, aby své školy v Římě zase otevřeli. Když se stal Napoleon prvním konsulem, a 15. července r. 1801. byl zjednán konkordát s církví, shromáždili se bratří zase na bývalých místech svého působení a otvíraly své školy (r. 1802. v Lyoně, 1803. v Paříži a jinde). Léta 1805. oblékli bratří zase řeholní roucho, a 17. března r. 1808. byl jejich řád opět zákonitě uznán císařským dekretem o organisaci university. Také byli osvobozeni od vojenské povinnosti mladíci, kteří vstoupili do řádu bratří křesťanských škol. Císař Napoleon uměl jak náleži oceniti oddanost bratří a užitek jejich činnosti pro společnost. Když ho sráželi, by nedával zákonného uznání řádu bratří, pravil: „Nemohu pochopiti fanatismu, jehož jsou mnozí plni proti bratřím; je to jen předsudek. Všude žádají ode mne, by se vrátili; toto obecné volání dokazuje nejlépe jejich prospěšnost.“

Bratr Frumentius zemřel roku 1810. v Lyoně, načež byl zvolen za generálního superiora bratr Gerbaud. Ten přeložil sídlo správy řádu (t. j. „regime“, jež tvořili generální superior a jeho assistenti) do Paříže a řídil řád za rozmanitých nesnází až do své smrti, 10. srpna roku 1822. Za jeho nástupce byl zvolen letitý bratr Vilém de Jesu, jenž umřel roku 1830. Volbou 15. generální kapitoly stanul nyní v čele řádu bratr Anaklet. Ten vyžádal od papeže dovolení, že mohlo býti šest assistantův, a provedl usnesení prvního generálního výboru, aby školy byly lépe zařízeny. Po jeho smrti byl zvolen 21. listopadu r. 1838. generálním superiorem bratr Filip, jenž získal si převeliké zásluhy o řád, jež spravoval až do své blažené smrti, 7. ledna r. 1874.

Když bratr Filip ujal správu řádu, bylo 2300 bratrů a 134.000 chovanců; do jeho smrti rozhojnil se počet bratrů na 10.235 a chovanců na 388.024. Omezíme se jen na tyto řádky z pohrobní vzpomínky, kterou 9. ledna roku 1874. věnoval pařížský „Figaro“ zesnulému generálnímu superioru bratrů křesťanských škol. V témž listě se píše:

„Bratr Filip slul doma Matouš Bransiet. Narodil se 1. listopadu roku 1792. v samotě Gachatu (obec Apinac, Loire). Otec jeho, poctivý rolník, byl velmi oddán katolickému náboženství. Když nadešla pronásledování, přijímal do svého domu kněží, kteří byli vyhlášeni za psance. Mladý Matouš byl odchován těmito zásadami. Z pokory nechtěl se věnovati kněžství, nýbrž křesťanskému vyučování. Léta 1809. vstoupil v Lyoně do noviciátu bratrů.

Protože jevil znamenité vlohy k vyučování, zejména v oboru mathematickém, bylo mu již léta 1813. uloženo, by řídil obchodní školu v Aurayi. Později byl posloupně superiorem svobodných škol v Metách, Rethelu, Remeši. L. 1813. byl ředitelem škol bývalého šestého okresu (St. Nikolas des Champs) pařížského a visitatorem osad několika krajů. Léta 1830. stal se assistentem generálního superiora Anakleta, jehož l. 1838. v tomto vysokém úřadě následoval. Po 35 let plnil povinnosti svého postavení velmi slavně, s neunavnou oddaností a s úspěchem tak šťastným, že jest mu děkovati za náramné rozšíření, jehož došla skromná družina cti-hodného Jana Křitele de la Salle. Jako assistent předsevzal opravu učebných knih bratří. Ostatní assistenti pomáhali pod jeho správou, a od té doby vycházela ročně nová vydání, která odpovídají vědeckému pokroku . . . Bratru Filipovi byl dvakráte nabízen kříž čestné legie: za Ludvíka Filipa a za Napoleona III. Nepřijal ho. Ale proč jej přijal roku 1870. od vlády národní obrany? Je to velmi prosté, a budu tuto historii zkrátka vyprávěti:

„Když byla válka vyhlášena, zřídila maršálková de Mac-Mahonová nemocnici v budovách ústavu bratří ve třídě Oudinot. Když opustila Paříž, pokračoval bratr Filip v jejím díle užívaje prostředkův ústavu. Když se blížil nepřítel k Paříži, pravil bratr Filip: „Nyní je čas, abychom ukázali, že rovně ctíme vlastenectví jako náboženství.“ Všichni bratři hlásili se ke službě v nemocnici. Aby se u vyučování pokračovalo, jeden ze dvou bratří šel vždy na bojiště, druhý staral se o dvě třídy. Při každé

bitvě odcházelo na bojiště 300 bratří, jež vedl bratr Baudime. Pokaždé, ať to bylo v hodinu kteroukoli, provázal je šedivý bratr Filip na místo, kde se bratři zase měli sejít. Mnozí z těchto statečných bratří byli raněni, bratr Nethelme byl usmrcen, ale ostatní nebyli tím odstrašeni. Ústav bratří ve třídě Oudinot přijímal na tisíce raněných. Bratři postupovali jim svá lože, své světnice, ložnice a zásoby. Sám jsem viděl pracovati bratra Filipa v jeho netopené komůrce při svitu tenké svíce. Vedl mne ku svým drahým raněným. V této nemocnici byli vojáci za několik dní mravně vyhojeni, neboť láska těchto řeholních bratří nalézala mnohé prostředky, by neštěstí jejich zmírnila a je rozveselovala. Mimo to byli bratři v sedmnácti městských nemocnicích opatrovníky nemocných! Proto určila vláda bratru Filipovi kříž čestné legie. Byl mu poslán výmluvným vyslancem doktorem Ricordem. „Chceme vyznamenati celý řád,“ řekl doktor, „proto nemůžete kříže odmítnouti.“ Bratr Filip nechal si jej připnouti, ale když vyprovodil doktora na ulici, přikryl kříž spisem, který držel v ruce. Mimo doktora Ricorda neviděl nikdo nikdy třpytět se kříž na prsou svatého muže.“

Za hrůzovlády komuny musili bratři prchat, a kdyby nebyl doktor Demarquay energicky zakročil, byl by ústav jejich ve třídě Oudinot vyplněn býval. Třicet bratří bylo vězněno v Mazase; jeden z nich byl usmrcen na barrikádě, opouštěje vězení.

Bratr Filip byl vynikající osobností pro svou ctnost, moudrost a organisatorské vlohy. Může

právem býti jmenován rozmnožitelem řádu, jehož zakladatelem byl ctihodný de la Salle. On však požehnaný řád nejen rozšířil, ale snažil se i vnitř jej zdokonaliti a v duchu svatého zakladatele jej zachovati a upevniti. Za své dlouhé správy směřoval všemi snahami svými k tomu, by všichni členové řádu pravidel věrně šetřili a svět svým ctnostným příkladem vzdělávali. A tyto snahy měly úspěch tak stkvělý, že mezinárodní radikalismus, jenž se tenkrát chystal bratří pronásledovati, nevěděl, co jiného by žákům ctihodného de la Salle vyčítal, leč živou víru, v níž byla zakořeněna jejich oddanost, a úctu národa, které si dobyla jejich nezištnost a zbožnost.

Nedlouho před smrtí odcestoval bratr Filip do Říma, by byl svědkem poct, které přisoudila církev zakladateli a otci řádu. Pověst svatosti ctihodného de la Salle, o níž jsme slyšeli nad jeho hrobem, zachovala se přes četné politické a církevní zmatky do věku devatenáctého a pronikla ke stolci svatého Petra. Po předepsaných vyšetřováních podepsal papež Řehoř XVI. 8. května r. 1840. dekret, jímž dovolil, aby zahájen byl process svatořečení, a propůjčil ctnostnému zakladateli predikát „ctihodný sluha Boží.“

Čtenářům je známo, proč jednání církve při kanonisaci slove process; vědí také, že se při tom pokračuje s nejbedlivější pečlivostí a s nejrozhodnější a nejprísnejší zkouškou. Léta 1873. byl process již tak daleko, že kongregace ritů rozhodla o hrdinské povaze ctností ctihodného zakladatele. Toto usnesení slavně vyhlásil a potvrdil sv. Otec o svátku Všech

Svatých r. 1873. Téhož dne oznámil papež Pius IX. před četnými kardinály, preláty, kněžími a řeholníky, mezi nimiž bylo sto bratří křesťanských škol se svým generálním superiorem bratrem Filipem, ve trůnním sále toto slavné rozhodnutí: „Je zjištěno, že ctihodný sluha Boží Jan Křtitel de la Salle theologické ctnosti: víru, naději a lásku k Bohu a bližnímu a rovněž základní ctnosti: opatrnost, spravedlnost, statečnost, střídmost a jim příbuzné ctnosti osvědčil hrdinskou měrou a tak, že jest možno přikročiti ke zkoušce čtyř zázraků.“ Doufáme, že toto zkoumání zázrakův učiněných na přímlovu ctihodného zakladatele, bude brzy skončeno s příznivým výsledkem.*) Budou se s námi radovati statisícové, když úcta, kterou chováme k velikému sluhovi Božímu a mocnému zvelebiteli křesťanské výchovy mládeže, bude církevně schválena, když ctnostný zakladatel bude představen všemu křesťanstvu, zejména učitelům a vychovatelům mládeže, jako svatý vzor ve všech ctnostech toho stavu a jako mocný přímlovčí. Každý katolický vychovatel a každý přítel křesťanského vzdělávání mládeže dá za pravdu s plným přesvědčením učenému kardinálu Pitrovi, referentu kanonisačního processu ctihodného de la Salle, ve překrásných slovech, jež napsal

*) Zbožnou tuto naději odměnil svatý Otec Lev XIII., vyhlásiv ctihodného zakladatele 19. února r. 1888. za blahoslavence; památka jeho se slaví 4. května. Knížečka „Der selige Johann Baptist de la Salle,“ která ve dvou nebo třech letech byla vydána třikráte (Viedeň r. 1891., Verlag von Mayer & Comp., Buchhandlung), ukazuje, jak podivuhodný je Pán v tomto svém světcí. (Pozn. překl.)

bratru Filipovi již 26. února r. 1869.: „V největší nesnází naší není věci důležitější a příhodnější kromě svatořečení ctihodného de la Salle. Jde o to, by věci křesťanských škol, otázce výchovy dětí křesťanského lidu, bylo pomozeno nejvyššími počty, kterých církev může uděliti. Spatřujeme-li, kterak nepřítel brozné námahy své množil, by nás vyhnal ze škol a je venkoncem získal, musíme se roznítiti bojovností. Když je peklo proti nám, kéž je s námi nebe! Přidejme zde dole svých modliteb, a tam nahoře přímluv, abychom nabyli více síly!“

1. ledna roku 1874. zachvátil bratra Filipa katarrh, z něhož brzy vzešel zánět plic, který za několik dní skončil vezdejší život 81letého starce. Poslední slovo jeho patřilo Božskému Vykupiteli. Předříkali mu pozdrav obvyklý v řádě: „Živ buď Ježíš v našich srdcích!“ a on přidušeným hlasem odpověděl: „Na věky věkův!“ Ač bratr Filip, jelikož chudý řeholník, byl pochován dle sedmé třídy pohřebního řádu, přece byl pohřeb věrného sluhy Božího tak velikolepý, jakých Paříž málokdy vídala. „Constitutionnel“ psal o něm 12. ledna: „Celá Paříž byla včera při pohřbu generálního superiora bratří křesťanských škol. Neměl ani katafalku ani obvěsů, nýbrž jen prostou rakev, přikrytou černým sukem, a po stranách hořelo několik žlutavých svíc. Ale kolem té prosté rakve, kol pohřebního vozu pro chudé skupil se všecek národ: síla mužů v halenách, řemeslníků, pánův a dam černě oděných. A v čele tohoto lidu byli nej přednější zástupci státu a církve: kardinálové a biskupové, president národního shromáždění, hlava

státu zastoupena ordonančním důstojníkem, předseda městské rady pařížské, nejznamenitější mužové politiky, vyučování a správních úřadů . . . Bratr Filip miloval národ, žil, bojoval, psal, mluvil, trpěl a umřel pro chudé a pro maličké.“ Všecky pařížské denníky, ať byly již kteréhokoli směru politického, věnovaly zesnulému generálnímu superioru školních bratří pohrobní vzpomínky, jež byly samé vděčné uznání.

Nástupcem bratra Filipa byl zvolen bratr Jean Olympe, který však již po roce zemřel. Volbou 25. generální kapitoly, jež se konala v červenci r. 1875., ujal jeho místo bratr Irlide, jenž prožil 47 let v řádě a řídil jej po 9 let jistou rukou; zemřel 26. července r. 1884. Jeho nástupcem je bratr Josef.*)

Ještě za živobytí bratra Filipa jali se přátelé řádu a ctitelé ctihodného de la Salle prováděti myšlenku, by ctnostnému zakladateli požehnaného řádu byl v Roueně postaven pomník. Věci se ujal akademik Droz a „jménem vděčné vlasti“ vyzýval k upisování na obmyšlený účel. Příspěvků bylo tolik, že bylo možno poříditi pomník opravdu velkolepý. Byl postaven na náměstí St. Severa v Roueně a slavnostně odhalen 2. června r. 1875. Kardinál-arcibiskup de Bonnechose vytkl ve slavnostní řeči, že „Cařihrad i Smyrna, Paříž i Rouen, Alžír, Quebec, Filadelfie a New-York“ přispěly na tento pomník. Představuje bronzovou skupinu kromobyčejné míry.

*) Originál se o bratru Josefovi nezmiňuje, protože při jeho spisování spravoval řád bratr Irlide. (Pozn. překl.)

Hlavní postavou je vypodobněn ctihodný de la Salle ve kněžském rouše, an učí hocha, jenž mu po levici stojí a pohlíží pln úcty a pozornosti na pokorného přítele mládeže. Po jeho pravici sedí jiný žák, jenž se učí horlivě své úloze. Na čtyřech rozích podstavce jsou líbezné postavy dětské, jež zastupují svým rázem čtyři díly světa, ve kterých je řád rozšířen.

Stoj zde statistika*) řádu bratří křesťanských škol. Dříve však budiž poznamenáno, že kulturní boj v Německu a skoro všude, vlast' řádu nevyjímajíc — ano tam byl zahájen zřejmým i skrytým pronásledováním všemožného způsobu — učinil řádu mnohé škody. Násilné vyhánění z veřejných nebo státních škol ve Francii a jejich osadách kladlo největší překážky. Mimo to bylo kapitolou řádu poručeno, by síly řádu více se soustředily, a nové ústavy by se otvíraly jen velmi opatrně. Osady francouzské mají většinou ztráty, protože tamní školy bratrské jsou často školami státními, a náboženská nenávisť nechce mít raději žádných škol, než aby byly řádové.

Řád měl koncem prosince r. 1891. celkem: 1339 domů, 13.262 bratří, 1242 noviců, 2655 juvenistův (aspirantů), kolem 1000 vlastních škol se 7500 třídami a na 350.000 žáků.

Francie má 1012 domů, 9571 bratří, 859 noviců, 2112 juvenistů, 1500 škol, 5200 tříd a na 250.000 žáků.

*) V orig. je statistika řádu z r. 1877. (Pozn. překl.)

Francouzské osady: 20 domů, 190 bratří, 18 noviců, 25 škol, 110 tříd a 4623 žáků.

Rakousko (se Srědcem v Bulharsku) a Německo (a Josefthal a Karlsburk v Belgii): 10 domů, 200 bratří, 45 noviců, 42 juvenistů, 10 škol, 45 tříd, asi 2000 žáků, mezi nimi 250 chovancův a normalistův a kolem 600 sirotků. Sídla domů v Rakousku jsou: a) Vídeň (c. k. sirotčinec), b) Fünfhaus—Vídeň, c) Norbertursheim—Vídeň, d) Norbertinum—Pressbaum, e) Strebersdorf u Vídně, (kde je noviciát a scholastikát řádu, obecná škola a ústav) a f) Tisis u Feldkirchu (Voralberk), kde mají bratří učitelský seminář, jenž vznikl činností katolických mužů tamní korunní země.

Belgie: 47 domů, 602 bratří, 38 noviců, 66 juvenistů, 106 škol, 418 tříd a více než 18.000 žáků, mezi nimi 1785 dospělých a 982 normalistův a chovanců.

Anglie: 12 domů, 160 bratří, 49 noviců, 33 juvenistů, 13 škol, 57 tříd, 2512 žáků se 100 chovanci.

Španělsko: 32 domů, 218 bratří, 27 noviců, 35 juvenistů, 38 škol, 140 tříd, 6812 žáků.

Italie: 22 domů, 340 bratří, 15 noviců, 34 juvenistů, 32 škol, 155 tříd, 5960 žáků, mezi těmi 80 chovanců.

Švýcarsy: 3 domy, 11 bratří, 3 školy, 9 tříd, 245 žáků.

Turecko, Tunis, Egypt a Madagaskar: 35 domů, 660 bratří, 50 noviců, 115 juvenistů, 51 škol, 230 tříd, 8000 žáků se 680 chovanci.

Čína a Indie: 8 domů, 82 bratří, 7 škol, 57 tříd, 3000 žáků s 204 chovanci.

Kanada, Severní Amerika a Jižní Amerika (Equator a Chile): 140 domů, 1450 bratří, 170 noviců, 200 juvenistů, 185 škol, 1062 tříd, 51.000 žáků, mezi nimiž 1522 chovancův a normalistů.

XVIII.

Pravidla řádu. Účel, sliby, duch řádu. Denní pořádek bratří. Modlitba a studia.

Popatřme nyní lépe, kterak je zřízen znamenitý řád, na jehož vznik a vzrůst jsme hleděli v předchozích kapitolách!

Tvůrčí myšlenka, které řád bratří křesťanských škol děkuje za své trvání, nestala se skutkem najednou, nýbrž znenáhla. Moudrý zakladatel přemýšlel, pozoroval, radil se a zkoumal po třicet let, až konečně stanovil tvar svého díla definitivně, pravidla (řeholi) řádu. Pravidla ta přijala generální kapitola bratří, byla potvrzena papežem, králem a sněmy a uchovala se po dvě stě let. Slyšme nejdůležitější ustanovení této řehole!

O účelu řádu dí: „Řád bratří křesťanských škol je tovaryšstvo, kde se činí slib vyučovati zdarma. Údové tohoto tovaryšstva slovou bratří a nesmějí trpěti, by jinak jmenováni byli. Mluví-li druh o druhu, musí říci vždy takto: Můj milý bratr N. N. Účelem tohoto řádu jest, aby vychovával děti křesťansky, a vyučuje se v něm proto, by děti, jež tam prodlévají od rána do večera za

dohledu učitelů, naučili se od svých učitelů dobře žítí; proto je tito učí tajemstvím našeho svatého náboženství, křesťanské zásady jim vštěpují a vychovávají je tak, jak se pro ně sluší.“

Tento účel jest hoden bedlivého povšimnutí, protože vytýká vychovávací úlohu školy jasně a určitě a podřizuje vyučování výchově. Školy řádu nejsou pouhými ústavy vyučovacími, nýbrž jsou to ústavy vychovatelské; vyučování v nich je vyučování vychovávací.

O důležitosti a potřebě křesťanských škol dí pravidla: „Tohoto ústavu je velice potřebí, ježto řemeslníci a chudáci nemohou poskytnouti dětem ani potřebného vyučování, ani řádného a křesťanského vychování, protože sami bývají obyčejně málo vyučeni a po celý den zaměstnání, by vydělali na živobytí sobě a dětem. Aby dětem dělníkův a chudých dostalo se tohoto dobra, byly zřízeny křesťanské školy. Všecky prostopášnosti, zejména dělníkův a chudasů, prýští obyčejně odtud, že za útlého věku byli zůstaveni sami sobě a vychovávání špatně. A napravití toto obmeškání v pozdějších letech bývá skoro nemožno, protože ona zla, kterým zvykli, lze vypleti jen stěží a skoro nikdy do kořene, i kdybychom si vzali tu práci a vyhlazovali je častým poučováním nebo přijímáním svatých svátostí. Protože tedy hlavní ovoce, které očekáváme od křesťanských škol, jest, aby tyto nevázanosti a jejich zlé následky byly vyvarovány, poznáme snadno, jak velice jsou důležité a potřebny.“ Těmito slovy je vyznačen mravní a sociální význam

křesťanské školy obecné tak důrazně, jak jen možno, a vytčena i nutnost, aby tam děti docházely.

O slibech je stanoveno takto: „Bratři křesťanských škol činí prosté a slavné sliby: čistoty, chudoby, poslušnosti, setrvání v řádě a vyučovati chudé děti zdarma. Než je bratřím dovoleno zavázati se těmito sliby, musí dříve učiniti sliby na rok a na tři léta. Novicové mohou učiniti slib jednoletý až po 18. roce a po době zkoušky aspoň 2leté. Čekatelům slibu tříletého musí býti 24 let, aby byli v řádě aspoň 5 let a obnovili roční sliby po dvě léta za sebou jdoucí. Aby bratři mohli učiniti sliby slavné, musí jim býti 28 let, musí býti 8 let v řádě a sliby tříleté aspoň dvakrát obnoviti. Složiti sliby, zejména slavné, není dovoleno žádnému bratru, jenž ve všem svém chování neosvědčil velikou lásku ke pravidelnosti a ke všem ctnostem, které sluší jeho stavu. Bratři, kteří sobě žádají učiniti sliby, poprosí o to písemně generálního superiora ve svatém týdnu. Ředitelé potvrdí tato podání, připojí svá dobrá zdání a pošlou je příslušnému visitatoru, jenž přiloží svůj úsudek a zašle je generálnímu superioru. Ten sestaví tabulku oněch čekatelův, o kterých podobá se, že jsou hodni učiniti sliby, a pošle ji do všech řádových domů. Bratři ředitelé a všichni profesní bratři, kteří jsou ve třídách ustanoveni, oznámí potom písemně generálnímu superioru, jak se čekatelé chovali, a pokládají-li je za hodny, by jim bylo dovoleno sliby složiti. Ředitelé a jiní bratři, jež generální superior svolá v každém okrese do kapitoly, zkoumají došlá svědectví a dobrá zdání; když se zdravě poradili,

odevzdá každý svůj hlas tajně buď pro připuštění neb odmítnutí čekatele. Čekateli je dovoleno složit sliby, má-li dvě třetiny hlasů příznivých. Generální superior se svou radou tato dovolení zkoumá a potvrzuje, možná-li však přece s podmínkou, že čekatelé vykonají zkoušku, jež sliby předchází, uspokojivě.“ Kdo by popíral velikou moudrost těchto ustanovení?

„Slibem chudoby odříkají se bratři všech vezdejších statkův a připovídají Bohu, že se zříkají na vždy všech vezdejších statků. Dle tohoto slibu nesmějí bratři ničeho bráti ani přijímati bez dovolení superiorova, ať je to cokoli, by si to schovali, nebo toho užívali, nebo jakkoli tím nakládali.“

„Slib vyučovati děti zdarma zavazuje bratři, by všecku péči vynakládali, aby děti dobře vyučovali a křesťansky vychovávali a nežádali nebo nepřijímali ani od žákův ani od jejich rodičův odměny, ať si je to již dáváno darem nebo jakýmkoli způsobem jiným.“

„Bratři nesmějí míti majetku. V každém domě budiž všechno společno, i šatstvo a jiné potřebné věci. Bratři nesmějí míti pro sebe nic, leč „Nový Zákon,“ knihu „Následování Ježíše Krista,“ růženec a zápisník. Nesmějí míti žádného statku a mají-li nějaké zboží, nechají užitky z něho svým příbuzným, aniž z toho kdy sami čeho užijí.“

„Duchem řádu je především duch víry, jenž pobádá všecky údy, by pozorovali vše jen s hlediska víry, by konali vše jen s ohledem na Boha, vše na Boha skládali, říkajíce vždy s Jobem: Pán dal, Pán vzal; jak se Hospodinu líbilo, tak se

stalo! Aby do tohoto ducha vnikli a jím žili, ať mají bratří tohoto tovaryšstva Písmo sv. u veliké úctě, a by to dokázali, necht' nosí s sebou stále Nový Zákon a nedají minouti žádnému dni, by v něm nečetli . . . Duch řádu záleží dále v tom, aby děti byly vyučovány s planoucí horlivostí, vychovávány v bázni Boží a připraveny, by zachovaly nevinnost, jestliže jí dosud nepozbyly, a by jim byla vštípena veliká nelibost a náramná ošklivost proti hříchu a proti všemu, co by jejich čistotě bylo nebezpečno. Aby žili tímto duchem, vynasnaží se bratří tovaryšstva, by svými modlitbami, cvičeními, svou bdělostí, dobrým počínáním ve škole pomáhali dětem jim svěřeným ke spáse, vychovávající je ve zbožnosti a duchem opravdu křesťanským, totiž dle nauk a předpisů sv. evangelia.“

Duchem řádu je dále duch svornosti a lásky. „Všichni bratří musí míti navzájem upřímnou náklonnost, ale ať nedávají žádnému ani známky ani důkazů zvláštní náklonnosti z úcty k našemu Pánu, ježž musí ve všem rovně ctíti, jsouce jím oživováni a žijíce jeho duchem. Za zvláštní potěšení jim dostačuj sloužiti bratřím. S bratřimi necht' mluví vždy nejuctivěji, ale ne upejpavě a lichotivě, spíše s křesťanskou a zbožnou prostotou, nedávající vzniku zvláštní důvěrnosti. Nechať vždy a ve všech věcech dávají spolubratřím přednost, pokud jim to dovolují pravidla a poslušnost, z uctivosti ke bratřím a z úcty k Bohu, jenž v nich přebývá. Z téhož důvodu, když se něco nabízí všem bratřím, nebo jednomu z nich, a mohou-li voliti svobodně, ať si volí, co je nejskrovnější, protože si váží bratří

daleko nad sebe. Nebudou bratřím odpírati, ani se přiti s nimi, nýbrž z úcty jim uvolí. O bratřích budou mluvit, jen když je potřebí, a mluvté o nich jen dobré a vždy uctivě! Ať projevují jak jen možno úctu a vážnost, kterou chovají ke bratřím, a nechtě dokazují upřímnou, opravdovou a vroucí svornost vzájemnou, a nesmějí nikdy naznačovati ani tvářením ani slovy, že je mezi nimi jakási nersrovnalost.“

Duch řádu žádá konečně, by bratři milovali upřímně své žáky. „Musí mítí velikou lásku ke svým žákům, nesmějí však býti se žádným důvěrní a žádnému z nich ničeho darovati ze zvláštního přátelství, nýbrž jen za odměnu a ku povzbuzení. Ať milují všecky žáky stejně, ano chudé více než bohaté, protože dle účelu řádu musí se mnohem více obíratí s oněmi než s těmito. Nechať se vynasnažují, by veškerým svým počínáním a chováním byli žákům stálým vzorem mravnosti a všech ostatních ctností, v nichž je vychovati mají.“

Tyto předpisy žádají ode ctnosti bratří věci tuze velikých a těžkých. Bratřím jest odřící se docela světa, jeho poct, radostí a požitkův a žiti jen svému vznešenému povolání. Jim jest konati ctnosti: poslušnosti, čistoty, pokory, tichosti, lásky k bližnímu a j. dokonale a činiti vše jen skrze Boha a pro Boha. Takový život, ustavičně obětavý, není po rozumu člověka přirozeného; toho je schopen jen člověk, v němž působí síly nadpřirozené, v němž milost zvítězila dokonale nad přirozeností. Ctíhodný zakladatel chtěl zříditi vojsko svatých učitelů, kteří by učili a vychovávali nejen slovem, nýbrž

ještě více svým příkladem. Proto pečoval o to, by bratří jeho řádu užívali pilně divuplných posvěcujících prostředků katolické církve a čerpali z nich nadpřirozenou sílu ku věrnému a dokonalému plnění svých těžkých povinností.

Bratří křesťanských škol zpovídají se týdně a přijímají dvakráte nejsvětější Tělo Páně; každého roku konají také duchovní cvičení. Jejich denní obyčeje jsou tyto:

Bratří vstávají za každé roční doby o půl páté. Jakmile se dá zvonem znamení, by se vstávalo, volá bratr ředitel zvučným hlasem: „Živ buď Ježíš v srdcích našich!“ a ostatní bratří odpovídají: „Až na věky!“ S tímto důmyslným pozdravem ranním vstávají, oblékají se, stelou své postele a myjí se. Od 5. do 6. hodiny je modlitba a rozjímání. O 6. hodině obcují bratří mši svaté, od 6^{1/2} do 7^{1/2} studují; potom je snídání, při němž se předčítá z „Návodu“ (conduite) nebo z jiné vychovatelské knihy.

Po snídání je v oratoři „Obětování ke cti malého Ježíška, by mysl svou náležitě připravili do školy a prosili Bcžské Dítě o jeho ducha, by se sdělili o něj s dětmi, jež mají spravovati.“ Po této pobožnosti modlí se bratří, kteří vyučují doma, tři desátky růžence kleče; bratří, kteří vyučují mimo dům, modlí se růženec cestou tam a zpět.

Od 8. do 11. hodiny je učení, od 11 do 11^{1/2} studium, o 11^{1/2} soukromé zpytování svědomí, potom oběd. Za obědu předčítá se nejdříve ze sv. evangelií nebo ze Skutkův apoštolských, potom ze života Svatých, pak z jiné knihy vzdělávací nebo poučné a konečně z „Následování Krista.“ Po obědě je

společný oddech do 1 hodiny. O 1 hodině koná se v oratoři krátká pobožnost k sv. Josefu, „aby si bratři vyprosili jeho ducha a jeho pomoci ve křesťanské výchově dětí.“ Potom se modlí ostatek růžence jako ráno.

Od 1½ do 5 je škola. Po škole odcházejí bratři do oratoře a zpytují svědomí o chybách, kterých se snad za dne dopustili. Potom studují do půl šesté. V tu dobu se zvoní k duchovní četbě, kterou koná každý bratr v soukromí, by se připravil k rozjímání od 6 do půl sedmé. Toto čtení předchází „confiteor“. Od 6½ do 7 studují náboženství, potom je večeře. Při ní se předčítají některé částky z listův apoštolských, kapitola z biblického dějepisu Starého Zákona, oddíl z nějaké knihy vzdělávací nebo poučné a naposled několik odstávek z „Následování Krista.“ Po večeři je společný oddech, o půl deváté modlitba v oratoři, a čte se předmět, o němž jest rozjímati druhého dne. O 9. hodině jdou bratři spat.

Tato obecná ustanovení o čase a různých cvičbách změnila se ovšem rozličně místními okolnostmi. Založí-li se ústav nový, stanoví se určitě tyto předpisy, jež se zovou „coutumier“, představení je schválí, a musí jich býti šetřeno. V Koblenci na př. vstávají bratři ve 4¼ a jdou spat o půl deváté; studování trvá denně 2¾ hodiny; kromě toho smějí výjimkou po večerní modlitbě ještě ¾ hodiny věnovati studiím neb opravám.

Ve dnech, kdy se neučí, věnuje se o něco více času studování a oddechu. Po všecy dny,

mimo dobu oddechu, musí bratří zachovávatí stále klášterní mlčení.

Tedy: 7 hodin spánku, 4 hodiny modlitby a duchovních cvičeb, 6 nebo 7 hodin vyučování, 2 až 3 hodiny studia, 2 nebo 3 hodiny oddechu a jídla, ostatek pro přecházení od věci k věci — tot' denní pořádek bratra břešanských škol. Není-li to život samá práce a námaha? Řád bratří křesťanských škol patří opravdu k nejtužším řádům svaté církve.

Na první pohled bude se zdáti podivno, že bratří věnují více času modlitbě nežli studování. Ale kdo trochu rozumí duchovnímu životu, nepodiví se tomuto spořádání. Modlití se musí bratří mnoho jak za sebe, tak za své žáky. Jim jest konati denně práci nevděčnou, proto musí povznášeti srdce své velmi často v ony vyšší končiny, kde nalézají pravé světlo a nadpřirozenou sílu. Modlitbou, rozjímáním a ustavičným trváním ve přítomnosti Boží jejich vůle sílí, rozum se osvětluje, vášně se tříbí; obcujíce s Bohem, naplňují své srdce svatou láskou, ozbrojují se trpělivostí a vytrvalostí a bývají potěšovani nebeskou útěchou.

Bratr, jenž se připravil k učení studováním a modlitbou, předstupuje před žáky jako posel z vyššího světa. Jeho tvář stkvěje se svatou pozorností podobně, jako zářila tvář Mojžíšova po jeho rozmluvě s Hospodinem, a napomíná-li svých žáků k dobrému, mají slova jeho moc zvláštní, srdce uchvacující, neb on netoliko ví, čemu učí, nýbrž i cítí a miluje to.

Ale bratr křesťanských škol nemodlí se jen za sebe, aby byl důkladný k velikému dílu výchovy

a vyučování, nýbrž modlí se i za své žáky, by uschoptil jejich srdce pro své nauky a jejich vůli navedl k dobrému. Modlí se za své chovance, protože je veskrze proniknut přesvědčením, že i při výchově člověk jen seje a sází, ale Bůh dává zdar. Má vždy na mysli onu důležitou pravdu, která dnes pohříchu je nevšímána ode mnohých vychovatelův: že Bůh je nejvyšším vychovatelem člověka, a že všecko namáhání vychovatele člověka nevydá ovoce, nepomůže-li Bůh svou milostí. Modlí se a má k modlitbě i své žáky, poněvadž ví, že modlitba je nejvydatnější vychovávací pomůcka, a že výchova bez modlitby nemůže zušlechťovati srdcí chovanců. Tato pravda nám také vysvětluje, proč moderní výchova školní se svými četnými umami a pomůckami činí tak málo pro opravdové zušlechtění a mravní vzdělanost povahy, a že neví si rady s přibývajícím divokostí mládeže. Ve výchově moderní je Bůh jen poučným pojmem a ne Bůh živý, jenž dává milost a požehnání; není to Vykupitel a Posvětitel, s nímž má člověk nejdůvěrněji obcovati; není to Bůh křesťanstva, jenž všecko řídí; nýbrž je to nepřístupný, v tichém klidu nad hvězdami trůnící bůh deismu, jenž zůstavil svět světu a nevěřícím vědátorům. Protože Bůh, o němž mluví zjevení, jemuž každý člověk povinen jest kořiti se, jeho poslouchati a milovati, byl z moderní výchovy vyvržen; protože učitelé a žáci mohou sami všecko činiti a chtíti a nepotřebují už modliti se za milost a požehnání: proto ono nekonečné ústrojí škol, učebných předmětů, method a učitelů přináší přes největší namáhání tak málo ovoce pro nápravu dospívajícího

pokolení. Proto musí nynější paedagogika, jež hrdě vynášá sebe samu, jíti do školy ke školním bratřím a učit se modlitbě, chce-li lidstvo povznést a zušlechtit.

V době, která je určena studiím, smějí se bratři křesťanských škol zabývati jen studiemi odbornými (paedagogickými), aby víc a více se vzdělávali v umění učebním a vychovatelském. Moudrý zakladatel míní, že vzdělavatel mládeže se nikdy nevyučí a nikdy není „hotov“; proto zavázal bratři svého řádu k ustavičnému odbornému sebevzdělávání. Komu by se zdálo, že dvě nebo tři hodiny stanovené denně k tomuto dalšímu vzdělávání sebe nedostačují, toho se tážeme: Nepokládal-li by každý školní rada nebo školní inspektor onoho učitele za velmi snaživého, jenž by rok od roku věnoval denně aspoň dvě nebo tři hodiny k tomu, by se dále vzdělával v povolání svém?

Aby se bratři vzdělávali dále, v tom jim také velmi pomáhá společný život, zejména způsob, jak tráví dobu oddechu. Dle 6. kapitoly pravidel musí totiž býti oddechy společné, a smí se při nich mluvit jen o předmětech vzdělávacích a poučných. Zvláště mají rozmlouvati o onom dobru, jež se může konati ve společnosti pro spásu bližního, zejména se vzhledem k výchově a k učení. To je jistě veliké a úrodné pole zábavy. Kromě toho mají bratři týdenní rady, které jsou obecně uznány za nejdůležitější prostředek, jímž se zvelebuje práce ve škole.

Kdo by se nedivil této oddanosti školních bratří, kteří slouží i oddechem vyučování a křesťanské

výchově? Oběť bratra křesťanských škol je dokonalá; on dává výhost nejen poctám a radostem světa, ale dává výhost i sobě samému a nezůstavuje si ani jediné hodiny denní; mizí všecek ve svém povolání, jemuž obětuje všechny síly, všecek čas a všechny myšlenky.

XIX.

De la Salle jako vychovatelský oprávec a strůjce. Jeho spisy. De la Salle učinil mateřštinu základem obecného vyučování, zorganizoval vzdělávání učitelů, zvelebil školní docházku a spořádal správu školství. Jeho vychovávací metoda. Učitelova trpělivost a bdělost; odměna a trest; zacházení s jednotlivými chovanci.

Upozornili jsme již nejednou na zásluhy, kterých si ctihodný de la Salle dobyl o křesťanské vychovatelství. Aby však naši čtenáři slušně ocenili tohoto reformatora paedagogiky, dosud málo známého, předložíme souvisle jednotlivé pokroky a opravy, za které mu vychovatelství má děkovati.

Znamenité vychovatele, o kterých nás dějiny vychovatelství zpravují, možno rozdělit ve tři třídy. Do první třídy náležejí vychovatelští theoretikové, kteří (jako Rousseau, Fichte a j.) vyslovili zásady výchovy, ale nepřičinili ruky, by je v životě vykonávali. Ve druhé řadě jsou vychovatelští praktikové, kteří působili jako vychovatelé, ale nezůstavili žádného spisu na velikém poli vychovatelství. Do třetího oddělení, nejvznešenějšího, řadíme ony vychovatele, kteří byli i theoretiky i praktiky, poněvadž

nejen vychovávali, ale i vyličili a potomkům zanechali zásady své vychovatelské činnosti. K těm náleží de la Salle. On nejen četné vychovávací ústavy zřídil, spravoval a řád bratří křesťanských škol založil, který pokračuje podnes v jeho duchu, ale zůstavil nám také spisy, jež obsahují hojnost paedagogické moudrosti.

Kromě „Knihy pravidel“ napsal ctihodný zakladatel knihu o školní výchově jménem „La Conduit des écoles chrétiennes“ (Správa křesťanských škol), v níž složil výsledky svých úvah a své hojné zkušenosti a zevrubná ustanovení pro výchovu a vyučování. Kniha ta byla vytištěna poprvé v Avignonu r. 1720., tedy rok po smrti de la Sallově, přesně dle rukopisu, jež ctihodný zakladatel zanechal, jak dosvědčuje bratr Timotheus v jednom oběžníku ke bratřím. Generální shromáždění knihu ve mnohém změnila, a učiněny přídavky; v podstatě však zůstala táž i v dalších vydáních. V následujícím líčení trváme při původním vydání z r. 1720., poněvadž jde o to, bychom uvedli de la Sallova vychovatelská a vyučovatelská pravidla z pramene authentického. „Tato ‚Správa‘“, praví se ve předmluvě, „je rozdělena ve tři oddíly. V prvním se jedná o všech školních cvičeních a o tom, co ve škole konati jest od žákovu vstupu až do jeho propuštění; druhý oddíl udává, kterak ve škole zjednati a zachovávatí pořádek; třetí pojednává o inspektoru škol, o vzdělavateli nových učitelův a o výchově chovanců.“ Je to první návod pro školy obecné, spořádaný zcela pro učitelovo praktické užívání, a proto je napsán řečí lidu a ne řečí učencův.

První oddělení se počíná vstupem žákův a učitele do učebny a pojednává o tom, které postavení mají ujeti učitel a žáci. Následuje: rozdělení žákův a učiva, výklad lekcí, učení se jim, úlohy. Dále je zvláštní methodika jednotlivých předmětův učebných: čtení, psaní (při čemž promlouvá se zevrubně o psacích potřebách, o druhích písma, předpisech, o držení těla a péra, opravách, sešitech ku psaní), pravopisu, počtů, zeměpisu a kreslení. V dalších kapitolách je řeč o závodění a komposicích, o odměnách a návštěvě služeb Božích, jakož i o vyučování katechismu (jeho důležitost, učitelova příprava, učebná metoda). Tento oddíl se končí kapitolami o slušnosti, o modlitbě ve škole a kterak školu po vyučování opouštět. V oddíle druhém jsou vypsány důkladně: učitelova bdělost ve škole, jeho péče, by žáky stále zaměstnával, a pořádku a tichosti by šetřeno bylo, znamení, jichž se ve škole užívá, notové a zkušební tabule, školní tresty (pohružky, úkoly za trest, druhy a vlastnosti trestů, laskavost a stálost, žalobce a obžalovaný, zření k jednotlivcům atd.), zanedbávání školy a kterak jednati v té příčině, dnové feriální, prázdniny, udílení odměn, úřady ve škole (dohlížitel, repetitor a j.), stavba škol a potřebné školní nářadí. Třetí oddělení ukazuje, kterak školní inspektor, jenž řídí také vzdělávání kandidátův učitelství (noviců), může vychovati řádné učitele. Při tom se vylíčí vlastnosti a chování dobrého učitele a chyby, kterých se má vystríhati.

Celá kniha má cenu nepomíjející; vane z ní vyšší nadšení pro učitelské povolání, a chová hojný

poklad praktických poznámek a rad, jež vyplynuly ze hlubokého psychologického pojetí a zralé zkušenosti. A když i některé methodické články byly předstiženy jistými pokroky nové methodiky (proto je i sama generální kapitola bratří křesťanských škol pozměnila), nebudiž zapomínáno, že ony články přivodily před 170 lety znamenitou nápravu školního vyučování. Dále je potřebí pozíratí stále k tomu, že de la Salle napsal „Správu“ pro svůj řád, kde již metoda vyučování a výchovy, do jednotlivostí zasahující, byla zdomácněla a se dochovala; proto je ve „Správě“ mnohého jen zkrátka zmíněno, o jiných pak věcech s přílišnou obšírností pojednáno. Konečně nešlo ctihodnému zakladateli o přesnou vědeckou soustavu, nýbrž chtěl poříditi praktického a povzbuzujícího ukazatele; proto se vyskytají některé částky již v oddíle prvním, ačkoli — přesně souzeno — náležejí k oddělení druhému.

De la Salle sestavil také některé školní knihy (na př. „Povinnosti křesťanů“ — „Ukazatel“ t. j. sbírka vzorů pro smlouvy, obchodní korespondenci a j.), z těch však, jak se zdá, žádných exemplářů dopátrati se nelze; aspoň marně jsme se po nich sháněli, a také francouzští životopisci ničeho bližšího o nich neudávají. Jen jedna učebnice a čítanka ctihodného zakladatele přetrvala bouře francouzské revoluce, totiž „Pravidla slušnosti a křesťanské zdvořilosti“ (Les règles de la bienséance et de la civilité chrétienne). Byla vytištěna r. 1713. v Troyích gotickým písmem, aby žáci naučili se je také čísti. De la Salle zdokonalil a křesťanským duchem doplnil učení o slušnosti,

které tehda ve francouzských školách bylo přednášeno. Jak známo, vydal Erasmus již r. 1530. pro mládež spis „O zdvořilosti ve mravech“, jenž byl přeložen do francouzštiny od devítiletého pařížského chlapce. Z této Erasmovy nauky o slušnosti prohlídá příliš dvoření; ještě u větší míře bylo tak v jiné nauce o zdvořilosti, kterou léta 1671. vydal neznámý skladatel, a jež došla ve Francii mnohonásobného rozšíření. V té byl náboženský základ slušnosti zcela pominut, a byly udílěny rady, kterak chovati se v divadle, ve plesu, jakož i vůči osobám bohatým a vliv majícím. Slušnost hrozila státi se pouhou formou a spekulací sobeckosti; proto napsal de la Salle křesťanskou nauku o slušnosti. kde odvodil společenské povinnosti z křesťanských příkázání a odůvodnil je výpovědmi z Písma svatého. Tuto nauku o slušnosti zavedl ve školách bratří, protože děti chudých, jichž domácí vychování bylo většinou zanedbáno, potřebovaly toho poučení nejvíce.

Listů ctihodného de la Salle zachoval se značný počet, a jsou v nich uloženy mnohé vychovatelské zásady a rady. Dále chovají bratří dosud netištěný rukopis svého ctihodného skladatele s nápisem: „Rady (avis) bratřím o mnohých předmětech vyučování,“ z něhož uvedeme několik míst dle citátů bratra Lucarda. Též r. 1725. poprvé tištěné „Instrukce pro visitatory“ jsou v podstatě od ctihodného de la Salle. Konečně „Rozjímání ctihodného de la Salle o evangeliích nedělních a svátečních“ obsahují pedagogické myšlenky, které

byly napsány od jeho vlastních žáků dle jeho přednášek a výkladův, a užívá se jich v řádě bratří křesťanských škol do dneška.

Po těchto poznámkách o literární pozůstatosti ctihodného de la Salle věnujeme zevrubnou pozornost jeho dalším výchovatelským zásluhám.

De la Salle je tvůrcem vlastní obecné školy, protože latinu zakázal co nejprísněji a mateřštinu položil za jediný základ školního vyučování. Tím odloučil se docela od dosavadního rozvoje francouzského školství, neb až dosud pokládala se latina obecně za základ francouzštiny. Aby se děti naučily slabikovati, byly jim dávány latinské knihy, jež obsahovaly „Magnificat,“ „Salve Regina,“ „Nunc dimittis“ atd. Až když se žáci naučili dokonale čísti latinu, počalo se četbou mateřštiny. A tak trvalo obyčejně čtyři až pět let, než se děti naučily čísti. Ctihodný de la Salle zastavil tento převrácený postup. Práví („Správa“ str. 38.): „V první čítance (po slabikáři) křesťanských škol buďte souvislé hovory. Ve druhé knize budiž sbírka křesťanských cvičení; o třetí čítance dohodnou se pro každé místo bratří ředitelé s bratrem superiorem. Pokaždé se uloží uzavřený myšlenkový celek, kapitola, článek aneb odstávka. Kniha, z níž se mají žáci naučiti latinsky čísti, je „Žaltář“; ale k tomuto vyučování směji býti jen oni žáci vzati, kteří již umějí čísti francouzštinu dokonale.“

Důvody pro tuto důležitou novotu, která zde onde narazila, vyložil moudrý zakladatel v listě k biskupu chartreskému. „Čtení francouzštiny,“

psal, „má mnohem větší a rozsáhlejší prospěch; uschopňuje ku čtení latiny, kdežto tato nepřipravuje nikterak ku čtení francouzštiny. Zkušenost podala mi skutečných důkazů, že děti, které umějí svoji mateřštinu dobře čísti, naučí se docela snadno čísti takové texty, kde se — jako v latině — vyslovují všechna písmena; jinak jest u těch, které měly od počátku jen latinské knihy v rukou. Těm je čtení francouzštiny tak nesnadno, jako tvoření slabik a slov oněm dětem, jež umějí jen písmena skládati. Tak se stává, že mnoho chudých dětí, když opouštějí školu, neumějí francouzsky čísti a latinu jen směšně nebo nesprávně. Konečně v našich školách jen čtení francouzštiny může býti učiteli prostředkem, aby rozvíjel rozum dětí a vzdělával jejich srdce. Latinská díla mají pro ně jen mrtvá písmena a nesrozumitelná slova; latina se jim nehodí jinak, leč aby sledovali církevní bohoslužbu; čtou-li však francouzsky, mohou i doma ve volných hodinách obírat se dobrou a prospěšnou četbou.“

Tato překrásná slova ukazují, že ctihodný de la Salle poznal jasně úlohu obecné školy: rozvíjeti rozum a zušlechťovati srdce, a že z důvodů ryze vychovatelských položil vyučování v mateřštině za základ všeho učení. Tato důležitá novota byla i po de la Sallově smrti od mnohých lidí nepřátelsky napadána, jak nám r. 1733. oznamuje Blain, první životopisec ctihodného zakladatele. Právě až do de la Sallovy školní reformy bylo obecným zvykem, že ve školách farních a svobodných bylo vyučováno počátkům latiny, ano i řečtiny. De la Salle znal dobře moc zvyku, proto zakázal bratřím svého

řádu na všechny časy učit se a vyučovati latinské řeči. Tak zachovaly školy bratří ráz škol obecných, a bylo účinně zabráněno, by se nezvrhly ve přípravné školy vyšších ústavů vyučovacích. Ale bratřím křesťanských škol zjednal zákaz latiny příjmi „nevědomců“ (frères ignorantins), a zlomyslní protivníci neváhají vykládati je ve zlém smyslu. Bratřím dostalo se toho příjmi od oněch lidí, kteří si nemohli mysliti žádné školy bez latiny, proto, že latinu a řečtinu vypověděli ze svých škol dle zákazu ctihodného zakladatele. Toto příjmi musejí všichni přátelé obecné školy pokládati za čestné, poněvadž připomíná, že zakladateli řádu bratří křesťanských škol náleží nesmrtelná zásluha o utvoření vlastní obecné školy.

Již dříve (v kapitole VIII. a XI.) bylo oznámeno zevrubněji, že ctihodný zakladatel otevřel v Paříži první technickou školu nedělní a v St. Yoně zřídil vyšší průmyslovou a realní školu bez latiny.

De la Salle zřídil dále první ústav ku vzdělání učitelův a zjednal cti učitel-skému povolání na školách obecných.

Školy mohou býti povzneseny a zlepšeny jen reformou učitelů. Všecky zákony, všechna nařízení a výlohy nic neprospívají k nápravě školství, nebudou-li učitelé vzdělanější, mravnější a zbožnější a tím také svědomitější, oddanější a v povolání horlivější. Nikdo toho nepoznal jasněji nad de la Salle. Proto si ustanovil úlohou celého života, že vzdělá společnost učitelů, kteří by, všeho se zříkající, jen pro školu žili. Organisoval vzdělání

učitelův a zřídil všechny druhy učitelských ústavů, jaké jsou dnes v nejvzdělanějších zemích: přípravný, semináře pro učitele městské i venkovské a cvičné školy. De la Salle počal své dílo tím, že se vzdal všech poct a rozdal své jmění, by vychovával chudé učitele ubožáků; svým příkladem a vroucím slovem vzbudil pro učitelství tak veliké a šlechetné nadšení, že bohatí a vznešení jinochové odríkali se stkvělých nadějí světa a věnovali se učitelství v řádě de la Sallově. Snaha de la Sallova směřovala bez ustání k tomu, by vzdělal bratří svého řádu za učitele ctnostné, dobře vyučující a cvičené. „Abyste konali své povinnosti s prospěchem,“ říkával jim, „musíte spojit autoritu ctnosti s autoritou vědomostí a děkovati Bohu za čest, kterou vám prokázal tím, že vás vyvolil ze mnohých a postavil v čelo četné rodiny, jejímiž otci jste. Byvše povoláni svým stavem pracovati o spáse duší, musíte dosíci dokonalosti, která vyniká nad obyčejnou svatostí Jste spolupracovníci Ježíše Krista; dělíte se s anděly strážnými o vznešený úřad: bdíti nad dušemi a vzdělávati je.“ Jinde dí: „Své chovance musíme pokládati za chudé a opuštěné sirotky, jimiž velmi často bývají vzhledem ku svému spasení. Proto bychom se velmi provinili, kdybychom je opustili, a mohli bychom právem obrátiti k sobě slova prorokova: „Děti žádaly chleba, a nikdo jim ho nedával.“ Ale vědění a svědomitost ještě nedostačují; de la Salle žádá také praktické důkladnosti. „Učitel,“ praví, „nesmí se sám ve třídě nechat, nebo se mu svěřiti docela její správa, nebyl-li dříve úplně vycvičen od učitele

ve škole velmi zkušeného. Toto jednání má největší důležitost i pro učitele i pro žáky.“ Mladé učitele varoval zejména těchto chyb: 1. povídavosti, 2. přílišné živosti nebo nepokojné horlivosti, 3. lehkomyslnosti a roztržitosti, 4. netrpělivosti, tvrdosti a hněvu, 5. zlosti, 6. strannictví, 7. váhavosti a nedbalosti, 8. malomyslnosti a slabosti, 9. únavy a nevrlosti, 10. důvěrnosti a láskování, 11. posměchu, 12. nestálosti, 13. citlivosti a revnivosti, 14. přílišné uzavřenosti, 15. maření času, 16. domýšlivosti. Nemůžeme zde opakovati moudrých rad, které dal de la Salle ve třetím díle „Správy“ o výchově kandidátův učitelství, však čtení jich doporučujeme snažně všem, kteří vzdělávají učitele.

Dalších zásluh dobyt si ctihodný de la Salle tím, že zvelebil školní docházku a připamatoval tisícům chudých rodičů jejich mravní povinnost, aby posílali děti do křesťanských škol.

Bývalo slýchat často našeho šlechetného přítele mládeže, an pohnutě volal: „Nemohu pomysli, bych neplakal, na veliký počet dětí, kterým je nevědomost ke zkáze.“ Aby rodičů škole naklonil, spořádal vyučovací plán svých škol co možná prakticky. Kromě toho dal bratřím řádu svého důkladné poučení, kterak působiti, by děti nezanedbávaly školy. „Abychom přetrhli nedbalost rodičů, zvláště chudých rodičů, musíme s nimi především mluvit a upozorniti je na jejich povinnost, aby posílali děti do školy, a představit jim, jakého bezpráví se dopouštějí na dětech, když jich nedávají cvičiti ve čtení a psaní; znázorníme

jim, jak tato jejich nedbalost může dětem velmi škoditi, a že tyto nikdy nejsou schopny k nějakému úřadu, neumějí-li čísti a psáti. Potom je potřebí vysvětliti jim, jak může býti nedostatek vyučování jejich dětem na velikou škodu ve věcech potřebných ku spáse. Poněvadž taci rodičové dostávají obyčejně almužnu, nutno dále podati faráři seznam oněch dětí, které zanedbávají školu; v něm se udají jejich jména, věk a byt, aby se jejich rodičům nevydávalo již almužny, a oni byli nuceni a zavázáni, by své děti do školy posýlali. Zvláště pak se vynasnažujme, nakloniti si děti; proto přičiňujme se o to, by toužily po škole jako po odměně a milovaly ji jako dobrodiní. Snažme se připoutati je ku škole a nakloniti jich k ní všemi prostředky, kterých opatrnost skýtá; to bude míti často dobrý výsledek, nebo děti bývají obyčejně modlami rodičů, pročež dostačí dychtivost dětí po škole, by rodiče byli ponuknuti posýlati je tam.“ Ano de la Salle činí učitele odpovědným ze zanedbávání školy. „Mrzí-li škola děti, pochodí to obyčejně odtud, že učitel má tuze málo zkušenosti a horlivosti, nebo nedosti taktu a povolání.“

Ctihodný de la Salle spořádal také dohled ku školství a jeho správu vzorně.

Dle zřízení, jež dal svému řádu, musí každý bratrský dům míti ředitele, kterého jmenuje generální superior na tři léta. Bratři musí ředitele ctíti a milovati jako otce a jemu vydávati počet o svém jednání ve škole i mimo ni. Bratr ředitel je také školním inspektorem a dohlíží ku všem školám příslušné osady. Je-li potřebí v jednom

domě několika inspektorů, jsou povinni dvakrát týdně podávati zprávu bratru řediteli o tom, jak každý bratr svou třídu řídí, a pokračují-li žáci. Zvláštní pozornost má míti ředitel ku praktickému vzdělání mladých učitelů. Ředitele kontroluje bratr visitator, jenž navštěvuje a přehlíží ročně dům své provincie a školy k němu náležející. Ústřední řízení je v rukou generálního superiora, kterýž je podporován ve svém úkole assistenty. Generální superior jest volen bratřími nepřímou volbou doživotně. Assistenty volí generální kapitola na deset let; počet jejich vzrůstal rozšířením řádu; nyní (r. 1879., kdy originál spisu byl vzdělán) jest jich 12. Poznáváme na první pohled, že pokus státu organisovati dohled ku školám v našem století, je napodobení moudrého a zkušeného zřízení, které de la Salle dal již přede dvěma sty léty svému školnímu ústavu.

Převelikých pak zásluh dobyt si de la Salle o m e t h o d u š k o l n í h o v y c h o v á n í. Nechtěl žádné pouze vnější kázně, nýbrž výchovu člověka z nitra. Ježto však takové vychování je možno jen skrze náboženství, učinil je základem všech vychovatelských snah. Bázeň Boží, která v Písmě svatém slove počátkem moudrosti, a láska Boží, kterou se naplňuje zákon, mají panovati ve bratrských školách. Proto jsou chovanci naváděni příkladem učitelův a náboženskými cvičbami školními k bázni a lásce Boží. Z náboženských cvičení budí tu jen jedno vytčeno zvláště, protože je bratrským školám vlastní. Po každé půl hodině zvolá jeden ze žáků: „Pomněme, že jsme ve svaté přítomnosti

Boží!“ V tu chvíli se učení přeruší, a žáci i učitel pozdvihnou myslí asi za dobu jednoho „Zdrávas Maria“ a vykonají tiše některé kratičké modlitby. Tak si mají zvykati, by častěji za dne na Boha pamatovali, i když nejsou ve škole.

Podobně mají chovanci bratrských škol svých učitelů si vážiti a je ctíti. Protože však úcty porušiti nelze, nýbrž ona chce býti zasloužena, musí bratři vysoce si vážiti svého povolání a důkladnými ctnostmi svého stavu hodnými se jí státi. Bratři mají pojeti jistotu s mírností a láskou. „Učitel,“ dí de la Salle, „musí se stříci všeho, čím by se jevil žákům tvrdým a nesnesitelným. Nechať dle okolností vždy mluví rozhodně, ale bez vášně. Neukládejž jim těžkého jha, což by prozrazovalo nedobré srdce a málo soudnosti; netvař se k nim pánovitě a hrubě a střež se každého nespořádaného hnutí zlosti a netrpělivosti!“ Na jiném místě píše ctihodný zakladatel: „Když děti zanedbávají školu bez potřeby, pochází to odtud, že mají málo přichylnosti k svému učiteli; tento jest odpuzující a neumí jich získati, utíká se jen ku přísnosti a ztrpčuje dětem jejich třídu. Opět dí: „Je naší povinností, bychom nakládali dobrotivě a mírně se svými žáky. Opačným jednáním vydáváme se v nebezpečenství, že je od Boha vzdálíme, místo aby chom je k němu přitáhli mocnými pouty náchylnosti a lásky.“

Náš zkušený mistr vychovatelského umění žádá od bratří dále, by stálou bdělostí zabráňovali chybám žáků. „Počet,“ praví k nim, „který budete vydávati Bohu, nebude omezen pouze na

vyučování vašich chovancův, ale bude se vztahovati též k vaší bdělosti nad jejich chováním, neboť musíte mu složití účet z jejich duší. Proto prostě Boba o milost, abyste bděli nad svými žáky s takovou péčí, by ani jediný nepřišel na zcestí, kde by duše jeho vzala zkázu!“ A jednomu mladému bratru psal starostlivý zakladatel: „Bděte nad svými dětmi s velikou bedlivostí, neboť ve třídě je pořádek jen potud, pokud nad žáky bdíme. Tím také zajistíte pokroky žáků. Ne Vaše netrpělivost, ale Vaše bedlivost napraví žáky Nic ve třídě nesmí ujíti Vašemu oku; bděte zvláště nad novými žáky a nad těmi, jejichž chování působí obavy!“

Ostatní ctnosti, kterých de la Salle žádá od vychovatele, jsou: pokora, opatrnost, moudrost, panování nad sebou, horlivost, zbožnost, stálost, jistota a velikomyslnost (obětavost). Jest nám spokojiti se vytčením těchto učitelských ctností, bychom ještě vyličili pravidla, která ctihodný přítel školy stanovil o odměnách a trestech.

Převrácená pedagogika, theoreticky velmi rigorosní, ale vskutku velmi volná, zavrhuje odměny ve výchově a žádá, by děti konaly dobro jen pro ně samo. Křesťanská pedagogika však pokládá odměnu rovněž oprávněnou jako trest. Ona ví, že konání dobra vyžaduje námahy a sebezapírání, a proto jest odměny hodno a důstojno. Ona poznává také, že Bůh vštípil člověku do srdce pud po cti a cit studu proto, by mu usnadnil konati dobro, a pokládá se tudíž za oprávněnou a povinnu dáti tyto pudy ve službu výchovy. To byl

také rozum osvěceného vychovatele, kterým se obírá naše kniha. Zavedl do škol svého řádu různé druhy odměn (privilegie, obrazy, dobré známky, lístky, aby jimi vzbudil a udržel ušlechtilé závodění mezi žáky. Ale při jich udílení má panovati nejprísnější spravedlnost. „Nejvyšší odměny,“ dí, „náležejí dobrému chování, potom následují odměny za prospěch, na třetím místě za pilnou docházku a za pozornost při učení. Odměny zbožnosti buďte krásnější jiných, a odměny pilnosti lepší než odměny rozumnosti!“ Dobrá vůle cení se tedy více než vlohy, a nejvyšší odměna jest ustanovena jen za plnění povinností nejvyšších a nejsvětějších — povinností k Bohu.

O trestech je známo, že ve vyšších i nižších školách 17. a 18. věku byly mnohé a přísné. Heppé (*Geschichte des deutschen Velksschulwesens I.*, 37.) o tom dí: „Ustavičné bití, nadávky, hrozby, zlořečení, vyčítání tělesných nedostatkův a pod. pokládalo se za nejúčinnější prostředek kázně, poučení a výchovy; proto lidé a zejména školní děti veskrze měli školu za káznici, kde byly domovem jen surovost a nemilosrdná tvrdost.“ Ctihodný de la Salle měl vyšší pojem o škole; proto zavrhl krutou kázeň, kterou shledal ve chlapeckých školách své doby, a zjednal průchodu mírnějším a ušlechtlejším názorům o školní kázni. Dí: „Chceme-li, by škola byla dobře spořádána, musí v ní býti trestáno zřídka. Učitelé buďte jistě přesvědčeni, že authority ve škole mnohem spíše lze dobytí a zachovati ráznou povahou, jistotou, vážností a mlčením, než ranami a tvrdostí, a že množství trestů je hlavní příčina

četného zanedbávání školy.“ Dále dí: „Má-li býti trest žákův užitečný, musí míti těchto deset vlastností: musí býti 1. prostý a nestranný, aby nelibost, mstivost nebo zlé choutky neměly na něm dílu; 2. laskavý, t. j. má záležeti jen z láskyplného úmyslu chovance polepšiti; 3. spravedlivý a 4. povaze chyby přiměřený; 5. mírný, t. j. musí se držeti uprostřed a býti spíše příliš skrovný než tuze přísný; 6. bez vášnivosti, t. j. učitel nesmí nikdy trestati dítěte, když je rozčilen; má také vyčkati, až se první rozčilení žákovo utiší, a on je s to, by poznal svou chybu; 7. opatrný, t. j. učitel nesmí uložiti žádného trestu, jehož následky byly by škodlivy, nebo nad kterým by se zardíti musil, kdyby veřejně byl znám; 8. dobrovolný, když učitel snaží se o to, by, kdo trestu zasloužil, s trestem souhlasil; 9. uctivý a 10. tichý, t. j. žák má přijati jej s úctou a poddaností, a aniž učitel, ani trestaný žák nemají při tom povykovati.“

Ve „Správě“ vyčítá de la Salle počet trestních p ř í p a d ů v a ukazuje, kterak je při tom učiteli jednati. „Když dítě svou vinou přichází do školy příliš pozdě, poprvé se pouze varuje; při opětování uloží se mu za trest, aby po 8 nebo 14 dní bylo přítomno, jakmile se třída otvírá. Nenaučilo-li se dítě svou úlohu dobře čísti, uloží se mu část, aby se jí naučilo z paměti. Vykonal-li ve škole písemnou úlohu nepěkně a nepilně, musí napsati doma několik slov nebo průpovědí velmi pečlivě. Je velice příhodným a užitečným trestem,“ dodává de la Salle na konci článku o různých druzích trestu, „když uložíme žákům časem něco k učení.“ Z těchto pří-

kladů poznáváme, že vůdčí zásada de la Sallova při trestání směřuje tam, aby trestuhodný chovanec byl ponuknut konati opačnou ctnost svého provinění. Je pozoruhodno, že nynější oblíbené zavírání není mezi tresty v řadě bratří křesťanských škol, a že po škole se nechává velmi zřídka a jen pod dohledem.

Ctihodný zakladatel nezakázal sice v zásadě tělesných trestův, ale omezil je na řídké výminky a učinil je závislými na svolení bratra ředitele. Píše o tom jednomu bratru: „Zapřísahám Vás pro lásku Boží, nebijte rukou! Bitím nepřitáhneme člověka k Bohu a ctnosti. Zůstaňte ve třídě vždy stejným a nenechte se strhnouti k netrpělivosti!“ Jinému bratru píše: „Dětem nadávati jest hanebno; tím se jim dává také velmi zlý příklad.“ Tělesný trest zmizel pomalu z bratrských škol docela. Již Blain (1733) píše: „Bratřím vedlo se tak dobře při jejich methodě, by v jejich školách nebylo bití, že si z počátku učinili zákonem, bití vyloučiti zcela ze svých škol. Zřídili na několika místech nové školy a dodělali se velkých úspěchův, aniž do nynějšíka užili bití. Děti takto vychovávané jsou jemnější a učelivější.“ V pozdějších vydáních „Správy“ je tělesný trest skutečně docela vyňat z dovolených trestů.

Jest nám upozorniti ještě na jednu věc zvláště, totiž, že ctihodný zakladatel jak při trestání tak při veškerém vedení žáků žádá osobního zacházení prohlédaje k různosti povah a letor. Dí v tomto případě: „Důležitá vlastnost učitelova záleží v tom, že zná dokonale děti, které jsou mu svěřeny a zřídí dle toho své chování k nim. Zkušenost nás učí, že

lidé a zvláště děti, nesmějí býti vedeny zcela týmž způsobem; jedny žádají více laskavosti, jiné více pevnosti a jistoty; mnohé potřebují veliké trpělivosti, kdežto jiné chtějí býti pobízeny a povzbuzovány; jsou i takové, u nichž je potřebí veliké hany, mají-li býti jejich nezpůsoby napraveny; konečně vyskytují se i takové děti, nad nimiž musíme bdíti bez ustání, by nepobloudily a neklesly do záhuby. Vychovatelské počínání záleží tu na poznání a rozeznání duchův, a to jest jedna z nejpotřebnějších vlastností, které si učitelé musí vyprositi s nebe modlitbou, a která v nich předpokládá jistou soudnost a veliký pozorovací dar.“

XX.

Jeho methoda učebná. Vyučování společné. Mlčení. Znamení. Pomocníci. Povzbuzující a rozvíjející způsob učení. Učebná osnova pro obecné školy. Zdokonalování této metody.

O methodu učebnou dobyl si de la Salle také neskonalých zásluh. Abychom poznali jejich cenu náležitě, vyličíme stručně methodu nebo spíše nemethodu tehdejšího učení v obecných školách. Učitel ukládal z každého předmětu každému žákovi zvláštní úlohu, vyslychal každého zvláště, každý žák četl a psal svůj zvláštní úkol, a učitel činil každému zvláště vysvětlující a opravné poznámky. Škola byla ještě takoruka v prvotním stavu; protože doplňovala výchovu rodinnou, vyučovalo se v ní také podobně, jako při domácím poučování dětí. Každá hodina učebná byla rozdělena ve privátní

lekce tak, že každý žák byl co nejméně účasten přímého vyučování. Bylo-li ve třídě na př. 45 žákův, a vyučovalo-li se denně 4 hodiny, byl žák vyučován učitelem jen $5\frac{1}{8}$ minuty; ostatně byl odkázán, aby sám se zaměstnával. Každý vidí, že tento způsob učení velmi namáhal učitele, přinášel jen skrovné úspěchy a zdlouhavé pokroky, a že bylo skoro nemožno zachovávat kázeň a pořádek. Proto de la Salle za tuto neplodnou metodu vyučování jednotlivce zařídil vyučování společné či třídní ve bratrských školách.

Netvrdíme, že de la Salle byl první, jenž tuto metodu školního učení vynalezl, neboť víme dobře, že již Komenský (zemřelý r. 1671.) ve své „Velké didaktice“ žádá, „by učitel vyučoval všechny žáky zároveň a najednou.“ Ale hlas Komenského zanikl ve zmatku oné doby, a jeho díla ležela zaprášená ve knihovnách, aniž působila platně ve praxi školského života. Že by de la Salle znal spisy Komenského a jimi povzbuzen býval, není nikterak podobno pravdě z nejednoho důvodu. Za to již Fourier a Demia pokusili se před de la Sallem zavést metodu společného vyučování ve školách dívčích. Ctihodný de la Salle vytríbil tuto metodu, užíval ji skoro ve všech předmětech, zavedl ji ve bratrských školách a tak jí zjednal platnosti i v ostatních francouzských školách. V Německu, kde neznali bratrských škol, zachoval se zastaralý návyk jednotlivého vyučování až do konce 18. věku ve školách městských i venkovských, a z katolických zemí byl vypuzen teprve Felbigerovou methodou „společného vyučování.“

Protože tedy zakladatel řádu bratří křesťanských škol zdokonalil metodu třídního vyučování, zavedl ji nejdříve na velké pole a učinil tak nesmírný krok k lepšímu, může slouti tato metoda rovným právem a slušností de la Sallovou, jako se zove metoda vzájemného vyučování Bell-Lancasterovou, protože Bell a Lancaster ji vytrébili a rozšířili.

Výhody této de la Sallovy učebné metody jsou zřejmy a byly skutečně uznány tím, že se jí užívá obecně ještě po 200 letech ve všech vzdělaných zemích. Tuto metodu prováděti nebylo tenkrát tak snadno, jak se zdá nám, kteří jsme jí zvyklí od mladosti. Ve třídách, kde žáci byli vesměs na témže stupni rozvoje, bylo málo nesnází při zavádění společného učení; ale ve školách bratrských byli žáci namnoze různého věku a nestejného vzdělání přípravného, jež zároveň vyučovati bylo naprosto nemožno. Proto de la Salle rozdělil školy dle počtu žákův a učitelů ve dvě třídy neb i více a v každé třídě zřídil tři oddělení: první pro žáky slabé, druhé pro pokročilejší, třetí pro lepší žáky. „Každé oddělení,“ pravi, „ať má své zvláštní místo ve škole tak, aby žáci jednoho oddělení nemísili se, nebo nezaměňovali mylně se žáky druhého oddělení, nýbrž aby se snadno rozeznávali svým místem. V každém oddělení buďte žáci posazeni dle svých prací! Všichni žáci téhož oddělení nechať se vyučují v téže době společně!“

„Učitel musí velmi pečovati o to, by všichni žáci byli pozorní, by ku př. při čtení všichni tiše četli, když vyvolaný čte nahlas. Proto přerušuje

chvillemi čtoucího žáka a káže jiným čísti několik slov, aby je překvapil a se přesvědčil, zda opravdu čtou zároveň.“ Podobná naučení dává de la Salle ve své „Správě“ ke krasopisu, pravopisu, počtům, katechismu atd.

Chtěje usnadniti společné vyučování, žádá de la Salle, aby na stěnách třídy vyvěšeny byly tabule abecední a se slabikami ku prvnímu vyučování čtení tak, aby je viděli všichni žáci. Na nástěnných tabulích buďte také krátké průpovědi o hlavních povinnostech žákův (o pilnosti, pozornosti a j.), aby pouhým ukázáním na příslušnou tabuli upamatoval se žák, jenž se zapomenul, na svou povinnost. Jako hlavní prostředek, jímž se zachovává pořádek a pozornost, doporučuje de la Salle učiteli: 1. aby zaměstnával stále všechny žáky, a 2. by žáci šetřili úplného mlčení. „Ale ať učitel pováží dobře,“ dí „Správa“, „že prospěje málo žádati od žákův, aby mlčeli, nemlčí-li sám; proto musí více vlastním příkladem než slovy učiti je mlčení, a svým mlčením zjedná ve škole lepší pořádek, než každým jiným způsobem.“

Jaký to prostý a účinný prostředek! Učitel má ovládati veliký počet svých žáků nikoli silou svého hlasu, nýbrž mlčením. Posvátné ticho má vanouti školou, učitel buď stále na svém místě a mluví jen, čeho je nejvíce potřebí a to jen tak hlasitě, by ti, k nimž mluví, rozuměli. Učitel má mluvit jen tenkrát, když vykládá, nebo když sám napravuje chybu, poněvadž dotčení žáci nemohli sami vykonati opravy. Kéž by všichni učitelé a katecheti následovali aspoň v této věci moudrého

zakladatele bratří křesťanských škol a šetřili více svého hlasu, než byli dosud zvyklí! Měli by z toho troji prospěch. Předně by více byly šetřeny jejich vlastní síla a zdraví, neboť hlasité mluvení a křik, jež často na padesáte kroků ve školách slýchati můžeme, je nesmírně namáhavý a umorující. Za druhé by si žáci snáze zvykli pozornosti a klidu, nežli když učitel lomozem svého hlasu přikrývá jejich soukromé hovory. Za třetí byli by žáci více nabádáni k samočinnosti, kdyby k nim učitelé méně mluvili. Ustavičné mluvení a cpaní otupuje žáky a oni stávají se lenivými duchem, protože se žádá od nich nejvíce jen vnímavosti. Ze všech těchto důvodů musíme uznati de la Sallovo pravidlo o mlčení za požadavek veliké moudrosti vychovatelské a odporoučíme je všem učícím, aby se jím řídili.

Aby mlčení bylo přerušováno jak možno nejméně, zavedl de la Salle ve bratrských školách určitá znamení, jimiž se nahrazují slova. Bratří užívají obyčejně k těmto znamením příručního nástroje, jenž slove „signál“. Stiskne-li se dřevo, napjaté na tomto signále, vznikne zvuk, který je slyšeti po celé třídě. Signál je hlavně k tomu, by na jediné jeho znamení zraky všech žákův utkvěly na učiteli, a byli upozorněni na to, co jim chce říci. Kolikrátkoli tedy chce učitel pozor dětí k sobě upoutati, nebo předsevzaté cvičení skončiti, dá jediné znamení signálem. „Správa“ poučuje zevrubně, kterých znamení za různých příležitostí se užívá. K modlitbě na př. dá učitel jediné znamení nástrojem a sepne ruce. Aby naznačil onomu, který čte, že má opravit chybu, dá signálem dvě znamení rychle

za sebou. Aby projevil, že vyvolaný žák má mluvit hlasněji, dá učitel nástrojem jedno znamení a drží jej potom špičkou vzhůru; má-li se tišeji mluvit, míří špička dolů. Žádá-li žák o dovolení vyjít z učebny, zdvihne sedě ruku. Chce-li mu učitel dáti žádané dovolení, obrátí signál ke dveřím; odpírá-li mu je, pohne signálem nebo rukou maličko dolů, a z toho žák poznává, že má zůstat. Je na bledni, že taková znamení zabraňují v četných třídách mnohá vyrušování. Před nedávnem četli jsme v jednom z nejpokročilejších orgánů moderní paedagogiky, v časopise „Freie paedagogische Blätter“ od Jessena z Vídně, článek, kde se odporoučí a odůvodňuje zavedení signálů do škol. Co tento článek líčí jako potřebnou novotu a zlepšení, to se koná ve školách de la Sallova řádu již po dva věky.

Protože třídy školních bratří bývaly často přečetny, a jednotliví, málo schopní žáci, nemohli pokračovati stejně se svým oddělením, nařídil de la Salle dále, by si učitel vyvolil z lepších žáků pomocníky či repertitory. Ti půl hodiny od otevření učebny až do příchodu učitelova a za jiných příležitostí opakovali s dětmi jim ustanovenými úlohu a výklady učitelovy, pomáhali jim učit se a vyslychali je. Ctíhodný zakladatel pravil zcela správně: „Tito žáci (pomocníci) budou se sami tím lépe učit, čím lépe vyučují své druhy.“ Jiné úřady ve škole, které se svěřují spolehlivým žákům, jsou: dohlížitel, jenž bdí nad pořádkem ve třídě před učením; sběratel úloh, jenž zaznamenává úlohy z trestu a před příchodem učitele je sbírá a zkoumá a některé jiné. Všecka

tato zařízení se zachovala, a bylo jich čteně následováno.

Vylíčená zařízení o příhodném vyučování celé třídy náleží více ku vnější methodě de la Sallova vyučování; proto pohlédneme zevrubněji ještě i na vnitřní metodu či vyučovací způsob, jež cti-hodný zakladatel zavedl ve svém řádě.

De la Salle vyučuje žáky nevycházel od abstraktních teorií a se stanoviska pouze formálního, nýbrž představoval si praktické účely. Ve školách bratří bývaly většinou děti nejnižší třídy lidu, které chtěly a mohly docházeti do školy jen málo let. Šlo tedy o to, aby ty děti naučily se v nejkratší době nejpotřebnějšímu. Proto musil učitel pracovati hlavně o to, by vštípl žákům potřebné vědomosti do paměti. Proto také předpisuje „Správa“ hojná cvičení paměti a častá opakování. Nicméně je de la Salle dalek toho, by se paměť vzdělávala na úkor rozumu; spíše žádá výslovně ponaučiti žáků, by rozuměli své úloze. Práví o tom: „Každé čtení budiž oddílem, jenž má dokonalý smysl. Učitel musí dříve dobře čísti a studovati ona místa, která mají býti čtena ve škole. Čtou-li žáci hbitě, vyloží se jim důvodně, proč jistá písmena se jmenují samohlásky, jiná souhlásky. Dále je poučíme o představkách za čtení, o tvaru a významu přízvučných známek a o znameních rozdělovacích, i o významu slov a vět. Vynasnažujme se také o to, by odvykli špatné výslovnosti nářečí. Mimo to musí se učitel často tázati, by se přesvědčil, zda umějí žáci to, co jim povídá, a rozumějí-li tomu.“

De la Salle nespokojuje se tedy nikterak čtením mechanickým, ale žádá čtení výrazného a rozumového. Při tom je velmi pozoruhodno, že de la Salle dává již praktickou radu: všímati si dialektu dětí a vymítati jeho chyby.

Při vyučování počtům žádá moudrý zakladatel: „Ať se učitel chvílemi přesvědčuje otázkami, zdali jsou žáci pozorní a chápají-li. Chybí-li který při počítání na tabuli, dej opraviti chybu lepšímu žáku. Sám opravuj jen tenkrát, když nikdo ze žáků nemůže. Přivodiž je důvody k tomu, by učiněnou chybu poznali, a dle toho se také otazuj! Žáci nechať rozumějí dokonale tomu, čemu je učí.

Učitel vyučuje podněcuj žákův a jejich rozum rozvíjej! Proto de la Salle nařizuje: „Bratří nechať si dají záležitosti na tom, aby se často tázali.“ Tím se vzbuzuje samočinnost žákův, a jsou nuceni užívati samostatně sil ducha svého tak, až tyto jsou schopny jisté plodnosti. „Učitel varuj se,“ dí de la Salle, „tuze žákům pomáhati, mají-li odpovídati k otázkám, nýbrž povzbuzuj jich, aby nemalomyslně, ale vyhledávali horlivě, co dle jeho rozumu sami naléztí mohou. Ať se žáci přesvědčí, že lépe podrží ony vědomosti, jichž se domohli vlastní vytrvalou námahou . . . Aby se dopracoval praktických výsledků v tom směru, nespokojí se učitel tím, že jim dává otázky nebo úlohy, by k nim odpovídali a je luštili, nýbrž ukládá jim, aby sami vyhledávali ještě jiných dle svých schopností . . . Učitel ukládej žákům domácí práce, jako na př. opravené diktáty napsati na čisto. Ať přinášejí žáci s těmito úlohami i jiné návrhy, které vykonali

sami dle toho, jak jim naznačil učitel hledě k jejich schopnostem. Tyto práce buďte pečlivě opravovány!“

Učiteli však jest velmi varovati se, by jeho vyučování nebylo tuze učené; ať staví se spíše na stanovisko chovanců. „Naše vyučování musí býti vždy dle chápavosti žáků, jinak prospěje málo. Musíme tedy snažiti se o to a pomýšleti na to, bychom otázky a odpovědi pořádali zcela srozumitelně, rozvíjeli je jasně a užívali významů snadno pochopitelných.“

Nikdo nepopře výbornosti těchto zásad, ale mnozí podiví se zajisté tomu, že de la Salle stanovil již před 200 lety vyučovací pravidla, která se vůbec pokládají za vymoženost novějšího vychovatelství.

Jest na bíledni, že ctihodný zakladatel pokládal náboženská cvičení chovanců za nejdůležitější úlohu školy; neb upíratí náboženství první místo ve škole mohou jen ti, kdož jsou v rozporu s křesťanským názorem o světě. Proto de la Salle žádá, by všichni žáci vyučovali se denně půl hodiny v náboženství. Methoda tohoto vyučování buď katechetická! „Učitel vyučuje katechismu nemluv k dětem tak, jako kazatel, nýbrž otazuj se, bys jim to, čemu je chceš naučiti, učinil pochopitelným!“ V „Rukověti pro visitatory“ nařizuje se těmto, by pozorovali, zda učitel při vyučování náboženském vede si methodicky. „K tomu cíli označte jim oddíly katechismu a kaďte jim, by se o nich žáků tázali; mějte pozor, zda se dobře otazují a zda odpovědi jsou přesny, jasny, určity a úplny; odpovídají-li žáci sami ze sebe, sklání-li

se učitel k chápavosti dětí, pouští-li se do potřebných jednotlivostí, by srozuměly dokonale plnému znění diecésního katechismu a umí-li je naváděti k pozornosti. Mají-li ještě po této zkoušce pochybnosti o tom, zdali žáci porozuměli, nechať se táží sami.“

Zmínky zasluhuje ještě to, že de la Salle chce, by náboženské učení počínalo se vždy nábožným zpěvem. Je to výborná pomoc, aby mysl žáků byla náležitě připravena. Mimo to poznáváme z toho, že školy bratří bedlivě si hledí zpěvu.

K vyučování krasopisu podává de la Salle ve „Správě“ zevrubný praktický návod. Připomínáme jen jedno zařízení, jež bývá pokládáno často za vynález nové doby. „Jest užitečno, bychom začátečníkům ve psaní dali do ruky tyčinku té míry, jako bývá držátko. Na této tyčince uděláme tři zářezy, bychom naznačili místa, kam kladou ony tři prsty, jimiž se drží péro.“ Takovou tyčinkou nebo neořezaným pérem musí začátečníci ve škole i doma pilně se cvičiti, by zvykli péro držeti volně a tělo náležitě.

Aby ani při cvičeních krasopisných nezůstávaly hlava a srdce žáků prázdná, žádá ctihodný de la Salle, aby za vzory braly se věty z Písma svatého, mravoučné průpovědi a pod.

De la Salle a jeho řád dobyli si prevelikých zásluh tím, že rozšířili umění písma a uvedli je v obecnou známost. Učitelé písma, jejichž výsady jsme poznali dříve, činili ono vyučování nejen drahým, ale i nesnadným, ozdobující písmena

blouznivými okrasami, závitky a podobně, a provozující psaní jakožto malířství písma. De la Salle písmo zjednodušil, zavedl psaní ve všech školách svého řádu a tak způsobil, že od té doby i ve všech jiných školách učilo se psátí tak horlivě jako čísti.

Ke pravopisu řadí „Správa“ nejen vlastní pravopis, nýbrž i mluvnici, skládání písemností a obchodní korespondenci. Kterak si de la Salle při tomto vyučování počínal, lze naznačiti větou: Málo pravidel, ale mnoho cviku!

I v tomto předmětu měli se žáci dovésti až k samostatnosti. „Když po nějaký čas napodobovali různé vzory, které jim byly vyloženy, bude jim učitel ukládati, by sami sdělávali a napsovali přípovědi, kvitance, účty, dodavací ohlášky, potvrzení, rozvrhy a pod. . . . Rovněž jim ukládej, by napsovali, co si pamatovali z propracovaného úkolu. Jsou-li tu žáci tuze slabí na takové úkoly, napíší bez knihy onu úlohu, které se v minulém týdnu naučili z paměti.“ Z tohoto posledního předpisu je vidno, že de la Salle usiloval již o to, čemu říkáme **koncentrace vyučování**.

Učebná osnova de la Sallova pro školy obecné obsahovala kromě vyučování náboženského: čtení tisku a rukopisů, krasopis, nauku o slušnosti, pravopis, základy mluvnice, počty, známost soustavy měr, peněz a váh, kreslení, zpěv, spisy jednací. Pomníme-li, že za časů ctihodného zakladatele vstupovali žáci později do školy a opouštěli ji dříve, nežli dnes, přiznáme, že to nebyla malá úloha, by

ona osnova byla probrána s takovými žáky za několik málo let. Směr této osnovy je formální a materiální. Jednak má býti rozum žáků rozvinut potud, aby byli schopni sami dále se vzdělávati, jednak mají si osvojiti všecky vědomosti a zběhlosti, kterých potřebují ve svém povolání jako křesťané a dělníci (řemeslníci).

Přírodověda schází v horní osnově, protože bylo docela nemožno zvláště se s ní obírat za tehdejšího stavu školství, a protože přírodní věda vůbec neměla tenkrát takového významu, jako dnes. Podivnější může se zdáti, že ani zeměpis není uveden jako zvláštní věda. Viděli jsme však, promlouvajíce o vzdělávacích ústavech v St. Yoně, že ctihodný de la Salle cenil nemálo tento učebný předmět a zaváděl jej všude, kde žáci chodili dále do školy. V pozdějších vydáních „Správy“ je pojat nejen zeměpis, ale i dějepis jako zvláštní předmět. Mimo to víme, že de la Salle nařídil, aby za příznivých okolností byla zaváděna třetí čítanka, „o níž srozumějí se pro každé místo ředitelé s bratrem superiorem.“

Bratři křesťanských škol nejsou ostatně nepřístupnými pokrokům vychovatelství a zejména didaktiky. Ačkoliv trvají na pravidlech svého řádu, na duchu a vychovatelských zásadách svého ctnostného zakladatele, jsou přece ochotni přijímati osvědčené nápravy učebné metody. Kdo srovnává poslední vydání „Správy“ s prvním, přesvědčí se, že bratři dále vzdělávali rozvíjející se a mohutnější metodu, jejíž základy byl již ctihodný de la Salle objevil, a pořídili ve svých školách četné nápravy.

Kterých zásad v té věci řád šetří, poznáváme nejlépe a nejbezpečněji z oběžníku, jež napsal bratrům generální superior, bratr Irlide, 15. června r. 1878. Čteme tam kromě jiného: „Buďte ubezpečeni, že potřebujeme nepopíratelných úspěchův, abychom přivedili svým ústavům četný zástup žákův a upoutali je k nim. Prostřednost měla by v zápětí menší návštěvu, a nedostatek žactva v našich školách přivedil by nejdříve mdlobu a nevážnost a pak neodvratně brzkou zkázu. Zájem náboženství tedy žádá, neopomíjeti ničeho, bychom zachovali, ano rozmnožili výhody a dobrou pověst našich tříd, t. j. abychom získali nebo zachovali jak důvěru rodin, tak účastenství a ochranu různých úřadů školních. K tomu je třeba, jak snadno pochopujete, abyste všichni, moji nejmilejší bratři, zvláště vy mladší, snažili se horlivě o všechny ctnosti a vědomosti, jež činí učitele dobrým. Naše vyučování musí býti více než kdy jindy na všech stupních methodické, důkladné a příhodné různým potřebám oněch vrstev národa, jimž je určeno. Nopopíratelné služby, které prokazujete společnosti, a stkvělé úspěchy vašich žáků jsou vaší jedinou vhodnou odpovědí na utržení špinavého tisku. Přesné a správné šetření jak našich svatých pravidel, tak i zákonů, dekretův a nařízení, jež pořádají obecné školství, jest nejjistější prostředek, jímž odmítnete každou spravedlivou a odůvodněnou žalobu, a nejlepší obrana proti takovým útokům, jež vznikají z nespravedlivých predsudků proti náboženství, které rozšiřovati jest naše povinnost a naše výslovné poslání. Veřejné moci mají nepopíratelné právo dá-

vati zákony, kterak jest organisovati vědecké i literární vyučování, podříditi je dobré správě, zvelebovati jeho pokroky, stanoviti jeho úspěchy atd. Řehole, které náležíme, je daleka toho, by se vymykala povinnostem a závazkům jiných učitelův; ano ona ukládá nám přísně, bychom ostatním učitelům byli příkladem největší poslušnosti a správnosti ve všem, co neodporuje zákonům Božím anebo církevním nebo pravidlům a duchu našeho řádu.“

XXI.

Některá svědectví o úspěšném působení bratři křesťanských škol.

Pozor školského světa obrátil se teprve v nové době k velkolepému zřízení ctihodného de la Salle.

L. 1856. uveřejnil dr. M. Strack ve školském listě pro brandenburskou provincii zevrubnou, ve vlastním pozorování záležející zprávu o francouzském školství, kde vypovídá o výkonech bratři křesťanských škol takto: „Správné a významné čtení, jistota v pravopise, důkladná a jistá znalost nejdůležitějších pravidel mluvnických, rukopis takorůzka vzorný, veliká hbitost a ozdobnost v kreslení od ruky, dokonalá hbitost a užívání kružidla, rýsovacího péra a pravítka, dostatečná znalost o zeměpisných poměrech vlasti, jisté počítání s čísly prostými i se zlomky, ovšem i s čísly desetinnými, a aspoň dokonalá znalost všech modliteb, průpovědí a liturgických formulí, jež náležejí ke katolickým cvičením náboženským — to asi jsem shledal u školních bratří (v Paříži) a přesvědčil jsem se o

tom osobně předsevzatými zkouškami a přinesl jsem si tobo ukázky. jež vštěpují úctu k oněm ústavům každému, kdo není předpojat. Rozvažujme, z jakých poměrů a z jakého okolí přicházejí žáci do těchto ústavů, kde se vyučuje zcela darmo — proto jsou odkázány na nejchudší vrstvy lidu — jaké překážky a obtíže bývají doma při opakování a vštěpování učiva, při zachování toho, co bylo získáno ve škole na mravech; tu zde označené úspěchy působí tím potěšitelněji a s překvapením tím větším na pozorovatele, a on má spravedlivou příčinu, by se otázel, jak a čím bylo toho dostiženo Skutečně, práce a úspěchy řádu bratří křesťanských škol srovnávají se docela s jeho velikostí a odříkáním. To aby připuštěno a veřejně vysloveno bylo, žádá již pouhý smysl pro spravedlnost, abych nemluvil o poctivosti a bratrské lásce, jež nám prikazuje evangelium. Co jsme pověděli o obecné škole francouzské vůbec pochvalného, platí zejména o školách tohoto řádu: jim především a nepřímou horlivostí, k níž pobádají, má děkovati Francie za krásné prospěchy, o nichž jsme mluvili. A jak by jich také nemělo býti při díle, které má náboženský základ, a když veškerá činnost jeho pomocníků je zakořeněna v oddanosti a v zapírání sebe? Není-li přirozeno, že mužové, kterým je škola ne prostředkem, ale vždy jen cílem života; kteří se připravovali jen pro tento stav, pro něj však dokonale; jimž nemůže nikdy ublížiti ani nespokojenost s odměnou vnější, ani všeliké domácí starosti, ani ctižádost, ani ješitnost, ani jiné útrapy, jimiž trpí srdce nejednoho učitele; kteří neodvažují

se žádných pokusův a novot v kázni a methodě, trvající skromně na tom, co se osvědčilo a potvrdilo, a kteří konečně mají stále na mysli, kterak by rozšiřovali království Boží: není-li přirozeno, tážeme se, že tací mužové, jsouce svorní, dodělávají se úspěchů, jichž světští druhové jejich v povolání mohou dopracovati se jen zřídka a jen za okolností zvláštních?“

Slavný akademik, biskup Felix Dupanloup, vydává bratřím křesťanských škol na mnohých místech svého díla „O výchově“ nejlepší svědectví. Uvedeme tu jen ono místo, jež se týče obecného vyučování školních bratří. „Pozoroval jsem často a z blízka děti, jež byly vychovávány ve křesťanských školách, a vyznávám, že jsem býval často velmi dojat, vida ony děti a moudrý a podivuhodný rozvoj jejich ducha. Neostýchám se říci: jejich rozumová výchova, ač měla určité meze, měla přece povahu dokonalosti a úplnosti; jejich vyučování bylo tak živoucí a důkladné, že nebylo viděti jeho mezí ani ve stanoveném obzoru. Mladým duchům přibývalo stále vzletu, a po pobytu, jenž trval několik hodin, opouštěli jsme je, aniž jsme došli hranic jejich vzdělanosti. Nelitoval jsem jich zajisté, že nebyly vyučovány v oněch frivolních uměních, která jen ukracují dlouhé chvíle boháčům a rozmazlují jejich život; nelitoval jsem jich, že nevěděly o věcech, kde shledáváme prostřednost tak snadno a marnivost tak žalostně. Ale když jsem viděl, jak horlivě upíraly zraky a tékavou mysl svého věku na zbožné a poučné knihy; když jsem slyšel, jak rozumně vyřikávaly z paměti nauky

biblických dějin, zeměpisu, pravopisu a mluvnického rozboru; když jsem zřel, jak jistě napisovaly předpisy evangelia a nauky ctnosti, jak jistou rukou pracovaly počátky kreslení dle pravítka, když jsem je slyšel čísti vkusně, s methodou zpívati a s prostotou pomilování hodnou a skromnou jistotou ke všem otázkám odpovídati, pravil jsem v duchu: Buďte požehnány, děti! Vy i vaši učitelé buďte požehnáni! Vy i náboženství, jež vás vychovalo, buďte požehnány! A pamatuji se, že kdysi v takovém okamžení jeden z prvních úředníků hlavního města, jenž byl také při těchto prostých divech, pravil mi pln podivu: „Tyto děti jsou vyučovány více a lépe, než veliký počet studujících, kteří opouštějí po deseti létech naše učiliště!“ — A opravdu! Teď, kdy je zřejmě nemožno obviňovati náboženské vychovatele lidu, jako by mu odpírali vyučování, vyčítají obráceně: křičí se proti mnohonásobným vědomostem, jež se vpravují mládeži ve „křesťanských školách.“ Toť podivné obviňování, tím podivnější, že jindy mluvilo se o tom velmi různě. Kdo by se nepamatoval ještě dnes, s jakým pohrdáním se mluvilo druhdy o „frères ignorantins“?*) No, a ti „bratři nevědomci“ měli tolik hrdinské mysli, že odolali oněm nespravedlivým a krutým posměchům, které jich nezdržely, aby, jak bývalo u nich v obyčeji, nepřizpůsobili se spravedlivým požadavkům společnosti, kterou měli vychovati. Rozšířili obor vyučování, jak toho časem bylo potřeba, ale vystříhali se zároveň vši přílišnosti. Ostatně

*) Viz kapitolu XIX. (Překl.)

nezapomeňme! Zasluluje-li dnes jejich vyučování výtky, že je tuze rozsáhlé, nesmíme ji činiti jim, nýbrž světskému zákonu o základním vyučování. Ale opakují: Nestarejme se! Jejich moudrost a zkušenost zneutralisovaly účinky nebezpečných počátků, jež stanovilo nerozvážlivé zákonodárství.

Chvála školních bratří zaznívá k nám také z Ameriky. John Maguire píše v „The Irish in America“ (6. října 1871): „Bratři vyučují dle jedné z nejlepších method na světě. Pokroky jejich chovanců v nejvyšších odvětvích duševního vzdělání jsou předmětem podivu protestantských denníků.“

Opětované „Světové výstavy“ v Paříži daly hojně příležitosti, by posudky o výkonech školních bratří byly srovnávány. Za důkladného znalce školství uznaný, pohříchu záhy zemřelý seminární ředitel J. Haug, jenž navštívil r. 1867. pařížskou výstavu, dává školním bratřím ve své zprávě o francouzské výstavě školské toto svědectví: „Veřejné a svobodné školy mohou býti sokyněmi — nehledíc ovšem k náboženské výchově — jen v obecném vyučování. To také ukazuje francouzská výstava školská. Tohoto konkursu účastnily se školy, spravované kongregacemi, nejen četnější než jiné, ale poslaly i práce, jež náležejí k nejvýtečnějším v celé výstavě, jako jsou na př. kresby a modelly z městských škol a ústavů, kde vyučují školní bratři (Paříž, Sedan, Remeš, Mezières, Bayeux, Nantes, Rouen, Verdun a j.). Psací methoda školního bratra Leoberta v Bordeaux náleží rovněž k nejlepším, písma z jeho školy k nejkrásnějším vedle písem

z vyšší pařížské městské školy Turgotovy.“ (Srovn. Magazin für Pädagogik 1868, seš. 1. str. 73.)

Ještě následuje zevrubný posudek, vyňatý z časopisu „Magazin für Pädagogik“ 1878, čís. 50., kde professor katolického semináře učitelského ve Gmündu, F. Schneider, vypisuje úspěchy bratří v jednotlivých předmětech ve článku „Die Schulen auf der Pariser Weltausstellung.“ Zejména vytýká: pozoruhodnou eleganci a nejpečlivější čistotu grafických prací vůbec, zvláště pak překrásná písma; bedlivý zřetel ku praktickému životu v počtech, měřictví, účetnictví, stavitelství a inženýrství; překvapující výsledky v kreslení map a v kreslení od ruky; sádrové a hliněné modelly z oboru stavitelského, dřevěné modelly schodů, krovů, práce ze železa, z oceli a j. Korunou pak prací „écoles chrétiennes“ (škol křesťanských) nazývá kresby od ruky. Tolik jen budiž poznamenáno z podrobné zprávy prof. Schneidera, jenž navštěvoval po několik týdnů zmíněnou výstavu v Paříži, a slyšme opět spisovatele, který tuto stať zakončuje takto:*)

Více nežli vědění a umění cení bratří vzdělání vůle a zušlechtění srdce. Kterých úspěchů se tady dopracovali, toho neukáže žádná výstava, to ví jen Bůh a křesťanský lid, jenž svěřuje se vši důvěrou své děti školám bratří.

*) Tato odstávka jest jen stručný výtah Schneiderova posudku, jež spisovatel uvádí doslovně. (Pozn. překl.)

XXII.

Konečná úvaha.

Jen s city nejvroucnější úcty a nerozdílného podivu ohlédáme se na život a práce ctihodného de la Salle. Viděl bídu a zhoubu, jež způsobily v lidu nevědomost a bezbožnost, a jeho ušlechtilé srdce bylo rozníceno křesťanským, zbožným soucitem. „Líto jest mi lidu.“ říkával, a pojal rekovný úmysl, že všecek svůj život a své snahy zasvětil výchově dětí lidu. Zřekl se své důstojnosti, rozdal jmění, odloučil se od své rodiny, opustil otcovský dům a stal se chudým učitelem chudých. A poněvadž nedostatek dobrých učitelů byl původem duševní a mravně-náboženské bídy lidu, smyslnil veliký záměr, že založí tovaryšstvo učitelův a vychovatelů, jež by se samo udržovalo a obnovovalo a tak ustavičně trvalo, jímž by lid až do nejpozdějších věků byl vytržen ze tmy nevědomosti a z bahna nemravu.

Tento záměr vykonal za nejrozmanitějších překážek; zápase s hladem a nouzí, s předsudky té doby a sobeckými požadavky zastaralého monopolu, zneužíván jsa od přátel, pomlouván od nepřátel, pronásledován a odsuzován od vrchnosti duchovní i světské, trýzněn jsa nemocemi, vysilován nadlidskými námahami a obětmi — tento veliký muž utvořil a spořádal silou hrdinské lásky a nikdy neklesající důvěry v Boha řád, jenž samojediný ve světě trvá a vyniká vysoko nade všechny podobné ústavy, zmáhající se plodností, osvědčenou trvalostí a velkolepými úspěchy. Jest nám při-

svědčiti zúplna akademiku a sociálnímu politiku Ambr. de Bonaldovi, jenž ve svém spise „Theorie der socialen Ordnung“ učinil tento výrok: „Řád bratří křesťanských škol je mistrné dílo moudrosti a znalosti lidí.

Z příkladu velikého vychovatele de la Salle poznáváme znova, že nikoli hojnost vědění a rozumu, nýbrž především šlechetné srdce a mocná, nadpřirozená láska, jež se rodí z víry a plodí hrdiny odříkání, tvoří velké vychovatele. Dojímá nás, čteme-li, jak A. H. Francke žebрал na sirotky a založil pro ně vychovatelnu, a jak Pestalozzi ujímal se otcovsky zanedbaných dětí; ale zde je více než Franke a Pestalozzi! Ctíhodný de la Salle vynikl nad jmenované velké a právem slavné vychovatele nejen šlechetností a obětovností, nýbrž i vlohami organisatorskými Pestalozzi zřel sám, kterak se rozpadaly všechny ústavy, které založil; Franckův sirotčinec trvá dosud, ale duch zakladatelův nevane v něm již dávno; de la Salleův řád však nejen se zachoval, nýbrž i rozšiřoval se dál a dále, a duch zakladatelovy oddanosti žije a působí dále v tisících školních bratřích, kteří vyučují a křesťansky vychovávají mládež v různých krajinách světa. Tato jednota mužů, kteří si odpírají vše z čisté lásky k Bohu a k mládeži a slibují svatými a slavnými sliby, že budou žítí život plný námahy a práce, že se oddají docela a nerozdílně na vyučování a výchovu a že budou obcovati jen s Bohem a se svými žáky, — není-li taková jednota něco velkolepého? Nesmí-li katolická církev býti hrdou, že zplodila tak velikého a plodného vychovatele,

jenž jest zakladatelem a praotcem tohoto požehnaného řádu bratří křesťanských škol?

Kdo by spočítal miliony dětí lidu, zejména lidu chudého, které přijímaly od věrných žáků cti-hodného de la Salle po dvě století neocenitelné dobrodiní křesťanského vyučování a křesťanské výchovy a tak založily své časné blaho a došly věčné spásy? Kdo by zvážil požehnání, jehož tím účastny byly rodiny, obce a společnost? Nezasluhuje-li tedy ctihodný zakladatel, aby počten byl s největšími dobrodinci lidstva?

Ctihodný de la Salle utvořil a organisoval obecné vyučování školské tenkrát, kdy stát ještě nijak o ně se nestaral, ano spíše mu překážel. A když později stát nabyl lepšího poznání a počal se také ujímati obecné vzdělanosti, tu nebylo mu činiti nic jiného, leč díla církve ochraňovati a napodobovati, jako za časů Karla Velikého. A přece se tvrdívá, že věta, kterou se jmenuje církev matkou obecné školy, je pouhou frází!

Lammenais, dokud jeho veliký duch ještě nebyl pobloudil, pronesl tento výrok: „Kdybych nebyl knězem, chtěl bych býti bratrem křesťanských škol.“ Podobně vyslovil se Vianney, svatý farář z Arsa. Povolání školního bratra je skutečně jak důležitě, tak nesnadno. Školní bratr je apoštolem mládeže, připravuje půdu knězi a pracuje s ním. Neodlučuje osvěcování ducha od šlechtění srdce, neodděluje vzdělání pro vezdejší stav od přípravy k cíli nadpřirozenému, nýbrž vzdělává opravdu harmonicky, vzdělávaje své chovance zároveň na

zbožné křesťany, hodné občany a pilné a spokojené dělníky a tak zavazuje si k díkům církev, stát i společnost. Pomáhá dle sil svých luštití sociální otázku, jež může býti zdárně rozluštěna jen výchovou vpravdě křesťanskou. A přece jsou bratři křesťanských škol ve mnohých zemích nenáviděni a pronásledováni onou nepochopitelnou bytostí, která slove „veřejné mínění.“ Příčinou tohoto slepého záští jest odchylka moderních vzdělavcův od křesťanského názoru o světě, fanatismus nevěry. Nechtějí bratři, protože jejich vyučování a jejich výchova jsou venkoncem náboženské, ale zaslepenost času nechce poznati a uznati nutnost, aby vzdělávání mělo povahu náboženskou. Potrvá-li tato neblahá zaslepenost a dobude-li ještě většího působení na výtvarnost školství, spěla by civilisovaná Evropa smutné budoucnosti v ústřety. Vzdělávati bez náboženství není právě vzdělávání lidstva, protože nejvyšší vlohy a pudy zůstávají se zdivočilosti, a takové „vzdělávání“ není ani jednotlivcům ani společnosti s požehnáním, nýbrž se zkázou. Člověk, jenž zaplatil srdcem statek svého kusého vědění, zůstává stále nespokojeným tvorem a nebezpečným živlem společenského řádu. Velezkušený státník, protestant Quizot, vydal na sklonku svého života důležité svědectví o potřebě náboženského vzdělávání a o požehnaném působení školních bratří, napsav v „Denkwürdigkeiten“ k dějinám své doby o školské otázce tato slova:

„Aby vyučování bylo opravdu dobré a společnosti užitečno, musí býti od základu náboženské. A nerozumím jen, aby náboženství mělo v něm

určité místo a by šetřeno bylo ve škole náboženských cvičení. Za takových malicherných a mechanických podmínek nebyl dosud žádný národ nábožensky vychován; výchova lidu musí se udílet i a přijímat i v náboženském o v z d u š í, které je veskrze proniknuto náboženskými dojmy a zvyky. Náboženství není studium nebo cvičení, kterému se stanoví určitý způsob, určitá hodina; náboženství je víra, zákon, jenž musí býti pocítován vždy a všady; ve školách elementárních musí náboženské působení trvati ustavičně (habituálně). Vidí-li kněz, že je podezříván, aneb odlučuje-li se od učitele, pokládá-li se učitel za neodvislého soka knězova a ne za jeho věrného druha, t a t a m j e m r a v n í c e n a š k o l y, a o n a s e s t á v á s k o r o n e b e z p e č n o u.

„Mocnost bývá časem na omylu, když, podnikajíc důležité dílo, chce je dokonati sama a nedůvěřuje svobodě jakožto sokyni, ano dokonce jako nepřítelkyni. Já jsem byl vždy dalek takové nedůvěry, ba byl jsem přesvědčen, že pomoc svobodné horlivosti, zejména horlivosti náboženské, je nezbytná, by vyučování bylo prospěšně rozšiřováno a dobře řízeno. Ve světě laiků vyskytují se šlechetné námahy, pokusy mravní horlivosti, které zajišťují brzký a mohutný pokrok velikým dílům veřejným; ale duch křesťanské víry a křesťanské lásky sám vnáší v podobné práce ono dokonalé sebe vzdání, onen radostný zvyk oběti, onu vytrvalost a skromnost, které zaručují úspěch a čistý jej zachovávají. Tak měl jsem za své činnosti ministerské velkou péči o to, bych obhajoval náboženských

společností, zasvěcených vyučování, proti před-
sudkům a zlomyslnosti, jichž předmětem bývaly tak
často. A chránil jsem nejen jejich svobody, ale i
pomáhal jsem jim v jejich potřebách, protože jsem
je vždy měl za nejctihodnější konkurenty
a nejspolehlivější společníky, jež civilní
moc nalezla ve svých námahách o výchovu lidu.“

XXIII.

Přidavek.*) — Rakouská provincie školních bratří.

Tyto řádky, jimiž se kniha končí, buďte vě-
novány školním bratřím, kteří pracují v naší říši.
K rakouské provincii řádu bratří křesťanských
škol patří jen málo ústavův a ani ty nejsou všechny
na půdě naší říše. Stav její poznáme z dalšího.

L. 1858. byla založena ve Vídni osada
bratří křesťanských škol, když vláda povolala šest
bratří do c. k. sirotčince. V ústavě jest 35 bratří
se 365 chovanci. Ředitelem jeho je bratr Eucherus;
vyučuje se dle učebné osnovy, kterou stanovil
zákon pro školy obecné a měštanské.

Soukromá škola obecná a měštanská ve
Fünfhause (Víděň), založená od zemřelých bratří
Langů r. 1869., obdařená nyní právem veřejnosti,
měla na počátku 17 žáků; nyní je v ní na 785
chovanců, jež vyučuje 18 bratří; ředitelem je bratr
Servantius.

*) Přidavek v originále pojednává hlavně o školních
bratřích v Německu; proto byl vynechán jako méně důležitý
a nahrazen tímto. (Překl.)

Norbertusheim (Víděň III., nedávné založení katolické jednoty „Waisenhilfsverein“ ve Vídni) byl odevzdán bratřím r. 1891. Ústav tento byl zřízen proto, by učeníkům a studujícím ve zvláštních odděleních skýtal zaopatření a uchoval jich od četných nebezpečností velikého města. Učňové jsou přidržováni ke práci ve svém pracovním domě, kam se ubírají obcovavše dříve mši svaté a posnídavše. K obědu a večeři scházejí se zase a po příhodném oddechu a večerní pobožností ulehají. Studující docházejí do různých ústavů vyučovacích, mají společná (obyčejná) cvičení, oddechy a vycházky; soukromá studia konají za dohledu a kontroly bratří. Jest v něm 6 bratří, 35 studentův a 15 učeníků. Řídí jej bratr Aderitus.

Norbertinum u Pressbaumu (6 hodin od Vídne při západní dráze) bylo založeno o něco dříve týmže katolickým spolkem, aby v něm sirotci docházeli zaopatření. Bratřím bylo svěřeno l. 1880. Zprvu byl ústav ve venkovském domě; po několika přestávkách byla stavba majestátní budovy s krásnou domácí kaplí skončena léta 1891., a posvětil ji kardinál-arcibiskup Gruscha. Vedle siroteků jsou také chovanci za plat, a je tam nyní 325 hochů s 23 bratřimi. Ředitelem ústavu je bratr Otto, jemuž pomáhá ve správě bratr Anselm.

Rozšířením kongregace nastala starost o více vhodného dorostu, by takto dosavadní ústavy byly udržovány, a možno-li, také nové zřizovány. Proto koupil řád ve Strebersdorfu (2 hod. od Vídne při severozáp. dráze) zámek s parkem, jenž náležel klosterneuburským Augustinianům. Cena byla po-

měrně levná, ale bylo potřebí stavěti znova; stavba byla počata již druhého roku a stála i s prostranným kostelem 150.000 zl. Potom byl přestavěn starý zámek a rozšířen hudebním sálem a vhodnou tělocvičnou. K tomu přibyla l. 1891. ještě stavba nového oddílu, a tak tvoří celek budovu značně velikou, kterou zdobí jméno Marienheim. Tu sídlí br. Cosmus,*) visitator rakouské provincie řádové, tu je noviciát s ředitelem br. Františkem a 35 novici, a scholastikát, jehož 120 členů řídí bratr Antigonus. Mezi scholastiky, t. j. kandidáty úřadu učitelského, kteří se chystají ke zkoušce dle programu c. k. vlády pro ústavy učitelské, je 10 chovanců z Čech a Moravy.

Vedle noviciátu byla r. 1890. zřízena soukromá škola obecná pro Strebersdorf, k níž potomního roku bylo přistavěno nové křídlo pro první třídy ústavu (Pensionat); bylo tudíž potřebí, aby budova byla opět rozšířena, což způsobilo 84.000 zl. stavebních útrat. Ústav má právo veřejnosti. Dosavadních 15 bratří mají 160 chovanců, kteří bydlí v ústavě, a 80 hochů, kteří chodí do školy a bydlí mimo ústav. Ústav spravuje bratr Ireneus.

Soukromý ústav ku vzdělání učitelů v Tisise, kdež je 15 bratří se 120 seminaristy a 80 žáky na cvičné škole, založilo l. 1888. komité katolických mužů ve Vorarlberku, mezi nimiž vynikl farář dr. Häusler z Tisisu zvláštní činností a obětovností. Počalo se prvním ročníkem, k němuž

*) Oprava. V předmluvě na straně 6. ř. 9. čti Frater Cosmus místo Frant. Cosmus.

každého roku přibývalo po novém ročníku až roku 1892. prvních 12 chovanců složilo státní učitelskou zkoušku s dobrým prospěchem. Dá-li Pán Bůh, bude ústav školkou učitelů četných, opravdu katolických. Řídí jej bratr Petronius.

Karlsburg je ústav belgický blíže francouzských hranic a náleží také k rakouské provincii řádu.

Léta 1885. byli bratři povoláni do Srředce, hlavního města bulharského, aby převzali missijní školu, již podporuje Francie a Rakousko. Touto dobou je tam 9 bratří s ředitelem br. Firminem (Rakušané, Němci a Francouzové), a v jejich školách je 195 chovanců, mezi nimi také něco židů, mohamedánů, schismaticův a protestantů.

První kníže bulharský, Alexandr, velice si vážil a chránil nového ústavu missijního, a také Ferdinand, nový kníže bulharský, věnoval mu svoji přízeň.

Kromě toho mají bratři své ústavy v Ruščuku, v Gorici, v Csorně a v jiných místech; v Budapešti spravují katolický sirotčinec. Rakouská provincie školních bratří čítá celkem 15 ústavů.

Nejmladším proutkem na větvi rakouské provincie řádu bratří je „Spolek přátel katolických českých škol bratrských“ v Praze. Založili jej léta 1894.: František Pohunek, redaktor „Vychovatele“ a František Žák, redaktor „Obrany“, kaplan na Král. Vinohradech, jenž vlastníma očima poznal blahodárné ústavy bratří.

Spolek pracuje o tom, aby v Čechách, a to buď v Praze nebo v jejím okolí, byl co nejdříve zřízen ústav, v němž by čeští školní bratři vyučovali

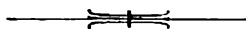
české hochy mateřským jazykem. Členů je: 16 řádných, 24 činných, 82 přispívajících a 405 podporujících. Již se jednalo o koupi villy, ale sešlo s toho pro její drahotu. Jen míti peníze!

Kdo by chtěl zmíněnému spolku přispěti, aby dříve došel cíle, ten věz, že *a)* řádný člen platí 100 zl., *b)* činný člen 50 zl. (buď najednou nebo v pěti letech), *c)* přispívající člen 5 zl. ročně, *d)* podporující člen 1 zl. 20 kr. Protektorem spolku jest J. Em. nejdůst. pán Frant. de Paula, kardinál ze Schönbornů, kníže-arcibiskup pražský; starostou dr. Frant. Kryštůfek, jednatelem jmenovaný již kaplan u svatého Štěpána v Praze, Frant. Pohunek (čís. 568.—II.), který přijímá spolkové příspěvky a dary.

Kdo spolek jakkoli podporuje, stává se pomocníkem těch, „kteří spravedlnosti vyučují mnohé“ a má účastenství na odpustcích, modlitbách kandidátův a veškeré kongregace bratří; může se také těšiti, že, jako s nimi pracuje zde, tak i bude míti společenství s nimi tam, až „stkvíti se budou jako hvězdy na věčné věky.“ Bude-li snad pomocník menší hvězdou, nevadí; malá hvězda stkvěje se také na nebi.

Kéž by ten starý, dobrý Pán Bůh, který nasýtil pěti chleby tisíce lidí, rozhojnil svým požehnáním i jmění spolku tak, aby i našim chudým a maličkým dostalo se již brzy požehnaného dílu z nevyváženého dědictví blahoslaveného Jana Křtitele de la Salle, aby jim byl zárukou blaha vezdejšího i věčného!

Blahoslavený Jene, oroduj za nás!

OBSAH:

Strana

- I. Úvod. Katolicismus církve je původem obecné školy. Snahy církve, by obecné vyučování bylo rozšířeno, zejména ve Francii. Působení synod ve prospěch obecné školy. Synoda v Evreux. Nouze o dobré učitele. Ženské řády školní. Sv. Josef Kalasancký. Caesar z Busa. Demia. Jeho „Domluvy“. Bourdoise. Jednota o vyprošení dobrých učitelů 7
- II. De la Sallovo narození a dětství. Povolání a studia. Kanovníctví. V semináři u sv. Sulpicia. Výhody seminárního vzdělání. Smrt jeho rodičů. Návrát do Remeše. Jeho umrtvený život. Svěcení na kněze 27
- III. Povlovná příprava de la Sallova k jeho poslání, k němuž ho prozřetelnost Boží vyvolila. Roland. Mikuláš Barré. Sestry Ježíškovy. Nyel a jeho svobodné školy pro chlapce. De la Salle doktorem bohoučedy. De la Salle přijal učící bratry do svého domu 39
- IV. Nové svobodné školy v Rethelu, Quisech, Laoně. De la Salle vzdává se kanovníckého úřadu a rozdává své jmění. Probouzí veliké nadšení pro učitelství. Jeho ustavičná snaha o ctnosti 52
- V. Vyučující spolek stává se náboženskou družinou. Sliby. De la Salle vyučuje. První seminář pro venkovské učitele. Přípravna pro noviciát. Obecné školství ve věku 17. a 18. De la Salle tvůrcem vlastních ústavů ku vzdělání učitelův. Úmrtí v tovaryšství 63
- VI. Osada v Paříži. Školní řád. Škola pro katechety. Cesta do Remeše. Přestěhování noviciátu do Paříže. De la Sallova nemoc. Bratr Lheureux umřel. Studium latiny zakázáno 73
- VII. De la Salle najímá dům ve Vaugirardu. Slib setrvání. Noviciát ve Vaugirardu a jeho tuhost. Hlad r. 1693. Dvanáct bratrů činí slavné sliby. Vypracování pravidel. Noviciát přeložen blízko města. Další bratrské školy v Paříži 82

- VIII. Cech učitelů písma. Jejich spor s učiteli škol obecných. Nepřátelství obojích proti školám bratří. Přiznivé rozhodnutí sněmu. Narovnání před církevním úřadem. Škola bratří ve sv. Hyppolitě. Seminář venkovských učitelův a jeho učebná osnova. Ústav pro irské hochy. Nápravná. První technická nedělní škola v Evropě 92
- IX. Školy v Chartrech. Pastýřský list biskupův. De la Sallova nová methoda čtení, počínající se mateřštinou. Školy v Calaise a Troyích. Osada bratra Gabriela v Římě. Tamní školství. Škola v Avignonu. Koupě domu v Remeši 101
- X. Pronásledování v Paříži. Účast jansenistů v něm. Farář de la Chétardie. Arcibiskup sesadil de la Salle. Odpor bratří. Srovnání 109
- XI. De la Salle se přestěhoval k sv. Antonínu, potom k sv. Rochu. Osady ve Versailles, Dijoně a Darnetale. De la Salle jest povolán do Rouena. Svobodné školy v tomto městě. Noviciát je přeložen k St. Yonu. Zřízení stavu s reální školou. Srovnání de la Salle s Franckem. De la Sallův léčivý ústav vychovávací a jeho úspěchy 118
- XII. Nové pronásledování bratří v Paříži. Odsouzení. De la Salle marně se odvolal na sněm. Odchod bratří od sv. Sulpicia. Bratři jsou povoláni zpátky. Bratrské školy v Roueně. Dobrá pověst ústavu v St. Yoně je zléhčována. Osady v Mendei, Alaise, Grenoblei, Valréase, St. Denise. Visitační cesta. Duch víry a lásky v řádě 128
- XIII. Hlad r. 1709. Noviciát je přestěhován do Paříže. De la Sallova důvěra v Boha. Nemoc u bratří v Paříži. Bratr Barthélemy. Osady ve Versailles, Molinech, Boulogni. Pohled na osady řádu. Svoboda vyučování. Abbé Clement. Seminář pro venkovské učitele v St. Denise. De la Salle jest hanebně obžalován a odsouzen 139
- XIV. De la Sallova visitační cesta na jih. Vyučuje v Avignonu. Pobyt v Marseilli. Založen je tam noviciát. Nepřátelství jansenistů proti de la Sallovi.

Prekažená cesta do Říma. Nová cesta visitační.
De la Salle vyučuje v Grenoblei. Úcta lidu k de
la Sallovi. De la Sallova nemoc. Odebral se v sa-
motu na Parmenii. Šlechtický důstojník stává se
školním bratrem. Bulla „Unigenitus“. De la Sallova
horlivost u víře 151

XV. Nové pronásledování bratří v Paříži. Zasahování
v ústrojí řádu. Abbé de Brou. De la Salle obdržel
„obedientiale“ a vrací se do Paříže. Noviciát pře-
sídílil do St. Yona. Život v něm. De la Sallova po-
doba. Návštěva v Calaise. Vzdává se úřadu gene-
rálního superiora. Bratr Barthélemy je zvolen gene-
rálním superiorem. Revise pravidel 164

XVI. De la Salle chystá se pokorně k smrti. Jest mu
cestovati do Paříže. Jeho příkladný život v semináři
sv. Mikuláše. Koupě St. Yona. De la Salle navštívil
nemocného v Bastille. Jeho návrat do St. Yona.
Jeho poslední nemoc. Úleva na den sv. Josefa. Při-
jímá sv. svátosti umírajících. Jeho blažená smrt.
Kterak působila zpráva o jeho smrti. Jeho hrob
a závěť 175

XVII. Krátké dějiny řádu od smrti ctihodného zakladatele.
Bratr Timotheus vymohl, že řád byl uznán a po-
tvrzen králem i papežem. Schvalovací bulla
Benedikta XIII. Bratr Agaton a francouzská re-
voluce. Napoleon potvrzuje řád znova. Bratr Filip
(1838—1874) a jeho veliké zásluhy. Vlastenecké
chování bratří za války r. 1870./71. Jednání, aby de
la Salle byl prohlášen za světce. De la Salleův pomník
v Roueně. Nynější stav řádu 185

XVIII. Pravidla řádu. Účel, sliby, duch řádu. Denní po-
řádek bratří. Modlitba a studia 202

XIX. De la Salle jako vychovatelský oprávec a strážce.
Jeho spisy. De la Salle učinil mateřštinu základem
obecného vyučování, zorganizoval vzdělávání učitelů,
zvelebil školní docházku a spořádal správu školství.

Jeho vychovávací metoda. Učitelova trpělivost a bdělost; odměna a trest; zacházení s jednotlivými chovanci	213
XX. Jeho metoda učebná. Vyučování společné. Mlčení. Znamení. Pomocníci. Povzbuzující a rozvíjející způsob nčení. Učebná osnova pro obecné školy. Zdokonalování této metody	230
XXI. Některá svědectví o úspěšném působení bratří křesťanských škol	243
XXII. Konečná úvaha	249
XXIII. Přídavek. Rakouská provincie školních bratří . .	254

Jan Vianney,

farář Arský.

Dle spisův ocitých svědků

vzdělal

Alois Hradička,

farář a děkan v Telči

Ctih. Jan Křtitel Maria Vianney.

Předmluva.

Nemíti v jazyku českém životopisu výtečného sluby Božího Jana Vianneye, jehož svatá pověst úžasem naplňuje netoliko Francii, nýbrž všechen křesťanský svět, bylo by dle domnění mého skutečným nedostatkem v katolické literatuře naší.

I pokusil jsem se o stručné vzdělání životopisu toho i pro katolický náš lid i pro kněze, a to na základě životopisu, jejž sepsal a vydal soudruh oslavencův a očitý svědek působnosti jeho, missionář Alfred Monnin, a jejž schválili biskupové diecése Belleyské, jejíž okrasou byl Vianney.

Německý překlad původního díla francouzského, jež dočkalo se již 10. vydání, pořídili Jan Theodor Rieforth, kněz v Münsteru, (Monastýr) a Jakobina Klenková v Řezně. Díla tato, rovněž několika vydání se dočekanší, byla pramenem, z něhož čerpal jsem při této práci své, kterouž vydati se uvolilo ctěné Dědictví naše Cyrillo-Methodějské. Kéž by stručný životopis tento hojně byl čten i uvažován na osvěžení víry a rozmnožení úcty k apoštolskému kněžství církve katolické!

V TELČI, na den sv. Františka Borgiaše,
10. října r. 1895.

Vydavatel.

1.

Vianneyovo narození a dětství.

Někteří lidé obdařeni jsou zvláštními vlohami a schopnostmi, jimiž konání ctnosti se usnadňuje. A tak i některé rodiny. Z takovéto rodiny, v níž život ctnostný byl jako dědičným podílem, pocházel Jan Křtitel Vianney, farář ve francouzské osadě Arsu.

Život jeho stručně budiž tu vylíčen a to ne-
toliko ku vzdělání a poučení nás kněží, k nimž Vianney stavem svým a povoláním náležel, nýbrž i za tím účelem, aby také nekněží povzbudili se duchem nadobyčejné lásky k Bohu a horoucí obětivosti, jenž vane z veškerého snažení a působení tohoto muže Božího.

Rodiče Vianneyovi byli: Matěj a Marie, oba vzorní křesťané, v osadě Dardilly, blíže města Lyona. Dardilly jest pěkná vesnice, obydlená asi 1300 obyvateli a pamětihodno jest, že v rodném domě Vianneyově 16 let před narozením jeho obdržel almužnu i přístřeší r. 1873. za blahoslaveného vyhlášený sluha Páně Benedikt Josef Labre. Byltě

dům Vianneyův povždy útočištěm chudých a nuzných a snad jako za odměnu Labre domu tomu vyprosil milost, že se stal kolébkou duše tak omilostněné, jakouž byl Jan Vianney. Otec byl velmi vážný a přísný, matka za to zvláštní něžností a ušlechtilostí vynikala. Mimo Jana měli tito bohabojní rodiče ještě dva syny a tři dcery. Dne 8. května r. 1786. narodil se jim synáček, jemuž na křtu sv. dáno jest jméno sv. Jana, předchůdce a křtitele Páně. Dle vzoru tohoto svatého patrona svého stal se Jan Vianney během času též jaksi hlasem volajícího na poušti.

Zbožná matka již před narozením synáčka svého doporučila mateřské ochraně blahoslavené Rodičky Boží, v duchu chovajíc přání, kdyby se Pánu Bohu zalíbilo, věnovati jej službě Páně ve stavu duchovním, a bedlivě bděla nad ním i když dorůstal. První projevy rozumu jeho návodem matčiným k Pánu Bohu směřovaly; záhy uměl sepjatýma ručkama vyslovovati sv. jména Ježíš, Maria, kteráž mu předříkávala dobrá matinka. Postupem času i jiným modlitbám malý Jan se přiučoval. Sám to v pozdějších letech vyprávěl, jak pečlivá matka ráno všechny dítky sama budívala, by nezapomněly na denní modlitbu.

Když v pozdějších dobách mnozí se podívovali, že farář Vianney již záhy vynikal horlivostí v modlitbě, říkával on: „Moje matka byla velmi hodna; ona nás naučila milovati modlitbu. Ze srdce matčina vyplývá a přechází zbožnost v srdce dítek a rády činívají dítky to, co vidí na své matce.“ —

Jak hluboké to naučení pro matku křesťanskou! Jak vážná a dojemná to pravda, zejména za dnů našich, kde úkol a tíha zdárného vychování křesťanského mnohem více doléhá na matku než jindy!

Janovi nebyly dosud ani tři léta a již věděl, že samota nejlépe k modlitbě se hodí; rád vyhledával samoty a jakmile zavzněl zvon, Jan, ať byl kdekoli, bez meškání k modlitbě poklekl; rovněž všecky pobožnosti domácí s ostatními dospělými svědomitě vykonával.

Jednou obdržel darem od matky sošku blahoslavené Panny Marie. Jak velikou z toho měl radost, poznati z výroků jeho o tom i ve stáří učiněných: „Já nemohl se od sošky te ani rozloučiti; dnem i nocí chtěl jsem ji míti u sebe. Večer ještě před spaním musili mi ji podati.“ Když se někdy, jak to u dětí bývá, rozplakal, dali mu obrázek anebo růženec a ihned pláč přestal. Tak úcta ke svatým a zejména k nejblahoslavenější Panně s ním takorůzka srůstala a byla mu zajisté v pracích a bojích života mohutnou podporou.

Když nastaly dlouhé zimní večery, vyprávěla zbožná matka dětem o Pánu Bchu, o nebi, o vlastnostech Božích a o povinnostech našich ku P. Bohu.

Toto zbožné smýšlení se v Janovi vždy více utvrzovalo. Neznaje dosud závaznost povinností náboženských, již je vykonával, zejména modlitba chránila ho řečí a rozhovorů sprostých a neslušných mimo dům; v domě samém pak ani oku ani uchu nic se nenaskytlo, co by nevinność pohoršovalo.

O mladém Tobiášovi čteme v Písmě, že neměl zalíbení v počínání soudruhů svých a raději že

záliby hledal ve službě Hospodinově. Tak i Vianney. Rád a s neobyčejnou pobožností obcoval službám Božím, zejména oběti mše sv. a za největší to pokládal radost a odměnu, když mu dovoleno, aby co nejčastěji mohl choditi do kostela.

Již tenkrát soudili o něm lidé, že jednou asi bude knězem. Ani sám takřka netuše, vžil se Jan v život ryze křesťanský a to příkladem a vzorem svých rodičů. V pozdějších teprve letech to uznávají, děkoval Pánu Bohu za tuto milost převelikou.

Avšak klidný tento život brzy byl přerušen, z posvátných radostí svých byl Jan osmiletý vytržen a to vypuklou revolucí, která si ve Francii vládu osvojila. Tu mnoho katolických kostelů zrušeno, mnoho kněží z osad farních vypuzeno a zřejmě o to usilováno, aby víra vzala za své. Ale v srdci mladistvého Jana Vianneye víra již hluboké zapustila kořeny a bouře sebe prudší nemohla jí vyvrátiti.

Rodiče Janovi měli polní hospodářství a po způsobu venkovském bylo i jemu pracovati v poli, zejména mu uloženo pásiti dobytek. A tu v blažené samotě, maje kolem sebe půvabnou přírodu, zbožný hoch vnímal vroucím srdcem vše, co a jak mluvil k němu Pán Bůh. Všude ve přírodě jevily se mu stopy a důkazy Božské moci a dobroty a duchovní život tím nabýval vždy více síly a opory.

Nejčastěji pásal Jan u blízkého potoka, na jehož březích zelenalo se bujné stromoví. Půvab líbezných krajinek zvýšen ještě zpěvem ptactva, jež se tu rádo zdržovalo. A zde bylo vídati Jana v jedné

ruce držícího hůl pastýřskou, ve druhé pak obyčejně sv. obrázek nějaký, nejraději Marianský, jež rozjímaje častěji líbal. Když pak ho zdaleka spatřili jiní pastevcí, soudruhové jeho, tu hlasitým jásotem jej vítali, neboť pro svoji dobrotu, ochotu a mírnost byl u všech oblíben. Ač tomu povděčen, přece, když mohl, poodešel a připevnil obrázek na nějaký strom i pokleknuv jal se nadšeně soudruhům okolostojícím velebiti blahoslavenou Pannu a nezřídka i když soudruhové již odešli po svých hrách, zůstal Jan pohřížen v modlitbu nejvroucnější. Tak se jevil býti záhy již dítkem milosti Boží.

S touto zbožností, plynoucí z láky k Bohu, spojoval mladistvý Jan též upřímnou a sdílnou lásku k bližnímu, zvláště k chudým a nešťastným. Tito pak znajíce smýšlení Janovo i rodičů jeho, ovšem rádi a často dům Vianneyův navštěvovali, kdež se jim poskytovalo i pokrmu i přístřeší. Při těchto skutečích milosrdenství Jan co nejhorlivěji pomáhal rodičům, ano sám žebráky na cestě sbíral a do svého otcovského domu vodil. Zvláště když byly s nimi děti ve stáří Janově, snažil se dáti jim na jevo soucit a vyprošoval jim na dobré matce své nějaký kus jídla neb oděvu.

Ale s tímto milosrdenstvím tělesným hleděl také spojovati skutky milosrdenství duchovního: učilť chudé opuštěné děti modliti se, napomínal žebráky, aby Pána Boha milovali a trpěliví byli v chudobě své. Obyčejně slova jeho dobré půdy dopadla a malí i velcí nestačili mu děkovati, čemuž on však kde možná se vyhýbal.

Tak Vianney, uměje kráčet směrem, kterýmž jej vedla milost Boží, na budoucí povolání své dobře se připravoval.

II.

Vianneyovo mládí.

Viděli jsme podivuhodnou bohabožnost Janovu, u věku tak útlém rozkvetlou, čemuž tím více jest diviti se, když si povšimneme doby, kdy Vianney žil. Byla to doba pověstné revoluce francouzské. Kněžstvo ve Francii bylo tehdy zuřivě stíháno a přechasto musilo úzkostlivě skrývati se; na mnohých místech bohoslužba úplně zanikla, jenom ještě v úkrytě ve zbožných rodinách děly se výkony náboženské. Scházeliť se v neděli a ve svátek nábožní lidé stavu světského, i řeholníci z klášterů svých vypuzení, aby aspoň duchovním způsobem obcovali mši sv. Pročež společně konávali modlitby mešní. Když pak některý kněz odvážil se v noci opustiti úkryt, v němž jako stíhaná zvíř byla mu skrývati se, bývalo to ovšem proň spojeno s nebezpečím života, ale pro věřící příčinou veliké a svaté radosti. Mohliť se tu účastniti sv. tajemství i milostni svátostnými se posilniti. Ovšem, jak známo, stíhání byli pouze ti kněží, kteří jsouce pamětlivi věrnosti církvi povinné, nechtěli složiti přísahu, kterouž jim ukládala vláda revolucionářská. Ti, kteří přísahu složili, — bylotť jich celkem velmi málo — požívali sice vládní přízně, však lid se jich vystříhal, na služby Boží k nim nechodil, konaje

raději daleké a obtížné cesty k duchovním církví věrným.

Tak rodina Vianneyova chodívala do osady jménem Ecully (čti: Ekyly); tam zdržovalo se několik duchovních odjinud vypuzených. Obyvatelé se jich vřele ujali. Toužíce po slově Božím a po svatých svátostech ku všem obětem byli ochotni. Ovšem musila se bohoslužba konati tajně, any stráže rozestavené dávaly pozor na všemožné blížící se nebezpečí. Též matka Janova navštěvovala takováto shromáždění posvátná, často synáčka s sebou brávajíc.

Jedenkrát spatřiv jej tu jeden z kněží tázal se, kolik je Janovi let. „Jedenáct,“ byla odpověď. „Kdy pak jsi byl u sv. zpovědi?“ tázal se kněz. „Já ještě vůbec nebyl,“ odvětil Jan. I shledav několika otázkami, že Jan ku svatému výkonu tomu dobře schopen jest a připraven, vyzpovídal ho. Na to zůstal Jan u tamních svých příbuzných, aby se též ku sv. přijímání řádně připravil. Tuto přípravu dítek převzaly sestry řeholnice sv. Karla Borromejského, rovněž z klášterů svých vypuzené, avšak zbožným obyvatelstvem zdejším ochotně přijaté.

R. 1799. přistoupil mladý Vianney poprvé ku sv. přijímání. Bylo to ve stodole (!), kteráž na rychlo upravena za místo bohoslužebné, kdež křesťanům podobně jako kdysi za prvních dob křesťanských bylo skrývati se před katany století osmnáctého, jimž svoboda byla heslem nejpřednějším!

Lze si pomyslit, s jakou zbožností i čistotou srdce Jan Vianney asi přesvatý děj ten vykonal. Vlastnosti tyto nebyly však ozdobou jeho pouze

v posvátném okamžiku sv. přijímání, nýbrž zračily se ustavičně na celém vzezření jeho. Sám o sobě vyznává, že za mládí svého ani zlého nepoznal.

Mezi bratry a sestrami vynikal zvláštní poslušností; nikdy odporu nějakého nebo nechuti k rozkazům rodičů nebylo na něm pozorovati. Všecky, zejména polní práce, spolu s ostatními členy rodiny svědomitě vykonával, maje při nich na paměti Pána Boha všudypřítomného, a při naskytých obtížích nejraději o přispění vzýval nejblahoslavenější Pannu Marii, jejíž obraz anebo sošku proto často i s sebou nosíval do pole nebo na vinici, kdež mu bylo pracovati. Při tom naučil se též dobře čísti v poučné knize přírody a rozohňovati vždy více nežnou lásku svou a vděčnost k Pánu Bohu dobrotivému. Býval-li při práci sám, hlasitou modlitbou ji doprovázel; pracoval-li s jinými, modlíval se potichu.

Když později vedl správu duchovní, jsa farářem, říkával často: „Kdybych měl nyní tolik času pamatovati na duši svou, jako tehdy, když jsem pracoval na vinici otce svého, jak blažen bych byl!“ A asi měsíc před smrtí vyslovil se: „Jak jsem byl šťasten, nemaje starostí jiných, leč o stádo ovcí. Tenkrát jsem mohl tak od srdce se modliti a hlava moje nebyla tak starostmi přeplněna, jako nyní.“

Vianney již u věku dětinném poznal a dobře pochopil pravdu, že království Boží je v nás, a pravda ta určila směr všemu jednání jeho. Věděl, že u Pána Boha méně platí velikost činů našich, než pohnutka a úmysl, kterýž v srdci lidském má

kořen svůj. Mnoho působil, protože mnoho miloval, a to, co činil, dobře činil.

Ačkoliv unaven celodenní prací, přece pokaždé na večer ještě učival se katechismu a čítal v dějinách biblických. Zábav a her dětinných téměř si nevšímal, nejmilejší mu bylo, mohl-li jíti do kostela; po kostele vždy rád a vesel dával se do práce uložené. Rád i v dospělém věku na mládí své vzpomínaje říkával: „Když jsem byl chlapcem, pracoval jsem v poli a to mi bylo pobídkou, abych také vzdělával pole srdce svého, abych odtud odstranil koukol a připravil je pro dobré símě, jež Pán Bůh v něm rozsévá.“ Avšak nebylo u něho asi nikdy koukole; viděti ze slov těch jen převelikou pokoru jeho.

Známo jest z dějin pověstné revoluce francouzské, že Napoleon I. stav se prvním konsulem zavedl zase náboženství ve státní ústrojí, uznávaje, že zákonný řád v ubohé zemi jinak se neudrží. I zotvírány opět mnohé chrámy katolické a kněží vypovězení se vraceli na zanedbanou a zpustošenou vinici. Ovšem bylo kněží těchto málo ku práci tak rozsáhlé, neboť přemnozí za věrnost svoji v bouřích revolučních i život dali. V osadě Ecully duchovní správu nastoupil horlivý a oblíbený duchovní jménem Balley, týž, jemuž tu za revoluce dopráno ochrany a pohostinství.

Těžce nesa veliký nedostatek kněžstva, umínil si, že schopné hochy bude připravovati, aby do kněžského semináře v diecési vstoupiti mohli. Také Vianney byl mezi těmi, jež uznal výtečný farář Balley za schopny a povolány ke stavu duchovnímu.

S radostí a horlivostí nevšední docházel nyní mladistvý Jan na vyučování přespolní do Ecully, kdež mezi učitelem (Balleyem) a žákem zvláště něžný poměr se vyvinul. Maje před očima výtečné působení kněze Balleye, v pracích i bojích sešedivělého, vždy živěji poznával vznešenost důstojnosti kněžské, a pojal touhu, by se též jednou tělem i duší stísněné církvi Páně mohl věnovati. Ovšem, pokora jeho lekala se vznešeného a těžkého úřadu, ale nezlomná důvěra v Boha sílila jej. Sdělil se i s rodiči o tomto záměru svém, avšak tito majíce na zřeteli smutné poměry časové, odkázali ho na dobu pozdější, bohdá utěšenější. Za to farář Balley ho těšil a v důvěře utvrzoval, říkáje, že vše, seč bude, proň učiní. Když pak rodiče dali plné svolení, ubytoval se Jan trvale u příbuzných Ecullských.

Krajané z rodné obce Jana tak si oblíbili, že všemožně ho chtěli podporovati, k čemuž však nepřivolili rodiče jeho. Jistá zbožná vdova přece si nedala v tom brániti: vzalať na sebe starost o prádlo a šatstvo Janovo.

U lidí, kde Jan bydlel, předobře byl uchráněn; nebylo tu ani viděti ani slyšeti ničeho, z čehož by mu vzniklo pohoršení. Byltě patrně v té příčině šťastnější, nežli přemnozí studující mladíci za dob našich.

Mladistvý Vianney dal se tedy do studií, ale málo vloh k tomu projevoval, což snad částečně pocházelo z nedostatečné přípravy dosavadní, částečně i z toho, že začal se studiemi dosti pozdě. V latině vyučil se jenom tolik, že rozuměl jakž-takž breviáři. Výborného učitele však slabé nadání

žákovo neodstrašilo: viděl v něm povždy dítě milosti Boží a věděl, že, jak dí Tomáš Kempenský, mimo vědy obecné jest ještě věda jiná, hlubší, a to znáti sebe sama a sebou pohrdati; té vědě učí se člověk — a naučil se i Jan — ve škole Kristově; bylť on tichý a pokorný po příkladu božského mistra, bylť ochoten skládati všecky strasti a obtíže života k nohám kříže. Také apoštolé Páně nevynikali učeností, a přece si je zvolil Pán za hlasatele svého evangelia. Právě v dějinách zjevení Boží často se opakuje, že Pán Bůh malými a slabými přechoť působí věci veliké. Snad také chtěl Pán Bůh Vianneye uchrániti všeliké marnivosti a chlubitosti; bylotť mu vpravdě zápasiti s mnohými těžkostmi. Nesnadno chápal, málo si pamatoval, tak že často z toho byl všecek rozmrzelý a malomyslný, ale laskavý učitel vždy mu chuti a útěchy dodával, načež mladík vždy s větším ještě úsilím dával se do práce. V těchto obtížích, jak při jeho zbožné mysli ani jinak býti nemohlo, i vyššího přispění vyhledával. Tak zejména učinil slib, že zaputuje pěšky ke hrobu sv. Františka Regis a vykoná zvláštní pobožnosť na úmysl, by se tolik naučil, aby se z něho státi mohl způsobilý a věrný sluha Páně.

Sv. František Regis zemřel r. 1640. v La-lovesku diecése Viennské v jižní Francii, vyniknův v životě svém horoucí horlivostí, s jakouž spásu duší vyhledával vždy a všude, snaže se po vzoru sv. Pavla všechněm býti všecko. Hrob světce toho nebyl příliš daleko bydlíště Janova. I vydal se tam pěšky na pouť, na které mu snášeti bylo dosti

obtíží a ústrků. Modlitby jeho byly vyslyšeny; učení mu od té doby mnohem snadněji šlo a činil nyní pokroky, kterýmž se divili učitel i příbuzní Janovi.

Z dob studií Vianneyových dlužno uvést některé podrobnosti, z nichž poznati lze ducha a smýšlení jeho. Chtěje se zapíratí smluvil se se svými domácími, aby mu dávali polévku bez koření a mastnoty, i radoval se z toho, když mu vyhověli. Chudým povždy nejnéžnější sdílnost a lásku projevoval. Kde mohl, žebrákům i přístřeší obstarával a vida jednou chudáka bosého, dal mu své vlastní nové střevíce, začez ovšem doma byl pokárán. I dobrou radu dáti dovedl. Jeden z příbuzných jeho byl na rozpacích, neměl-li by vstoupiti do kláštera. Staří rodiče jeho právě mu v tom nehodlali brániti, nicméně však poradili mu, by se otázel mladého Vianneye. Když se tak stalo, řekl Vianney: „Zůstaň, milý příteli, pěkně doma. Rodiče tebe potřebují a povolání tvé jest pomáhati jim a jednou oči jim zatlačiti.“ Tento pravý názor o věcech a správný úsudek po celý život Vianneye vyznačoval a vábil k němu mnoho a mnoho lidí v různých poměrech a potřebách.

Vianney Boží pomocí zbaven byv veliké nesnáze při studiích nyní již lépe chápal a věci naučené v paměti podržel; za to však nová nastala trampota, jak to již u spravedlivých a ctnostných lidí bývá, aby se strastmi pozemskými vytříbili jako zlato v ohni.

R. 1809. totiž mladého Vianneye k vojsku odvedli. Ačkoliv byl tehdy právě pokoj ve Francii,

přece to všecku rodinu jeho velmi poděsilo a zarmoutilo. Jenom Jan zůstal ve své míře. Pokusy z vojny ho vysvoboditi k ničemu nevedly, pročez otec se odhodlal opatřiti zaň zástupce, a to za 3000 franků. V poslední chvíli však s toho sešlo, poněvadž muž ten, jenž měl místo Vianneye jíti na vojnu, jinak se rozmyslil.

Ačkoliv se Vianney mužně přemáhal, přece rozčilení s událostmi těmi spojené bylo příčinou, že onemocněv nemohl se dostaviti v pravý čas. I dostalo se mu rozkazu, by se odebral do vojenské nemocnice Lyonské. Příbuzní, kteří ho tam navštívili, nemohli dosti vynadiviti se vzorné trpělivosti jeho při tolika svízeli.

Po několika dnech zdálo se lékařům, že již dosti se zotavil, aby se mohl odebrati na ustanovené místo v městě Bayonně.

Na cestě však znova se objevila zimnice, takže opětně mu bylo jíti do nemocnice. Když odtud dopsal rodičům, jak se mu vede, poslali za ním bratra Frautiška, jenž shledal při návštěvě své Jana tichým a spokojeným.

Ačkoliv po přestálé delší chorobě byl ještě sláb, měl se nyní odebrati ke sboru vojenskému, jemuž nařízeno bylo táhnouti do Španěl. Maje v srdci vřelou touhu státi se knězem a vida před sebou tolikeré překážky, tiše a smutně ubíral se, kam mu bylo poručeno. Na cestě setkal se s ním neznámý člověk, jenž se ho tázal, kam jde a proč je tak smuten. Když Jan vše vypověděl, řekl mu neznámý, aby šel jenom s ním, ano, by mu odlehčil, vzal tlumok jeho a zabočil nyní stranou od

silnice. Jan mlčky následoval. Tak šli spolu až do tmavého večera. Jan pak byl tak umdlen, že sotva mohl vůdci stačiti. Tu konečně vůdce zastaviv u osamělého stavení, žádal, aby Vianneyovi dali přístřeší. Načež zmizel. Vianney pak nikdy více neslyšel o neznámém muži tom.

V příběhu tom zajisté jeví se prst Boží. Měltě Pán Bůh s věrným sluhou svým zvláštní záměry, a nemohouce život tak kromobyčejný, jako byl Vianneyův, souditi měřítkem všedním, musíme i událost tuto s vyššího hlediska posuzovati.

Lidé v osamělém stavení hostě vlídně přijali, pohostili a jediné lůžko své, ač se tomu bránil, jemu postoupili, sami na seno se uloživše. Byliť to lidé chudí; muž se živil hotovením dřeváků, v krajině té obvyklých. Nemaje obydlí své za dosti jisté před slídiči, uvedl Vianneye na jiné místo bezpečné. Tak se stalo. Poctivý dřevěnkář doprovodil ho do blízké vesnice, a to ke starostovi, u něhož nebylo se báti žádného stíhání.

Lidé, u nichž tu v úkrytu bydlel, velice si jej zamilovali a by proti všem nástrahám byl bezpečen, Jarolímem jej nazvali.

Vianney by se byl rád odsloužil za vše, co mu dobrého tu prokázáno, pročež navrhl starostovi, že by rád vyučoval tamní mládež. Návrh s radostí přijat a Vianney otevřel školu, v níž si počínal s takovou obezřetností a trpělivostí, že si tím všeobecnou získal lásku.

Domáci jeho z té doby dosvědčují, jak horlivý byl Jan v modlení. I za doby noční častěji spatřili jej klečícího na modlitbách. Též častěji do téhodne

svaté svátosti přijímal, což mu bylo dovoleno pro neobyčejnou zbožnost a pokoru.

Když za doby letní škola přestala, jal se Vianney zase vypomáhati v práci polní.

Vesničané byli toho bedliví, aby všeliké nebezpečí od milého Jana odvrátili, tak že nevážili ani vlastního nebezpečí, jen aby zachránili miláčka svého. S velikou radostí a vděčností vzpomínal Vianney i v pokročilém věku na pobyt svůj ve vesnici té, ano rád by se tu byl stal farářem, avšak toto přání se mu nevyplnilo; nicméně zůstal povždy aspoň v písemném spojení s dobrými vesničany.

Ačkoli Vianney byl jako vyhnancem, přece nepustil se zřetele cíle svého. Přál si, aby se mohl vrátiti do své rodiny, již s pravou dětinnou láskou miloval. Neméně rmoutili se rodiče smutným osudem Janovým; i zašla si dobrá matka na faru pro útěchu. Farář, jakoby viděl do budoucnosti, krátce jí řekl: „Jděte jen, syn Váš bude knězem.“

Ovšem také starý Vianney mnoho měl nepříjemností a nátisků z toho, že syna jeho pokládali za uprchlíka, a ačkoli se zapřísahal, že o něm neví, přece mnoho mu za to bylo vytrpěti. Teprve vdova, u níž Jan bydlel, donesla rodičům zvěst, kde se miláček jejich zdržuje. Jak se z toho potěšili nejen příbuzní, nýbrž všichni vesničané, kteří vesměs Jana nad míru milovali! Otec však chladněji na událost tu požívá, ustanovil: „Nyní Jan již ozdravěl a proto mu nezbývá, leč odebrati se ke pluku, já nemohu déle pykati za toto nešetření zákona.“ Avšak tu se řečená vdova, jménem Fayotová, rozhorlila řkouc: „Váš syn to nesmí učiniti, to Vám

povídám. Jest on vzácnější nad celý Váš statek a kdyby se vyzradil nynější jeho útulek, najdu mu já sama jiný.“

Tak zase uplynulo několik dob, které matce Janově poněkud ob čas osladily dopisy jeho. Když pak r. 1810. nastala nová výzva k vojsku, dal se nejmladší bratr Janův dobrovolně na vojnu a účastniv se některých výprav válečných, zahynul nepochybně r. 1813. Úřady vojenské uznaly zastoupení takové za správné a nařídily, aby Jan z listin uprchlíků vojenských byl vymazán.

Tak se mu dostalo žádoucí svobody; z toho ovšem velikou radost měli přátelé, avšak v osadě, v níž se stal miláčkem všech, jsa u nich jako u vyhnanství, rmoutili se z toho, že ho nyní ztratí a všemožně mu hleděli při odchodu nevšední lásku svoji dokázati. Po 14 měsíční nepřítomnosti zavítal konečně Jan do rodného domu. Všecko plesalo. I farář Balley přichvátal a poznávaje ve všem, co se s Janem událo, řízení prozřetelnosti Boží, viděl v duchu ve Vianneyovi již svého nástupce a pravil se zbožným Simeonem: „Nyní, ó Pane, propustiž služebníka svého v pokoji.“

Jan opět dal se do přerušovaných studií; ale nejen ve vědách se vzdělával, nýbrž také v pokoře, sebezapírání a obětivosti, kterýchžto ctností zejména potřebuje kněz, má-li svědomitě vyplniti povinnosti svého sv. povolání. Jan pak chtěl v pravdě býti dobrým dělníkem na vinici Páně. Hlubokou ránu srdci jeho mezitím způsobilo úmrtí milované matky, avšak v bolesti své jako vždy hledal a našel útěchy v úplné odevzdanosti do vůle Boží.

III.

Vianney připravuje se ke stavu duchovnímu.

Vianney ukončil studia přípravná ku bohosloví. Naučil se jenom, seč byly neveliké vlohy jeho, ale za to vědomosti jeho byly doplněny vzácnými dary duševními. I uvedl ho dosavadní učitel do blízkého města do semináře, v němž měl nastoupiti vyšší studium.

Chovanci ústavu brzy zpozorovali, že nový student je ve vědách příliš (jak se říká) pilným a dali mu to znáti všelijakými úsměšky, což Vianney skromně a pokorně snášel. Vzácných vlastností srdce jeho povrchní soudruhové si nepovšimli.

Ale netrvalo dlouho, spolužáci blíže se s ním seznámivše. odložili znenáhla všechny předsudky a počali si ho vážiti. Změna ta začala napřed u učitelů, kteří vždy nové přednosti na něm shledávajíce, jiným studujícím za vzor jej kladli. Sami divili se nábožnosti a všelikým ctnostem jeho. Obcování s ním bylo proto také nadmíru labodným, tak že studující společnosti jeho milerádi vyhledávali. Tak se osvědčila stará pravda, že obyčejné vědění přechásto jen na chvíli oslňuje, kdežto šlechetnost srdce po delší dobu zůstávajíc v úkrytě, tím jasněji pak vyplýne.

Avšak jako nikde tak i zde nepotrval Jan bez trpkých zkoušek. Byltě mezi chovanci jeden, který nemohl toho snést, když Vianneyovi se dostalo chvály; nejen, že mu byl nepřitelem v srdci, nýbrž hleděl jej kde možná snížiti a potupiti. Ale tím

šlechtetného Jana v pokoře a mírnosti nezviklal. Ano, když jednou zpupným a potupným chováním všelikou překročil míru, padl před ním Vianney na kolena, prose ho za odpuštění. Za tuto pokoru dostalo se mu také odměny okamžité: vinník totiž takovýmto jednáním netušeným jsa odzbrojen, ihned Vianneye odprosila. Tak nejen zlo odklizeno, nýbrž získán i chybující soudruh.

Studia bohoslovná vykonal Vianney soukromě pod vedením jmenovaného již faráře Balleye. To bylo tehdy dovoleno, teprve ku praktické přípravě na stav duchovní bylo jinochům odebrati se do semináře kněžského v sídle biskupském a tu podrobiti se především zkoušce z dosavadního studia.

Při takovéto zkoušce pokorný Vianney, jsa celý ulekán, neobstál, a bylo třeba obzvláštní důtklivé přímluvy otcovského příznivce jeho Balleye, jenž na příslušných místech vylíčil všecky poměry i vlastnosti Vianneyovy, aby konečně přece vstoupiti směl do semináře kněžského a tu připravit se ku sv. posvěcení.

Tak vedl Pán Bůh věrného svého sluhu ustavičně bezpečnou cestou křížův a soužení.

V semináři kněžském v Lyoně v době poslední praktické přípravy, snažil se Vianney zdokonaliti život svůj tak, aby hoden byl vznešené důstojnosti, k níž se chystal. Duch kajicné sebezapíravosti jeho ovšem povědom byl pouze Pánu Bohu samému, ale ctnosti vnější a neunavná snaha po zdokonalení sebe celým jednáním jeho se projevovaly. Co nejsvědomitěji zachovával zejména řád

domáci. Jakým byl v chování, takým i ve smýšlení; vše u něho bylo celé, opravdové. Veliká byla jeho nedůvěra k sobě samému a z té zase prýštila se pravá pokora, kterouž Vianney zvláště vroucími modlitbami vyjadřoval. A modlitby ty byly vyslyšeny, jak to viděti z pozdějšího života jeho.

Když pak přiblížila se doba vysvěcení na kněžství, tu nová zkouška a obtíž vzešla Vianneyovi. Představení jeho znali, ano obdivovali jeho nábožnost, mravy jeho byly tak čisté. ale naproti tomu jak malé zdály se jeho vědomosti! Měli ho přijati či odkázati? I usneseno rozhodnutí o tom ponechatí tehdejšímu generálnímu vikáři diecése Lyonské. Tento vynikaje nevšední znalostí lidí, na chvíli se zamysliv, otázal se: „Jest Vianney nábožný? Jest upřímným ctitelem blah. Panny Marie?“ Jednosvorná zněla odpověď: „Ano, on jest vzorem nábožnosti.“ — „Nuže, přijímám jej, milost Boží doplní u něho, co schází.“

Podivuhodna byla sebranost mysli a zbožnost Vianneyova při udílení jednotlivých svěcení, zvláště se o tom zachovalo, že slova chvalozpěvu Zachariášova (Luk. 1, 76.), jež svěcencům na podjáhenství modliti se bylo: „A ty, dítě, prorokem Nejvyššího slouti budeš, neboť půjdeš před tváří Páně připravovat cesty jeho“ — Vianney s tak tklivým říkal důrazem, že ti, kteří je slyšeli, na to nikdy nezapomněli. Dne 9. srpna r. 1815. byl Vianney posvěcen na kněžství a to v biskupském chrámě města Grenoble, kamž svěcencům z diecése Lyonské, tehdy osiřelé, bylo se odebrati, aby přijali svátost

svěcení kněžstva. Lze ovšem tušiti, jaké asi pocity provívaly duši Vianneyovu, když se viděl konečně u cíle dávných tužeb svých!

IV.

Vianney jako kaplan.

Často jmenovaný farář a otcovský přítel Vianneyův, Balley, vyžádal si ho za kaplana. Bylo Vianneyovi již 29 let, když vstoupil do správy duchovní v osadě Ecully (čti Ekyly). Týž šlechetný kněz, jenž vedl Vianneye s otcovskou péčí až ku vznešené důstojnosti kněžské, měl jej zkušeností svou také uvést do svatého úřadu. Oba vzorní mužové radovali se z toho, že to Pán Bůh tak uspořádal.

Den příchodu jeho byl po celé osadě svátkem. Vždyť kde kdo miloval novokněze již jako hošíka a studenta, tím více pak nyní, když jako sluha Páně vznešenou činnost mezi nimi měl začít! A nezklamali se v něm. Vstoupiv do svatyně a konaje nejsvětější oběť, čerpal takorůzka plným rukama z hlubin milostí Srdce Božského. Při tom však nikterak horlivosti nemístné a nemoudré se neoddával. Horlivost jeho ve všem byla svatá, zakládajíc se na zralém úsudku, k němuž mladý kněz dospěl hlubokou upřímnou věrou.

Ku zpovědnici jeho všichni se hrnuli. Prvním pak mezi zpovídajícími se byl vlastní farář jeho. O svatvečerech velikých svátků celý den sedával ve zpovědnici a když to nestačilo, ještě večer pozdě do

noci, tak že sotva mohl vykonati vlastní posvátné výkony a pojísti.

Ač vlídným a laskavým byl ke každému, přece zvláštní lásku choval k dítkám a chudým, což místo mnohých příběhův ať aspoň tento blíže objasní.

Vianney měl jediný talár (kleriku), ovšem již dosti obnošený. Často mu říkali, aby se již pro posvátný úřad svůj šatil pečlivěji. — Ale nadarmo; pan kaplan neměl na to peněz, rozdav je chudým. Jednou však přece se odhodlav, že si pořídí talár nový, poslal si peníze na látku. Mezi tím však přišla jistá žena a žalovala mu s takovou výmluvností nezaviněnou bídu a nouzi svou, že dobrý kněz vzkázal honem pro peníze na talár určené a přese všecky domluvy dal je zchudlé ženě.

Ve pracích duchovní správy byl neunavným, zejména v návštěvě a zaopatřování nemocných.

Nevšední byla jeho kajicnost. V tom se s farářem svým navzájem podporovali. Umíniliť si ve spolek, že budou společně konati hodinky kněžské, dále, že nikdy mimo dům nezůstanou noclehem a každého měsíce aspoň jeden den že věnují ke cvičbám duchovním (exerciciím).

„Kdybych byl tak šťasten a navždy zůstatí mohl u faráře Balleye,“ říkával Vianney později, „lépe by se mnou bylo,“ a velmi rád vůbec hovořival o ctnostech a zásluhách bývalého faráře svého i učitele. Při tom jsa veskrze pokorou proniknut na sebe zapomínal. Oba ušlechtilí sluhové Páně závodili téměř ve ctnostech, zejména v sebezapírání, postu a kajicnosti.

Farář Balley v pracích a starostech dospěl vysokého věku. Zažil mnoho: revoluci a všechny hrůzy její, pronásledování kněží i věřících, ale také znovuzrození ducha a života křesťanského. I to přání vyplnilo se mu, že mu byl dán za pomocníka v posvátném úřadě učeník a miláček jeho. Nyní čekal klidně na smrt.

Cítě povážlivost choroby své, sám svému kaplanu řekl, aby jej zaopatřil svatými svátostmi umírajících a uprostřed četného zástupu kněží příkladně tuto pobožnost svoji vykonal. Pak všech přítomných dojemnými slovy prosil za odpuštění, dal-li jim v čem pohoršení. Vianney pak jménem všech navzájem též milovaného faráře svého odprosil.

Příštího dne Vianney sloužil mši sv. za nemocného faráře. Celá obec se jí účastnila. Po mši svaté si ho nemocný ještě zavolal a požehnav mu, klidně v Pánu zesnul. Bylo to dne 16. prosince roku 1817.

Farníci nyní domnívali se, že Vianney bude farářem jejich; on však odmítnul to, maje se za neschopna k úřadu tomu.

V.

Vianney duchovním správcem v Arsu.

1. Počátky působnosti jeho.

Když fara Ekylská byla obsazena, ustanoven Vianney duchovním správcem v osadě Arsu. Bylo to místo osamělé a od celého světa odloučené; teprve v novější době příhodným spojením s ostatním

světem poněkud ožilo. Přichozímu nejspíše tu do oka padá uprostřed zeleného sadu zámek dle slohu ze středověku pocházející. Obyvatelstvo se živí rolnictvím. Když po bouřích revoluce obnoveno náboženství ve Francii, osazena též fara Arská. Když pak poslední farář zemřel, povolán na místo jeho Vianney.

Dnem 9. února r. 1818. nastoupil místo své. Přišel jako žebrák, veza sebou lůžko a několik kusův oděvu. Práví se, že když poprvé spatřil osadu svou, padna na kolena, prosil pro ní o hojnost požehnání Božího. Kdyby ani lidé Ekylští nebyli přicházeli za svým bývalým mileným kaplanem, živá víra a vroucí nábožnost, s jakouž přistupovati jej viděli k oltáři, ukázala farníkům Arským, jakého to mají kněze. Poznaliť v něm hned muže Božího, poněvadž byl mužem modlitby a oběti.

Měltě Vianney od Pána Boha netoliko milost pravého povolání, nýbrž poznával též jasně a dobře povinnosti své. A to poznání bylo pohnutkou všeho jednání a snažení jeho. Nic od sebe neočekával, všecko od Boha. V pokoře své domníval se, že málo má vlastností a předností, jež se lidem líbí; ale to mu důvěry neodjímalo, leč spíše jej v důvěře v Boha utvrzovalo. Pročež také o přispění Pána Boha prosíval úpěnlivými modlitbami, jež po celé hodiny kleče v kostele konával. Poněvadž se nejvíce zdržoval právě v kostele, obydlí svému ve farni žádné nevěnoval péče. Nábytku téměř neměl, a těm, kdož přišli do fary, zdálo se, jakoby tu přebýval duch, neboť čeho vyžaduje lidské pohodlí, zúplna skoro se tu nedostávalo.

Toho ovšem farníci si dobře všímali a vždy více faráře svého ctili a milovali. Mohliť i oni příchozím z dřívějšího působiště jeho říci, jako kdysi Samarští: „Věříme již netoliko pro vaši řeč, neboť my sami jsme viděli jej.“

Působení Vianneyovo v duchovní správě Arské bylo takové, že právem ho lze přičísti k nejvýtečnejším kněžím 19. století. Neveliká sice byla vinice jemu vykázaná, avšak přece všech jeho sil vyžadovala. Spoléhaje v pomoc Boží umínil si, že při tomto stádečku vytrvá, sdíleje s ním radosti i žalosti. Z počátku ještě mnoho radostí mu nekynulo. I v Arsu duch vzpoury a nevěry zanechal neblahé stopy své, což zejména sejevilo u mládeže.

Z toho ovšem rmoutil se pastýř bedlivý a vida, že práce jeho téměř žádného nemají účinku, nejednou hořce zaslzel. Plakalť nad svojí osadou jako kdysi Kristus Pán nad Jerusálemem. Při tom však nepozbýval důvěry, že lépe bude, a v modlitbě hledal útěchy. Maje jako pastýř duší svěřence svoje poučovati, těšiti a od poskvrn hříchu čistiti, používal k tomu hlavně dvou prostředků: modlitby a kázání. V kázání mluvil k lidem o Pánu Bohu, na modlitbách zase k Pánu Bohu o lidech. Viděli jsme již horlivost jeho v modlitbě. Neméně horlivým byl v kázání. Na každé se svědomitě připravoval a také řeč svoji hleděl učiniti jak příjemnou, tak i dojmavou. Nejednou uzavřel se do sakristie, aby nikým nejsa vyrušován, kázání si dobře složití a se mu naučiti mohl.

Mimo to ihned po příchodu do Arsu hleděl poznati farníky své i potřeby jejich. Proto je na-

vštěvoval, hledě všem projevit lásku a péči a všechněm býti všecko, aby je Kristu získal. Byl hovorný a vlídný, pro každé dítě měl milý úsměv anebo vlídné slovíčko, nikdy však při tom nezadával důstojnosti své. Při návštěvách rád si volil dobu polední, věda, že tu všechny členy rodiny zastane doma. Způsobem pak nenuceným se rozhovořiv uměl přivést řeč na nějaký předmět poučný, tak že návštěva jeho pokaždé nejenom způsobila radost, nýbrž i milé, ba mnohdy potřebné poučení i vzdělání.

V těchto ušlechtilých a bohumilých snahách vydatnou mu poskytovala pomoc hraběnka Arská, majitelka tamního zámku. Vynikajíc v pravdě křesťanským duchem i životem, požívala obecné obliby zvláště pro svoji dobrotu, s kterou spojena byla nevšední bystroduchosť a zkušenost. Léta pokročilého věku svého — byloť jí 60 let — trávila v Arsu, jsouc celého kraje velikou dobroditelkou.

Na zámku Arském panoval duch a mrav ryze křesťanský. Hraběnka sama žila velmi prostě a den u ní byl rozdělen ve práci a skutky lásky křesťanské. Světu docela odumřela. Z rána svolávala veškeru čeleď ku společné modlitbě. Pak mši svatě obcovala a to každodenně, v zimě v létě, ať bylo počasí jakékoliv, ač farní kostel byl od zámku vzdálen čtvrt hodiny. Vianney sám jednou vida ji brodit se sněhem, domlouval jí, že by si měla vzít povoz. „Tím by značná suma — co by totiž stál povoz — ušla chudým,“ odvětila hraběnka a zůstala při svém obyčeji. Společnou modlitbou jako den u ní se začínal, tak se i končil. Do zámku jejího

utíkali se všichni nešťastní a nuzní a dostávalo se jim tam pomoci i útěchy měrou přehojnou. Aby pak si to umožnila, zavedla hraběnka ve svém živobytí největší prostotu a jednoduchost. Dle toho všeho pochopíme, že Vianney, „svatý farář,“ jak ho nazývala hraběnka, nemálo za to byl vděčen Pánu Bohu, jenž farní osadě jeho takovou duši zbožnou propůjčil. Avšak vraťme se již k další činnosti jeho.

2. Práce o duchovní obnovu farní osady.

Aby obnovil farnost svou, použil Vianney tří prostředků církví svatou schválených a užíváním osvědčených. Především hleděl povznést úctu k nejsvětější Svátosti. Tu měli věřící, čerpající ze zřídla milosti v nejsv. Srdci Páně, hledati útěchy a zahojení ran svých po příkladu tolika svatých a světic Božích. Ku svatostánku měli se utíkati ve všech potřebách duše i těla a tak posvěcovati veškeren život svůj.

Rád by tedy byl Vianney ve farnosti své zavedl spolek věčného klanění se. Ale jak? Ukázalo se, že jako při mnohých věcech slova: „Co člověk chce, také může“ — i ve věcech duchovních platí. Z počátku pouze tři lidé se přihlásili za členy. Prvním členem byla zmíněná hraběnka, druhým pak jeden prostý rolník, jenž pokaždé, kdykoliv mu bylo jíti kolem kostela, se tam zastavil. Při tom však nebylo nikdy viděti, pozorovati, že by při tom byl mluvil. Když pak se ho Vianney jednou otázel, co povídá Pánu Bohu, kleče před oltářem, odpověděl: „Nic mu nepovídám, já se

dívám na Něho a On na mne.“ Odpověď to zajisté trefná i krásná. — Třetím pak členem bratrstva byla zbožná vdova, jež bydlíc blízko kostela, obstarávala panu faráři zároveň skrovnou domácnost.

K těmto třem duším přidružila se za nedlouho ještě bohatá dáma, jménem Pignaut (čti: Piňó), jež nemajíc téměř žádných potřeb, bohatý majetek vynakládala k dobročinným účelům. Snad zvěst o zbožném faráři přivedla ji do Arsu, kdež pak jeho prostřednictvím hojně udílela almužny. Tyto zbožné duše začínaly každý den mší sv. a končily modlitbou růžence a společnou pobožností večerní. K těmto přidružily se znenáhla i jiné osoby a tak vlažnost zavládlá ustupovala k radosti horlivého faráře vždy větší uvědomělosti a vroucnosti náboženské. Zejména navečer, když bylo po práci, scházívало se vždy více lidí ku společné pobožnosti, ano brzy celá bezmála farnost přicházela, tak že se z pravidla dávalo znamení zvonem k započetí pobožnosti večerní. Téměř vždycky farář sám pobožnost tu řídíval. A jak se radoval tomuto rozkvětu života duchovního! Ovšemť to způsobila milost Boží — ale také příklad jeho i horlivé napomínky s kazatelný.

Dále by byl rád zavedl ve farnosti své častější sv. přijímání. Až dosud jen o velikých svátcích chodívaly panny a ženy, a to nepříliš četně. „Kéž bych se toho dočkal,“ říkával, „aby náš Pán a Spasitel zde více byl poznáván a milován! Jak bych byl šťasten, kdybych každodenně mohl rozdávat nejsv. Tělo jeho!“ Ponenáhlu i toto přání

se mu vyplnilo, a to přispěním a příkladem jmenovaných zbožných osob.

Vianney v těchto snahách řídil se názory sv. Alfonsa, sv. Františka Sal. a sv. Vincence z Pauly, kteří vesměs doporučují častější sv. přijímání. Vzpomínal při tom též na příklad prvních křesťanův, o nichž čteme v Písmě, že denně trvali ve chrámě v lámání chleba, t. j. že při mši svaté konali i svaté přijímání. Tím vyhovoval zajisté i tužbám církve svaté, vysloveným na všeobecném sněmu Tridentském. Častěji vyzýval farníky: „Přistupme jenom, bratři moji, ku Pánu Ježíši s láskou a důvěrou. Přistupte, byste život vzali od Něho a byste život měli pro Něho. Neříkejte: Máme příliš mnoho práce. Vždyť božský Spasitel sám dí: „Pojďte ke mně všichni, kdož pracujete a obtíženi jste, já vás občerstvím.“ Neříkejte, že se necítíte hodnými. To jest ovšem pravda, ale vy potřebujete Pána svého. Kdyby Spasitel náš byl pomýšlel jenom na hodnost naši, nebyl by ustanovil nejsvětější této Svátosti, neboť hodným toho není vlastně nikdo. On však pomýšlel na potřebnost naši.“ Neříkejte, že jsouce ve hříchu, jste jako nemocní; vždyť nemocní potřebují lékaře. Vše, co bytuje, má potřebu potravy, proto dává Pán Bůh růsti bylinám a stromům, duše však také potravy potřebuje, a tou potravou jest Bůh sám, jenom Pán Bůh jí dostačí.“

Tak a podobně hleděl Vianney vzbuditi a rozhniti touhu po častém sv. přijímání. Za přípravu k tomu pak svým farníkům doporučel, aby všecko jednání a konání své Bohu obětovali a tím ustavičně

Jej chválili. „Co činíš, čiň dobře — tak nejlépe Boha uctíš,“ říkal.

Třetím pak prostředkem ku povzbuzení ducha náboženského vidělo se mu zaříditi zbožné bratrstvo živého růžence i jiná tomu podobná. Důmyslně uměl bratrstvům těm získati členy a tak způsobil u mnohých změnu celého smýšlení, ano i úplné obrácení. Ovšem to šlo pomalu, ale Vianney neumdléval. Pro muže zvláště mělo sloužiti bratrstvo nejsv. Svátosti, a přemnozí uváživše slova jeho, že mužové mají duši svou rovněž tak zachrániti, jako ženy, v bratrstvu takovém k dokonalosti dospívali.

Působení takové nezůstalo ve skrytě, nýbrž pověst o výtečném faráři v dalekém okolí se rozšířila. R. 1829. přišel z Paříže bratr hraběnky Arské do Arsu návštěvou. Jsa mužem šlechtným a dobrým křesťanem, seznámil se brzy s apoštolským knězem a z obcování s ním čerpal utvrzení ve zbožných zásadách života křesťanského. Jaký to byl muž, viděti z toho, že jsa hrabětem, neostýchal se v Paříži knězi při oltáři přísluhovati, chudým pak hojnou almužnu do bídných příbytků jejich sám donášeti. Podobně žil také v Arsu.

Netřeba ani podotýkati, jakou z toho radost měl farář Vianney. „Těším se z toho nadmíru, že jsem poznal muže toho. Hle, jak moudrý jest, a jak miluje Pána Boha! Jak daleko jsem já za ním!“

Hrabě zase navzájem tvrdil, že nesmírný poklad má osada v tomto pokorném knězi. „Neníť učencem, ale jest lepším nad učence,“ pravil o

něm. „Sestra má je šťastna, že žije ve stínu ctností takových. Velikého vyznamenání dostalo se jím též vesnici Arsu. Co bych za to dal, abych získal vážnost kněze toho a pojistil si jeho přímluvu.“

Nebylať to prázdná slova, což později hrabě dokázal. Louče se s farářem prosil o jeho požehnání a o dovolení, aby se účastníci směl modliteb i zásluh jeho.

3. Vianney uklízí zlozvyky.

V boji proti různým zlořádům nebyl nyní Vianney samotén. Mnozí mu věrně byli v díle tom nápomocní. Ale počínal si moudře, věda, že přílišná přísnost by snad více ještě pokazila. Znáje četná nebezpečí, jež pochodí z častých zábav tanečních a pokládaje nemírné ty zábavy v Arsu obvyklé za velikou překážku ve snahách svých, přičinil se, aby věc tu nemilou nějak obmezil.

Jednou přišel do Arsu hudebník a zval k taneční hudbě. Farář zavolav si jej, řekl mu: „Vašemu počínání Pán Bůh nemůže požehnati.“ — „Ale člověk musí býti živ, pane faráři,“ zněla odpověď. — „To je pravda, příteli, ale také musí umřít,“ pravil farář. „Nevím pak, bude-li takto smrt Vaše dobrou. Co Vám to vynáší za den, když hrajete?“ — „Dvacet franků,“ řekl hudebník. — „Dobře, tu máte 40, — jste spokojen?“

Tak bylo odstraněno aspoň na čas nebezpečí.

Ale přišlo posvícení. A tu býval vždy nejenom tanec, nýbrž pitky a bitky tím hojnější, že se dostavila též mládež z osad okolních. Tomu by Vianney byl rád odpomohl. Znáje nedostatečnost

svou, vzal útočiště k modlitbě a tuhému postu. Pak zcela klidně s kazatelny řekl věřícím, jak smýšlí o věci té. Upozorniv na vážnost života lidského vůbec, pravil, že čas strávený při radovánkách nedovolených jest čas ztracený nebo špatně použitý a že je to nerozum dávat i v šanc celou věčnost za kousek pomíjivé rozkoše. Vysvětlil též význam slov Spasitelových: Blahoslavení lkající, oni potěšeni budou. Řeč ta veliký způsobila dojem, vidělit všichni, že tím, co praví, všecken jest proniknut a slzy jeho při tom výmluvněji ještě kázaly, než on sám. Též ve zpovědnici snažil se laskavě a mírně ve směru tom působiti na mládež a upozorniti ji na vyšší, ušlechtilejší rozkoše; i matkám vážně domlouval, aby mu přispěly ve snažení tomto.

Účinek těchto snah ukázal se již při nejbližší zábavě: dívky se k tanci nedostavily. Učinily tak na slovo svých matek z lásky a úcty k milému faráři. Ano, mnozí a mnohé přistoupily ke zbožným bratrstvům v Arsu zavedeným.

Tak podařilo se neunavné snaze horlivého kněze odstraniti jedno veliké nebezpečí, jež obyčejně hrozívá mládeži.

Nyní obrátil zřetel k tomu, aby docílil bedlivějšího svěcení dnů svátečních.

Třetí přikázání Boží mu vůbec velmi na srdci leželo a přechasto promlouval o něm, dokládaje, že kdo v neděli pracuje, zřejmě jedná proti vůli Boží a o všechno požehnání se připravuje. Člověk dle vůle Boží má ovšem pracovati, ale také odpočívati a den k tomu ustanovený jest neděle. Tu má člověk pečovati o duši a Pána Boha zvláště ctíti — jestiž

neděle majetkem Božím. — Má On zajisté právo jeden den ponechati a vyhraditi pro sebe, jsa stvořitelem všech věcí.

„Dvoji vede k chudobě,“ říkával: „Nedělní práce a krádež.“

Tato a podobná slova ujala se v srdcích mnohých, ba znenáhla stala se farnost Arská farností vzornou, kdež nikdy nebylo viděti v neděli pracujících v poli, ani o žních, naopak po celé osadě zavládal sv. a milý poklid. „Důvěřujte v prozřetelnost Boží,“ říkával Vianney, „dáť vzrůstu osení vašemu, dá též sklizení.“ Jenom v řídkých a zvláštních případech nedělní práci povoloval. Za poslušnost pak, kterouž osvědčovali farníci milenému faráři, Pán Bůh jim splácel rostoucím blahobytem.

S otázkou svěcení neděl a svátků souvisí též otázka návštěvy hospod, kteráž zejména u mládeže dospělé a u mužů často meze přesahuje. Bývát pak s ní spojeno ještě mnohé jiné zlo: špatné noviny, nekalé, svůdné nevěrecké řeči v mnohých hospodách zhoubně působí na ty, kteří vzácný čas v nich maří. Nezřídka i spory a soudy vznikají z bouřlivých rozhovorův a hádek hospodských. Návštěvníci i kostelu odvykají, jež tím více bývá prázdným, čím plnější jest hospoda.

Tak aspoň bylo v Arsu — bývát tak i jinde. Příčiněním vzorného faráře dvě nejhorší hospody zanikly a ty, jež zůstaly, bývaly v neděli a ve svátek zavřeny po čas služeb Božích. Vlastně byly jenom pro cizince, domácí málo kdy tam zabloudili. Osada Ars znenáhla se úplně proměnila. Jevit' se v ní vzorný život křesťanský, jako zřídka kde.

Zvláště v neděli po vykonaných povinnostech náboženských osadníci trávili prázdné chvíle své v milém kruhu rodinném, v noci pak všude tichý zavládl klid. Tak mocným osvědčilo se slovo knězovo, jež mluví a jedná ve jménu a duchu Kristově. Neděle byla v Arsu v pravdě dnem Páně. Byltě po každé kostel nejenom naplněn, nýbrž četné zástupy přistupovaly také ke stolu Páně. Na odpolední křesťanské cvičení skoro zase tolik lidstva se scházelo. Po nešporách či požehnání modlíval se farář s lidem růženec. Navečer opět farní obec do chrámu svého pospíchala. Farář vystoupiv tu na kazatelnu, konal večerní pobožnost, k níž obyčejně připojil dojmavou promluvu.

Pobožnosti tyto tak mnohým zatvrzelcem otráslly, ctnostného v dobrém utvrdily a vůbec svazky, jež spojují lidi vespolek a s Bohem, valně a utěšeně se utužily.

4. Vianney pečuje o důstojnou úpravu chrámu Páně.

Kostel Arský byl na spadnutí, když tam Vianney duchovní správu nastoupil. I bolelo ho to, neboť věděl, jak slavné a důstojné vykonávání služeb Božích ve chrámě slušně a vhodně ozdobeném přispívá ku zvýšení pobožnosti u lidí; nejsoutě lidé duchové pouzí, ale mají tělo, na něž působí dojmy zevnější. Bolelo ho též, že viděl Spasitele svého v příbytku tak chudičkém. Ačkoli sám miloval pro sebe chudobu, Pán a Spasitel jeho měl po jeho mínění míti bydlíště co možná nejstkvělejší.

Začal s opravou velkého oltáře, pak přišlo na stolice kostelní a jiné předměty. Farníci, vidouce

horlivost svého faráře, sami též všemožně přispívali a mnohé překvapení radostné mu způsobili. Vše-
možně zvýšil a zvelebil Vianney překrásnou slavnost
Božího Těla: a to k radosti dospělých, ku poučení
pak mládeže, již laskavými slovy naučil, jak zbožně
a slušně slavnosti té obcovati má, zvláště pak, že
nevinností srdce nejlépe uctí svého Spasitele.

Hrabě Arský uslyšev v Paříži o důkladné
opravě kostela domácího, již podnikl velehorlivý
farář, poslal mu překrásné předměty bohoslužebné
vzácné ceny. Vděčná radost z těchto darů pak při-
měla faráře, že se svou farní obcí podnikl pouť do
proslulé svatyně fourvierské blíže Lyonu.

Chtěje projevit zvláštní úctu patronu svému,
sv. Janu Křtiteli, odhodlal se zbudovati mu kapli
při farním kostele; když pak již stavba byla skoro
hotova, nedostávalo se milému faráři peněz na za-
placení práce dělnické. Tím jsa sklíčen chopil se
růžence a vyšel si do polí. Tu blíže osady vidí
jezdce, jenž setkal se s ním, táže se po jeho zdraví.
„Nemocer nejsem,“ odvětil kněz, „ale mám veliký
zármutek.“ — „Snad farníci Vaši Vám ten zármutek
způsobili?“ — „Nikoli,“ zní odpověď, „jsou farníci
moji lepší, než já si zaslужuji. Ale jiná věc mne
tíží. Postavil jsem kapli a teď nemám peněz pro
dělníky.“ — Ale sotva to vyřkl, již litoval toho,
aby snad cizinec to nepokládal za žebrotu, i chtěl
ihned vzdáliti se. Cizinec však vyňav 25 zlatníků
podal je faráři řka: „Zde, pane faráři, máte peníze
pro dělníky“ a než se Vianney vzpamatoval, byl
jezdec pryč.

Již jednou viděli jsme podobné tajemné zasáhnutí v osudy Vianneyovy a ještě se udá shledati při něm více podobných.

Když pak kaple slavnostně byla vysvěcena, milerád a často Vianney v ní prodléval na modlitbách, ano z jakési zmínky jím samým učiněné soudilo se, že v kapli měl jednou zvláštní vidění. Tu také zpovídal přecetné zástupy kajicníků, kteří se tu scházeli z blízka i z daleka. Neboť vždy více přibývalo těch, kteří u výtečného kněze hledali a nalezali útěchy a pomoci v duchovních potřebách, milosti obrácení, ano někdy i uzdravení v neduzích tělesných. Působením Vianneyovým stal se Ars v pravém slova smyslu místem milosti.

5. Další apoštolská činnost Vianneyova.

Mezi farní osadou Arskou a jejím farářem vznikl překrásný svazek lásky a úcty, jenž se obzvláště jevil obavou farníků, že by snad mohli ztratiti pastýře tak dobrého. Přesvědčen jsa o nesmírné ceně nesmrtelných duší, působil Vianney tak, že se zdálo, jakoby málo rozsáhlé působiště v Arsu jeho apoštolské činnosti nedostačovalo. Pročež i vrchnost církevní mu chtěla vykáhati působiště rozsáhlejší.

Vianney vida v rozkazech vrchnosti vůli Boží, byl ochoten uposlechnouti. Již si nové místo prohlédl. Byloť položeno na druhém břehu řeky Saony. Když se Vianney již chtěl odstěhovati, nemohl po dvakráte skrovný nábytek svůj dostati na druhý břeh pro rozvodněnost řeky. Toho použili farníci, rmoutíce se nadmíru, že by kněze takového měli

ztratiti a opětovali prosby své jak u něho samého tak u arcibiskupa, na němž konečně vymohli, že jim Vianneye ponechá. Tento pak říká, že nemá vlastní vůle a že rád jest tam, kde jej Pán Bůh míti chce, podrobil se a nyní takorčka úplně srostl se svojí věrnou osadou, živ jsa jen pro ni a pro Boha. Všecka činnost jeho směřovala výhradně ke cti Boží a ku spáse duší světených, pro něž všecko snášel, pro něž mužně i bojoval, aby zachránil je od bludu a nepravosti. Ovšem, on napřed sám nad sebou zvítězil, pročež nadíti se směl, že zvítězí i v onom boji.

Přese všecko to přece několik dušíjevilo odpor proti němu; horlivost farářova v ničem jích nedojala. Velice se z toho rmoutil zbožný kněz a v pokoře své přičítal vinu toho svým vlastním hříchům.

Z počátku jevil se přísným jak k sobě tak i k jiným. Časem však zmírnil se přísný výraz i jednání jeho a poznáváje lidskou křehkost, i sám jsa v pokoře utvrzen, choval se laskavě, shovívavě a mírně k lidem, což mu ještě více získalo lásky, neboť bylo patrno, že vzorný kněz takto sám kráčí po cestě dokonalosti.

Každé vhodné příležitosti uměl použiti k duchovnímu poučení a vzdělání lidu svého. Když na př. jednou litá bouře zničila všecky naděje osadníků v dobrou žeň, poučil je farář, aby nermoutili se pouze z této ztráty, nýbrž aby vzpomněli si i na hříchy svoje. „Klidili jste často,“ pravil, „na Pána Boha si nevzpomenouce, jenž práci vaši

požehnal; nyní pak vám chtěl Pán Bůh ukázati, že je také pánem žnů.“

Homilie faráře Vianneye, (vyšlé v překladu německém v Paderbornu) ukazují, o jakých pravdách často a důrazně kázával. Mluvilť zvláště nejen o slitovnosti, nýbrž i o spravedlnosti Boží, o ohavnosti a zlobě hříchu, dovozoval, proč tolik zpovědí bývá bez patrného užitku: že mnohým se zpovídacím nedostává se pravé upřímné lítosti.

„Nebe, peklo, očistec poněkud již v tomto životě se projevují: nebe v srdcích spravedlivých, s Kristem spojených, peklo v srdcích bezbožníkův, očistec pak u těch, kteří dosud neodumřeli sobě samým. — Člověk stvořen jest k lásce a nemůže žiti bez lásky; buď miluje Boha, nebo sebe a svět. Kdo Boha nemiluje, ten věší srdce své na věci, jež rychleji za své berou než dým. — Mimo Pána Boha nic, pranic stálosti nemá: ani život, ani štěstí, ani čest. Všecko pomíjí jako vítr. Ó Bože, nejsou-liž politování hodni ti, kdož věší srdce na věci nestálé, milující je láskou nerozumnou? — Láska i v nebesích potrvá; tam pohroužení budeme v moře lásky Božské, pročez láska je předtuchou nebe.“

Tak a podobně kázával Vianney a všechna kázání přese všechny ostatní práce své si psával. Kdykoli se mu zdálo, že někdo z farníků jeho opouští cestu ctnosti, vždy vinu toho sobě dával, hledaje ji ve své nevědomosti a hříšnosti. Pročez si častěji zval též cizí kněze za kazatele a nadmíru se z toho těšil, když kázání takové mělo účinek.

Stalo se, že v krátké době po sobě následovala dvě jubilea a byli někteří, kterým se zdálo, že

jubilea (milostivé doby) rychle po sobě přicházejí. Zvědév o řečích těch Vianney, vyslovil se: „Kdyby někomu z vás pán nějaký daroval 3000 frankův a slíbil, že za krátkou dobu dá zase tolik, rcete, bylo by to někomu protivné? Pohrdli byste snad tím druhým obdarováním?“

S největší ochotou vypomáhal též okolním farářům ve všech pracích správy duchovní. Činil to vždy s největší skromností, výhradně ve všem vyhledávaje slávy Boží. Jednou vypomáhal u sousedního faráře, k němuž docházeli chlapi někteří na učení. Těmto — jak říkali — byl Vianney světcem; na něm pozorovali, jak prý svatý člověk mluví a jedná. Proto vždy co nejbedlivěji ho pozorovali a čemu se nejvíce divili, byla neobyčejná zdrželivost Vianneyova v jídle a pití.

Jednou vypomáhal při misiích v blízké osadě. Sešli se tu mnozí duchovní, mezi nimi i někteří známí jeho. Ti se umluvili, že pořídí Vianneyovi nové spodky. Znalíť dobře chudou jeho šatnici. Vianney žert přijal, a protože to bylo v zimě, oblékl nové spodky na své dosavadní a vydal se na cestu k domovu. Zima byla třeskutá. Tu mu jde vstříc chudás, pro nedostatek oděvu zimou se třesa. „Je vám zima, příteli,“ dí k němu Vianney a nečekaje ani na odpověď, uskočil do blízké houštiny a za okamžik podává skřehlému chudásovi své nové, darované spodky.

Za několik dní přátelé ho navštívivše pravili žertem, že vykonají u něho prohlídku. Chtěje pak předejít posudkům jejich sám vyznal, že oděv,

který mu dali, „uložil si u pocestného chudáka na úroky.“ —

Jednou jda přes pole, když právě bylo náledí, spatřil starého žebráka, jenž se obával s návrší pustiti se přes led. Vianney pojav ho za ruce, vzal mu mošnu a uvedl ho na cestu bezpečnou.

Ráno první a večer poslední byl ve zpovědnici, a to jak doma tak i v cizině, když vypomáhal. Jednou, když vypomáhal ve městě Trevoux a večer se nevracel, odebral se hostitel jeho za ním do kostela, a ač bylo již devět hodin, byla obklíčena zpovědnice, v níž seděl Vianney, velikým zástupem. O půl noci přišel po druhé a čekal až do druhé hodiny ranní a tu násilím chtěl již odvésti horlivého zpovědníka. Lid se tomu však protivil a mnozí hrozili, že nebudou-li dnes vyslyšeni, nepřijdou po druhé. — „Jak že,“ ozval se hostitel, jménem Morel, „včera o půlnoci přišel pan farář z kostela a o 4. hod. ranní byl tu opět, — kdy pak asi spal? Vydrželi byste vy to?“ Domluva ta pomohla a Vianney, ovšem na smrt zemdlený, mohl se odebrati domů.

Při takové činnosti apoštolské není divu, že všude chtěli mítí Vianneye na pomoc. Jednou byl požádán, aby v osadě lidnaté o slavnosti kázal. Avšak nemaje se v pokoře své za hodna cti takové odepřel. Konečně však prosbám tamního faráře povolil, ale ustavičným zpovídaním jsa zaměstnán, nemohl se připravit. Maje pilným cvikem velikou zručnost v kázání, nicméně s nemalou úzkostí blížil se k místu, kdež měl kázati. Kostel byl přeplněn; rozneslat se zpráva, že kázati bude Vianney. Jda na kazatelnu byl velmi sklíčen, avšak důvěra v Toho,

jenž apoštolům slíbil pomoc a přispění, jej posílila. Začal prostě a rozmluvil se pak o lásce Boží s takovou vroucností, že všichni se rozplakali a nadmíru dojati z kostela odcházeli.

Tak pracoval Vianney o spáse duší, při tom však na vlastní spasení nezapomínaje. Ano, každého volného okamžiku pilně použil k modlitbě nebo rozjímání a tak v ustavičném spojení s Bohem se udržoval.

6. Vianney zakladatel sirotčince.

Vianney má na paměti slova Páně: „Dle toho lidé poznají, že jste učeníci moji, když se vespolek milovati budete,“ věnoval lásku jmenovitě chudým, slabým a maličkým. Rád by všem byl pomohl. Pročež pojal úmysl, že založí sirotčinec pro osiřelé dívky. Ústav tento blahodárný, jemuž dáno jméno „Prozřetelnost,“ z malých počátků vznikl a hlavní podporou při založení jeho bylo velehorlivému knězi přispění s hůry, jehož si vyprosil obzvláštní devítidenní pobožností. Co mohl, sám na ústav vynakládal, zejména všecek otcovský podíl na to věnoval. Za 20.000 franků zakoupil napřed příhodný dům; pak za správkyně ústavu zvolil dvě spolehlivé zbožné ženy, jež k tomu cíli zvláště dal vycvičiti v ženském jednom klášteře. Ač určitými sliby se nezavázaly, přece jim Vianney za povinnost uložil chudobu, poslušnost, pokoru a úplnou důvěru v prozřetelnost božskou. Jedna měla — jak říkal Vianney — býti hlavou, druhá srdcem ústavu. Nastoupivše nenašly však nic k výživě a k vydržování domu potřebného až na trochu másla

a sýra. Ale to důvěru v Boba v nich nezviklalo. Příbuzné jejich poslaly jim něco pokrmův a tím potřebě nejnaléhavější aspoň na chvíli odpomoženo. Den na to upekly si chléb a když se k nim přidaly ještě dvě pomocnice poctivé a pracovité, s chutí daly se do bohumilé práce. Dívky osiřelé měly též v ústavě školu, do níž po čase přijaty též jiné dívky z farnosti za mírný poplatek.

Farář celým srdcem přilnul k sirotčinci, na němž spočívalo patrně požehnání Boží, neboť hojnými příspěvky jeho, almužnami některých zámožných osob a neočekávanými dary cizích dobrodinců vzmožil se ústav tak, že na 60 dívek přijato bylo. S velikou laskavostí byly chovanky vedeny ke všemu dobrému i vyučovány v potřebných vědomostech. Dle vzoru ústavu tohoto znenáhla i jiné podobné sirotčince vznikly ve Francii a nesmírně mnoho dobrého jimi způsobeno. Tak stkvěle odměnil Bůh nezlomnou důvěru věrného sluhy svého. Obtíže ovšem, jako jsou při všem, naskytly se i při tomto díle. Naplniloť se i tu, co praví slovatný Bossnet: „Chce-li Pán Bůh osvědčiti, že dílo nějaké výhradně jemu náleží, dopouští, aby to dílo přišlo téměř v nic — a pak teprve jedná sám.“ Tak i v Arsu. Po dvakráte makavě skoro ukázalo se podivuhodné zasáhnutí prozřetelnosti božské. Slyšme :

Jednoho dne došla úplně všecka zásoba chleba; mouky bylo jenom trošek a 80 osob v domě mělo se nakrmiti. Ženy dům spravující nevěděly si rady; chtělyť ovšem ze zbývajících mouky upéci něco chleba, ale napřed se poradily s farářem, bez něhož vůbec

nečinily nic. I řekly mu, že zásoba mouky stačí asi tak na dva chleby, co tedy začítí? „Zadělejte na chléb to, co máte, i čiňte tak, jakoby žádného nedostatku nebylo.“ I uposlechly, a když pak příštího dne jedna z nich vyňala těsto z díže, rostlo jí podivně pod rukama, tak že díže naplnila se až po okraj a že bylo lze z toho mála nadělati deset bochníků po dvaceti librách. Událost tuto očití svědkové vyprávěli a dosvědčili. Komu by tu nepřipadlo na mysl zázračné rozmnožení chlebův a ryb na poušti?! — Jednou zase nastal hrozný nedostatek; nebylo ani chleba, ani obilí ani peněz, a Vianney se domýšlel, že Pán Bůh pro hříchy jeho již naň zapomněl, ba že snad bude nucen chovanky z ústavu propustiti. Než však se k tomu odhodlal, vešel ještě jednou na špýchar, kde obyčejně bývaly obilní zásoby. Se strachem dvéře otvírá a hle — co to? Špýchar je pln obilí! S radostí pospíchá ke svým milým sirotkům a praví: „Již jsem vás chtěl pustiti domů, zapomnělt' jsem na prozřetelnost Boží, ale Pán Bůh mne pěkně potrestal!“

Pověst o tom ovšem se rozšířila, Vianney sám přičítal to přímluvě sv. Františka Regis, jehož byl ctitelem zvláštním. Po nějaké době chtěl se biskup tamní diecése sám o stavu věci přesvědčiti. Přišel do Arsu dal si ukázati celý sirotčinec a když přišli i do špýcharu, tu chtěje skromného faráře, jenž by sám o tom sotva se byl zmínil, jaksi překvapiti, pozdvihl biskup najednou ruku do výše, řka: „Tak vysoko sahalo obilí tenkrát, pane faráři?“ „Nikoli,“ zcela skromně a prostě odvětil tento, „ještě výše,“ a rukou naznačil úroveň tehdejší zásoby.

Něco podobného událo se v témž sirotčinci i s vínem, jak toho dosvědčují rovněž mnozí věrohodní svedkové.

Jednou zakoupil Vianney značnější zásobu obilí. Nemoha platiti hned, ustanovil k tomu lhůtu. Ta vypršela a peněz nebylo. Jak již měl ve zvyku, vzal růženec a vyšel si do polí, doporučuje tiseň svou přispění nejsv. Bohorodičky. I byl vyslyšen. Přijda k lesu spatřil ženu, kteráž se ho tázala: „Jste vy farářem v Arsu?“ — „Ano, jsem.“ — „Tu jsou peníze, jež vám mám odevzdati.“ — „To jest na mše svaté?“ tázal se farář. „Nikoli,“ zněla odpověď, „dárce se doporučí jenom modlitbě vaší.“ Tu odevzdavši udivenému knězi tobolku s penězi, zmizela, a on nezvěděl, kdo a odkud by osoba ta byla.

Podobným způsobem častěji prozřetelnost božská odměnila důvěru šlechtného kněze i lásku jeho k chudým. To také Vianney vděčně uznávaje hleděl ustavičně důvěru v Boha rozšířiti i v sirotčinci samém a příhodně líčil výhody chudoby jak chovankám tak i správkyním ústavu.

Jak již řečeno bylo, zařídil Vianney ústav „Prozřetelnost“ pro osiřelá děvčata; zejména ty dívky rád přijímal, jež byly nejen ve hmotné bídě, nýbrž i v nebezpečí mravní náklady; také dospělejší dívkám, jež v bouřích a nástrahách života již byly poklesly, přijetí neodepřel, a podařilo se mu téměř pokaždé s Bohem je smířiti a na lepší cestu uvésti. Pro ty, které z ústavu vystupovaly, staral se o příhodnou službu u lidí spořádaných. Bylyť to jen takové, jež měl za dosti silné jak na

těle, tak i v mravech, tak že bylo lze důvodně očekávati, že se ve světě neztratí. Když ob čas přišly k Vianneyovi, hleděl je povždy dobrotivou napomínkou v dobrém utvrditi. Některé jevíce k tomu povolání zvolily si stav řeholní, jiné zase příhodně se provdaly, a při všem byl jim Vianney radou i skutkem nápomocen.

U veliké většiny chovanek dosaženo účelu, kterému ústav sloužiti měl, a Vianney sám říkával, že teprve na soudu posledním se ukáže, jak blahé ovoce z něho vzešlo.

Abychom stručně naznačili směr sirotčince Arského, řekneme, že v něm vanul a vládl duch zakladatelův a že se ústav ten lišil valně od jiných podobných zejména tím, že vše se neslo duchem z víry pochodícím a že všecko snažení a jednání v něm doprovázela myšlenka na Boha všudy-přítomného. Vyučování bylo praktické: z dívek neměly se státi vědátorky, nýbrž měly uschopniti se k životu praktickému, za dobré služebné a hospodyně, jež by prostotou a zbožností pravou vynikaly a ve svém povolání zdárně působily. Ovšem, nebylo v ústavě žádného přepychu ani v živobytí ani v šatstvu, všude chudoba, kterouž velicí i malí rádi snášeli, všecku důvěru skládajíce v Pána Boha.

Chovanky ze sirotčince Vianneyova osvědčovaly se i v pozdějším životě i ve smrti jako dobré křesťanky.

Každého odpůldne konal Vianney v ústavě tom katechesky čili křesť. cvičení, jimiž daleko široko se proslavil. Pojednával v nich o veškeré věro- a

mravouce, a to tak, že čerpali z toho poučení jak malí tak velcí.

Něco z nich uvedeme:

„Jakou radost má anděl strážný z duše čisté! Na duši takovou hledí celé nebe s láskou a radostí. Čím čistší jsme na zemi, tím blíže budeme v nebesích u božského Spasitele.“

„Hle, milé dívky, Spasitel náš byl trním korunován, aby učinil zadość za hříchy naší pýchy; za ohavný hřích nečistoty byl však bičován a rozdrásán. Kdyby nebylo zase duší čistých, jež jsou Pánu jaksi náhradou za to, ó jak by nás trestal! Pýcha anděly svrhla s nebe do pekla. Pyšný myslí, že vše, co činí, dobré jest. Nade všemi chce vládnouti. Pokorný naopak poví tázán jsa svoje mínění a pak nechá mluvit jině.“

„Kdyby jenom hříšníci častěji pomýšleli na věčnost, na to hrozné vždyc ky, ihned by se obrátili.“

„Jiná vyznání náboženská nemají svátostí. A proč? Protože nelze v nich dojíti spasení. My však, jsouce v pravém náboženství, máme svátosti, musíme jich tedy vděčně a často užívatí.“

„Když duše, jež přijala tělo Páně, přijde do nebe, tu rozmnoží radost nebeskou. Andělé a matka Boží jdou jí vstříc, vidouce v ní Syna Božího.“

„Kdybychom všecky skutky dobré spojili, nevyrovnají se cenou jedné mši svaté. Jsoutě činy lidskými, ale mše sv. jest dílem Božím.“

„Jak vznešený jest kněz! Kdyby pochopil sám sebe, úžasem by zemřel. Pán Bůh jest ho po-

slušen; kněz vysloví několik slov a Spasitel s nebe skryje se v podobě malé hostie.“

„Jak jsi veliký, člověče: býváš nakrmen a napojen tělem a krví Syna Božího! Jak slastný to život, život spojení s Bohem. Toť jest nebe na zemi.“

„Spasitel náš čeká v nejsv. Svátosti, abychom přišli a přednesli mu prosby své. Čeká, by nás potěšil. Jak často mohli a měli bychom jej navštěvovati a dáti mu náhradu za přčetné urážky! My přicházíme k Němu, On pak k nám, jedni, aby prosili, jiní, aby přijali.“

„Kdož pochopí dobrotu Boha našeho, jenž ustanovil svátost pokání! On předvídaje slabost a nestálost v dobrém, ustanovil v dobrotě své tuto svátost, o niž prositi by zajisté nikomu z lidí nebylo napadlo.“

Vřele doporučel střídmost a ovládání obraznosti; velikou kladl váhu na sebezapírání v soukromí konané, na př. o něco dříve ráno s lůžka vstáti, chvilku v noci modlitbě věnovati, něco si odepřiti, na věc oblíbenou nehleděti a p. Rovněž tak důtklivě vynášel vyučování katechismu a poslouchání slova Božího.

Z těchto malých úryvků viděti lze, jakého ducha byl Vianney a jakým směrem se neslo vyučování jeho. Spolu vyzírá z toho nevýslovná láska jeho k nejsv. Svátosti. (Obšírněji lze vroucných a zbožných výronů srdce jeho dočísti se v knížce: Jiskry eucharistické, jež vydal kněz arcid. olomoucké F. Skalík.)

VI.

Ctnosti Vianneyovy.

1. Kříže jeho.

Již poznali jsme mnoho vzácných vlastností, jimiž vynikal Vianney; viděli jsme částečně i zbožný a lásce k Bohu i bližnímu úplně věnovaný život, ale nad to ještě jest nám při něm podívat se i ctnostem, jimž říkáme heroické či rekovné.

I Vianneyovi bylo, jako všem duším od Boha vyvoleným, tuhou prací a námahou i vytrvalým zápasem dobytí vítězství kýženého a dostoupiti vrcholu tak vysokého. I na něm osvědčil se výrok veliké světice Kateřiny, že podle vůle Boží jenom utrpením lze stát se velikým. Jestliť svatost v podstatě své obětí, jest úmrtím a vzkříšením, úmrtím starého a vzkříšením nového člověka, bez utrpení však nikdo neumírá. Tak to bylo i u Vianeye.

Spával na tvrdém lůžku, nezřídka na holém dřevě, ba po delší dobu vybral si za místo krátkého odpočinku nočního studený a neútulný špejchar, což kdysi náhodou vyšlo na jevo.

Podobné umrtvování sebe na něm pozorovati bylo v požívání pokrmu a nápoje. Bývalť mu oblíbeným pokrmem suchý, často i plesnivý chléb, jež od žebráků zakupoval, anebo brambory ve vodě uvařené, jež si sám upravoval. „Těšme se z toho, jíme-li chléb chudých, jsoutě oni zvláštní přátelé chudého Pána Ježíše,“ říkával.

Čeho mu někdy lidé laskaví nadělili, to obyčejně rozdal chudým, úplně na sebe a potřeby své zapomínaje.

V postu přivedl to tak daleko, že někdy po několik dní vydržel beze vší potravy. A posty takové ukládal si z důvodů vyšších a ušlechtilých: chtěl-li na př. vyprositi si na Pánu Bohu, aby se nějaký hříšník obrátil, anebo hodlal-li něco důležitého vykonati, nějakou opravu provésti a p.

Když jednou byla mezi duchovními řeč o tom, jaké pokání by se mělo ukládati kajicníkům, pravil Vianney: „Co mne se dotýče, já ukládám malé pokání, to, čeho se nedostává, nejraději sám za jiné vykonám.“

„Sebezapírání a půst nejspíše přemáhá ďábla,“ říkával.

Nelze vůbec uvéstí všeho, co v oboru tom Vianney vykonal, spíše dlužno se tomu diviti. Když pak skutečně někdo úžas svůj vyslovil nad zdrželivostí jeho podivuhodnou, upozornil Vianney na slova Spasitelova řka: „Co praví Spasitel: „Mámť pokrm jiný, a to jest: plniti vůli Otce mého, jenž mne poslal.““ Mimo to poukazoval ku zdravé a silné soustavě těla svého. Nicméně byl při tomto životě strohém někdy tak sláb, že nebylo mu v kostele rozuměti, když se modlil. Když pak proto někdo se ho tázal: „Jak to, pane faráři, že vám tak dobře rozuměti, kdykoli kázete, ale sotva vás slyšeti, když se modlíte?“ „To jest proto,“ odvětil důmyslně, „káží-li, mám někdy posluchače hluché, modlím-li se však, mluvím k Pánu Bohu, a ten není hluchým.“

Ačkoli Vianney ani domluvami svých známých, ani přáním vrchních nedal se pohnouti k jinému způsobu života, přece, když toho vyžadovala po-

hostinnost, učinil výjimku a hosty své slušně a hojně častoval. Při tom je duchaplným hovorem a rozmluvami o věcech nebeských, a to způsobem milým a nenuceným bavil a vzdělával. Ostatně říkávali ti, kdož jej v Arsu navštívili, že u něho nepocítili vlastně ani bladu ani žízně.

V poradách duchovenských povždy pilně se účastňoval, avšak při společném obědě obyčejně scházel. Chodíval z pravidla v taláře velmi obnošeném a zhusta opravovaném. Podobně to bylo s kloboukem a obuví. Vtipné žerty, jež spolubratři duchovní proto s ním občas činili, dobromyslně přijímal, říkáje: „Pro faráře Arského je to tak dosti dobré.“

Takovýmto všestranným sebezapíráním a umrtvováním docílil toho, že o něm platilo: „Nežiji již já.“ Tak odumřev dusivému ovzduší života pozemského, sám sebe Pánu přinesl v oběť dobrolibeznou. Nic mu již nepřekáželo, aby ducha povznesl tam, kam toužil povždy, do nebe. Vůle jeho úplně s vůlí Boží se srovnávala; názory jeho a tužby byly jako proniknuty duchem Božství a on plnou měrou se sv. Pavlem (Filip. 1, 21.) říci mohl: „Kristus jest můj život.“

Něco málo budiž pověděno i o bojích, jež podnikati bylo Vianneyovi proti pokušením a nájezdům ďábelským.

V životě svatých, na př. svatého Antónína poustevníka, sv. Hilariona, opata, Pachomia, Františka Seraf., Markéty Katonské a j., čteme přechasto, že bylo jim bojovati nejenom proti světu a tělu, nýbrž i proti ďáblu a zjevným jeho nájezdům. Závistivým

jsa nepřítelem pokolení lidského od počátku, hledí ďábel člověka všemožně od Boha odtrhnouti. Tak bylo i u Vianneye, jenž mnohé a to vítězné s ďáblem podstoupil boje a zápasy.

Byltě po 35 let znepokojován, zejména v noci, neobyčejným hřmotem, k němuž se poжил potupný smích anebo křik jako velikého vojska, i hroznou úzkostí, při níž mu bylo, jakoby viděl peklo pro sebe přichystané. Sám to dotvrzuje, a že nelhal, o tom zajisté svědčí svrchovaná pravdomluvnost a vůbec svatost života jeho. Vykládalť se sice z počátku, že úkazy ty jsou asi výplodem předrážděné obraznosti farářovy, když však i jiní hřmot ten, jak od značného množství pochodící, pozorovali nejen ve faře Arské, nýbrž i jinde, kde Vianney nocoval, musil tento výklad ustoupiti. Obyčejně se tak dělo, když nějaký hříšník, pro velika provinění smíření s Bohem nutně potřebný, ku svaté zpovědi u faráře Vianneye se chystal.

I jiným způsobem pokušení tato se ukazovala, nejčastěji tehdy, když Vianney hodlal vykonati nějakou větší práci apoštolskou. Tak zejména vykládá se o vzniklém požáru ve faře Arské. (Podobné události uvádí slovatný mystik Görres.) Vždy se do ochrany Boží a nejsv. Panny poroučuje, říkával při tom: „Zdá se mi, že jest to dobrým znamením.“ Teprve na konci života jeho hrozné ty nájezdy ustaly.

I toho dočísti se lze ve zprávách svědkův očitých, jak velikou moc Vianney nad zloduchy měl, boře užíváním církevních exorcismů vliv jejich. Při jednom výkonu takovém bylo slyšeti zlostný hlas: „Osmdesát tisíc duší jsi mi již vyrval!“ — Z toho

všeho lze také posouditi působnost sv. kněze i zlobu, kterouž peklo vzplanulo proti němu. Právě o člověka zápasí nebe i peklo a dlužno z toho poznati velikou cenu duše lidské.

Ctnost dovršena bývá protivenstvím a utrpením. Tak bylo i u Vianneye: dostaloť se mu potupy, podezírání křivého, pomluv dost a dost. Až do nejvnitřnějších útrob srdce svého zakusil zášti a zloby lidské. Ale i při něm osvědčil se výrok sv. Pavla apoštola: „Těm, kteří Boha milují, všecky věci slouží k dobrému (Řím. 8, 38.).

Dlužno vpravdě diviti se, že ctnost tak ryzí a obětivá, dobročinnost tak nezištná, kteráž úplně zapomínajíc sebe, za jiné všechno obětuje, dojde nájezdův a odporův. Avšak stalo se a Pán Bůh dopustil toho nepochybně proto, že to, co dalo se v Arsu, mělo ukázati se výhradným dílem Jeho, nikoli dílem pouze lidským.

Pověst o horlivém a svatém působení daleko se rozšířila a ze všech končin lidé přicházeli, aby na-byli u Vianneye poučení, útěchy a s Bohem smíření. Zatím však stal se Vianney kámenem úrazu mnohým ze spolubratří svých. Nepřízeň, žárlivost dostavila se, zavdávajíc podnět k nelaskavým žertům i k úsudkům neoprávněným. Jiní zase nedůvěřující zázračným projevům, spojeným s apoštolskou působností nepatrného kněze venkovského, všelijak hlavou kroutili a povrchnými i ovšem nevraživými posudky celou věc odbývali.

Byliť také mezi těmi zástupy, jež hrnuli se ke zpovědnici Vianneyově, duše, jež v nestálosti a domýšlivosti své z místa na místo pobíhající, ne-

hledají vlastně upokojení, nýbrž spíše potvrzení a schválení toho směru, kterýž samy za pravý a dobrý uznávají — jest duší takových nepokojných s lichým svědomím dosti i za dnů našich. — Ty pak obyčejně z Arsu se navrátivše, na základě mnohých nepochopených výroků Vianneyových nejen že řádným správcům svým duchovním působili nesnáz, nýbrž také tím, že po smyslu svém nedošly toho, čeho si v Arsu snad dojíti přály, dovolily si dokonce i na Vianneye hanu kydati.

Tak po nějakou dobu, dokud svatost Vianneyova nebyla dotvrzena důkazy nepochybnými, byl předmětem jizlivých úsudkův a pomluv. Ba na některých místech duchovní správce zakazovali farníkům putovati do Arsu. Činiliť tak nepochybně v úmyslu dobrém, domnívajíce se, že tak zabrání domnělým pověrám a nebezpečné blouznivosti náboženské.

Jaký asi bol pronikl srdce zbožného kněze, když o tom zvěděl. Že nezmalomyslněl, toť důkazem, že byl mužem srdce silného a mužného.

Životopisec jeho vypráví, že když jednou se tázal Vianneye, zdali nájezdy takové ho neoloupily o poklid, odpověděl tento s vážným důrazem: „Kříž by mne připravil o poklid? Vždyť kříž právě světu přinesl klid, kříž i srdci našemu klid zjednatí musí. Všecka naše bída odtud má původ, že kříže nemilujeme. Strach před křížem právě kříže rozmnožuje. — My si stěžujeme, že trpíme! Právě naopak bychom měli stěžovati si, když netrpíme, neboť jen utrpením podobni budeme Spasiteli svému.“

„Protivenství nás pod kříž přivádí a kříž právě jest branou do nebe. Abychom tam přišli,

třeba jest, býti potupenu, ano pošlapánu . . . Blažen, kdo ve strastech všech poklid duše si umí zachovati. — Každé utrpení sladké jest, snášíme-li je ve spojení se Spasitelem . . . Jak jest to krásné, každého dne Pánu Bohu přináseti se v oběť a vše přijímati z rukou jeho na smíření za hříchy své! Člověk musí míti lásku ke kříži. Já to na sobě zakusil. Pomlouvali mne a stíhali se všech stran. Měl jsem křížů více skoro, než jsem snéstí uměl. Ale prosil jsem Pána Boha, aby mi udělil milost, kříže milovati a byl jsem šťasten.“ —

Kdo tak smýšlí, zachová si ovšem poklid při všech svízelních a trampotách. Nenít to chladná lhostejnost a otupělost v soužení, jakouž doporučí svět, ale jest to radost posvátná, k níž milost Boží člověka povznáší a jíž se podivujeme u všech světců Páně.

Také proto si vážil Vianney křížů těch, že ho udržovaly v pokoře, kteráž jej učila, že sám ze sebe nic není, ale za vše jenom Bohu že jest zavázán.

Tak o někom, jenž mu všemožně život ztrpčoval, se vyslovil: „Jsem díky zavázán tomu člověku, nevědělt bych bez něho, jak mdlá jest moje láska k Bohu.“

Nepřátelé jeho tak daleko se odvážili, že zbožného kněze očernili u nového biskupa diecése Belleyské a to pro nevčasnou prý horlivost a nevědomost jeho.

Avšak biskup, jménem Devie, slyšel již odjinud o neobyčejných ctnostech faráře Arského a sám jsa

mužem upřímně zbožným, vážil si zbožnosti a horlivosti jeho.

„Přál bych vám, pánové,“ vyslovil se jednou před mnohými duchovními, „také trochu té prostoty a tak zvané pošetilosti, nad níž se někteří pozastavují. Tím byste moudrosti své neublížili nikterak.“ — Jindy se vyslovil o Vianneyovi, že jej má za světce. A co se týče učenosti jeho, pravil o něm: „Nevím, je-li učený, ale vím, že jest osvětlený.“

Ku mnohým těm svízelným, jež mu působily duše snad horlivé, ale pobloudilé, přidružily se nyní též mnozí, jichž hříšný klid byl pobouřil, jichž nepravosti káral. Ti pásli téměř po jeho činech a slovech, aby něco vyslídili, co by zavdalo podnět k žalobám proti němu. Vše, co podnikl, se přerukovalo, ano i život jeho bezúhonný v podezření nekalé se uváděl.

Vianney pak mlčel a trpěl, pokládaje potupu světa za požehnání od Boha. Jistému faráři, jenž si naříkal na ustavičné pomluvy, kterýmiž ho lidé stíhají, pravil: „Dělejte, milý příteli, jako já. Nechte lidi mluvit. Až se vymluví a nebudou již míti co povídati, umlknou.“

„Ovšem, dlužno podotknouti, že všeliké ty nezaviněné potupy a pomluvy za zády jen a z daleka se kuly; do obličeje nikdo neodvážil se pronést něco takového. Kdo naň pohlédl a vůbec kdo jej lépe znal, ihned nabyl přesvědčení, že všechny úsudky nepříznivé s pravdou se nesrovnávají.“

Tak minula i tato trpká zkouška. Pán Bůh chce, aby takovýmto způsobem člověk sám sobě odumřel, a když pak toho docíleno, končí se zkouška.

2. Vianneyova nemoc a uzdravení. Touha po samotě.

Uvážíme-li nesmírné práce a námahy, jimž se Vianney podroboval, dlužno nám diviti se, že tolik vykonal — ano, jest to zajisté divem milosti Boží. Ale i v té věci měl Vianney trpce zkoušen býti. Častěji churavěl, ač přemáhal všechny bolesti — zvláště nesmírné bolení hlavy — rekovně, při všem utrpení vlídně se usmívaje. Prudší choroba zastihla jej r. 1842., avšak nad očekávání rychle i z té se pozdravil. Lékař se o tom vyslovil: „Jiný mimo mne jej uzdravuje.“

Avšak r. 1843. vypukla u něho nemoc velmi povážlivá. Bylo to v měsíci květnu. Vianney míval obyčej, každý den měsíce toho míti promluvu s kazatelny, ale již třetího dne, když mluvil, uslábl tak, že musil přestat i jenom s největší námahou dostal se domů.

Nelze vypsati zármutek a bol farníků nad nemocí milovaného otce duchovního. Celá osada utichla, v hluboký smutek jsouc pohřížena a když někdo z fary vyšel, obklíčili jej zástupem, vyptávajíce se toužebně, jak se vede p. faráři. Také mnohými dopisy vzdálenější ctitelé účastenství své a bolest vyjadřovali. Lékaři uznali velmi nebezpečný zápal plic, kterýmž nemocný úplně seslábl. Uznáno za potřebné, zaopatřiti drahého nemocného svatými svátostmi. I sešlo se k tomu vážnému výkõnu sedm okolních správců duchovních. Usnesli se, že všichni sami budou při tom přísluhovati a že se nebude zvoniti, aby se tím nezvýšil zármutek farníků. Zvěděv však o tom Vianney, pravil: „Aj, nechte

jen zvoniti, což se nemají farníci modliti za svého faráře?!"

Jakmile se zazvonilo, ihned celá farnost chtěla doprovoditi nejsv. Svátost k milému otci duchovnímu a při tom spatřiti ctihodnou jeho tvář, že to však nebylo všem možná, poklekli mnozí venku a na chodbách, hlasitě se modlíce.

Den na to sloužila se ku přání nemocného mše sv. u oltáře sv. Filomeny. Po mši svaté pak vyslovil se nemocný: „Cítím v sobě velikou změnu, — jsem zdráv!“ Uzdravení to vesměs pokládáno za div milosti Boží na přimluvu svaté Filomeny. S rychlostí neobyčejnou nabyl Vianney opět dřívějších sil a nejenom lékaři, nýbrž on sám říkával o tom: „Není to toliko neobyčejné, ale zázračné.“

Uzdraviv se, pospíchal zbožný kněz především do kostela navštívit Pána svého v nejsv. Svátosti a za velikou milost Jemu poděkovat. Pak po celý týden, nemoha ještě pro pozůstalou slabost zůstat dlouho lačným, již po půlnoci sloužíval mši svatou, při níž, ač to bylo za tmy, přece veliké množství lidí bývalo přítomno.

Z listův očitých svědků podivuhodného uzdravení faráře Arského vysvítá, že si nemocný přál a o to se modlil, aby se ještě uzdravil, častěji volaje: „Ještě ne, ó Pane, Bože můj! Ještě nejsem připraven dostaviti se ku hroznému soudu Tvému!“ Při druhé těžké nemoci své přání takového již neměl.

Jaká radost zavládla po celé farní osadě z neočekávaného obratu, netřeba ani líčiti. Jako člověk, jenž měl již za to, že veliký poklad ztratil, se raduje, vida, že poklad se našel, tak těšily se du-

chovní dítky výtečného otce duchovního a způsobem něžným i tklivým radost svoji projevovaly.

Za nedlouho však proneslo se, že Vianney by rád odebral se do samoty a že vlastně proto si přál zůstatí ještě na živu, aby se o samotě lépe připraviti mohl na smrt.

Nával cizinců do Arsu stával se vždy větším. Ve strastech nejen duševních, nýbrž i tělesných utíkali se sem lidé z blízka i z daleka, hledající u svatého kněze pomoci neb aspoň útěchy. Námahy a práce při tom Vianneyovi vzrůstaly tak, že sám biskup na to pomýšlel, jak by se mu dostati mělo ulehčení. Pročež poslán do Arsu kněz výpomocný. Tím mínil biskup, že nejen Vianneyovi se ulehčí, nýbrž že on také zanechá úmysl odebrati se do samoty.

Avšak právě naopak: Vianney, vida vedle sebe kněze mladšího a horlivého, a jej nad sebe klada, domníval se, že nyní přišla kýžená chvíle, aby se uchýlil někam v opuštěný koutek země a tam ukončil život svůj.

Jak vroucně vůbec po samotě toužil, poznati z toho, že častěji říkal: „Jak šťasten jsem byl, když jsem pásal stádečko své. Tehdy nebyla hlava moje tak přeplněna jako nyní. Podobal jsem se vodě, běžící klidně spádem svým.“

Touhu tuto ovšem přemáhal poslušností, ustavičně se zapíraje. Úplně však v té příčině se nikdy nepřemohl a to jen proto, že v pokoře své měl za to, že se ve světě k ničemu nehodí, a že prý neužitečným jest církvi břemenem.

Dávný úmysl svůj provedl pak skutečně dne 11. září r. 1843. V noci potají, uzlík s prádlem maje v ruce, opustil faru svou a ač lidé, kteří o záměru jeho zvěděli, mu v tom bránili, přece podařilo se mu ujíti po mnohých oklikách a to napřed do otčiny ku příbuzným.

Marně snažil se hrabě Arský zvláštním tklivým listem pohnouti jej k návratu do osiřelé farnosti, kdež zármutek nad odchodem jeho byl všeobecný. I jiní vynikající farníci písemně prosili ho, aby se vrátil, slibující, že učiní ve všem po přání jeho a že rovněž všecko odstraní, co by se mu nelíbilo.

Konečně se biskup sám obrátil na zbožného kněze, jehož cesty, jak patrně, nebyly cestami lidí obyčejných. A to konečně pohnulo Vianneye, že se opět navrátil do Arsu.

Avšak podívejme se ještě, jak to tu vypadalo po čas jeho nepřítomnosti. Vše bylo prázdno a pusto, fara jako po vymření. Poutníci, kteří v četných zástupech druhdy táhli do Arsu, vyhledali nyní miláčka svého v Dardilly, kdež dlel u příbuzných, a on nyní viděl se nucena požádati biskupa Lyonského, k jehož diecési osada Dardilly náleží, o plnomocenství ku slyšení sv. zpovědi. Sotva o pobytu jeho v Lyoně zvěděli, již na mnohých povozech vyjeli za ním. K Lyonským přidružili se Arští a jiní, a o dnech nedělních se v malé osadě shromáždilo tolik lidí, že nebylo možná je opatřiti přístřeším.

Nyní také umluvili se Dardillští, že svého miláčka již do Arsu nepustí, tak že plnomocník biskupův, kněz Raimund, měl nemalou potíž, aby se dostal k Vianneyovi, jemuž přišel přednésti přání

biskupovo, aby se vrátil na místo své. Poroučeti biskup nechtěl, uznávaje ve všem, co svatý kněz podnikal, řízení vyšší.

Konečně umluvil se Vianney s knězem Raymundem, že půjdou ještě do nedalekého místa poutního, blah. Rodičce Boží zasvěceného. Když pak tu Vianney po ukončené mši sv. modlil se obvyklé díkůčinění, zvolal pojednou: „Vratme se do Arsu!“

Má se právem za to, že rozhodnutí to stalo se zvláštním vnuknutím shůry.

Kněz Raymund ihned vypravil posla do Arsu s milou novinou.

S radostnou nedočkavostí celá osada vyšla vstříc milovanému knězi a když konečně přišel, tlačil se jedenkaždý k němu, aby aspoň dotknouti se mohl roucha jeho. Tkliva byla obzvláště chvíle, když došel ke kostelu, žehnal opět věrnému stádcí svému. Pak jal se zase jako druhdy konati v kostele večerní pobožnost.

3. Zrušení sirotčince.

Nemalou bolestí naplnilo šlechetné srdce výtečného kněze zrušení oblíbeného díla jeho, sirotčince, jež nazýval „Providence“ (prozřetelnost). Viděli jsme dříve již činnost neunavného sluhu Božího v ústavě tom, jež byl založil a nesmírnými obětmi udržoval. Pojednou i proti tomuto dílu jeho pozdvihla se bouře. Některým osadníkům zdál se ústav příliš sprostým a chudým, jiným zase málo učeným a ještě jiní prohlašovali jej za dům zahálky. Všelijaké žaloby a stesky donášeny ku vládě,

kteráž nepřejíc duchu křesťanskému, jenž v ústavě vanul, ochotně je přijímala.

Nemalou nad tím pocítil hořkost Vianney. Byltě sirotčinec oblíbeným proň místem, kdež útěchy a úlevy nabýval v obtížích povolání svého, nezřídka společnými modlitbami chovanců docházeje žádoucího vyslyšení v potřebách svých. Ale i v tom jeví se obětivý duch a veliká sebezapíravost jeho, že se zřekl vedení ústavu, kterýž konečně r. 1847. prostřednictvím biskupovým dostal se ve správu sester sv. Josefa.

Vianney se v příčině té takto pronesl: „Kéž by nám propůjčil Pán Bůh vždy ochotné obětivosti; Onť lásku svou k nám prokazuje soužením a křížem. Zdá se, jakoby cestou jinou nás ani k cíli přivést nemohl; jen cesta kříže vede do nebe. Všecko dobře dopadne, neseme-li dobře kříže své.“

4. Ars stává se místem poutním.

Život faráře Arského mimo jiné svědčí o tom, že pravdy křesťanské až podnes jeví týž účinek v srdcích lidských a takovými se honosí vítězstvími, jako to bylo za prvních věků církve.

Důkazem toho jsou četné výpravy poutní, jež se všech stran po celých třicet let do Arsu se konaly a jichž cílem byl právě Vianney. Jemu ovšem z nich, jak uvidíme, nemalé vznikly zkoušky a útrapy.

To, co očití svědkové o tom vypravují, chceme stručně tuto položit.

Vianney ctnostmi svými se podobal ve mnohých příčinách sv. Vincenci z Pauly, sv. Frant. Saleskému

i sv. Frant. Seranfinskému a viděti při něm, že za všech dob dává Pán Bůh církvi své muže, kteří dovedou roznítiti oheň sv. horlivosti v těch, kdož s nimi přijdou do styku. Mužové ti ctění jsou netoliko za živa, nýbrž dlouho ještě po smrti putují ke hrobu jejich vděčné zástupy.

Tak bylo i v Arsu.

„Nechtěl jsem věřití všemu tomu, co čísti lze v životech svatých. Avšak přišed do Arsu a seznam dobrého otce Vianneye, věřím již, neboť všecko to, ba více ještě spatřil jsem na vlastní oči,“ tak vyslovil se v té příčině jistý slovutný muž.

Mezi poutníky byli krajané jeho, Francouzi a to nejen lidé nízcí, nejen ženy, nýbrž i mužové a to hrdí a vznešení. skláněli hlavu před prostým venkovským farářem; důkaz to, že ve Francii přese všecky bouře a převraty ještě poklad sv. víry se zachoval. Mimo Francouze znenáhla i poutníci jiných národů sem přicházeli počtem hojným. —

Ale jak lze to vysvětliti, že Vianney nabyl pověsti takové? Především svoji laskavostí a dobrotou, v níž asi následoval příklad sv. Františka Saleského. Všecky potřebné a nešťastné vlídně přijímal, zejména hříšníky útěchy hledající, všem ochotně a dle možnosti pomáhal. Tím vždy víc a více rostl počet těch, kteří se k němu utíkali.

Dále neobyčejná pokora, kajicnost a sebezapíravost, pak podivuhodné děje, jež se udály zejména v sirotčinci „Prozřetelnosti“, rozšířily se od úst k ústům a vábily vždy víc a více lidí do Arsu.

Vianney sám pak v pokoře své těžce to nesa, rád by se byl ukryl a místo své jinému postoupil. Než: „Kdo se ponižuje, bývá povýšen.“

A tak se stalo i s farářem Arským. Nejen apoštolská činnost jeho, nýbrž i některé vpravdě zázračné děje, jež se tu udály hlavně na přímlovu sv. Filomeny, kterouž, jak již pověděno, Vianney zvláště ctil, přivábily množství poutníků do Arsu. Hledaliť tam především ve zpovědi útěchy a úlevy v duševních břemenech svých, právě když svobodomyslníci tamní krajiny nejvíce o zpovědi vtipkovali a z těch, kteří o ni dbali, tropili si úsměšky. Všichni do Arsu přišli v apoštolském knězi spatřovali vzor svaté chudoby, pokory a ryzosti srdce, a kdož u něho se vyzpovídal, nejen že s Bohem jsouce smířeni, nabyli žádoucího pokoje, nýbrž nikdy nezapomněli nadobyté dobroty, trpělivosti a vlídnosti výtečného zpovědníka svého.

Když pak skromné příbytky obyvatelů Arských tolika cizincům již nestačily, zbudovány pro ně prostrannější domky blíže kostela. A když r. 1835. mimo to zařídila se pravidelná doprava do Arsu, vystoupil počet poutníků ročně až na 20.000! Jednou jich tam za rok připutovalo dokonce až 80.000!

Podobně jako sv. Filip Nerejský ani jedné hodiny za den nepoužíval pro sebe, též farář Vianney všecken čas svůj věnoval jiným, ustavičně téměř zasedaje ve zpovědnici. Proto, když r. 1835. se vydal na kněžské cvičby (exercicie) do sídla biskupského, pravil mu biskup: „Vraťte se jenom

domů, vy nepotřebujete exercicií, ale u vás jsou duše, jež potřebují vás.“

A vpravdě: aby všem vyhověl, i denní procházky se odřekl. Zjistěte teprve v den soudný se objeví, co prací apoštolských vykonal vzorný tento sluha Páně.

Dojem, kterýž učinil Vianney nejen na ty, kteří přišli ve zbožném úmyslu do Arsu, nýbrž i na ty, jež zvědavost přivedla, byl veliký a nezapomenutelný.

„Co dám Pánu Bohu za to, že vedl kroky mé do Arsu!?“ píše jeden z poutníků. „Já viděl Eliáše!“ „Já Jana Křtitele,“ tak a podobně se vyslovovali jiní.

Budiž tu něco položeno z listu, kterýž napsal o své návštěvě v Arsu jistý muž, jež tam přivedla zvědavost.

„Vrátil jsem se,“ píše, „po několikadenním pobytu z Arsu. Vydal jsem se tam vlastně ze zvědavosti, ale přece také očekával jsem něco neobyčejného. A nezklamal jsem se. To, co jsem spatřil, přesahuje všechny pověsti a hluboce mne to dojalo. Věřím nyní mnohem pevněji než dříve. Tu člověk bezděky musí uznati, že jest vyšší řád nadpřirozený . . . Farář Arský jest pro mne živým důkazem pravdivosti sv. víry naší. U něho obnovuje se život Pána Ježíše i svatých. Co jsem v Arsu pozoroval, o tom všem nevěrcům, kdybych mohl, rád bych pověděl.“

Po boku Vianneyově pracoval na vinici Páně Arské missionář, a ten v jednom dopisu svém takto mluví:

„Kéž bych vám říci mohl, kolik lidí všeho stavu a povolání sem přichází. Nešťastníci všeho druhu, hříšníci nalézají zde cestu do nebe . . . Že svatý náš farář dosud je živ, jest vlastně zázrakem, jenž i nevěrce nutí, aby zvolali: ,V tom jest prst Boží!‘“

Zvláště ve zmatcích r. 1848. přemnoží hledali a našli útěchy a posily v Arsu. Sem pospíchali, jako za bouře mořské směřuje zmitaná loď ku svítícímu majáku, mnozí státníci a politikové, vznešení i nízcí, boháči i chudí. Nejvíce ovšem mezi přítomnými bylo neduživců a nešťastníků všeho druhu, netoliko z Francie, nýbrž i z Belgie, z Německa, z Anglie i z Italie, z nichž, jak dokázáno, vykonali někteří cestu až na 200 mil, puzeu podivuhodnou důvěrou ku sv. knězi. Všeho druhu bídy a neřesti každodenně měl před očima, a soucitné srdce jeho pro každého našlo útěchu a pomoc. Častěji, maje to vše na mysli, říkával: „V Arsu zřejmě viděti, co je hřích, tu poznati, co uvalil na ubohé pokolení lidské Adam. Člověku nezbyvá, leč plakati a modliti se.

Mnohým, kterýmž nebylo lze přijíti osobně, pomozeno bylo modlitbou sv. kněze a přímluvou sv. Filomeny, kterouž on, jak jsme již pověděli, obzvláště ctil.

Ačkoli Vianney každodenně velmi časně z rána do zpovědnice přicházel, přece vždy již zástupové naň čekali. Ano, mnozí proto již v předstíni kostelní nocovali, aby spíše na ně řada došla; neboť zpravidla dle pořádku, jak přišli, přistupovali ke zpovědnici. Jenom někdy výjimkou pokynul

Vianney na někoho ze zástupu, aby přistoupil, a býval to člověk, na němž podivuhodným bystrozrakem poznal, že mu dlouho čekati nelze. Jinak nesměli se lidé předbíhati.

Jednou ve stkvostném kočáře přijela cizí vznešená dáma a odebrala se ihned do kaple, kde Vianney zpovídal. Avšak zástup lidí nedal jí postoupiti ku předu. I chtěla si to jaksi vynutiti. Když se to nepodařilo, obrátila se k jednomu z kaplanů řkouc, že nerada čekává „ani u krále bavorského ani u papeže.“ „Nemohu pomoci, zde musíte, milá paní, čekati.“ Po chvíli, vidouc Vianneye vstávati ze zpovědnice, jaksi hrdě pravila: „Pane faráři, já se chci u vás zpovídati.“ „Dobře, dobře, zde se již i jiní zpovíдали,“ odvětil klidně Vianney.

Jiné paní, kteráž tlačíc se ku předu pořádek porušila, pravil: „Kdybyste, milá paní, byla i císařovnou, musíte čekati, až na vás dojde řada.“

Těm, o nichž věděl, že z pouhé zvědavosti sem přišli, říkal: „Nestojíť to věru za to, že jste přišli sem.“

Za to velmi pozorným a něžným byl k těm, již přišli, aby zbavili se pochybností svých u víře, anebo aby v bolestech svých duševních došli pomoci a útěchy. Velika také bývala vděčnost jejich. Svatyně Arská stala se svědkyní přčetných spásitelných úmyslův a zbožných slibů.

Z listu slovutného učence Lacroixe, profesora v městě Nancy, poznati lze, jakým způsobem Vianney trávil dny své.

Lacroix přišel r. 1857. v létě do Arsu. Ačkoli počasí bylo velmi deštivé, přece veliké množství lidu bylo v kostele, všichni pohříženi v tichou pobožnost. Faráře samého viděti nebylo. Sedě v sakristii zpovídal muže, kteří se předešlého dne byli dostavili. Lacroix byl od 5. hod. odpolední v kostele, nyní bylo již 8 hodin a Vianney dosud ze zpovědnice nevyšel. Po chvíli vystoupil na kazatelnu, aby vykonal obvyklou večerní pobožnost. Pak odebral se řadami lidu žehnaje domů. Pohled naň prof. Lacroixe dojal velmi; poznalť, jak di, že je to člověk neobyčejný. Druhého dne ráno před 4. hodinou vydal se p. Lacroix opět do kostela, kdež zase bylo již množství lidu. „Jak dlouho jste již zde?“ tázal se jednoho člověka. „Od druhé hodiny ranní,“ zněla odpověď. „A kdy přišel pan farář?“ „O půlnoci. Nyní právě zpovídá ženy, mužové přijdou na řadu po mši svaté.“ Přede mší sv. nebylo již možná k Vianneyovi se dostat. Po mši svaté, sloužené u oltáře sv. Filomeny, posvětil Vianney růžence a medailky, jež byli poutníci přinesli. Pak opět odebral se do zpovědnice a vydržel tu dle pozorování p. Lacroixe celkem 10 hodin (za celý den 20 hodin). Konečně pokynul jemu. Lacroix měl dva dotazy na srdci, na něž ihned obdržel jasnou a určitou odpověď, čemuž tím více dlužno diviti se, když se uváží, že po tak dlouhé a napínavé námaze Vianney nejevil na sobě duševní ochablosti. „Ještě prosím, duchovní otče, o požehnání na cestu do Říma, již hodlám vykonati.“ Slyše o Římě usmál se Vianney řka: „Vy půjdete do Říma a spatříte sv. Otce. Prosím, vzpomeňte

tam na mne modlitbou na brobě sv. apoštolů. I udělil mu žádaného požehnání.

V poledne vykonal pak obvyklou katechesu (křest. cvičení) od oltáře. Lacroix poznamenává, že při tom působil spíše svojí osobností než slovy, jež velmi potichu vyslovoval. Pak odebral se do fary, aby 2—3 hodiny odpočinul. Takoví byli dnové Vianneyovi. Mezi polednem přečítal došlé dopisy.

A těch bylo ze všech končin světa velmi mnoho. Je to podivno: noviny za živobytí o faráři Arském nic nepsaly, až teprve po smrti, a přece od úst k ústům do krajů nejvzdálenějších pověst o apoštolském působení jeho se rozšířila. Připadl-li při čtení na list, v němž bylo mnoho chvály pro něho, ani nedočel, ale list takový ihned zničil. Jen na ty odpovídal, v nichž pisatelé prostě a s důvěrou k němu se obraceli. Nejvíce žádali pisatelé o modlitbu jeho nebo mši svatou.

Listů těch mnoho se ztratilo, ale i z těch, jež se zachovaly, viděti neobmezenou úctu k apoštolskému knězi a skálopevnou důvěru v modlitbu jeho.

Tak píše jistý mladík z Irska:

„Jsem postižen chorobou nervů a nemohu pracovati. Prosím, důstojný otče, byste se pomodlil, abych zbaven byl nemoci této, a zvláště, aby mi Bůh milosrdný hříchy odpustil.“

Jiný prosebník z Manchesteru zase prosí o přímluvu u bolestné Matky Boží za uzdravení jediného syna.

Jistá žena z Pruska takto píše: „Proste a obdržíte,“ pravil náš milý Spasitel. Těchto slov jsouc pamětlivá neznámá matka z dálky asi na

300 mil obrací se k Vám, důstojný otče, nemohouc sama přijíti do Arsu. Vy nežijete chlebem obyčejným, ale slovem Božím. Vám s důvěrou předkládám pokornou prosbu svou, byste Toho, jež denně v ruce držíte, prosil o mé uzdravení. Kéž by se i mně dostalo slova potěšitelného, jako ženě v evangeliu, která dotkla se roucha Páně.“

Takového a podobného obsahu byly téměř všechny listy, jež se všech stran a od osob nej-různějších, biskupů, kněží i nekněží, od představených řádův a klášterův, od úředníků, lékařův i vojinův a j. v rozmanitých potřebách a důležitostech Vianneye docházely. Mezi dopisy našly se též dopisy slovutného kněze a spisovatele Segura, jenž prosí Vianneye o modlitbu. V jiném dopise žádá náměstek hrabství Leicesterského v Anglii, lord Lisle Philipps, aby se Vianney modlil za opětné obrácení vévody z Norfolku. Vévoda po krátké době se skutečně obrátil a zemřel jako vzorný katolík.

Ovšem nebylo možná mnohé a různé ty dopisy zodpovídati při nadlidském namáhání, kterémuž se, jak jsme viděli, v apoštolském povolání Vianney neunavně podroboval.

5. V Arsu dějí se divy.

V Arsu dály se také divy. Nevěra nynější doby ovšem vůbec divův a zázraků neuznává a nevěrec pohrdavě se usměje, slyší-li o nich. Avšak Bůh, původce zákonů přírodních, zajisté má dosti moci zasáhnouti do zákonů těch a způsobiti děj, jenž není proti zákonům, kterými příroda se řídí,

ale jenž zákony ty přesahuje. A takové dílo slove zázrakem. Nuže, Pánu Bohu zalíbilo se zázračnými ději oslaviti některé za živa, některé až po smrti jejich.

Zázračným bylo již, jak svrchu pověděno, celé řízení sirotčince „Prozřetelnost“ zvaného, ze zvláštních však zázračných dějů, jež se udály přímluvou nebo působením sv. kněze, aspoň něco budiž uvedeno.

Dne 24. července r. 1848. na přímluvu jeho chromá dvanáctiletá dívka, jménem Františka Voletová, pojednou se uzdravila.

Dne 17. srpna r. 1856. jiná osoba z krajín Alpských, kteráž následkem horečky před 3 lety pozbyla řeči, konala devítidenní pobožnost v Arsu. Když pak devátý den přijala tělo Páně, ihned k úžasu přítomných počala mluvit.

Jistý pětiletý chlapec následkem křečí pozbyl úplně síly a vlády; na přímluvu Vianneyovu pojednou ozdravěl.

V létě r. 1858. stalo se v Arsu toto: Přišel tam bídň o berlách jistý mladík. Představiv se Vianneyovi pravil s důvěrou: „Máte za to, ctihodný otče, že ty berly zde zanechám?“ — „Ale vždyť jich potřebujete,“ odvětil tento. Mladík tutéž důvěrnou otázku opakoval po několik dní. Tu v den Nanebevzetí Panny Marie bylo veliké množství lidu v kostele na pobožnosti večerní. Když Vianney šel na kazatelnu kolem zmíněného mladíka, opětoval tento důvěrnou prosbu svou: „Otče ctihodný, mám ty berly zde nechat?“ — „Nuže, jste-li pevné víry, nechte jich zde,“ řekl Vianney, a mladík k úžasu ne-

smírnému počal volně choditi a odložil berly své pod oltář sv. Filomey. Z vděčnosti pak vstoupil do stavu řeholního.

Téhož roku přivezli do Arsu člověka dnou stíženého. Nemohl se ani hýbati, tak otekly všechny klouby jeho. Promluviv s farářem obcoval mši sv. a pak vedli jej ku sv. přijímání. Sotva přijal, cítil se úplně zdravým.

Takových případův osvědčených a úředně stvrzených celé množství lze uvést. Životopisec Vianneyův uvádí v díle svém úřední pověření při každém případě, podepsané buď lékařem aneb úřadem místním. Uvedené však ať dostačí. Tomu pak, kdo pochybuje, na uváženou ať slouží, že nade všechny ty zázračné děje v Arsu vyniká jeden hlavní a největší, a to sv. život farářův. Osvícená prostota, láskyhodná bodrost jeho, spojená s mužnou odvahou, trpělivost podivuhodná, pokora a skromnost největší při plnosti milostí Božích, kterýmiž sláva jména Vianneyova ustavičně se vzмáhá; život po 40 let skoro bez pokrmu, beze spánku a odpočinku při 18hodinovém namáhavém zaměstnání den co den — toť zajisté sám zázrak!

A což tu vykonáno zázrakův obrácením hříšníků! Tu jasně viděti, jaká milost spojena je s důstojností kněžskou a co vše působiti lze horlivému knězi Páně, ač ovšem není jedenkaždý jako Vianney povolán k věcem nadobyčejným. Běželo-li o obrácení hříšníka, tu Vianney přísné posty si ukládal, horlivost svou v modlitbě zdvojnásobil a ku kajicníku se měl co nejlaskavěji. Ano nezřídka slzy, kanoucí z očí jeho ve zpovědnici, pohnuly zatvrzelce

ku polepšení života. Pohled anebo slovo jeho, spojené se vzorným životem, zasvěceným výhradně lásce k Bohu a bližnímu, často působilo mnohem více než nejdůtklivější pokárání.

Obrácení hříšníků v Arsu většinou ukryto zůstalo oku lidskému, přece však o těch, jež přišly ve známost veřejnou, aspoň zmíniti se dlužno.

Tak jistá paní v bludy jansenistické zabředlá a na svou vzdělanost hrdá přišla do Arsu o jednom svátku Marianském a pozoruje po chvíli Vianneye a konání jeho v kostele, ku všeobecnému podivu přistoupila ku sv. zpovědi a přijavši delší poučení obrátila se a vedla pak vzorný život až do smri své.

Učenec v Lyoně jménem Massiat setkal se na cestách svých s mužem, jenž cestoval do Arsu a vyzval také Massiata, aby se přidal k němu. „Uvidíte tam faráře,“ pravil, „jenž činí zázraky.“ — „Zázraky? Jaktěživ na ně nedržím a v ně nevěřím,“ odpověděl učenec. — „Pojďte jen se mnou, uvidíte a uvěříte!“ — „Chcete-li tedy, půjdu s vámi, a obrátíte-li mne tam, pak věru to bude zázrak.“ — I stalo se. Ráno vyzval společník Massiata, aby šel s ním na mši svatou. — „Já nebyl na mši od prvního přijímání svého,“ namítl Massiat. — „Učiňte mi to kvůli a pojďte a dejte v kostele pozor na faráře zdejšího.“ — I uposlechl Massiat. Postavivše se blízko k sakristii uviděli Vianneye jdoucího k oltáři. Oko jeho padlo na Massiata, i setkaly se zraky obou. Massiat ujišťuje, že pohled knězův pronikl ho až do hlubin, i poklonil se bezděky a zakryl si rukama tvář. Po mši sv. chtěje z kostela odejít, slyšel Vianneye v sakristii volati: „Odejděte všichni!“ A již ucítil

ruku jeho na znamení, že má jíti za ním do sakristie. Nyní byl sám se sv. knězem, jehož pohled před chvílí naň tak působil. V největších rozpacích řekl: „Pane faráři, já mám velké břímě na sobě.“ — „Já vás zbavím břemene toho,“ odvětil Vianney co nejvlídněji. „Poklekněte jen a povídejte o svém životě. Pán sejme pak s vás, co vás tíží, neboť řekl: „Pojďte ke mně, kdož mdlí a obtíženi jste, já vás občerstvím.“ I uposlechnuv Massiat vykládal upřímně celý svůj život od prvního sv. přijímání. Sám vyznává, jak žaloval na sebe, že byl jako mladík při vojště francouzském v Egyptě a tu se napřed poturčil, později pak stal se židem a konečně protestantem. Vianney slzy prolévaje volal častěji: „Ó jak dobrotivý jest Pán Bůh! Jak vás miloval!“ Již nyní cítil Massiat velikou úlevu v srdci svém; dne příštího pak u oltáře sv. Filomeny vroucně se pomodliv o milost obrácení, dosáhl rozhřešení. Jsa úplně novým člověkem vrátil se pak po několika dnech domů. Dvě léta po svém podivuhodném obrácení bohabojnou smrtí život svůj dokonal.

Jiný mladý člověk, jenž na vyšších školách — jak se pohříchu děje až podnes — přišel o víru, uslyšev o Arsu, pravil uštěpačně, že se také půjde podívat na tu „komedii.“

Právě toho dne, kdy přišel do Arsu, událo se tu dvoje zázračné uzdravení. Protože pak důkazy toho byly příliš zřejmé, cítil se zmíněný mladík již jaksi pomaten a přál si mluvit s Vianneyem. I stalo se. „Já jsem nevěrec,“ řekl mu, „ale nicméně dvojí uzdravení, jež se tu událo takřka před mýma očima, mne velice mylí. Rád bych věřil a

velice byste mi posloužil, pane faráři, kdybyste mi udal nějaký prostředek k tomu.“ — „Obratťe se, milý příteli, k Bohu a Bůh se obrátí k vám,“ zněla odpověď. „Milost' jeho vás osvítí a vy uvěříte. Napřed však se musíte vyzpovídati.“

Slova ta dojala mladíka a bezděky pokleknuv vykonal svou zpověď. Byv pak po delší dobu vyučován v pravdách náboženských odešel z Arsu jako dobrý katolický křesťan.

Teprve po smrti Vianneyově vešlo ve známost jiné podivuhodné obrácení. Obrácenec sám píše o tom: Měl jsem dobrou, zbožnou matku; ale záhy musil jsem do učení. Vrátiv se po létech domů byl jsem zcela jiným. Dobrá matka se zármutkem pozorujíc neblahou změnu, jako druhá Monika prosila, ano zapřísahala mne, abych se k Bohu obrátil hodným přijetím sv. svátostí. Tomu jsem nechtěl rozuměti, ale v tom aspoň jsem vyhověl, že jsem po přání matčině denně se modlíval k Panně Marii 3 zdrávasy. Konečně nabídla mi, abych se vydal s ní do Arsu. I učinil jsem tak, ač jenom k vůli matce. V Arsu shledal jsem se se dvěma lehkovážnými společníky z dob dřívějších, kteří novou byli závadou. Vianney, s nímž matka měla rozmluvu, dobrou ji naplnil nadějí. I byl jsem několikráte s matkou na křesťanském cvičení, jež farář denně činil, a již postava jeho na mne veliký učinila dojem. A což teprve když Vianney upřel na mne živé a pronikavé oko své! Zdálo se mi, že okem tím jasně čte v srdci mém. Podobný pohled upřel na mne i později, když jsem šel se soudruhy svými osadou. Šel jsem zase s matkou do kostela, když

Vianney právě zpovídal muže. Jak jsem se podívil, když pokynul, abych šel za ním do sakristie. Když jsem byl s ním sám, kázal mi pokleknouti. Učiniv tak mlčel jsem. Farář důtklivě mne napomenuv zaplakal. To konečně došlo mne, a jakoby roztála ledová kůra srdce mého, skroušeně jsem se vyzpovídal. Den na to byl jsem rozbřešen a později opustiv svět vstoupil jsem do řehole.

Ještě více případů podobných, a to ze všech stavů společnosti lidské, bylo by lze uvést, avšak přesahovalo by to rozměry spisku tohoto. To, co uvedeno, zajisté stačí na důkaz, že obzvláště láska, kterouž Vianney jevil ku hříšníkům, neodolatelně působila a ku pokání je nutila. „Kdyby Pán Bůh nebyl tak dobrotivý!“ říkával. „Ale on tak dobrotivý jest a člověk uráží tohoto Otce dobrého. Takové zloby ani pochopiti nelze. Ale to odtud pochází, že se nedostává víry. Jedenkrát to pochopíme, avšak bude již pozdě. Jak jsme pošetilí, nemilující toho, jenž tak miluje nás! Jaká to pošetilst! O hříšník je v pravdě nešťasten!“ A pro slzy dále mluvit nemohl.

Jednou vida jej slzeti, tázal se ho hříšník, klečící ve zpovědnici: „Proč pláčete, otče ctihodný?“ „Proto, že nepláčete vy, příteli,“ odvětil Vianney. A tak vlastně celá osobnost jeho, svatý oheň, planoucí ze srdce i oka a milost Boží všecky práce a snahy jeho doprovázející tak zázračně působily na jiné. Tak mívalo mnohdy jediné slovo jeho větší účinek, než druhdy dlouhé řeči, ba celé knihy.

Ti pak, kteří se tu obrátili, vytrvali ve svých úmyslech, ano mnozí opět do Arsu se vraceli, aby

pohledem na svatého kněze nebo slovem jeho na cestě dobré se utvrdili.

Malá osada Arská byla však útočištěm netoliko neduživcům na duši a na těle, nýbrž stísnění a nešťastní všeho druhu přicházeli sem pro útěchu a radu. Tu byla pravá rovnost mezi nešťastníky vznešenými i nízkými, neštěstí všecky vyrovnalo a důvěra ke knězi, jenž čerpaje poučení shůry, pro každého měl slovo lásky, sdílnosti a útěchy. Tu ozbrojen mnohý mladík k boji proti záhubným vášním, mnohé panně usnadněna dobrou radou volba stavu; mnohé matky naučily se tu vésti život obětivý a zapíravý a mužové nabývali síly a odvahy ku konání povinností svých; člověk pak věkem sešlý konečně obdržel tu návod, jak připravit se ku šťastné smrti. Duše úzkostlivé nabyly poklidu, slabí posily, zoufající naděje a všichni poučení, potěšení a blažení z Arsu vraceli se.

Mnozí přáli si a proto cestu sem podnikli, aby se doporučili modlitbám sv. faráře — a důvěra jejich stkvěle se osvědčila; jsouť toho důkazem děkovací dopisy ze všech končin světa, jež se v Arsu našly.

VII.

Další osudy kněze Vianneye.

Již bylo pověděno, jaké kříže snášeti bylo apoštolskému knězi Vianneyovi a že je ochotně přijímal, čině takto pokání místo kajeníků, jimž ukládal obyčejně pokání nepatrné. Onť porozuměl tomu dobře, jak velikou váhu a cenu má oběť,

kterouž se projevuje láska. V tom smyslu se přísně postil, sebezapíral a umrtvoval. Tak snášel i vnitřní útrapy a bolesti, jež Pán Bůh měrou nadobyčejnou naň posýlal. Vždyť sám Kristus Pán zakusil na hoře Olivetské největší úzkost duševní a proto sílí každého, kdo trpí v duchu jeho a z lásky k němu. Trefně dí svatý Augustin: „Křesťan více vytrpěti dovede, než jiný člověk, světec pak zase více, než křesťan obyčejný.

Velikou útrapou Vianneyovi byl nedostatek veškeré útěchy: Chtěje zvýšiti zásluhy věrného sluhy svého, zastřel takořka Pán oči jeho, aby neviděly, co velikého působí. Proto pokládal se za úplně zbytečného, nepřiznávaje si ani víry, ani zbožnosti, ani moudrosti, ani ctnosti vůbec. Měl za to, že je na světě, aby jenom všecko pokazil. Ano, v pokoře své někdy nad svojí bídou až zaplakal. Tomu ovšem slušně diviti se musíme, uvážíme-li, že to byl muž, jemuž všichni se podívovali, ježž kde kdo ctil a velebil. Ovšemť jen pomyšlení a uznání, jak nedokonalým jest, tuto bolest mu působilo.

Rád by se byl zcela úplně odevzdal vedení Božímu, ale při tom ho ustavičně trápila obava, zdali to, co koná, jest také Bohu milo, hoden-li jest lásky či hněvu Božího. Odtud si vysvětlíme, že tak sdílnou útrpnost jevil ke hříšníkům a tak výborným jim byl vůdcem. Všecky za lepší sebe považoval a bolesti jejich sám spolu pociťoval.

Jako vůbec v životě duchovním z počátku všecko přichází člověku snadným a příjemným, později však se na něm žadají věci obtížnější a ukládá

se mu oběť mnohá a sebezapírání, tak bylo i u Vianneye. Mělt' nyní bez radosti a útěchy věrně vytrvati na vinici Páně. Někdy ovšem i jemu dostalo se na krátko posily a útěchy, zejména z modlitby, avšak zúplna útrapa tato nikdy ze srdce nevymizela.

Jednou rozhovořil se o těžkém úkolu knězově, řka, že by člověk měl vlastně býti andělem, chtěje hodně sloužiti mši. A slzy prolévaje, dodal: „Štěstí, kteréhož účasten jest ten, kdo slouží mši svatou, teprve v nebi pochopíme. Příčina všeho neštěstí při knězi jest, nedbá-li ceny mše sv. Jak politování hoden jest kněz, jde-li k oltáři vlažně a lhostejně, jako za obyčejnou práci. — Bývá toho příčinou přecho, že zaneprázdněn jest příliš záležitostmi světskými, politikou a novinami; má hlavu plnou věcí těchto, přistupuje ke mši sv.“ —

Za velikou překážku pokroku v životě duchovním u farářů pokládal nedostatek rozjímání, pro kterýž mnozí nezabývají se sami sebou, nejdou do sebe, nevědouce, co a jak činí. „Rozjímání, modlitba, obcování s Bohem nám schází,“ říkával. „Jest to hrozné býti správcem duchovním, zvláště proto, že duše tak brzy a snadno ochabuje.“

Jindy stěžoval si: „Duše má zarmoucená jest až k smrti. Uši mé slyší jen o věcech trudných, jež trápi srdce moje; ani nemám pokdy modliti se!“

A krátce před smrtí povzdechl: „Jak smutný jest ten život náš! Kdybych byl předvídal všecky útrapy, jež na mne čekaly v Arsu, byl bych strachem zabynul.“

Snad by se zdáti mohlo, že nával lidstva ke zpovědnici jeho byl proň útěchou, avšak právě veliká důvěra lidu v tom se jevící, byla břemenem pokoře jeho a množila úzkost, že ke všemu tomu neschopným jest. Nenapadloť mu, že jím a skrze něho milost Boží působí a měl za to, že lid do Arsu se hrnoucí jest na velikém omylu, maje důvěru ku knězi tak nehodnému, za jakéhož Vianney sám sebe považoval.

Velikým bolem dojímaly též srdce jeho všechny urážky Boha spravedlivého, o nichž mu každodenně bylo slýchati.

Vnitřných těchto útrap a bolestí na zevnějšku jeho ovšem znáti nebylo; ovládalť on se zúplna tak, že i při sebe větší bouři duševní jevil se býti klidným, ba veselým.

Touha po samotě, prýstící se z pokory, nikdy Vianneye neopustila. Již jednou poznali jsme pokus jeho, uchýliti se do samoty. O to pokusil se ještě jednou, chtěje dáti se ke Trapistům nebo Karmelitánům, „aby oplakával bídný život svůj a snažil se dosíci milosrdenství Božího.“ Záměr tento hodlal uskutečniti tím spíše, když v Arsu zařízení byla stálá kongregace misionářů, jež velmi příhodně a účinně po něm duchovní správu převzítí mohla.

Již byly všechny přípravy k cestě jeho učiněny, tu doneslo se o tom ku představenému kongregace.

V noci, když Vianney tajně z fary vyšel, vstoupil mu v cestu jeden z kněží misionářů, řka: „Neodcházejte, pane faráři; učiníte-li tak, zazvoníme na poplach“

„Učiňte, co chcete, ale nebraňte mi,“ odvětil farář.

Hlahol zvonů skutečně probudil osadníky i hraběte, který zejména se pokoušel Vianneye odvrátiti od zámyslu jeho, avšak Vianney mu svědčil, že chce odejít proto, že tuší blízkou svoji smrt.

Zástup lidstva těsně obklíčil faru, ale Vianney ještě se nepoddal. Kněz missionář připomenul mu nejen přání biskupovo, aby v Arsu vytrval, upozornil jej na svatého Filipa Nerijského, jenž kdysi pravil, že by odstoupil i od brány nebeské, kdyby hříšník nějaký na zemi pomoci jeho potřeboval. Ačkoli přes to všechno Vianney ničeho ještě neslíbil, zůstal v Arsu, poznáv asi, že jest to vůle Boží. Ostatně by nikde nebyl došel kýžené samoty, neboť kamkoli by se byl uchýlil, všude by ho byli našli přčetní ctitelé jeho. Neboť právem lze tvrditi, že málo kdo za dnů našich těšil se takové oblíbenosti u lidu, jak on. Působilať jeho zbožnost a svatost kouzlem neodolatelným na všechny, kdož přišli s ním do styku.

Úcta a důvěra k Vianneyovi se šíří.

Missionář, který jednou přišel do Arsu, byl tázán, co tam nalezl? „Učenosti lidské ovšem jsem tam nenašel, ale za to umění Božské. Nejvíce pak podivuhodno jest, že farář tamní jest jako to pachole, jež Pán Ježíš miloval a jiným kladl za vzor. Právě proto jest Bůh s ním.“ —

I list jednou došel z Italie s nadpisem: „Do Lyonu u Arsu.“ Pisatel listu znal Ars z pověsti o tamním faráři, o velikém městě Lyonu však nevěděl.

Chudičský kněz byl dobře znám v Římě, i knížata církevní (mezi nimiž slavný Dupanloup) v prostínce faře Arské vyhledávala a docházela žádoucí rady a pomoci.

Nově jmenovaný biskup Valenský přijel do Arsu vyžádat si požehnání Vianneyova. Dlouho se zdráhav, konečně Vianney vyhověl. Avšak ihned pokleknuv, biskupa navzájem o požehnání požádal.

Kázání Vianneyovo pokorně přišel poslechnout též slovutný duchovní řečník Pařížský, Lacordaire, a byl velmi dojat. Máje pak ku prosbě Vianneyově sám kázati, před celým zástupem pokleknuv, vyprosil si požehnání jeho. Od té doby častěji s Vianneyem obcoval a mnohé pokyny ve prospěch řádu svého (sv. Dominika) od něho přijal.

Takové úcty a důvěry však Vianney nepožíval toliko u jednotlivých kněží, nýbrž veškeren lid mu při každé příležitosti projevoval neobmezenou důvěru a úctyplnou lásku. Kdykoli se z kostela ubíral, vždy zástupové klečíce čekali, až jim udělí požehnání, což pokaždé i na diváky nejchladnější hluboký činilo dojem.

Každý z poutníků přál si míti památku nějakou z Arsu, pročež téměř po každé mši svaté světil Vianney medailky nebo obrázky, jež pak dle přání poutníkův i jménem svým znamenával. Ano i ústřížek z oděvu jeho mnozí za vzácnou relikvii pokládali a všemožně si jej osvojití hleděli.

Při tom všem arci známá pokora jeho trpkým zkouškám se podrobovala.

Pokusy mnohých fotografů vypodobniti jej nezdařily se nikdy; nechtěl Vianney o tom ani slyšeti

a tak bylo světu spokojiti se pouhými kamenotisky, jež více nebo méně věrně Vianneye zobrazovaly.

Takovýchto kamenotisků dva druhy bylo lze dostati; menší a lacinější za 2 sous (= 1 kr.), větší pak a dražší po 2—3 fr. (1 zl. 20 kr.—2 zl.). Lacinější šly ovšem více na odbyt.

Vianney zvěděv o tom, pravil: „Tu viděti, zač stojím: když mne mohli dostati za 2 sous, kupovali mne; za 3 franky již nestojím.“

Pro úplnost dlužno uvést, že se Vianneyovi dostalo též ovšem nehledaného vyznamenání: Biskup jmenoval jej čestným kanovníkem, císař Napoleon pak udělil mu řád čestné legie. Když došel odznak vyznamenání císařského, odevzdal jej Vianney svému vikáři (či kaplanu), řka: „Vezměte to k sobě, císař se zmýlil.“

Rodáci jeho naléhali, aby závěti ustanovil, by tělo jeho po smrti pohřbeno bylo u nich. Byl by rád vyhověl, avšak na zakročení biskupovo, jenž si přál, aby Vianney byl pochován tam, kde tak dlouho a blahodárně působil, ustanovil Vianney, že v Arsu pochován býti chce, dodav k tomu: „Jen když duše dostane se do nebe, na tom nezáleží, kde tělo mé bude ležeti.“

Přehled činnosti faráře Arského.

Sv. Jan Zlatoústý líčí apoštola národů, svatého Pavla. jako kormidelníka, jenž řídí loď, tonoucím pomáhá z vln mořských, umdlené podporuje, námořníky pobádá a všecko činí a podniká ku blahu těch, jenž s ním jsou na lodi. Obraz tento i na

kněze Vianneye dobře připadá. Kdokoli potřeboval poučení, úlevy a útěchy, přicházel k němu a on všem laskavě a ochotně, čeho si žádali, poskytoval, ani tu neztrácejí trpělivosti, když malichernostmi jej obtěžovali.

„Dvě stě mil cesty jsem vykonala,“ pravila jistá dáma, „abych Vás, ctihodný otče, spatřila.“ — „Já věru za tu cestu nestojím,“ Vianney klidně odvětil.

„Co jest asi povolání mé,“ tázal se ho kdosi. — „Přijítí do nebe,“ zněla odpověď.

Když jistá žena rozvlácnými řečmi o téže věci častěji jej obtěžovala, pravil jí žertem: „Milá paní, v kterou dobu v roce asi mluvíte nejméně?“ — „Nevím,“ řekla. — „Povím Vám to tedy: v únoru měsíci, poněvadž je to měsíc nejkratší.“

Vůbec dovedl Vianney mistrně uhoditi na velikou marnivost, přílišnou sebelásku a ješitnost, kteráž se skrývala v srdcích mnohých, kdož se ho v různých příčinách dotazovali. Vždy však dobrou radu nebo spasitelný pokyn uměl připojiti a mnohdy pouhým slovem uvedl člověka na cestu povinnosti, osvědčuje se ve všem jako zvláštní nástroj milosti Boží. Rovněž tak jistota, s kterouž přecho často rozhodoval o různých a spletitých záhadách, nebyla plodem přirozených jeho darův a vloh, nýbrž účinkem milosti, kteráž jej osvěcovala, nejsouc zatemňována nižádnou vášní. A tak prostičký kněz rozhodoval o povolání ku stavu duchovnímu nebo řeholnímu, o zařízení zbožných řádův a nadací, škol, sirotčincův a jiných ústavů lidumilných.

Tak vznikl na př. jeho radou a podnětem zbožný spolek lásky k duším v očištění a přese všechny překážky a svízele valně se po Francii rozšířil. Členové spolku toho se modlí, trpí a pracují pro ubohé duše v očištění.

Těžce to nesl, že Francie spojila se r. 1859. s vládou sardinskou, kteráž usilovala oloupiti církev.

Ale netoliko rady a duchovního přispění v záležitostech různých vyhledáváno v Arsu, nýbrž hlavně pověst Vianneye jako výborného zpovědníka zástupy přčetné tam vábila. Skoro lze říci, že Vianney strávil život svůj ve zpovědnici; tamť bylo pole rozsáhlé a blahodárné činnosti jeho, jakož svrchu vyličeno bylo.

Ačkoli nával do zpovědnice jeho byl ohromný, přece téměř jedenkaždý odcházel odtud s pocitem, jakoby Vianney právě jemu zvláštní byl věnoval péči. Uměť on převýborně veškeru duševní činnost soustřediti v tom, co právě bylo jeho úkolem a při největší tlačení platila všechna pozornost jeho pouze tomu, jenž klečel u nohou jeho. Poučení nebývalo dlouhé, vždyť jedno slovo jeho, jak již víme, mívalo větší účinek, než dlouhé řeči jiných. Slovu tomu podrobovaly se duše sebe pyšnější a tvrdší. Ovšem, k tomu často samo nebe očividně napomáhalo.

Veliká obtíž pro vůdce duší jest, vždy jasné poznávati vůli Boží a duše tak řídit, aby se poznané vůli Boží podrobovaly. Pročež má zpovědník hleděti poznati povahu a zvláštnosti zpovídanců. K tomu arciť napomáhal Vianneyovi obzvláštní dar rozpoznávati duše; četlť on takofka v duších hříšníků, nejtajnější chyby jejich a nedostatky odkrýváje

a to tak, že nelze jinak si to vysvětliti, leč tím, že Vianney byl udůstojen zvláštních vnuknutí od Boha, jak o tom čteme v životě sv. Dominika, Františka Serafinského, svaté Kláry, svaté Kateřiny Senenské a j.

Tak vyznávají někteří, jež se u něho zpovídali, sami, že jim ukázal hříchy, o nichž nevěděli a že jim odpovídal na pochybnosti a otázky, jichž nikdy nepronesli, chovající je v nejtajnějších hlubinách srdce svého.

Jednou dal se pohnouti ku cestě do Arsu muž, jenž dávno již sv. svátostí nepřijal. Vianney napomenul jej se slzami, aby vykonal svou povinnost; on však odporoval. Tu položil Vianney ruku na prsa cizince, řka: „Tu jest něco v nepořádku. Jak dlouho jste se již nezpovídal?“ — „Čtyřicet let,“ řekl cizinec. — „Děle jest tomu již, jsou tomu 44 léta!“

Podobně i jistému neznámému dělníku na dráze zcela určitě řekl, co ubohý dělník sám nevěděl: „Vy jste již 28 let nebyl u zpovědi — a u svatého přijímání jste vůbec nebyl.“ — Řeč tato úžazem naplnila dělníka a pohnula jej, že se nyní s Bohem smířil.

Zločinec jeden, již častěji potrestaný, onemocněl a tu mu připadlo, že by snad v Arsu mohl působením vyhlášeného faráře býti uzdraven. Po několik dní ho Vianney nepřipustil k sobě, až jednou dal jej zavolati do sakristie. — „Když si toho přeje,“ myslil u sebe cizinec, „vyzpovídám se.“ Když pak po způsobu svém ukončil vyznání, pravil Vianney: „Je to všechno?“ — „Ano,“ zněla

odpověď. — „Ale, vždyť jste mi neřekl nic o zločinu, jehož jste se dopustil toho a toho dne — tam a tam“ (čas i místo mu jmenoval). — Zahanbený zločinec nyní rádně se vyzpovídal.

Tak dovedl bobonadšený kněz čísti v srdcích lidských; schopnost tuto čerpal z ustavičného spojení svého s Bohem, jež člověka tělesných pout zbavujíc, povznáší v obor vyššího poznání ano názoru duševního.

Podobné bylo působení jeho v úřadě katechetickém. Nevynikaje přílišnou učeností, pracně nabytou, vyznamenával se za to uměním vlitým, vyučiv se takoruka ve škole Ducha svatého.

Pročež, když se ho kdosi tázal, jakého měl učitele v bohovědě, odvětil trefně: „Téhož učitele jako sv. Petr.“

Odtud si vysvětlíme váhu slova jeho na kazatelně a působivost u prostých i vznešených, učených i neučených, malých i velikých; odtud podivuhodný souhlas v názorech a slovech s nejslavnějšími učiteli církve, jichž spisy však Vianney nikdy nečetl.

V pravdě platí o Vianneyovi slovo Spasitelovo, „že co Otec nebeský ukryl před moudrými, zjevil maličkým.“

Obšírně obsahuje duchovní řeči jeho zvláštní kniha o tom vydaná. Že nám pak nelze šířiti se o předmětu tom, pouze nějaké úryvky uvedeme, z nichž ze všech mluví celá svatá duše Vianneyova.

Jak krásné jest to milovati Pána Boha! Teprve v nebi to úplně pochopíme; modlitba zde na zemi však již poněkud nám k tomu dopomáhá.

Čím více člověk lidi poznává, tím méně je miluje. U Pána Boha jest to naopak: Čím více jej poznáváme, tím více také milujeme.

Země jest mostem, vedoucím přes vcdy tohoto života. Jsme na světě, ale nejsme ze světa, neboť každodenně říkáme: Otče náš, jenž jsi na nebesích! Nebe tedy jest naše otčina.

Jazyk náš měl by se stále modliti, srdce ustavičně milovati, a oko vždy plakati.

Jsme mnoho — a málo. Nic většího nad člověka, nic menšího nad něho! Nic většího dle duše, nic menšího dle těla. Oč tedy má člověk hlavně pečovati!?

Spasitel náš trpěl více než třeba bylo k vykoupení našemu. Avšak co stačilo spravedlnosti Boží, nestačilo láске Jeho.

Svět zahaluje rádci nebe i peklo; nebe — kdyby lidé zúplna znali krásy nebes, všemožně by tam hleděli přijíti; peklo — neboť kdybychom rádně uvážili, jaké tam jsou tresty a útrapy, přičinili bychom se zajisté, bychom tam nepřišli.

Křížem máme znamenati se s největší uctivostí. Znamenámeť čelo; hlava jest první, jako prvním jest Stvořitel = Bůh otec; srdce — sídlo lásky, v nížto jest život duše, vykoupení = Ježíš Kristus; ramena, v nichž jest síla = Duch svatý. Toho, dělajíce kříž, máme býti pamětlivi, vždyť sami podobu kříže máme na těle svém. (Měltě tu na zřeteli tak zvaný kříž veliký či latinský.)

Pán Bůh nikoho z nás nezatrácuje, neodsuzuje; my si to hříchy svými činíme sami — a většinou pro jediný hřích, za nějž se nekajeme.

Kdyby odsouzenec mohl říci: „Bože, já miluji Tebe“, již by peklo mu nebylo peklem. Ale ubohá duše pozbyla schopnosti milovati Boha. Srdce vypráhlo a není v něm ani štěstí ani pokoje, protože v něm není lásky k Bohu.

Jistému nebožtíku — pravil — měli by na hrob napsati: Zde leží pošetilec, jenž odešel ze světa, nevěda, jak naň a proč přišel.

Umírajíce dáváme zemi, což jejího jest: hrst popele. — A tu bychom měli pyšněti!?

Měli bychom se za šťastnější pokládati svatých v nebi. Ti tráví takořka již z úroků, nemohouce rozmnožiti majetek svůj; my však každým okamžikem to můžeme.“

Vianney rád užíval zdařilých příkladův a podobenství z přírody i ze života, na př.: V duši čisté přebývá Duch svatý jako na růžích — z duše takové vychází vůně jako z kvetoucí révy. — Duše čistá jest jako perla, ukrytá na dně mořském. Jakmile přijde na světlo, ihned objeví se krása její. Tak i duše čistá ukryta bývá před světem; avšak jednou na věčnosti zazáří světlem nebeským. — Milosrdenství Boží podobá se řece, jež vystoupila z břehů svých.

Vianney vůbec uměl výborně z věcí viditelných povznášeti se k neviditelným, jsa v tom podoben zejména sv. Františku Seraf. Všecko, co ve přírodě kolem sebe spatřoval, pobádalo jej ke chvále Boží a ku povzbuzení i smíření duší.

Zvláště krásné jsou katechese jeho o duši lidské, o modlitbě, o svěcení kněžstva, o Duchu svatém, o ceně soužení a křížův a j.

V neděli navečer konával Vianney homilie před velikým zástupem ze všech stavův a řeč svatého kněze působila na ně dojmem neodolatelným; mnozí již kázáním jeho si usmyslili a obrácení jejich pak ve zpovědnici se dovršilo. Ovšem i osobnost řečnickova mocně dojímala. Vysoké čelo, ctihodnými šedinami ověncené, tvář, na níž vniterný poklid se zračil a zejména ohnivé oko nadobyčejným kouzlem působily na posluchače.

Ve všech svých řečích hlásal Ježíše Krista, ježž vždy a ve všem měl před očima, na rtech i v srdci. Přechasto sám tak býval dojat, že ani dále mluvit nemohl. Tak na př. jednou o druhé neděli postní na základě sv. evangelia o proměnění Páně zvolal: „My jej spatříme! Ano, nejmilejší, my jej uvidíme! Pomýšleli jste kdy na to, že Boha uvidíme — a to z blízka a tváří v tvář. — A po delší chvíli opakoval: „My jej uvidíme!“ Podobalo se, že rozjímaje o zázračném proměnění, sám do výšin nebeských byl vytržen.

Jindy zase mluvě o posledním soudu, zastavil se pojednou a zvolal: „Odejděte, zatracenci!“ a se slzami opakoval: „Odejděte od Boha! Ach, jaké to neštěstí!“ Dojem slov těch byl nesmírný.

Tyto úryvky z duchovních řečí Vianneyových snad postačí, abychom nastínili poněkud činnost jeho katechetskou a kazatelskou.

Vůbec o této stránce apoštolské působnosti jeho právem tvrditi lze, že když kázal o nebi, o umučení Páně, o nejsv. Svátosti, o blahosl. Panně Marii, o kráse její a vznešenosti, o blaženosti svatých, o kráse duše, o důstojnosti člověka a j., zdálo se,

jakoby vše to, co mluví, sám očitě byl nazíral. S takovou přesvědčivostí a dojemnou výmluvností o tom mluvíval. Ano i mlčení, ba již pouhý zjev jeho na kazatelně výmluvně dorývaly na srdce posluchačů.

Pozorovali jsme velikolepou, v pravdě apoštolskou činnost faráře Arského; nyní k doplnění obrazu jeho obrátíme zřetel k jeho osobnosti samé.

VIII.

Osobnost faráře Arského.

Vzezření faráře Arského bylo vzezření světce. Svátost jest tolik, co život Kristův, ve člověku se zosobňující a jej pronikající, tak, že takoruka již nyní se jeví proměněným a oslaveným, jako bude jednou, až Pán přijde k soudu, a to nejen na duši, nýbrž i v tělesném zjevu svém. „Život Kristův ukazuje se i v těle smrtelném,“ jak sv. Pavel píše Korintským (2, 4, 11.) Postavy byl malé a hubené, při tom však velmi živý a obratný; sluch jeho byl až do poslední chvíle dobrý, oko bystré a paměť výborná. Tváře byl podlouhlé a bledé; vlasy mu splývaly až na ramena. Na obličeji jeho takoruka vryta byla pečeť milosti Boží.

Známo jest, že milost Boží a z ní prýstící život bohumilý člověka a přirozené vlastnosti jeho povznáší a zdokonaluje, neodolatelného půvabu mu dodávající. Tak bylo i u Vianneye. Ačkoliv byl velmi přísným na sebe, přece v obcování s jinými býval srdečným, ano veselým; vždy, kdykoli mluvil s jinými, libezně se usmíval. Ano sdílnost jeho,

vtipné nápady a nevinné žerty činily jej milým společníkem.

Na důkaz toho budiž něco zde uvedeno.

Když jednou biskup jeho přišel do Arsu, pravil faráři: „Dovolte mi v kostele vašem sloužiti mši svatou.“ — „Vaše Milosti,“ odvětil Vianney, „škoda, že nejsou vánoce, abyste ráčil sloužiti tři mše svaté.“

Chtěje vysloviti, jak vděčným jest duchovním spolupracovníkům svým za výpomoc jejich, pravil jako v podobenství: „Pán Bůh mi dává na stará léta bílý, měkký chléb; víť, že staří lidé potřebují pokrmů měkkých. Dělá to tak, jako o svatbě v Káni Galilejské.“

Dítěti, jež mu k svátku přineslo kytici, řekl: „Krásná je ta kytice, ale duše tvá, mé dítě, ještě krásnější jest.“

Kdosi chtěl založiti sirotčinec a tázal se Vianneye o radu, má-li úmysl svůj uveřejniti v novinách. „Místo hluku v novinách poklekněte před tabernakulem a pomodlete se!“

Jistý člověk, silný a širokých ramen, rozmlouvaje kdysi s Vianneyem, pravil: „Abych se do nebe dostal, spoléhám se na vás. Já se vás, důstojný pane, přidržím, až tam půjdete vy.“ — „To bych si vyprosil,“ odvětil Vianney, hledě na širokou postavu mluvčího, „těsná jest brána do nebe, a já se bojím, že bychom se tam my spolu nedostali.“

O Božím Těle brával se v Arsu průvod velmi daleko. Po průvodu nabízeno jednou Vianneyovi občerstvení, aby po dlouhé cestě se posilnil. On

však odepřev řekl: „Nepotřebuji občerstvení. Vždyť nejsem umdlen; neslť jsem Toho, jenž nese mne.“

Jednou v rozhovoru s Vianneyem mínil jistý osvícenec, že přece nelze nikterak všechny články víry míti za pravé. — „Které pak?“ tázal se Vianney. — „Na př. věčnost trestů pekelných,“ odvětil tázaný. — „Prosím vás, podívejte se do katechismu,“ pravil Vianney. „Tam stojí, že dlužno věřiti evangeliu, protože obsahuje slovo Boží. Věříte slovu Božímu?“ — „Ovšem,“ řekl cizinec. — „Nuže, evangelium dří: ‚Odejděte ode mne do ohně věčného ho!‘ Což tedy ještě chcete? Mně se zdá, že je to dosti jasno.“

Vianney dal jistému člověku, o němž nevěděl, že jest protestantem, medailku. Člověk ten přijav ji řekl: „Ale dáváte to kacířovi, kterýmž jsem aspoň po zdání vašem. Myslím však, že přes ty rozdíly u víře přece oba přijdeme do nebe.“ Farář pojav ho za ruku útrpně naň pohleděl a řekl: „Nikoli, příteli, nebudeme tam spojeni spolu, nespojíme-li se již zde na zemi. Smrt v tom ničeho nezmění. Kam strom padne, tam ležeti zůstane.“ — „Já se důvěřuji v Krista, jenž pravil: Kdo věří ve mne, bude míti život věčný,“ řekl protestant. — „Ale Kristus Pán řekl také: Kdo neslyší církev, budiž jako pohan. Bude jeden ovčinec a jeden pastýř, a pastýřem ovčince toho učinil sv. Petra. Pouze jedním způsobem lze Bohu sloužiti a tudíž jenom jedna cesta vede do nebe.“ O slovech těch rozmýšlel protestant, a úvaha ta mu dopomohla k obrácení.

Jistá zbožná paní v Arsu v přílišné horlivosti chtěla faráři našemu udíletí rady, jak by si v duchovní správě měl počínati. — „Nejsmeť v Anglii, kde žena panuje,“ řekl Vianney. (Narážet na královnu Viktorii, dosud v Anglii panující.)

Viděti z příkladů těch, že pravá zbožnost nečiní člověka mrzutým a zakysalým a spolu také souditi lze, jak libezno bylo obcovati s Vianneyem. Řečí marných ovšem nevedl, hádkám a sporům povždy se vyhýbal, často však i slovem žertovným sporné strany usmířoval. Zvědavé touhy po novotách 19. věku neznal; srdce jeho směřovalo k pokladům vyšším. Tak si vysvětlíme, že muž, k němuž dráhy železné přivezly na tisíce lidí, sám železnice nikdy nespatrił.

Za to arci zajímalo jej všecko, co směřovalo ke cti a slávě Boží a ku spáse věřících. Slyše, jak církev katolická vzrůstá a duchovní život se rozmáhá, velmi se radoval.

Z toho, co až dosud pověděno o povaze Vianneyově, poznali jsme, že právem hoden byl milování býti ode všech; ještě více to poznáme, uvážíme-li jeho laskavost a dobrotu srdce.

Ten, jehož úkolem jest pěstovati a šířiti zásady náboženské u jiných, má sám na sobě ducha náboženského jeviti v podobě přiměřené, jiným přístupné, aby si pravdu svatou oblíbili a k ní se přidali. Rovněž třeba mírnosti a laskavosti k těm, kdož jsou dobré vůle a rádi by se přiblížili k nám, jen že jim vadí ještě některé předsudky. Toho všeho bedliv byl Vianney, proto působil na všechny

tak mocně, ano všecken zjev jeho měl ráz dokonalosti křesťanské. Za to byl také milován netoliko pro svoji dobročinnost, nýbrž pro láskyhodnou povahu svou, pro vřelé účastenství v osudech každého, jenž se k němu obrátil o radu a útěchu. Že byl příjemným společníkem, to vyplývalo rovněž z dobroty jeho a lidumilnosti. Při všem tom zapomínaje na sebe nic pro sebe nevyhledával, ano měl se za nehodna všeliké útěchy a všeho účastenství od jiných.

Kdokoli k němu přišel, byl vlídně uvítán a musil, ať to byl kdokoliv, posaditi se a každého též vyprovázal až na schody. Ačkoliv uznával, že jest to vůle Boží, aby na světě byli i bohatí i chudí, přece boháčům nikterak nepochleboval, ano jako patron jeho sv. Jan Křtitel důrazně uměl, když třeba bylo, připomenouti jim: „Non licet“ — nesluší se. A obyčejně se takovéto rázné zakročení neminulo s výsledkem. Chránil se však býti drsným nebo prudkým, ano i vši chladnosti a lhostejnosti k jiným se vystříhal. Neuměl nikomu odepříti, jen když se to s vůlí Boží srovnávalo. Ústa jeho otvírala se jen, aby jiné těšila, srdce, aby sdílelo se o bolesti jiných a ruka, aby udílela almužnu.

Také zachováváje podivuhodnou rovnodušnost uměl se vystříci všeliké netrpělivosti, což ovšem plynulo z úplné odevzdanosti jeho do vůle Boží.

Celá povaha jeho byla prosta a upřímná; jak smýšlel, tak mluvil. Ačkoli dobrota srdce byla podstatnou vlastností jeho, přece zvláštní měrou miloval chudé, nemocné a hříšníky. Velmi uznalým

byl ke svým domácím a k duchovním spolupracovníkům.

Shrneme-li vyličené výtečné vlastnosti v jeden obraz, shledáme, že hlavním a podstatným rysem v povaze jeho byla živá a silná víra, která ovládala všechno jeho myšlení, všechny řeči a skutky. To jevílo se při všech výkonech jeho zejména v kostele. Z víry také pocházela touha jeho po smrti; mluvilalť často i o radostech smrti.

Obzvláště rád konával i jiným doporučel: Pobožnost k umučení Páně, k nejsv. Svátosti, k blah. Rodičce Boží a o duších v očistci. Se sv. Bernardem říkával, že jest to jistým znamením zavržení, schází-li někomu pobožná úcta k nejsv. Svátosti. Proto nerad vídal, když někdo ihned po sv. přijímání začal říkati z knížky modlitební. „Nač slova lidská, když Pán sám mluví k nám!“

Kdo jej viděl sloužiti mši sv., tomu bylo, jakoby Vianney tělesným okem viděl Spasitele svého na oltáři. Roztržitosti ani při největším návalu lidstva a práce na něm pozorovati nebylo. Nesloužíval ani příliš dlouho ani příliš krátce, bera zřetel ku potřebám lidu. Jenom při svatém přijímání déle se pozdržel. Z víry jeho dále prýštila neobyčejná horlivost v modlitbě. Po celé hodiny kleče u oltáře se modlíval, vystříhaje se při tom všelikého nápadného držení těla, což také u jiných nerad vidíval. Veliká byla jeho láska k církvi. S dětinnou láskou lnul ku svému biskupu. Vroucně oddán byl viditelné hlavě církve; litovalť toho častěji, že mu nebylo možná spatřiti Řím a pokleknouti u hrobky knížat apoštolských. Vše, co

církev světí a ctí — obrazy, medailie, sv. ostatky, zbožná bratrstva, řády řeholní — u veliké měl úctě a vážnosti. Slovo Boží sám netoliko horlivě hlásal, nýbrž i rád a často poslouchal. V úsudcích jeho o kazatelích vždy převládala láska a shovívavost. Jednou byla řeč o dvou kazatelích, z nichž jeden vynikal silou, druhý krásou řeči. Vianney se o nich vyjádřil. „Jeden vede nás po kamenném mostě, druhý po mostě květinovém do nebe.“ — Sám náležel též ke 3. řádu sv. Františka. Hodinky církevní modlíval se nejraději k uctění umučení Páně. Zvláště žalmy měly u něho velikou váhu.

Též jednotliví dnové v týdni u něho zasvěcení byli zvláštními pobožnostmi. Sobota náležela ovšem úctě blah. Panny Marie, u jejíhož oltáře v ten den z pravidla sloužíval mši svatou. Oblíbena byla mu také pobožnost sv. růžence. Nevýslovnou radostí naplněno bylo srdce jeho, když se dočkal prohlášení článku víry o neposkvrněném početí blah. Panny. Nic neopomenul, co by sloužití mohlo ku zvýšení úcty Marianské. Tak zejména svátky Marianské v Arsu s velikou slávou se konávaly.

Mezi svatými ctíl obzvláště sv. Josefa, sv. Jana Křtitele, sv. Jana Evangelistu, sv. Františka Seraf., sv. Aloisia, sv. Filomenu a j.

Velmi horlivě modlíval se za duše v očistci a práce své i kříže přechoasto obětoval na vysvobození jejich.

A jak pěstoval pobožnost k umučení Páně, lze poznati ze slov jeho: „Nic tak nezarmucuje srdce Pána Ježíše, leč, že utrpení jeho pro tolikero lidí jest marno. Modlemež se tedy za obrácení

hříšníků. Každý, kdo jednu duši vytrhne z pekla, vysvobodí nejen tuto duši, ale i svou.“

Jistý kněz stěžoval si, že svěřenci jeho jsou příliš zatvrzelí. „Plakal jste již proto,“ odvětil mu Vianney, „a požaloval jste již Pánu Bohu, ale zdali pak jste se již také proto umrtvoval postem, tvrdým lůžkem a jinými skutky kajicnými? Ne učinil-li jste tak, pak jste ovšem ještě nezkusil všeho k obrácení hříšníků.“

Tázán byv, co by si vyvolil, moha ihned přijíti do nebe, nebo pracovati zde na zemi k obrácení hříšníků, odvětil, že by raději zůstal zde na zemi v ustavičné práci ku spáse hříšníků.

Podobnou láskou lnul Vianney k chudým, a nesčíslná jsou dobrodiní, jež prokázal nejen těm, kteří o pomoc ho žádali, nýbrž i těm, jichž bída a nouze nebyla veřejně povědoma. A s jakou laskavostí uměl udíleti almužnu a odpomáhati nouzi, nikdy nehledě na vděk či nevděk obdarovaných! Viděl a ctil v chudých Spasitele samého. Nezřídka pro štědrost svou sám nouzi měl v oděvu a obuvi. A ku podivu: chudý kněz, jenž říkával o sobě, že nemá ničeho kromě hříchů, nejštědřejší rozdával almužny. Na ten účel scházely se u něho peníze ze všech končin světa a když někdy se nedostávalo, uměl Vianney důvěrnou svojí modlitbou opatřiti opět nové prostředky na podporu svých milovaných žebráků. Někdy nabyl peněz v pravdě zázračným způsobem, jak již svrchu pověděno bylo. Na doklad toho ještě toto: Jednou uložil chovancům sirotčince, o němž již byla řeč, aby se zvláště modlili k rodiče Boží, sv. Josefu a Janu Křtiteli.

Potřebovalť na důležitou věc — jak sám řekl — 3000 franků. Brzy na to pravil k očitému svědku příběhu toho: „Musím si spočítati peníze.“ A učiniv tak zvolal: „Mnoho, přemnoho peněz mám.“ — „Jak pak jste k nim přišel, pane faráři?“ tázal se onen. — „Neznámá paní mne dnes velikou sumou obdarovala.“ — „Naučte mne, pane faráři, také tak činiti zázraky,“ žádal řečený svědek. — „Kdybych jenom více dovedl bdíti a postiti se,“ odvětil Vianney, „všeho bych dosáhl,“ — čímž naznačil prostředek k výsledkům tak podivuhodným.

Chtěje almužny udíleti a zbožné účely podporovati, nevyhledával Vianney bohatých dárcův, ale ti spíše vyhledávali jeho a množstvím peněz zahrnovali. Tak si vysvětlíme, že Vianney na konání missií v diecési Balleyské daroval 200.000 fr., na jiné zbožné nadace 40.000 fr.

Jak veliká byla pokora jeho, částečně již jsme poznali; slyšel-li o sobě chválu, rmoutil se, ba říkával: „Mluví-li se o tobě (mínil tím sama sebe) zle, mluví se pravda; chce-li tě kdo potupiti, činí ti poklony. Kdo pak více u tebe platí, pravdomluvný či lichometník?“

Biskup jednou zapomenuv poněkud na pokoru jeho nazval jej svatým farářem. Na to Vianney bolestně jsa dojat zvolal: „Jak jsem politování hoden: Sám biskup můj ve mně se klame!“

Právě pokora byla mu ohradou, chránicí proti marnivosti a přílišné sebelásce, již snadno byly by mohly vzbuditi ustavičné — a ovšem zasloužené — chvalořeči, jež odevšad o něm bylo slyšeti. Často

se nazýval nickou nebo bídným a ubohým ne-
užitečným člověkem. Ti, kteří mu ubližovali, byli
u Vianneye ve zvláštní vážnosti a lásce. Jak velikou
váhu přikládal pokoře, poznati lze i z toho, že
jednou tázán byv, jak člověk se může státi sprave-
dlivým, odpověděl: „Musíme Pána Boha řádně milo-
vati.“ A na další otázku, jak nejsnadněji lze Boha
milovati, řekl: „K tomu třeba pokory, příteli, po-
kory. Nejvíce nám v tom překáží pýcha. Pýcha,
to je celý růženec nepravostí, pokora pak jest rů-
žencem ctností.“ „První ctností,“ říkával, „jest po-
kora, druhou pokora a třetí opět pokora.“ Tuto
základní ctnost osvědčoval i celou osobností svou i
jednáním i způsobem života. Pokora a chudoba
největší jevila se i ve příbytku jeho, jak očití svěd-
kové dosvědčují.

Podobně jako velikým byl v pokoře, jeví se
Vianney i v sebezapírání a umrtvování. S tělem
svým nakládal jako s mrtvolou a nerad slyšel,
když se někdo tázal, jak se mu vede. O svých
neduzích a chorobách pak nikdy se nezmiňoval.
Když jednou jistý hrabě dalekou vykonal cestu do
Arsu a vyvolav si faráře Vianneye z kostela, jménem
rodiny své se ho tázal, jak se mu vede, odpověděl
Vianney: „Takových malicherností, milý pane
hrabě, nikdy nedbejte!“ A ukloniv se odešel.

Říkával také, že při mrtvení sebe jenom
první krok obtížným bývá, ale pak že zakouší
člověk tolik slasti, že mu nelze jinak, leč dále po-
stoupiti a sebe celého Bohu obětovati.

Vianney sám Pána Boha prosíval, aby naň
poslal co nejvíce soužení a útrap, za to však aby

mu dal dožítí se polepšení farníků jeho. Odpočinek jeho noční trval nanejvýše 3 hodiny, ostatní čas všechen věnován práci a utrpení. Avšak nedomnívejme se, že po ony tři hodiny se sílil spánkem, lze spíše míti za to, že jako po celý den sloužil lidem, v noci zase sloužil Bohu a za všechny obtíže a oběti zakoušel tu klidu a odpočinku v nej-světějším srdci Mistra svého, ježž nevýslovně miloval a jemuž celý se byl obětoval.

Úžasné byly posty jeho, — požitě někdy za celý den jediný brambor anebo vstal od stolu ničeho nepoživ.

Nad to nalezeny po smrti i nástroje mrskací, jimiž tělo své či — jak říkával — „starého Adama“, v poddanost duše podroboval.

Ku konci života ovšem poněkud upustil od přísných skutků kajicnosti, snášeje za to v duchu kajicném všechny obtíže a trampoty, jež s sebou stáří přináší. Také v tom poslušen byl svého biskupa, jenž mu zřejmě naporučil umírněnost v této příčině.

Vznešená ctnost Vianneyova i v tom se jeví, že při všech urážkách a křivdách, jež mu zhusta bylo zakoušeti, zachoval se povždy tichým a klidným. Ať se mu v cestu kladly překážky jakékoliv, ať si i o bezúhonnosti jeho pronášely pochybnosti, činil, jak by toho nebylo, ba nezasloužené chování to ještě omlouval. Byl, jak sám vyznává, povahy prudké a přece tak uměl se přemáhati, že nikdy se nepřeháhlil, nikdy ani slovíčkem nespokojenosti nebo netrpělivosti nejevil, i když toho netrpěliví zpovídanci nebo zástupové, se všech stran jej tísnící,

plnou měrou byli zasloužili. Rovněž tak ani, když ve tvář mu spíláno, svatého poklidu svého nepozbyl.

Velikou na to váhu kladl, aby člověk odumřel vlastní vůli své. „Jednou odřici se vůle svojí líbí se více Pánu Bohu, nežli 30 dní postiti se. A k tomu naskytuje se podnět vždy a všude. Osvojí-li si člověk tuto ctnost, osvojí si všechny.“

Z toho již, co tu stručně pověděno, poznati lze, že srdce svatého kněze, v ničem sebe nehledající, pokorné tak, že největší křivdy a strasti klidně snášel — již samo jest zázrakem; rovněž tak jeví se zázračné působení Boží na Vianneyovi v nadpřirozených darech, jimiž vynikal. Tak zvláštním vnuknutím sbůry rozpoznával v hustých zástupech cizinců hrnoucích se ku kazatelně nebo ke zpovědnici jeho, právě ty, kteří rady nebo poučení jeho zvláštní měrou potřebovali, aby se dostali na cestu spasení. S osobami takovými mluvil pak podobně, jakož čteme o rozmluvě Krista Pána se ženou Samaritánkou, kteráž pak vyznala o něm: „Toť muž, jenž mi pověděl všechno.“

Tou měrou si vysvětliti lze, že mnohým i příští osudy jasně a určitě předpověděl. Když pak mu někdo vyjádřil úžas z toho, řekl rozmarně: „To jsem prorokoval nevěda — jako Pilát.“

Jistá osoba tázala se Vianneye o radu, jaké povolání by si měla zvoliti. Na to jí odpověděl: „Postarej se o čtyři prkna.“ Hrůzou pojata nad touto odpovědí tušila, že míní Vianney blízkou její smrt. „Hrozíš se tedy smrti?“ pravil Vianney dále — a mírněji dodal: „Vždyť jest smrt spojení duše

s Bohem.“ Na to vstoupila osoba ta do řehole, kde se ku blažené smrti připravila.

Jistý kněz přišel do Arsu doporučit zbožný spolek, jejž chtěl založiti, modlitbám svatého faráře. Vianney spatřiv ho ihned jménem jej oslovil a tázal se s takou znalostí na podrobnosti zbožného spolku, o němž dosud nikdo nevěděl, že cizí kněz udiven se tázal: „Ale odkud pak mne znáte, pane faráři? Vždyť jsme se nikdy neviděli!“ — „Duše Pánu Bohu náležité člověk ihned pozná.“

Jistá dáma v Avignonu, zdědivši značné jmění, chtěla vstoupiti do řehole a jmění své věnovati zbožným účelům; nevěděla však, jak by nejpříměřeněji to provedla. Pročež vydala se do Arsu, kdež u velikém zástupu Vianney ji spatřiv, ihned povolal do zpovědnice, kdež mu poměry své jala se líčiti. „Dosti již, dítě mé,“ přerušil ji Vianney. „Již vím, čeho třeba.“ I poradil jí, jak s majetkem má naložiti a které dobré skutky vykonati. „Ale pospěšte si; neboť nemáte již času nazbyt.“ Z toho ovšem dáma poznala, že Vianney jenom způsobem nadpřirozeným nabytí mohl znalosti poměrů jejích. I vrátivši se do Avignonu, učinila pořizení o jmění svém. Přijavši pak sv. Svátosti, hodlala ještě provésti úmysl svůj a vstoupiti do kláštera. Avšak to již jí lze nebylo; neboť zachváčena byvši cholerou, téhož dne zemřela.

I o osudu některých duší, na věčnost odešlých, často s určitostí Vianney se vyslovil.

Jednou spatřiv v předsíni kostelní poutnici neznámou, řekl: „Vraťte se domů; čekají vás tam.“ I uposlechla. Později se ukázalo, že právě v tu

dobu, co mluvil s ní Vianney, zemřela sestra její, již úplně zdravcu při svém odchodu byla zanechala.

Jindy přiklekla dívka jedna s jinými ku svatému přijímání. Vianney přiblíživ se, pošeptal jí: „Vy jste již snídala.“ — „Ano, pane faráři,“ řekla dívka. — „Pak odejděte,“ doložil, čehož dívka uposlechla.

Takových příběhů bylo lze uvésti ještě mnoho na důkaz, že Vianney těšil se zvláštnímu osvětlení shůry, kterýmž uměl čísti i v srdcích lidských, i nazíratí do budoucnosti.

Mezi posvátnými účely nejvíce mu na srdci ležely missie, na něž mnoho a mnoho věnoval.

I toho důkazy se zachovaly, že Vianney odůstojen byl nadpřirozených zjevův, ač to všemožně tajil před jinými.

IX.

Vianneyova smrt a pohřeb.

Již dávno byl Vianney jako stín; hlas jeho slábl tak, že s těží bylo mu rozuměti. Jenom oko ještě lesk svůj podrželo.

Ačkoliv nesnesitelné parno červencové r. 1859. velmi naň působilo, přece apoštolský kněz v ničem si neulevil a když v přeplněném kostele Arském nikdo téměř pro horko a nedostatek vzduchu vydržeti nemohl, vydržel tam Vianney, neopouštěje zpovědnice své. Ochablost svoji sice všemožně zakrýval, avsak přece proneslo se, že ve světnici své i na schodech pro velikou slabost několikráte již

upadl, nemoha se udržeti na nohou. Déle boj ten silné duše jeho s tělem slabým již nemohl trvati. Chystal se patrně věrný sluha Páně k odchodu z tohoto světa; byltě pak odchod ten docela skrytý a obyčejný, což právě hodilo se nevýslovné pokoře jeho.

Dne 29. července r. 1859. ještě konal Vianney obvyklou svoji katechesi, vydržel 16—17 hodin ve zpovědnici a celý den — byl to pátek — ukončil obvyklou společnou modlitbou. Přišel však domů, byl tak sláb, že povzdechl: „Již nemohu.“ A vícekrát opakoval: „Ti hříšníci hříšníka v pravdě usmrtí!“ Přese všecku slabost svoji chtěl však přece časně ráno, jak obyčejně, do kostela, ale již nemohl. „Myslím, že konec můj se přiblížil,“ řekl.

Jest jisto, že Vianney předvídal den smrti své. Vysvítá to i z jedné duchovní řeči jeho, kterouž nedlouho před smrtí měl ke svým farníkům a v níž je napomínal důtklivě k vytrvání v dobrém.

Choroba sv. kněze se rozmáhala; on však ani v nejmenším neukázal se netrpělivým, a když mu řekli, že na přímluvu sv. Filomeny jako za dřívějších let opět se uzdraví, pravil: „O nyní svatá Filomena nezmůže toho.“

Netřeba líčiti, jaký dojem učinila zpráva o vážném onemocnění jeho na všech stranách. Nadmíru tklivým způsobem přečetní ctitelé, z nichž mnozí jen k vůli Vianneyovi v Arsu se byli usadili, účastenství své projevovali, snažíce se osladiti poslední chvíle miláčka svého.

Starosta obce po celý čas nehnul se od lůžka nemocného; přečetné modlitby, pobožnosti a pouti

konány, aby Pán Bůh věrného sluhu svého ještě ponechal mezi živými.

Sám přál si přijati sv. Svátosti umírajících. Řízením Božím stalo se pak, že sv. výkonu tomu a blažené smrti Vianneyově obcovali kněží z celé téměř diecése. Jeden z nich podotkl, že by Vianney snad mohl ještě vyprositi si na Pánu Bohu uzdravení své, načež však tento odpověděl: „Nikoli.“ Uslyšev pak zvonek, doprovázející kněze, jenž mu přinášel tělo Páně, radostí posvátnou zaslzel. Rovněž tak zaradoval se, když k němu přichvátal i velepastýř jeho, biskup diecése Belleyské, jménem Langalerie. Brzy na to, dne 4. srpna r. 1859. o 2. hod. ranní bez značného boje usnul v Pánu Jan Křtitel Vianney, farář Arský, právě když jeden z kněží u něho se modlil: „Vyjdětež mu vstříc, sv. andělé Boží, a uveďtež jej do nebeského města Jerusalema.“

Nelze ani vypsati, jaký dojem zpráva o smrti Vianneyově způsobila netoliko v Arsu, nýbrž po celé Francii. Měloť se za to, že lidstvo takového muže velmi ještě potřebuje. A v pravdě: Ještě nedošli všichni trpící u něho útěchy; nebyli dosud všichni pobloudilí jím na pravou cestu přivedeni; nebylo vykonáno vše, co veliký tento sluha Páně vykonati měl dle příkladu sv. Františka Regis, sv. Vincence z Pauly a j. Všichni doufali, že ještě dlouho — byť i zázrakem — jím bude zachován — a těžko bylo nyní vpraviti se ve smutnou skutečnost, že Vianney není již mezi živými. Ukončil život modlitby, lásky a trpělivosti, pokory a oběti. Dobrý boj on bojoval a šťastně běh svůj dokonat

— a všickni o tom přesvědčení byli — dosáhl koruny v nebesích.

Svědkové blažené smrti jeho za šťastné se pokládali, že jim bylo dopřáno políbením úctu vzdání ctihodnému tělu, v němž Vianney tolik vykonal a vytrpěl ke cti Boží a ku spáse bližního, že jim dopřáno bylo, tělo to upravit ku pohřbu. Předměty, jichž za živa užíval, musily se uzamknouti, neboť každý chtěl mít nějakou po něm památku; mnozí hleděli aspoň obrazem posvátným anebo křížkem dotknouti se ztuhlých rukou nebožtíkových, jimiž tak často žehnával.

Dne 6. srpna vykonán pohřeb u přítomnosti biskupa a 300 duchovních. Nebyl to vlastně ani průvod smuteční, ale spíše vítězoslavný, a očití svědkové se o něm vyslovili, že žádný kníže při svém příchodu takové hnutí nezpůsobil v lidu, jako tento zemřelý sluha Páně.

V kostele pohřební řeč konal biskup Belleyský na základě slov: „Ejhle, služebníče dobrý a věrný, vejdiž v radost Pána svého!“ (Mat. 25, 21.) Po vykonaných obřadech posvátných pohřbili pak tělesnou schránku Vianneyovu v kapli patrona jeho sv. Jana Křtitele a to vedle zpovědnice, v níž on tolik dobrého byl vykonal. — Jak řídké to divadlo za dnů našich! Všecky stavy společnosti lidské, venkované, měšťané, šlechta, hodnostáři všeho druhu, lidé prostí i učené sešli se v Arsu, aby jednomyslně vzdali úctu zesnulému prostému knězi, jenž v pokoře své za nevědomce a bídáka se pokládal! Muž tento v pravdě hýbal světem za živa, ba činí tak i po smrti, poněvadž byl pravým knězem Páně.

Viděti, že i v našem věku svatost knězova nesmírnou jest mocí, kteráž srdce uchvacuje.

Avšak smrtí kněze Vianneye neukončeno působení jeho.

Brzy na přímluvu jeho mnoho dosaženo nadobvyčejných milostí; čtená uzdravení se udála, jichž měrou přirozenou vysvětliti nelze. Pročež hrob Vianneyův v Arsu jest cílem mnohých zbožných poutí a již zvláštní sbor mužů k tomu povolanych, v čele maje biskupa diecése, činí kroky, aby kněz Vianney za blahoslaveného byl prohlášen. (Název: „ctihodný“ — což bývá přípravou ku svatořečení — byl mu již přiřknut papež. dekretem ze dne 3. října r. 1872.)

Ačkoliv člověku pokorně čekati jest, až uzná Bůh chvíli příhodnou, nicméně vše nasvědčuje tomu, že nedaleka jest doba, na niž těšil se v pohřební řeči své biskup Belleyský (Langalerie), že totiž církev svatá brzy přiřkne apoštolskému knězi Vianneyovi „úctu oltáře“ a dovolí v hodinkách církevních o něm zapěti: „Euge, serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui!“ (Ejhle, služebníče dobrý a věrný, vejdiž v radost Pána svého!“

OBSAH:

	Strana
I. Vianneyovo narození a dětství	267
II. Vianneyovo mládí ,	272
III. Vianney připravuje se ke stavu duchovnímu	283
IV. Vianney jako kaplan	286
V. Vianney duchovním správcem v Arsu.	
1. Počátky působnosti jeho	288
2. Práce o duchovní obnovu farní osady	292
3. Vianney uklízí zlozvyky	296
4. Vianney pečuje o důstojnou opravu chrámu P.	299
5. Další apoštolská činnost jeho	301
6. Vianney zakladatel sirotčince	306
VI. Ctnosti Vianneyovy.	
1. Kříže jeho	313
2. Vianneyova nemoc a uzdravení. Touha po samotě	321
3. Zrušení sirotčince	325
4. Ars stává se místem poutním	326
5. V Arsu dějí se divy	334
VII. Další osudy kněze Vianneye	341
VIII. Osobnost faráře Arského	355
IX. Smrt a pohřeb jeho	368

Tomáš Morus.

Obrázek z dějin.

Podává

František Janovský.

Blah. Tomáš Morus.

Úvod.

„Toť jest to vítězství,
které přemáhá svět, víra naše.“
(1. Jan. 5, 4.)

Mnohým a mnohonásobným způsobem osvědčila se a osvědčuje ustavičně božská povaha, božský původ sv. církve naší. Pomněme jen mučnictví!

Jak smýšleli v dobách pronásledování nástupcové svatých apoštolů, biskupové i jejich pomocníci kněží, jak smýšlel vůbec křesťanský lid, překrásně vysvítá z řeči, kterou měl patriarcha konstantinopolský, svatý Jan Zlatouústý, k svému stádcí, když byl roku 404. nevinně poslán do vyhnanství piklemi a lstí východořímské císařovny Eudoxie; nežli byl z města vyhnán, rozloučil se s lidem věřícím, při čemž pravil mimo jiná slova též tato :

„Kolik tyranů vytáhlo do boje, aby církve porazili ! Kolika žhavých rožňů, kolika plamenných hranic použili, co dravých zvířat se našťvali, kolik mečův otupili ! Kde jsou nyní nepřátelé ? Ve hrobě zapomenulosti, u věčných temnostech jsou pohřbeni ; církve však svou září závodí se sluncem. Co oněm náleželo, jest zničeno ; co však církvi patří, jest nesmrtelno.

Byli-li křesťané nepřemožitelní, když jich bylo ještě málo, kterak mohou nyní býti přemoženi, když už naplnili okresek světa? ‚Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou.‘ Právem; neboť více než nebe miluje Bůh církev; z této přijal tělo, ne z onoho; nebe jest k vůli církvi, ne církev k vůli nebi. Nedejte se zmásti nynějšími událostmi!.. Že nebylo město naše zemětřesením zbořeno, míří ďábel nyní na církev. Duchu zlý, ty že bys mohl církev povaliti, který's nemohl třesoucí se zdi zbořiti? Což jest církev ze zdí? Nikoliv, nýbrž ze množství zbožných věřících. Viz, jak pevné to, nezlomitelné to sloupy, které ne železem, ale vírou jsou spojeny! Věz však, že kdyby byl na světě i jeden jediný věřící, že bys proti němu nezvítězil. Pamatuješ se ještě, jaké rány ti dali mučeníci? Pamatuješ se, že mnohdy i útlá panna dala se s tebou do boje? Podle přirozenosti měkkší vosku osvědčila se pevnější skály; ty's zranil její tělo, ale nezmohlš její víry; tělo povolilo, ale víra se nehnula; tělo bylo zničeno, ale duch přetrval; přirozenost podlehla, ale trpělivost zůstala neporušena. Tak tedy ani slabé ženy nepokořil's; jak se můžeš nadíti, že nesčetný a pevný národ překonáš? . . . Spoléhám snad na svou vlastní sílu? Nikoliv; mám slib Pána Ježíše, mám jeho rukopis. Na tento spoléhám jako na berlu; tenť má naděje, tenť můj vůdce do bezpečného přístavu. Třebas celý svět se třásl, já držím úpis Páně v ruce a těším se jím jako hradbou nedobytnou. Mám vám jej přečísti? ‚Já jsem‘ — praví on — ‚s vámi po všechny dny až do skonání světa.‘ Kristus jest se mnou; koho

bych se bál? . . . Jsem hotov tisíckráté pro vás se obětovati, a nemyslím, že bych tím učinil více, než co má povinnost; neboť dobrý pastýř dává život za ovce své. Ať si tedy třeba tisíckráté mne usmrtí, třeba tisíckráté tělo mé rozsekají; tato smrt jest mojí nesmrtelností, tyto úklady mou bezpečností.“

Tak smýšleli věrní křesťané po všecky věky, tak smýšleli věrní synové církve katolické i v Anglii, když tam v XVI. století za krále Jindřicha VIII. (1509—1547) pronásledování vypuklo. Že nepovolil papež Kliment VII. hříšné choutce králově, že hájil nerozlučitelnosti pravého svazku manželského, zřekl se Jindřich VIII. církve římsko-katolické, sebe prohlásil hlavou církve anglické a hůře římských císařů pohanských zuřil proti věrným katolíkům, kněžím i laikům, kteří držíce se věrně svaté stolice římské, nechtěli supremátní přísahou církevního přednictví Jindřichova uznati; popraveny za Jindřicha 2 královny, 12 vévodův a hrabat, 164 šlechticů, 2 kardinálové, 2 arcibiskupové, 18 biskupů, přes 500 opatův a mnichů, přes 70.000 laiků. Nejpmátnějším mučeníkem z této doby jest slavný, blahoslavený Tomáš Morus, kancléř králův; podáváme tuto jeho životopis na osvěžení věrnosti u víře.

I.

Mládi a život rodinný.

Tomáš Morus narodil se v Londýně roku 1480. z rodičů zbožných a urozených; otec byl členem nejvyššího soudního dvoru královského. Vybyv si školu u svatého Antonína, svěřen jest Tomáš kardinálu Mortonovi, arcibiskupu kanterburskému a kancléři krále Jindřicha VII. Pobyt v domě tohoto slavného a zbožného knížete církevního byl našemu mladíkovi na výsost blahodárný; prorockým duchem vyznal kardinál: „Z Tomáše bude muž neobyčejný.“

V 17. roce vybral se na dvě léta na proslulou universitu oxfordskou. Tam položil základ svých vzácných, důkladných vědomostí, jimiž slyňulo později jméno jeho i daleko za hranicemi anglickými. S nadšením studoval klassickou filologii i scholastickou theologii. Duše jeho zůstala po všecek čas čista a svata. Roku 1499. povolal otec syna svého do Londýna, by se věnoval vědě právnické. Uprostřed hluku a ruchu hlavního města žil mladý

právník život vážného, zbožného, zdržlivého, pracovitého křesťana; přísná bdělost, půst, modlitba, skutky kajenosti a umrtvování byly nerozlučnými průvodci pilného, svědomitého studia právnického, k němuž se zálibou a zanícením přidával studium bohoslovné. Užasli učenci londýnští, když Tomáš Morus konal v kostele se zápalem apoštolským přednášky o slavném díle Augustinově „De civitate Dei — o městě Božím.“

Po té žil čtyři léta v zátíší kláštera kartuziánského; slibů řeholních sice neučinil, ale spravoval se jimi. Čas mile trávil modlitbou, studiem, duchovním cvičením; nejraději meškával před božským Spasitelem ve svatostánku; smýšlel jako žalmista Páně: „Veselil jsem se z toho, když mi jest povědino: Do domu Hospodinova půjdeme.“ Ž. 121, 1. Tehdy hodlal navždy životu řeholnímu se zasvětit; avšak podle vůle Boží stalo se jinak. Odešel z kláštera. Vydal se na cesty do Nizozemska a Francie; v Lovani a v Paříži věnoval se jazykovědě. Vrátil se do vlasti a vstoupil do stavu manželského. Něžná, láskyplná choť, dcera šlechtice Johna Colteho, oblaživši ho čtyřmi dětmi, zemřela v šestém roce manželství. Péče o osiřelé děti přiměla otce, že se podruhé oženil, a to se vdovou Alicí Niddletonovou.

* * *

V Chelsei, vesnici poblíž Londýna, tam, kde jest nyní ulice Beaufortova, koupil si Morus statek — dům, zahradu, pole; domu ovšem přistavěl, zejména kapli, v níž ráno i večer shromažďoval celou rodinu i všecku čeleď ke společným modlitbám.

Ve farním kostele denně obcovał mši svatě; sebe nutnějši, sebe naléhavějši práce, zaměstnání a úřady nezdržely ho od této služby Boží; byl pravým „mužem modlitby“; Marianské officium, kajicné i stupňové žalmy modlil se den ze dne. Pátky svěťoval způsobem kartuziánským, přidávaje k obvyklým pobožnostem i mrskání těla; o nedělích a svátcích bylo ho vidati v kostele mezi choralisty v rouše chorálním. Divil se mu jednou vévoda z Norfolku vida ho v oné službě kostelní; divil se a pravil: „Aj, lord kancléř kostelníkem? Toť zneuctění krále a úřadu jeho!“ Odpověděl Morus: „Král, váš i můj pán, nikterak zajisté není zneuctěn, sloužím-li svému i jeho Pánu, našemu božskému Spasiteli!“ Při průvodech církevních nikdy nescházel, ba sám nosil kříž.

Ve všední den po mši svatě plavil se ve svém člunu po řece Temži do Londýna za svým právníckým povoláním. Byl zastancem výtečným a na výsost spravedlivým.

Venkovské sídlo Morovo v Chelsei bylo stánkem míru, pokoje, radosti, ale též pilné práce; nikdo nezahálel, všichni pracovali, protože všichni milovali Boha. Náš hrdina zabýval se i hvězdářstvím a k nemalému potěšení byl mu i malý zvěřinec, jež si v zahradě pořídil. Chudině byl přelaskavým a štědrým dárcem; sám chudých po domech vyhledával, sám jim podporu přinášel, ba i chudobinec zřídil. Někdy doznal ovšem i nevděku za svou laskavost. Jednou půjčil komusi něco peněz. Dlužník neplatil. Upomenul ho Morus šetrně. Odpověděl dlužník drze a místo peněz poslal věřiteli — do-

bíraje si jeho pobytu v klášteře kartuziánském — na papíře napsaný pozdrav kartuziánský: „Memento, morieris — Pomni, umřeš.“ Dobromyslný Morus nikterak se nerozhněval drzostí nevděčnickovou, nýbrž dopsal mu, kterak jest potěšen, že zná heslo kartuziánské a radil mu, jen aby se i on heslem tím řídil; na konec listu mu je připsal, jenže poněkud pozměněné: „Memento Mori aeris — Pomni peněz Morových!“ Dlužník zaplatil.

Farní kostel Chelsejský neměl většího dobrodince nad Mora. Přistavěl k němu nádhernou kapli, koupil zlaté a stříbrné nádoby posvátné, ministroval knězi při mši svaté. Všecka tato láska byla odměněna hojným požehnáním Božím, zejména vzácnými dary nebeskými, jimiž byly dítky Morovy oblaženy. Dítky ty byly v pravdě miláčky Božími; v žádném z nich nesklamal se přepečlivý otec. Jak smýšlel o pravé výchově, vysvítá na př. z listu, jejž napsal Gonellovi, učiteli svých miláčkův: „Ochraň jich od propasti marnivosti a pýchy. Ať se berou cestou pokory a skromnosti. Kéž jich nezaslepí lesk zlata. Sličnosti tělesné ať nezohavují nečistotou, ale též ať jí klamně nezvětšují ničemnými prostředky. Ctnosti přísluší první místo, druhé vědě, a tož především té, z níž se naučí bázni Boží, lásce k bližnímu, skromnosti a pokoře.“ Vědecké vzdělání dítek Morových bylo v pravdě klassické. Erasmus Rotterdamský, důvěrný přítel rodiny Morovy, napsal Fabrovi: „V Chelsei, poblíže Londýna, zbudoval si Morus venkovské sídlo. Než řekl bys spíše: Toť Platonova akademie! Já však dokládám: Toť praktická škola křesťanského náboženství.“

Seč byl, vyučoval otec dívky též sám; nemohl-li pro práce úřední, byl-li vzdálen, povzbuzoval je písemně, aby si svědomitě hleděly ctnosti a vědy; psával všem vespolek, zahrnoval je všecky titulem „Má škola.“ Přečtěme si úryvek z jednoho takového listu:

„Tomáš Morus posílá své celé škole srdečný pozdrav! Vidíte, jak jsem si pomohl, abych co nejkratšeji vás všecky pozdravil. Bylo by zbytečno, Vás jednotlivě jmény jmenovati, ježto Vás všecky tak miluji, že nikdo nezůstane nepozdraven. Láska má nemá jiné pohnutky, než abyste si pilně zjednávaly vědomosti; neboť věda a vzdělanost připoutává mne k vám, pevněji nežli pokrevní příbuzenství. Jsem velice potěšen, že jste přičiněním pana Nicholasa zdárně pokročily u vědě hvězdářské. Jen pokračujte ještě dále v této tak podivuhodné vědě. Když pak denně pozíráte na hvězdy nebeské, kéž i duše Vaše v nebi přebývají, zvláště v tuto svatou postní dobu.“

V některých listech napomíná svých dítek, jakoby prorockým duchem už napřed viděl strasti a pohromy, jež přikvačí na drahou vlast jeho. Píšeť: „Usouzeno-li Vám, drahé dívky, dožiti se dní, kdy nespátříte vůkol sebe dobrého příkladu, kdy ctnost bude trestána, nepravost odměňována, vězte, že věrnost k Bohu a k církvi svaté ve smutných těch dnech bude Vám dvojnásob záslužnou.“

Ač se všem dítkám vroucí lásky otcovy dostávalo, přece mu byla dcera Markéta nejmilejší; jméno její vyniká září přejasnou zejména za doby

utrpení a mučeníctví otcova. U vědách, zvláště v latině, mohla závoditi s mnohým odborným učencem; latinské spisy svatých otců byly jí nejmilejší četbou. Největším však pokladem jejím a ozdobou nejkrásnější byla jí přeněžná zbožnost. Z té duše byla dobrému otci svému oddána; duch její byl duchu otcově velmi podoben; srdce otcovo bylo zjevno srdci dceřině, srdce dceřino vždycky známo srdci otcově; neznali tajemství. Mnoho let právala otcí žíněné roucho kajicné, jakož ona jediná znala veškero přísné pokání a umrtvování drahého rodiče. Byla správkyní chudobince. Něžná láska těchto dvou duší překrásně září i z listů, jež si psali. Zásylku peněz dceři doprovodil Morus jednou těmito slovy:

„Žádáš na otci peněz; jsi jista, že peněz neodepru; Tvůj list odňal mi vůbec možnost žádosti Tvé nevyslyšeti. Alexandr Macedonský dal prý Chlorikovi za každý řádek listu po zlatém penízi; já — kdyby moje pokladna byla podle mé vůle — já bych ti dal po dvou zlatých korunách za každou slabiku, kterou jsi mně v listě napsala. Posílám zatím, kolik jsi žádala, avšak kolik halířů, tolik slov žádám znova na Tobě. Jako s radostí dávám, tak se těším, že zase bude na mně žádáno, zvláště že Ty budeš opět žádati, má Markéto, Ty, která jsi mne ctností a vědou tak draha. Čím spíše tedy peněz dobře použiješ, čím spíše opět tak líbezně budeš psáti, tím větší radost způsobíš otci svému.“

Tak smýšlel otec o své dceři. Jakou ctností, počestností a dobrotou bylo vyzdobenu býti mla-

děmu muži — Williamu Roperovi — jemuž Morus drahé Markéty své dopřál za manželku! Byltě Morus učitelem Roperovi; připravoval ho na veřejný úřad; dopřával mu přístřeší ve svém pohostinném domě; s dostatek prozkoumal ušlechtilé srdce jeho a učinil jej hodným dcery své. 16 let strávil Roper v domě Morově a vydal tchánu svému slavné svědectví, že za všecek ten čas ani jednou neviděl ho uchváčena jakoukoli náruživostí.

* * *

Jako byl Morus svými křesťanskými ctnostmi miláčkem věřícího lidu, tak byl svými hlubokými studii v přerůzných oborech věd podivem mužův učených. Pro výtečné spisy své nazván „ozdobou Anglie.“ Velmi se líbily jeho vtipné, důmyslné „Epigrammy“; unesen výborným obsahem jejich a formou výtečnou, vyznal Beatus Rhenanus: „Člověku se zdá, jakoby musy všecku svou láskovnou líbeznoš a žert dovádívý snesly na hlavu Tomášovu.“ V přeučeném latinském „Listě Martinu Dorpiovi, slavnému professoru bohosloví na universitě lovaňské,“ konal úlohu prostředníka a smířčího mezi Dorpiem a Erasmem Rotterdamským, který svou „Chválou bláznovství“ byl Dorpia popudil a k písemnému boji poštval. Obšírný onen list ukazuje i přátelství Morovo k Erasmovi i úctu jeho k Dorpiovi. Nepsal nadarmo. Učenci se smířili. Nejmistrnějším dílem Morovým jest „Utopia“. Líčí v ní nový svět; ukazuje lidi, jakými by měli býti; představuje ústavy a zřízení, která se daleko lišila od způsobů tehdejšího života. Byla to mistrná satyra;

tepány řízným vtípem neblahé a pokažené poměry tehdejšího věku. Spisovatel ukazuje svou pevnou, nezlomnou víru, svou lásku k askési, úctu ke kněžstvu, vážnost k svatým obřadům, svůj odpor a nechuť k náboženským novotářům.

II.

Ve službách královských.

Král Jindřich VIII. přičiňoval se, seč byl, aby výtečného právního zastance, slovutného učence, křesťana na výsoť ctnostného — Tomáše Mora — získal svým službám královským. Byl pamětliv, jakou klassickou básní oslavil Morus jeho dosednutí na trůn; byl pamětliv, kterak roku 1517. přítomností a řečí Morovou odklizená zuřivá vzpoura proti Nizozemčanům; byl pamětliv, jak důstojně roku 1518. ve jménu města Londýna uvítal Morus papežského vyslance kardinála Vavřince Campeggia. Mimo tyto slavné zásluhy znal král mnoho jiných, výtečných skutků Morových, a proto usiloval stále, aby muže toho službě své získal. Morus povolil. Stal se tajným radou královským. Toť první byl krok jeho křížové cesty! Jak smýšlel náš hrdina o tomto novém období svého života, zřejmo z listu, jež napsal Johnu Fisherovi, biskupu rochesterskému. Píšeť, že po dvorním životě nikdy netoužil, že jest v té příčině nedovedným, jako nezkušený jezdec nedovedně jede na koni; král ovšem že jest laskav a dobrotiv ke každému, tak že každý si myslí, že jest králi nejmilejším, právě jako babičky, jež se

modlivají u Toweru*) před sochou Rodičky Boží, každá myslí, že právě na ni tvář Matky Páně se usmívá.

Morus soudil tenkrát o Jindřichu VIII. jako všecek lid; do srdce ovšem králi neviděli. V srdci tom byla zapustila hluboké kořeny pýcha a smyslnost. Brzy postihl Morus tuto chorobu královu a a s bolestí čekal, až vulkán propukne. Jako tajemnému radovi a dvornímu řečníku bylo Morovi často ve jménu krále uvítati cizí mocnáře, tak Františka I., krále francouzského i císaře Karla V. Přčiněním Morovým učiněn roku 1525. přátelský spolek Anglie s Francií, jakož i smlouva r. 1527.; nemalých zásluh získal si o mír cambrayský roku 1529., který spřátelil Jindřicha VIII. s Karlem V. Zatím bylo už našemu hrdinovi přibylo dvorních důstojností; stal se rytířem, státním pokladníkem, kancléřem vévodství lancasterského. Mimo státní věci rozmlouval s ním král přečasto i o předmětech bohoslovných a vědeckých, ba často zavítal i do příbytku jeho v Chelsei; roku 1529., po zmíněném míru cambrayském, učinil jej místo kardinála Wolseye státním kancléřem; avšak hrozná bouře byla už blízka.

* * *

Roku 1509. pojal Jindřich VIII. za manželku Kateřinu Arragonskou, dceru královských manželů španělských, Ferdinanda a Isabelly, vdovu po svém

*) Tower, nejproslulejší tvrz britská v Londýně. Je to směs budov a věží, z nichž Bílá věž jest nejstarší, z r. 1078. Tam bývalo též státní vězení.

starším bratru Arturovi. Kateřina slyнула nejen krásou tělesnou, ale i vzdělaností a ctnostmi. Oblažila svého královského chotě pěti dítkami; třemi syny a dvěma dcerami; dítky však zemřely, vyjmouc dceru Marii. Že neměl tedy Jindřich mužského dědice a že královna byla stížena chorobou, poddal se nespokojenosti a nechal se obelstítí ode dvorní dámy Anny Boleynovy; tuto povýšiti na královský trůn bylo hlavní snahou krále hříšnými náruživostmi omámeného. Než co počítí s pravou chotí, s královnou Kateřinou?

Vymýšlel si Jindřich liché důvody a žádal v Římě, aby sňatek jeho s Kateřinou byl neplatným prohlášen, aby byl rozloučen. Sv. Otec Kliment VII. užasl nad touto hříšnou žádostí; užasl tím více, ježto až dosud mnohonásobným způsobem byl Jindřich osvědčil svou věrnost a úctu k Stolici apoštolské, zejména odsouzením bludu Lutrova, proti němuž byl sám napsal mistrný spis „Assertio septem sacramentorum adversus Lutherum — Obhájení sedmera svátostí proti Lutrovi“; za spis ten zasloužil si od téhož papeže Klimenta VII. názvu „defensor fidei — obhájce víry“; nad to radil Jindřich roku 1521. i císaři i kurfirstovi falckému, aby kacířství Lutrovo úplně zničili. Užasl svatý Otec. Uložil kardinálům Campeggiovi a Wolseyovi, aby v Londýně důvody Jindřichovy žádosti prozkoumali. Toto jednání zdálo se králi zdloubavým; proto dožadoval se evropských universit, aby věc jeho rozsoudily; žádosti své doprovázel hojností peněz, aby tím spíše dosáhl příznivého soudu; ba i císaři Karlu V. nabízel 300.000 korun, aby ne-

hájil práv královny Kateřiny, tety své. Obě sněmovny, králem omámeny, přičiňovaly se též o zrušení manželství jeho. Veškery tyto hříšné snahy královy v Římě odsouzeny, bezbožná žádost zamítnuta, nerozlučitelnost pravého sňatku s Kateřinou hájena.

Srdce Morovo bylo velice stísněno, bolestí a žalem naplněno; předvídalť, že vášnivý král neustane, že na svou zemi, na svůj národ přivodí veliké neštěstí. Když se ho Jindřich tázal, co že on v té věci soudí, pravil, že lituje, že mu nemožno příznivým soudem královského Veličenstva uspokojiti. Všecko bylo marno. Král vypověděl Římu poslušnost, sebe sama prohlásil hlavou církve anglické, a v lednu r. 1533. zasnoubil se s Annou Boleynovou. Téhož roku 16. května poděkoval se Morus z úřadu kancléřského a odebral se do svého zátíší chelsejského, ne aby si odpočal, nýbrž aby se připravil na hořký kalich utrpení a smrti mučenické, již mu král odpadlík chystal.

III.

Dnové utrpení

Tanulo zajisté na mysli hrdinovi našemu slovo Páně: „Co prospěje člověku, by všecek svět získal, a své duši škodu učinil?“ Aby se nezdálo, že schvaluje hříšné počínání královo; aby nebyl uveden jako první ministr králův do nevyhnutelných rozporů se svým svědomím; aby dokázal svou dětinnou úctu, lásku a poslušnost k svaté Stolicí římské, aby spasil duši svou, zřekl se nejčestnějšího úřadu v celé

říši. Rodina jeho byla ovšem ohromena, sklíčena a zarmoucená; otec však nepozbyl myslí; něžnost a laskavost jeho osvědčila se hojivým balsámem. Svému četnému služebnictvu byl radou, aby se s domem jeho rozloučili; předvídalť pohromy, jež ho zastihnou a byl by rád ušetřil od nich svých milých služebníků. S pláčem se loučili a odcházeli na nová místa, jež jim dobrotivý pán u svých přátel a známých opatřil. Ba i členům rodiny bylo po radě a přání otcově odejít z milované Chelseje, aby prý jim nebylo jednou jako žebrákům doprošovati se almužny u domů boháčů.

Prázdné chvíle zasvěcoval bohoslovnému studiu; napsal několik vzácných pojednání, zejména o nejvyšší Svátosti oltářní, obhazuje tohoto tajemství lásky Boží proti kacířským názorům tak zvaných reformátorů.

Dne 1. června r. 1533. měla nová královna — Anna Boleynova — býti korunována. Pozván i Morus; přišliť s pozváním tři poslové královští; přinesli též 20 liber šterl., aby prý si bývalý kancléř mohl pořídit nové slavnostní roucho. Morus nepřijal ani pozvání, ani peněz. Privil zaslepeným dvořenínům: „Možná, že budu pohlcen; ale zneuctiti se nenechám!“ Více nežli král byla královna podrážděna odmítavou odpovědí Morovou. Jako kdysi Herodias usilovala o zničení sv. Jana Křtitele, tak se přičiňovala Anna Boleynova o zkázu Morovu. Pohnán před soud, kdež naň žalováno, že prý za svého kancléřského úřadování dopustil se různých přechmatů, že prý přijímal dary a dával se podpláceti. Snadno, velmi snadno dokázal obžalovaný

svou nevinnost. Po té navštívil ho v Chelsei vévoda z Norfolku. Svou lstivou, ošemetnou řeč končil těmito slovy: „Přisámbož, pane More, jest nebezpečno panovníkovi se vzpírati. Radím Vám jako přítel, abyste se vůli králově podrobil. Pomněte, že hněv králův jest Vaše smrt!“ Morus odpověděl: „Tak-li tomu, můj lorde, není mezi mnou a Vaší Milostí jiného rozdílu, než že já umru dnes, Vy zítra.“

20. března r. 1534. předložil Jindřich parlamentu zákon o posloupnosti, kterýmž znova sňatek s Kateřinou Arragonskou prohlášen neplatným a rozloučeným; Marie, dcera Kateřinina, práva k trůnu anglickému zbavena; sňatek s Annou Boleynovou uznán právoplatným a potomstvu jejímu přiřknuta posloupnost na trůně královském; vlastizrádce prohlášen, kdo by proti zákonu tomu slovem, písmem, skutkem jednal, kdo by na zákon ten nepřisahal; takovému hrozeno zabavením statku a žalářem. Aby prý byl lidu poddanému dán dobrý příklad, přísahal hned celý parlament, 30. března pak nový kancléř Audley, vévodové z Norfolku a Suffolku, jakož i státní arcibiskup Cranmer, tajný to luterán a člověk ženatý. Tito mužové ustanoveni komissí, kteréž bylo ode všech poddaných ve jménu králově touž přísahu přijati. Především mělo veškero duchovenstvo londýnské přísahati a s ním zároveň jediný laik — Tomáš Morus — 13. dubna r. 1534. Týž den časně se vyzpovídal, obcoval mši svaté, přijal Tělo Páně, jak činíval před každým důležitým úkonem. Chelsei nebylo mu po té už spatřiti. Tušil to. Cítil, že jest už blízko prahu věčnosti; avšak nelekal se; se žalmistou Páně volal: „Paratum cor

meum, Deus, paratum cor meum — Hotovo jest srdce mé, Bože, hotovo jest srdce mé!“ Jako věrný syn katolické církve, jako věrný následovník Krista pro pravdu a právo umučeného, jako nadějný dědic říše nebeské stanul před komissí krále pozemského. Přečetl si důkladně zákon o posloupnosti, přečetl si formuli přísední a pravil, že by na stať o posloupnosti přísahal, ježto jest to věc světská, parlamentu příslušná, avšak celé přísahy přísahati že mu nikterak nemožno. A nepřísahal. Nedal se nikterak zmásti, když mu po chvíli ukázána na listině celá řada vzácných prý mužů, kteří vůli královu ochotně vyplnili. Nepřísahal; byl si z té duše vědom, že Boha sluší více poslouchati než lidí. Krásného příkladu jeho následovali toho dne jen dva mužové: John Fisher, biskup rochesterský, a dr Wilson, bývalý zpovědník králův. Tento uvržen ihned do žaláře v Toweru, Morovi uloženo zatím vězení v opatství westminsterském. Než nepobyl si dlouho v opatství; za čtyři dni odveden i on do Toweru. Tamější velitel uvítal ho uctivě. Náš hrdina odpověděl žertovně: „Milý pane, slibuji Vám, že si nebudu stěžovati ani do stravy, ani do bytu, ani do způsobu, jak se mnou budete nakládati. Nestál-li bych v slově, nebo byl-li bych Vám obtížný, vyhoďte mne.“ Žádný věru vězeň towerský nebyl kdy takovéto nálady. Morus smýšlel jako David: „Hospodin spravuje mne, a nic se mi nedostáváti nebude. Bychť chodil uprostřed stínu smrti, nebudu se báti zlého; neboť Ty se mnou jsi.“ Ž. 22.

Náš vězeň modlil se, četl, psal. Tak napsal pojednání „Pro víru nesmí se člověk ani smrti báti,“

„Modlitby ze Žalmů vybrané,“ „Výklad utrpení Pána našeho Ježíše Krista“; tohoto díla nemohl už dopsati; přestal u slov: „Vložili ruce na Ježíše.“

Kancelář Audley myslil, že se neústupné srdce otcovo obměkčí prosbami nejmilejší dcery; proto dovoleno Markétě, aby otce v žaláři navštěvovala. Modlivali se spolu jako andělé, rozmlouvali vážně; ale naděje Audleyova byla marna. Poslyšme hovor otcův s dcerou: „Ti, kdož mne sem do žaláře uvrhli, myslí, že mne velice skrušili; avšak věz, dobrá, drahá dcero, nebýti tebe, matky a ostatních dítek, byl bych si už dávno vyvolil ještě těsnější a tmavější cellu. Jsem zde šťasten, Bůh se mnou obcuje, ba hýčká mne. Alice Allingtonová měla na tobě vykonati úlohu hada rajského, měla tě návodem Audleyovým svést, abys jako Eva vlastního otce svého uvedla v pokušení, abych z lásky k tobě přísahal žádanou přísahu. Markétko, považ, kolikrát jsme už o té věci spolu jednali! Nemohu jinak. Bůh mne uvedl do této úžiny; nechci-li se mu zjevným hříchem smrtelným zoškliviti, jest mi trpělivě čekat, co se podle vůle Boží se mnou stane. Audley a s ním mnozí jiní mužové pokládají celou tuto záležitost za maličkost; věz však, milé dítě, že bych pevným zůstal, kdybych třeba i veletěného přítele svého biskupa Fishera viděl a slyšel, an podle chuti královny přísahá. Mnozí tak činí k vůli lidské přízni, mnozí ze strachu, jiní jakoby byli opatření novým svědomím, opět jiní se omlouvají, však že prý se vyzpovídají a s Bohem opět smíří. Takovými cestami já nemohu se brát. Moje svědomí jest pevno a pokojno; jsem si jist

svého spasení, jako že Bůh jest nad námi. Ať si mne potká jakékoliv utrpení, budu se těšiti, že nebudu museti později dlouho v očistci strádati. Přikvačí-li na mne bázeň a úzkost, budu se svatým Petrem ve vlnách tonoucím volati: „Pane, zachraň mne! Modlím se za vás všecky, drahé dítě, abyste horlivě sloužili Pánu Bohu, abyste jako já ve službě té radost a štěstí pravé spatřovali. Modlete se však i vy za mne, abychom se jednou shledali v nebesích.“

O čem nebylo možno ústně pojednati, bylo napsáno. Přečtěme si též odpověď na list otcův: „Kolikráte jsem přečetla ten drahý a útěchy plný list! Onť věrně hlásá hrdinnou a ctnostnou mysl mého otce, onť dokazuje, jak povznešeno jest srdce Tvé nad nízkou lásku tohoto světa, jak pevně a nerozlučitelně spojeno s Bohem. Otče můj, nikterak nepochybuji, že se pravice Boží Tebe ujme, že Tebe ochrání, ježto jsi odmítl pomoc a útěchu pozemskou a všecek jsi se poručil ochraně Boží. Čím myslíš se těšíme, jsouce tak násilně od Tebe odloučení? Tvým minulým ctnostným a bohumilým životem; přesvědčením, že srdce Tvé, prázdno vši nízkosti pozemské, stkví se a září milostí Ducha svatého a jest milým stánkem Božím.“

Také sklíčená manželka Alice zašla si do žaláře za ubohým chotěm. Vytýkala mu, proč prý svému bídnému vězení dává přednost před svou milou Chelseí, proč že se nepřizpůsobí ostatním lidem, kteří vůli královu ochotně vyplnili. Klidně odpověděl Morus: „Milá Alice, rei mi, zdaž zdejší můj příbytek není nebi tak blížek, jako můj vlastní

dům v Chelsei? Jest zajisté z obou míst stejně daleko či blízko do nebe. Proč by mně tedy nemělo zde býti tak volno, jako doma? Jak dlouho, myslíš, mohl bych ještě žíti?“

„Dobrych dvacet let,“ odvětila choť.

„Kdybys řekla několik tisíc let, bylo by to svůdné slovo; avšak i to byla by veliká pošetilost: pro tisíce let ztratiti blaženou věčnost.“

Alice už se nevzpírala.

V dubnu r. 1535. stanula před Morem v žaláři komisse královská s dvořenínem Tomášem Cromwellem, aby vyzvěděla na našem hrdinovi soud o přísaze na nový opět zákon Jindřichův, že totiž on a po něm jeho dědicové trůnu jsou hlavou církve anglické místo římského papeže. Všecka slova úlisných zrádců byla marna. Morus končil svou řeč takto: „Chce-li se králi mého těla, ať si mne usmrtí; dejž Bůh, aby mu má smrt prospěla!“

4. května téhož roku popraveni před oknem Morova žaláře tři představení řádu kartuziánského, že odepřeli králi supremátní přísahy. Dcera Markéta dlela právě u otce. Pravil jí: „Viz, drahé dítě, jak radostně ubírají se oni otcové na smrt, jakoby kráčeli na svatbu. Rychle bere si je Bůh; já ubožák nejsem ještě hoden takové milosti.“

3. června vidíme u Mora nové vyslanectvo královské: kancléře Audleya, vévodu z Norfolku, Cromwella, arcibiskupa Cranmera a otce Anny Boleynové, hraběte Wiltschira. Projevili vězni královu nespokojenost a nemilost a prohlásili, že jest nyní povinen říci, jak soudí o supremátní přísaze. Morus opakoval, co byl již v dubnu řekl a pravil

nad to, že až do této chvíle věrně se spravoval rozkazem, který byl dostal od krále, vstupuje do služeb jeho: „Především buď pamětliv Boha a potom teprve krále!“ Ani král, ani parlament že nemají práva porušovati přesvědčení světa křesťanského. On že přísahati nebude.

Rozlíčený Jindřich viděl, že si Mora nepodrobí; i poručil, aby byl vězeň souzen jako vlastizrádce. Vzat mu všecek papír, všecko psací náčiní; co potom přece ještě psal, napsal uhlím. Použito sice ještě jednoho úskoku proti němu. Rozšířena pověst, že prý i biskup Fisher přísahou králi vyhověl a protokol přísežní podepsal. Pověst ta byla ovšem lživá. Nemýlil se Morus, když pravil: „Tomu nevěřím. A byť i on přísahal, já přísahati nebudu.“ Neklamal se ve věrném sluhu Božím; byltě ctihodný biskup Fisher 21. června popraven.

IV.

Soud a smrt.

1. července r. 1535. vlečen Morus nemilosrdně ulicemi londýnskými před soud. Až do té chvíle byl strávil ve vězení towerském 15 měsíců. Bral se krokem vratkým, všecek bledý a sestárlý, avšak z očí zářil mu bystrý duch a bleskotal vnitřný klid a pokoj. „Oboediens factus usque ad mortem — Učiněn poslušným až k smrti.“ Diváci plakali.

Soudu předsedal kancléř Audley. Obžaloba byla dlouhá, spleťtá a schválně tak sepsána, by se vymknula paměti souzeného. Žalováno naň, že zlomyslně a tvrdošíjně zamítl usnesení parlamentu o

církevním popřednictví králově; že jest tedy vinen vlastizradou, an se protiví zákonům zemským, popírá moc královu a příslušný jí titul. Připomenuto též jeho odporu v příčině druhého sňatku krále a odepření přísahy. Důkazem předloženy protokoly z Toweru, zápis rozmluvy se státním zastancem právním Richem a list biskupu Fisherovi napsaný.

Když žaloba všecka přečtena, pravil Audley Morovi, že by se ještě mohl nadíti milosti královské, kdyby všeho litoval a přísahou své pochybení napravil. Morus však odpověděl, že prosí Boha za milost, aby svému přesvědčení zůstal věren až do smrti. Po té jal se obhajovati těmito slovy:

„Povážím-li délku a obšírnost obžaloby, jakož i tíži poroků proti mně učiněných, bojím se, že mě síla ducha a paměti opustí, ježto nejen tělo, ale i duše jest sklíčena dlouhým vězením; nemohu tedy bez přípravy rychle na všechno odpověděti, jak bych měl a jak bych jindy také mohl.

Zdá se mi, že žaloba spočívá na čtyřech proviněních, jichž prý jsem se dopustil. Předně odsoudil prý jsem sňatek králův s nynější královnou Annou. Ovšem, kdykoliv se mne král v té příčině ráčil ptáti, pověděl jsem mu svědomitě a neohroženě svůj soud; nechápu však, kterak jsem proto obviněn z vlastizrady. Naopak byl bych hanebným zrádcem Boha i krále, kdybych v tak důležité věci tázán, jako pochlebník a ctižádostivec byl odpověděl proti svému svědomí a přesvědčení. Přes to-li však král uražen, myslím, že jsem za to už dostatečně potrestán ztrátou jmění a žalářem, v němž jsem držán 15 měsíců.

Za druhé žalováno na mne, že jsem se dvakráte zpečoval před královskými komissemi říci, co že soudím o zákoně v parlamentě daném, jímž král uznán a nazván hlavou církve anglické; mlčel prý jsem ze zlomyslnosti a z úmyslů vlastizrádných. Myslím však, že žádný zákon lidský nemůže trestati mlčelivosti; jen slova a skutky podléhají trestné moci lidské; myšlenky naše soudí toliko Bůh. Není povinností věrného poddaného odpovídati na všechny možné otázky; spíše jest povinen Boha více poslouchati než lidí, a více dbáti čistoty svědomí a spásy duše, než všeho ostatního.

Za třetí žalováno na mne, že prý jsem zločinně a vlastizrádně jednal, napsav ze svého vězení v Toweru osm svazečků psaní biskupu Fisherovi; přiměl prý jsem ho k tvrdošíjnému odporu, jako já odporuji. Prosím, aby se ona psaní zde přečtla. Pravíte, že to nemožno, že biskup všechny listy spálil Dobrá. Většina listů týkala se našich soukromých věcí; byliť jsme drahně let důvěrnými přátely. V jednom listě byla odpověď na biskupův dotaz, co že jsem pravil, jsa vyslýchán, o svrchované církevní moci králově. Odepsal jsem jemu, že mé svědomí jest čisto, on aby si vedl tak, aby i jeho svědomí bylo čisto. Bůh jest mi svědkem, že jsem takto a ne jinak biskupovi odpověděl.

Konečně žalováno na mne, že prý jsem zmíněný zákon o církevním popřednictví králově nazval dvojsečným mečem; proslovil prý se tak i biskup Fisher, a to, že jsme se spolu umluvili. Na tento porok odpovídám, že jsem oněch slov užil jen podměnečně; řeklť jsem tenkrát komissi: Nevyhnu-li

se nebezpečí, ať si zákon ten schválím či neschválím, pokládám vaši otázku za tvrdou, ježto by takto onen podobal se meči dvojsečnému. Toť má odpověď. Co řekl biskup, nevím. Řekl-li totéž, co já, netřeba souditi, že jsme byli domluveni, nýbrž spíše, že naše názory souhlasily. Na konec opět a opět slavně prohlašuji, že jsem nikdy ani slova proti zákonu nepromluvil!“

Soudcové pozorovali, že jest posluchačstvo z té duše přesvědčeno o nevinnosti Morově; aby však dosáhli, čeho dosíci měli, totiž odsouzení našeho hrdiny, kázali mluvití lživému svědku Richovi, jenž křivou přísahou potvrzoval, že prý Morus před ním a dvěma písaři v Toweru upřel parlamentu práva prohlásiti krále hlavou církve. Morus se se vzchopil, vztáhl pravici a zvolal u svatém zánícení: „Pánové, kdybych přísahu zlehčoval jako Rich, nebyl bych dnes od vás souzen. Je-li přísaha Richova pravdiva, nechci tváři Boží na věky spatřiti. Toť zajisté veliké slovo!“

Vše bylo marno. Morus odsouzen. Tento byl rozsudek: „Pan Tomáš Morus budiž od soudce Williama Kingstona do Toweru doprovozen. Z Toweru budiž na provaze do Tyburna vlečen, tam oběšen, zpola živ sňat, rozečtvrcen, hlava pak na londýnském mostě vystavena.“

Morus vyslechl klidně tento výrok na výsost nespravedlivý a doložil: „Svatý apoštol Pavel souhlasil kdysi s výrokem smrti proti svatému mučeníku Štěpánovi proneseným a bděl nad oděvem těch, kdož světce kamenovali, přes to však jsou i Pavel i Štěpán v nebesích a zůstanou přátely na věky

věkův. Třebas, že mne dnes, vy milí páni lordové, na smrt vydáváte, prosím a modlím se, abychom se i my jednou v nebi shledali. Chraň Bůh mého pána a krále a dopřejž mu věrných rádců!“

Po té veden do Toweru. Sotva, že vyšel ze soudního domu, vrhl se mu k nohám syn John a pláče prosil za otcovské požehnání. Poblíže Toweru rozloučil se William Kingston se svým svěřencem. Plakal jako dítě. Morus ho těšil: „Nermuťte se tak; budu se za Vás a Vaši dobrou pani modliti, abychom se v nebi opět spatřili a bez konce radovali.“ Nežli vstoupil náš trpitel do Toweru, prodrala se zastupem a biřiči nejdražší dcera Markéta. Padla mu na prsa, líbala a slzami smáčela tvář jeho, volajíc: „Můj otče!“ Pro bolest nemohla více říci. Otec požehnal svému miláčkovi a pravil: „Drahé dítě, co trpím, trpím sice nevinně, ale podle vůle Boží. Bůh zná moje srdce. Poruč se i ty svaté vůli jeho a nes trpělivě svůj zármutek!“ Odešla. Ale po chvíli vrátila se opět a znova otce líbala a nad ním plakala. Jaká to zkouška vytrvalosti našeho reka! Nemluvě slova stál sklíčen a zarmoucen nad nejdražším dítětem svým. Tvář mu bolem zesinala, z oka vyronila se mu veliká slza, za ní druhá, třetí, až proudem kanuly na tvář nejmilejší dcery. Toť tklivé bylo divadlo. Kde kdo byl dojat, mnozí štkali, ba i tvrdí pochopové byli sklíčení.

Než i v této krušné zkoušce obstál. Ve vězení nabyt opět klidu. Ještě jeden list — 5. července — napsal uhlím svému miláčkovi:

„Vím, milá Markéto, co pro mne trpíš, a bylo by mně líto, kdybys déle měla trpěti, než do zítřka.

Zítra jest předvečer svátku sv. Tomáše Canturburského*) a oktáva svatého Petra; proto toužím, bych i já zítra k Pánu Bohu odešel. Nelíbila jsi se mi nikdy více, než když jsi se včera se mnou na ulici loučila; těší mne, že tvá něžnost a láska ke mně nedbala světských marných zdvořilostí. Nuže s Bohem, nejmilejší dítě; modli se za mne, jako já se za Tebe modlím i za všechny.“

Na stěně žalární vyryl tato slova: „Chtěl bys života pozemského zachrániti a Bohu se znelíbiti? Dnes-li si života uchráníš, budeš toho zítra pykati, budeš hořce naříkati, proč jsi už včera nezemřel. Radoval-li jsi se s Kristem na svatbě v Káni Galilejské, stůj s ním neohroženě i před soudnou stolicí Pilátovou. Jestliť už blízka chvíle, kdy se s ním budeš těšiti v radosti věčné.“

Týž den 5. července zvěstováno Morovi královským poslem, že mu král milostivě proměnil trest čtvrcení ve stětí. Odsouzenec odpověděl: „Děkuji králi za blahovolnost, prosím však Boha, aby ušetřil všech mých přátel od podobných milostí královských.“

Poprava určena na 6. července. Časně z rána přišel bývalý přítel Morův, Tomáš Pope, a oznamoval, že o 9. hodině bude rozsudek vykonán; podotkl též, že si král přeje, aby Morus před smrtí k lidu nemluvil. Slíbil to. Pláče loučil se posel.

V tento slavný svůj den chtěl se Morus obléci do nejlepšího kabátu, jež byl kdysi darem obdržel

*) Sv. Tomáš Becket, arcibiskup kanterburský, umučen ve svém kostele, že se zastával svobody církve proti vérolovnému králi anglickému Jindřichovi II. — 29. prosince 1170.

od přítele Bouvisia. Velitel Toveru mu bránil, aby pryč se toto krásné roucho nedostalo do rukou špatných lidí. Morus namítal: „Pane, nepokládám špatným člověkem toho, jenž mi dnes prokáže největší dobrodiní. Byť i roucho bylo z nejdražší zlaté látky, měj si je kat; pamatujť se, že i sv. Cyprián katu svému daroval 30 zlatých peněz.“ Velitel však nepovolil. I bylo se Morovi odíti do hrubého roucha svého bývalého sluhy.

O 9. hodině byl vyveden z Toweru. Byl bledý. V ruce si nesl veliký kříž, oči měl upřeny k nebi. Žena jedna prodrala se k němu a podávala mu pohár vína. Morus skromně odmítl nabízený nápoj; pravil: „Kristus nepil vína, nýbrž ocet a žluč.“ Došel popraviště. Prosil lidu, by se za něho modlili; dovolával se jejich svědectví, že umírá ve víře svaté církve katolické, věren králi, věren Bohu. Poklekl a u vroucí zbožnosti modlil se 50. žalm „Miserere . . .“ — „Smiluj se na de mnou, ó Bože, podle velikého milosrdenství svého!“ Do-modliv se, políbil mistra popravicího, jenž se ho odprošoval; políbil ho a pravil laskavě: „Ty mi dnes prokážeš největší službu. Nehroz se. Směle konej svou úlohu. Můj krk však jest krátký; viz, abys špatně neřal!“ Sám si zavázal oči, položil hlavu na stínadlo. Kat řal. Hlava spadla na zemi. Duše vešla do města Božího.

Tak skončil Tomáš Morus, chlouba Anglie, chlouba církve sv., mučeník přeslavný. Osvědčilo se na něm slovo svatého apoštola Jana: „Tot jest to vítězství, které přemáhá svět, víra naše.“ (1. Jan, 5, 4.)

„Nejlepší město své říše byl bych obětoval, abych byl získal tohoto muže svým službám,“ zvolal císař Karel V. uslyšev, že Morus popraven. A slavný kardinál Reginald Pole, zlobou Jindřicha krále z vlasti vyhnaný, zvědév, že náš hrdina zemřel na popravišti, napsal: „Píši a pláči. Bůh jest mi svědkem, že prolévám více slz, než můj list pojati může; písmena se mi v slzách rozplývají. Ó Anglie! Pozbyla jsi své slávy, své záštity. Svůj život za tebe položil, abys nezapomněla své spásy.“

Církev svatá uctila Tomáše Mora slávou blahoslavenců.

Adolf Kolping,

zakladatel a generální předseda Jednot
katolických tovaryšů.

„Kdo sám chce jíti cestou života,
jak snadno tone v bouřném vlnobití!“
Kolping.

Podává

František Janovský.

Adolf Kolping,
zakladatel Jednot katolických tovaryšů.

Úvod.

Od té chvíle, co první člověk v ráji vypověděl Bohu poslušnost, platí přísné slovo Páně: „Zlořečena země v díle tvém; v pracích budeš jísti z ní po všecky dny života svého. Trní a hloží tobě ploditi bude, a budeš jísti bylinu země. V potu tváře své jísti budeš chléb, dokavad se nenavrátiš do země, ze které vzat jsi; nebo prach jsi a v prach se navrátiš.“ (1. Mojž. 3, 17.—19.)

Tato trpkost práce, tento bolestný osten práce zmírněn, když sám jednorozený Syn Boží stav se člověkem, pracoval v dílně svého svatého pěstouna Josefa. Jako křesťanství pozměnilo, povzneslo všecek obor světa, tak povzneslo též a zušlechtilo práci, práci všeho druhu, práci všech možných pracovníků. Křesťan se nestyděl za práci, jako pohan se stydíval; křesťan dopřál svobody ubohým otrokům, kterými pohan pohrdal, jejichž důstojnosti lidské pohan ani neuznával, a proto jenom k práci odsuzoval jako němou tvář.

Čím více církev svatá prospívala, tím více dařila se též všeliká práce lidská; bylo jí druhdy nejlépe poslouženo cechovním zřízením.

Podstata cechův a hlavní účel jejich nebyla pouhá ochrana, pouhé zvelebení řemesla, nýbrž dokonalý život křesťanský, založený na bohumilém řádě a bratrské lásce. Pouze řemeslných, světských spolkův a společenstev máme i za našich časů dosti; jsou to však spolky nucené, bez nádechu náboženského, řekněme beznáboženské, jako mnoho jiných zřízení a ústavů jest bez náboženství, tak že zříme mezi členstvem katolíky, protestanty, židy, bezvěrce. Že se jim nedostává dokonalého základu křesťanského, marně se namáhají, aby řemeslo mělo opět zlaté dno.

Ve staré cechovní knize „Křesťanské napomenutí“ čteme: „Proto zejména zakládají se spolky a bratrstva řemeslná, aby byl všecek život křesťanskou bází a láskou spořádán a práce takto posvěcena. Neboť když všichni po rozkaze Božím pracujeme, nepracujeme jenom pro zisk; taková práce nebyla by požehnána, duše vzala by z ní škodu. Člověk má pracovati pro slávu Boží a aby získal požehnání práce, kteréž se týká předně duše; ovšem též proto má pracovati, aby uhájil života svého a svojiny, aby měl nějaký majetek, z něhož by se mohl křesťansky radovati, z něhož by mohl chudé a nemocné podporovati. Proto jsou spolky a cechy řemeslníků dobry, jelikož o to usilují. Kdo tak nasmýšlí, nýbrž jen po penězích a bohatství baží, jedná špatně a práce jeho je lichvou, jak praví svatý Augustin, když dí: „Nemáš lichvařiti dílem rukou svých, sice ztratíš duši. Lichvářů nemáme trpěti, nýbrž vyloučiti je jako shnilé a škodlivé údy.“

Práce pokládána tedy za zbožný, bohumilý skutek, za nerozlučnou společnici modlitby; heslem bylo: Modli se a pracuj! Odtud vyvinul se něžný svazek svatého náboženství našeho a pilné práce; odtud povstal krásný obyčej, vyobrazovati světce s nástroji řemesla, které provozovali, s nástroji práce, kterou konali. Tak představována Bohorodička, ana sedíc u kolébky božského Syna svého, přede nebo plete; tak vyobrazován sv. Josef s pilou nebo s pantokem. Že i svatí pracovali, má býti křesťanu příkladem a naučením, že práce jest počestna, že má prací Boha zvelebovati, v dobrém se vznáhati a s pomocí Boží království nebeského jednou dosíci.

Z tohoto posvátného svazku práce s náboženstvím a církví nabyt každý cech rázu náboženského společenstva. Každý cech měl svého svatého patrona, jenž byl téhož řemesla, nebo nějakým způsobem s řemeslem tím souvisel. Svátek toho patrona slaven slavnými službami Božími a velkolepými průvody; obraz světce toho zdobil cechovní prapor a postavník. Každý cech skládal příspěvky na církevní a dobročinné účely; každý cech míval v kostele svůj oltář, ba někdy i kapli; byl jako spolumajetníkem kostela, měl své místo v kostele. Občas slouženy mše svaté za živé i zemřelé údy cechu.

Proto bylo řemeslo počestno, práce jeho vesměs posvěcena a konána vážně, s chutí a horlivostí jako dílo Boží. Vespolek panovala milá, bratrská láska. Jako bratří pro Krista a svaté jeho měli si údové cechu vzájemně pomáhati, nemocným a

schudlým z pokladnice cechovní milodary udělovati, zemřelé chudé spolubratry na útraty cechu uctivě pochovávat, vdov a sirotek se ujímati. Tímto způsobem povstaly přičiněním cechů mnohé dobročinné ústavy, špitály, chudobince, chorobince, sirotčince.

Posvátné spojení řemesla s náboženstvím prospívalo výborně mravopočestnosti. Kdo chtěl býti údem cechu, musil býti z počestných rodičů zrozen; svátostná důstojnost stavu manželského na výsost ctěna. Každému bylo ctnostně žíti; zahálka, noční toulky, opilství, divoké hry, všeliká nepořádnost, zejména učeníkům a tovaryšům přísně byla zapovězena. Kdo nečestně potrestán, byl z cechu propuštěn.

Nábožensko-mravní ráz cechů hájil práva práce proti kapitálu, penězům. Každý úd cechu byl povinen pracovati a měl zároveň svaté právo býti účastníkem ovoce, výtěžku práce. Každý musil osobně pracovati. Tehdy nebylo všelijakých „podnikatelů,“ jakých za našich časů přemnoho, podnikatelů, kteří práci nerozumějíce, rukou při práci ani nehnu, ale z potu a námahy, z mozolů svých dělníkův a dělnic žijí a tyjí, rozmařile a v nádherném přepychu si hoví.

* * *

Vedle řádných členů cechovních, mistrů, kteří užívali všech výhod cechovního zřízení, byli též členové mimořádní, chráněnci, a to manželky mistrů, dívky jejich, učňové a tovaryši. Manželky i dívky mistrův obcovaly cechovním službám

Božím, účastnily se cechovních zábav; vdovy po mistrech sněly řemeslo dále provozovati, synové a zeťové měli přednost před jinými, když se chtěli témuž řemeslu učit, nebo za mistry přijatu býti.

Kdežto za našich časů fabriční pán, továrník vysoce se vypíná nad svými dělníky, kteří na něho pracují: bývalý mistr, byv druhdy sám učeníkem a tovaryšem, chutě pracoval v dílně své spolu s učeníky a tovaryši. Protož křesťanský mistr řádu cechovního měl učeníky a tovaryše kolem sebe, fabrikant však má dělníky pod sebou a váží si jich mnohdy méně než parního stroje. Učeníci, tovaryši bývali tenkrát kolem mistra, byli takřka členy rodiny.

Když byl přijímán učeník, bývala to slavnostní chvíle a nezřídka dala se taková přijatá na radnici před radními pány. Nastávající učeník musil býti manželský syn; důtklivě a obšírně vyloženy mu a připomenuty všechny povinnosti mravní a řemeslné; bylo mu písemně na listině potvrzeno, že přijat za učeníka, a listina ta uvedla ho do rodiny mistrovy. Mistr byl nyní učeníkovi otcem, mistrová matkou; učeník byl netoliko učeníkem, nýbrž též chovancem, jsa vychováván ve vši spravedlnosti a zvedenosti křesťanské.

Ve zmíněné už staré cechovní knize „Křesťanské napomenutí“ čteme vzhledem k učeníkům: „Všecko řemeslo bude počestno, jak sluší, časné-li se bude učeník cvičiti v bázni Boží a bude-li mistra jako otce poslouchati. Ráno i večer i při práci ať prosí Boha za pomoc a ochranu; neboť bez Boha

nic nezmůže, bez Boží pomoci jest pomoc třebas všech lidí marna a často duši škodlivá. Každou neděli a svátek ať slyší mši svatou i kázání a dobré knihy čte. Při práci ať jest pilen a nehledá cti své, leč skrze čest Boží. Ať pečuje též o čest mistrovu i o čest řemesla; onot jest svatým úřadem, jež bude i on jednou, dá-li Bůh, jako mistr zastávati . . . Pošetilcem jest a lakomcem, kdo jen pro peníze, zisk a chválu světskou chce se učit a pracovati. Toť hřích. Zhřeší-li učeník proti bázni Boží a poslušnosti, budiž přísně potrestán; toť prospěje duši jeho; tělo musí trpěti, aby se duše měla dobře. Mistr nebudiž příliš měkkého srdce k učeníkovi, ne však zase ukrutným; nežádejž na něm mnoho. Chraniž ho od nadávek, bití a ran tovaryšů. Mistře, buď pamětliv svých povinností. Cech svěřil ti učeníka, abys pečoval o duši jeho i tělo, jak zřízení cechovní poroučí a řád Boží žádá; musíš jednou vydati počet z učeníka svého; proto měj se k němu jako k vlastnímu dítěti. Nejsi jen proto mistrem, abys poroučel a mistrovské práce konal, nýbrž abys též sebe sama „zmistroval“; to ti velí křesťanství, toho žádá čest tvého řemesla. Věz, že máš mistrem býti životem příkladným manželce a dítkám, učeníkům a tovaryšům i ostatní čeládce.“

„Za vyučenou“ dostával učeník právě tak slavně, jak byl do učení přijat. Celý cech byl shromážděn. Každý přítomný mistr byl třikrát tázan o vyučenci, jakož i vyučence se tázali, zpozoroval-li u mistra co proti řádu řemeslnému; věděl-li co, měl to nyní oznámiti, sice potom musil zachovati úplné mlčení. Byla-li přízniva odpověď mistrů, prohlásil

cechmistr ve jménu nejsvětější Trojice a cechu učeníka za vyučena. Tím jest přijat mezi tovaryše.

Tovaryšové byli v téměř poměru k mistrovi a cechu, v jakém učeníci. Mělit v domě mistrově obydlí i stravu, otop, světlo i prádlo. Cech hájil jejich práv, cech soudil jejich pře, povstaly-li jaké mezi tovaryši vespolek, nebo mezi tovaryši a mistry. Jako nad prací tovaryšů, tak i nad mravným chováním jejich bylo mistrovi svědomitě bdíti.

Dokud tovaryš v městě pracoval, náležel svobodnému, ušlechtilému společenstvu cechovnímu, jež se ze všech sil přičiňovalo, aby mu nahradilo vzdálené rodiče, vzdálenou domovinu. Onemocněl-li tovaryš, ošetřován po křesťansku v domě mistrově nebo v cechovní nemocnici. Vybral-li se do světa, vítalo ho všude cechovní přístřeší; nedostal-li hned práce, podarován tak, aby se mohl pohodlně užítí a dostati do nejbližšího cechovního města.

Jak vážení bývali tovaryši, ukazovalo se zejména na jejich slavnostech, kterých se účastnil kde kdo z města, tak že se staly zamilovanými slavnostmi národními.

Z toho ze všeho vidno, kterak cechy zaveden posvátný řád ve veškeré řemeslnictvo. Každý řemeslník pokládal se živým údem užší společnosti cechovní, kterou z té duše miloval, o čest a slávu její pečoval, jako hodný měšťan pečuje o čest a slávu svého rodného města, jako hodný vlastenec pečuje o čest a slávu své milé vlasti. Údové cechu neznali závisti, přáli ze srdce lepšího bydla stavům vyšším, byli spokojeni svou řemeslnou prací, vědouce, že i tato jest před Bohem čestna a důstojna.

Stávek, socialismu a podobných hesel, kterými se nyní všecek svět rozechvívá, tehdejší pracovníci neznali; panoval všude vzorný sociální řád křesťanský, z něhož se vymykati neměl nikdo příčiny. Jako se těší kněz ze svého posvěcení, rytíř ze svého pasování na rytíře, učenec ze svého diplomu doktorského, tak se těšil mistr ze svého mistrovství. Jako si váží šlechta svých erbů, tak si vážil řemeslník svých korouhví, štítů, postavníkův a koroubevních barev.

Tenkrát mělo řemeslo zlaté dno.

* * *

Cechové řemeslní křesťanstvím posvěcení, svatými patrony zvelebení, měli zajisté veliký význam v životě obecném, avšak i v politickém. Proto na výsosť litujeme té nešťastné doby, kdy všecek křesťanský řád v posměch uváděn, potírán, zavrhován. Pryč se vším, co čpí středověkem — tot bylo heslo všech možných kazisvětův a nejhorších škůdců společnosti lidské.

Doba ta počala ve střední Evropě tak zvanou reformací (Lutrem), a čeho v náboženském, sociálním a obecním zřízení reformace ušetřila, padlo za oběť době revolucionářské osvěty, která vyslovila zásadu, že všecko starobylé — protože křesťanské — musí býti vyvráceno a odklizeno. Rozviklávány tedy a seslabovány korporativní, cechovní svazky řemeslníků, jakož i jiných stavů, až konečně i pohrobeny.

Musí prý zavládnouti svoboda, nedůstojno prý v osvíceném století dáti se vázati pouty tma-

vého středověku. Tak vytrubováno do světa od lidí zpronevěřivších se Bohu, církvi i vlasti. Ano, zavládla svoboda — řemeslník a s ním mnoho jiných může svobodně tříti bídu a nouzi.

Příjemné, ušlechtilé svazky cechovní roztrhány, za to však uvrženo na šije pracovníků těžké jeho výroby tovární. Dřívější samostatní mistři nemohouce ve prostické dílně soutěžit s parními stroji, přišli na mizinu; mnozí nechali svých dílen a šli do továren; ze samostatných mistrů stali se poddaní dělníci. Dělník tovární není už pomocníkem pánovým, nýbrž pouhým sluhou parního stroje; práce jeho pozbyla posvěcení a dřívější mravní důstojnosti.

Tak povstala hluboká propašť, jež se vždy více rozevírá, propašť mezi nenasytným kapitalismem a nuceným dělnictvem. Nesmírná škoda, jež vzešla zničením zřízení cechovního, přiměla stát, že zřídil nucená živnostenská společenstva. Kéž by to byli cechové! Těch bohužel nemáme. Úlohu cechů vzhledem k tovaryšům nahrazují jistou měrou Jednoty katolických tovaryšů, jejichž zakladatelem jest slovutný kněz, Adolf Kolping. Podáváme tuto jeho životopis, čerpající většinou z objemného díla S. H. Schöffrova.

I.

Mládí. Řemeslo. Studia.

Adolf Kolping narodil se v porýnském městečku Kerpen u, poblíže Kolína, 8. prosince r. 1813. ze zbožných rodičů Petra a Anny Marie. Vездеjších statků neměli nazbyt; domeček, něco polí a stádečko ovec — toť byl jejich majetek; že však všecka rodina v bázni Boží svědomitě pracovala, měli se dosti dobře. Starší dítka pomáhaly už rodičům; nejmladší — Adolf — jsa těla útlejšího, a neschopen těžkých prací polních, chodil pilně do školy. Učitel miloval a vážil si ho velice; pravíť: „Nejšťastnější hodiny mého života byly ve škole kerpenské u učitele Jakuba Statze. Zářivaly mně oči radostí, když nám líbezným způsobem jako laskavý otec vypravoval příběhy mužů velikánů, když nám vštěpoval vědomosti, jež nepatřily sice do oboru obyčejných škol venkovských, nadanějším však žákům byly vítány.“ Jak rád by se byl pilný Adolf vydal do vyšších škol! Avšak majetek rodičů nestačil, a dobrodinců nebylo. Vybyv si tedy školu národní, učil se ve svém rodišti ševcem stal se

tovaryšem, a byl ve všem počínání na výsost důkladný.

Řemeslná práce nepřekážela snaživému duchu Kolpingovu; kde byla jaká dobrá kniha, všecko přečetl, zvláště však si zamiloval legendu, životopisy svatých od P. Martina Kochema. Tato vlastnost ho zdobila i když se vydal jako tovaryš do světa na zkušenou. Z té doby pocházejí prvotiny básnické činnosti Kolpingovy; první báseň, kterou napsal, jest „U hrobu mé matky“ — z roku 1833.; vyznívá z ní převroucí, přeněžná úcta a láska vděčného syna k dobré, zbožné matičce (zemřela 4. července r. 1833.). Těmto svým citům vydal i později — r. 1851. v Mohuči na generální schůzi jednot katolických tovaryšů — překrásné svědectví, když za bouřlivé pochvaly pravil přítomným paním; „Ve třináctém roce věku svého dán jsem do učení, usedl jsem na ševcovskou stoličku, cestoval jsem po té z dílny do dílny, měl jsem kolem sebe všelijaké lidi, mnohdy hrozný; všecky vlny zla a zloby dorážely na mne. Víte, matky, co mne zachránilo? Měl jsem matku, chudou matku; její jméno už hýbá útroby srdce mého. Všeho, co jsem na matce vídal, z té duše si vážím. Byl-li jsem pokoušen, vzpomněl jsem si na matku, a nikdy bych se nebyl opovážil tváří v tvář jí patřiti, kdybych byl něco nepravého spáchal. Když zemřela, vážil jsem si ji ještě více; umřelať plna víry jako světice, ač byla ženou prostinkou. Že zde dnes před vámi stojím, že mohu čest a slávu Boží po světě šířiti, i z toho děkuji své matce.“

*

*

*

Touhy po vědách a zármutku nad mravní zkažeností lidu dělnického, jakým byl Kolping naplněn, použila prozřetelnost Boží, aby mu připravila zvláštní obor působnosti, především, aby jej významovala důstojností kněžskou.

Třiadvacetiletý ševcovský tovaryš, jsa prost služby vojenské, rozhodl se, že se věnuje studiím, aby mohl státi se knězem. Nedbal, když se mu smáli spolutovaryši, vidouce ho, jak se každou volnou chvíli zabývá latinskou grammatikou; ale vedl si vytrvale a neohroženě, až přílišným namáháním onemocněl a domů do otčiny vrátiti se musil. Tamnější zbožný, velenadaný sluha Boží, P. Wollersheim, ujal se Kolpinga péčí přelaskavou a dovedl, že velesnaživý žák na podzim roku 1837. byl přijat do třetí třídy katolického gymnasia v Kolíně. Ač se zde musil hodinami žít, přece za půlčtvrta roku — od podzimka roku 1837. do velikonoce r. 1841. — dokončil studium jinak pětileté; roku 1838. dostal stipendium 52 dolarův a osvobozen od školného.

Jak smýšlel tento náš 24letý gymnasista, vysvítá z „Denníku“ jeho; 4. listopadu roku 1837. si napsal:

„Patřím na sebe; s klidným, spravedlivým srdcem pozoruji své náklonnosti a city a snažím se dosíci ideálu, jež chovám už od mládí. Chci býti člověkem; chci pochopiti úlohu, pro niž jsem se narodil, chci ji plniti. Toť má spokojenost: učiniti vše, seč jsem a co mi okrsek mé působnosti ukládá; jinde není mně pravé spokojenosti, není mně pokoje. Se zálibou patřil jsem na duši pohana velikána,

který poznáv moudrost, nedbal ani posměchu bláznů, ani závisti nepřátel, nýbrž neohroženě kráčel smrti vstříc, smrti, kterouž došel koruny života. Byl to jen pohan, tušil jen temně onen svět, a přece bral se poznanou cestou pravdy krokem rázným, nedbaje světa zdejšího; působil, pracoval pro spolubratry, pokud síly stačily, a doufal důvěrně, že ho božstvo odmění. Toť Sokrates, chlouba národa řeckého; i my se mu právem podivujeme.

Co však jest tento ideál proti Ježíši Kristu! Nelekej se, člověče, jeho nejčistší svatosti, jeho převlebné důstojnosti, neodcházej od obrazu, že tě lesk jeho oslňuje; čím vznešenější cíl, čím vzácnější odměna, tím více jest napnouti síly. Zdaž nedrží Kristus už v ruce korunu, kterouž ozdobí statečného bojovníka? V životě Páně jest nejhlubší moudrost, slova jeho jsou pravda. Zde máme všecko: pravidlo i pohnutku jednání, odměnu poctivosti. Žil s námi v pokoře a opovržení; pomáhal, kde bylo pomoci třeba, radil všude. Také mne zachránilo rámě Kristovo; zavedlo mě na jinou, krásnější cestu. Mám býti svědkem jeho nauky, mám jej zvěstovati, jej, který všemohoucí láskou dotknul se srdce mého a proniknul je paprskem pravdy, tak že jsem poznal, co pravdivo, dobro jest, svato a počestno. Ach, oživuj i dále, Bože nejsvětější, mou víru a lásku k pravdě; dejž, ať celý tím ze stanu, čím mám býti; sice bych raději zemřel, nežli bych k hanbě byl svatému stavu a nesplnil jeho povinností, stavu, po němž už od mlada toužím. Pane, spoléhaje na Tebe, opustil jsem místo, kde tolik vzdechů ze srdce mého vycházelo, kde tak často pozvédal jsem k Tobě

zrakův a důvěřuje ve Tvou všemohoucnost, načerpal jsem dostatečné síly. Byl jsi mi dvojnásobným zachráncem, budeš mi průvodcem, až konečně pokleknu na stupních Tvého oltáře a pln vděčnosti zvolám: Díky Tobě, Bože nejsvětější! Amen.“

Zajímavý jest druhý záznam — o naukách zjevení Božímu nepřátelských, — jež, bohužel, zde onde ve škole zaslechl:

„Přijde professor s vědou pod paždí, mluví o okrsku světa, ukazuje, jak svět povstal, jak se vyvíjel, jakoby se díval na kuřátko z vejce se proklubávající; mluví o tvořivém principu, jenž prý jest skryt ve hmotě... Já však věřím pevně, čemu církev v té příčině učí, že Bůh slovem všemohoucím svět stvořil, že jej zachovává, řídí a spravuje moudrostí neskonalou a dobrotou. Kdybych se držel onoho professora, nevěděl bych, čím jsem, zavedl by mne do noci, z níž jde strach a hrůza.“

Třetí záznam věnoval gymnasista Kolping jubileu sv. Voršily:

„V každém-li svátku útěcha a povzbuzení, čím více jest dojata duše naše na místě, kde tolik tisíc svatých duší krev vylilo pro slávu Boží, kde vidíme takové množství svatých kostí, jež jsou uschovány jako ctihodné pomníky víry.“ Po té líčí velkolepý průvod, krásné večerní pobožnosti a zpěvy dojemné.

Jednou se doslechl náš studující, že dávný přítel jeho — tovaryš ševcovský — onemocněl neštovicemi. Hned ho navštívil. Bydlel v podkrovní světničce u veliké bídě; ležel sám a sám; domácí lidé se ho báli. I ujal se ho Kolping, ošetřoval ho, připravoval ho na smrt a prodlel u něho až do

poslední hodinky. Tuto službu lásky zaplatil o prázdninách taktež neštovicemi; ozdravěl z nich sice, ale na tváři zůstala mu památka až do smrti, tklivý to a čestný pomník lásky k bližnímu. Nad to byl za studia zachvácen též chrlením krve; v „Denníku“ ze dne 31. května r. 1838. čteme:

„Kolik měsícův uplynulo, co jsem se těmito listy nezabýval ve volných chvílích! Už bych se byl pomalu s nimi rozloučil. Takový jest život lidský. Dnes počítá si člověk léta, v nichž dozraje ovoce jeho práce a za několik dní podvrátí ho nemoc a přivede na kraj hrobu. Také já jsem doznal, že si člověk nosí v útrobách předtuchu smrti. Což jiného mi prorokoval proud krve, vycházející ze zraněných prsou? Zdálo se mi, že s krví uchází můj starostiplný život, že mi smrt tluče na srdce, jež tiše a s odevzdaností do vůle Boží čekalo konce.“

Klopotná doba studia gymnasijního utvrdila v Kolpingovi důvěru v Boha, jež se zlatou nitkou vine celým jeho životem. „Bůh to chce, a co Bůh chce, staniž se,“ bylo jeho heslem.

Zvláštním řízením Božím dostal se na vysoké školy do Mnichova.

Poslední rok studia gymnasijního v zimě pozdě večer, dostal Kolping lístek, psaný rukou ženskou, ale nepodepsaný; byl zván do starého domu poblíže arcibiskupského chrámu. Šel. Tam už čekal muž a zavedl ho po nebezpečných schodech nahoru do světničky. Jaká to podívaná! Na bídném loži dokonával člověk; u lože klečela dáma; Kolping ji

poznal; byla to nejstarší dcera statkáře M., u něhož byl otec Kolpingův šafářem.

Nelekejte se, milý Kolpingu, že mě na tomto místě vidíte a že jsem Vás tak pozdě volala; nevěděla jsem si jiné rady. Budu Vám velice povděčna. Prosím Vás, ujměte se tohoto muže v poslední hodině, a až dokoná, postarejte se mu o slušný církevní pohřeb; peníze máte v tomto papíře. Mně tu nemožno déle pobýti; později Vám všecko vysvětlím.“ Po té odešla. Nemocný touž noc dokonat za laskavé a útěchyplné řeči a modlitby Kolpingovy. Kdo to byl? Kolping ho poznal; bylť to blízký jeho krajan; studoval před lety už bohosloví, avšak pro pití zpronevěřil se svému povolání, nechal studia a pobudoval doma. Chtěje ho uchrániti hříšné zahálky, vzal si jej zmíněný statkář M. za domácího učitele. I zde pil a pil, až ho propustili, Dopomohli mu ještě k učitelskému místu na škole; než i tento pokus byl marný; vzaltě smutný konec v Kolíně, jak svrchu vypravováno.

Když meškal Kolping o prázdninách po maturitní zkoušce v otcovském domě, přišla nejstarší dcera statkáře M. do Kerpena do kostela. Po měi svaté stavila se u Kolpingův a zvala nastávajícího bohoslovce Adolfa, by ji doprovodil domů. Cestou u velikého kříže stanula slečna a pravila Kolpingovi: „Proto jsem Vás prosila, byste mne doprovodil, bych Vám poděkovala za všelikou péči, kterou jste minulou zimu onomu ubožáku věnoval a Vám vše vysvětlila. Když byl na našem statku domácím učitelem, přilnulo srdce mé k němu a milovala jsem ho až do jeho poslední chvíle; proto jsem ho pod-

porovala, oň pečovala. Zvědévši, že v Kolině leží na smrt nemocen, pospíšila jsem za ním a Vás k němu zavolala. Touž noc vrátila jsem se domů. Věděla jsem sice, že nebožtík spíše svou náruživou nestřídmostí než mou náklonností zpronevěřil se svému prvnímu povolání a tak do neštěstí se uvrhl, přes to však tísnila mě myšlenka, že svou láskou jsem zapletena do osudu tohoto nešťastného muže, a zdálo se mi, že jsem povinna za něho činiti pokání, vinu jeho smířiti. Proto v onu smutnou noc poklekla jsem do sněhu u tohoto kříže a učinila jsem slib, že pro spásu zesnulého a na usmířenou viny jeho budu podporovati chudého bohoslovce ve studiích universitních; že pak Vy právě chystáte se bohosloví studovati a nad to v celou tu událost jste zasvěcen, prosím Vás, abyste dopřál, bych na Vás slib svůj naplnila.“

Hluboce dojat naslouchal Kolping slovům slečniným; když domluvila, pravil:

„Veliká jest nabídka, jež mi, slečno, činíte; mám jí najednou býti prost všech starostí o budoucnost. Nemůže, věru, nikdo dosahu této nabídky lépe posouditi, nežli já, který jsem po čtyři léta tolik o tělo své i duši svou se napracoval a nastaral; a přece nemohu Vám hned nyní dáti rozhodné odpovědi. Byly sice těžky a trpký boje, jež mi bylo bojovati, avšak jest mi blaze, povážím-li, že jsem vlastní silou, vlastním přičiněním šťastně dospěl konce. Bylo by mi za těžko, do budoucna tohoto blahého vědomí se zříci; nad to pak myslím, že příští péče bude menší a snazší. Dopřejte mi tedy tři neděle na rozmyšlenou.“

Za tři neděle stáli opět u kříže. Kolping vypravoval slečně mnoho příběhů z dosavadního života svého, z nichž zřejmě zářila prozřetelnost Boží; vidí prý ji též v nabídce slečnině a proto ji přijímá. „Co mi nabízíte, jest předmětem slibu, jímž jste se Bohu zavázala; i přijímám dar ten z rukou Božích.“ Slečna byla z té duše povděčna.

* * *

Koncem dubna r. 1841. vypravil se Kolping do Mnichova na universitu; nežli se vybral z domu, napsal báseň „Loučení s otčínou“:

Buď s Bohem, milý domove,
a mojí drazí v něm!
Hlas lásky volá: „Zůstaň zde!“
Než já dím s Bohem všem. —
Teď k dálným horám, dolinám
již obracím svůj hled,
v kraj neznámý se ubírám:
tož s Bohem naposled!

Proč tatíčku můj pečlivý
tak vážně na mne zříš?
Zda proto jsi tak truchlivý,
že já se loučím již?
Tvůj syn se bere v cizinu,
však neopouští vás,
Bůh dá, že ve svou rodinu
se šťastně vrátí zas!

Již uzlíček mi svázala
má sestra*) milená.
Proč pak jsi při tom plakala,
ty drahá duše má?

*) Kateřina Kolpingova, narozena roku 1811. zemřela v Elberfeldě, kdež bratrovi hospodařila.

Ba, odcházím ti do Bavor;
však, milá, pamatuj:
než třetí vesna přijde s hor,
jsem zase všecek tvůj!

Můj druhu věrný mladých let,
zřím slzu v oku tvém;
na stromě pučí právě květ
ve svitu slunečném:
Hle, než plod jeho po třetí
zde spatříš uzrání,
tvůj druh jak sokol přiletí,
a k vám se navrátí.

Tu stojí otcův milý dům,
sad kolem zakvétá,
zkaď často mysl, plna dum,
se nesla do světa.
Již nedočkám těch růžiček,
jež jsem tu trhával,
co zatím milý tatíček
tam v loubí sedával.

Již loučí se též s místečkem
má duše tesklivá,
kde matičku mi kryje zem,
kde sestra spočívá.*)
I k vám se bohdá navrátím
mé duše nevinné,
jež nikdy s myslí neztratím
v své lásce dětinné.

A jiné ještě místo znám,
kde dlival jsem tak rád,
i tomu s touhou posílám
dnes s Bohem nastokrát!

*) Markéta Kolpingova.

Pokud mé srdce bude bít,
mi láskou družebnou,
při místečku tom bude dlít
vzpomínkou toužebnou.

Aj, kyne na rozloučenou
mi mnohý věrný druh:
„Buď zdrav!“ dí, tiskna ruku mou,
a „sprovázej tě Bůh!“
Ba, s Bohem dobře konat' pouť,
po cestě životné,
s ním pracovat' i spočinout'
po práci klopotné! —

Až slunce ráno povstane,
a světa vzdušný chrám
mi jeho leskem zaplane,
já na cestu se dám!
Bůh tebe chraň, můj domove,
a mojí drazí v něm,
ač cizina mne v dálku zve,
vždy věren budu všem.

(Přel. Vl. Št.)

3. května došel Mnichova. První večer zapsal si do „Denníku“:

„Jsem v hlavním městě bavorském; neznám zde človíčka, ač jest mi zde vlastní studium začíti. Divný to podnik; avšak zkoumám-li ho, vidím, že mě Bůh sem přivedl, anť mi dopřál potřebných prostředků. Doznal jsem už tolikráte jeho otcovské péče, mohu se i příště lásce jeho směle svěřiti. Jsem dalek otčiny; vím, že nikde ve světě nenaleznu tolik lásky a věrnosti, jako v milém domově; láska ta podala mi do ruky průvodní list cizinou. Sedím v hostinské světničce a rozjímám, jak rychle a šťastně jsem cestoval. Neměl jsem ani nejmenší

nehody, jakoby mě anděl byl na rukách nesl . . . Jak mi tlouklo srdce dnes ráno, když jsem poprvé spatřil nádherné město královské! Mladistvá mysl provívá mi útrobou a radost srdce povznáší mne nad všelikou nesnáz. Jsem zdrav, moji milí, modlím se za Vás a poprvé uléhám na lůžko v Mnichově. Bůh opatrujž Vás i mne a dopřejž zdaru mým pracím!“

Studiu bohoslovnému věnoval se Kolping všecek nadšen a zanícen. Měl slovné učitele; zamiloval si z nich zvláště Döllingera, mistra výtečného u vědách posvátných, a Windischmanna, vzácného znalce srdcí lidských a zpovědníka osvědčeného. Pro studium neopomíjel bedlivě si všímati památností města, okolí a lidu; brzy též uveden do několika vážených rodin. Zápisů v „Denníku“ přibývalo; o Nanebevstoupení Páně si zapsal:

„Na otčinu si člověk rád vzpomíná, zejména však o dnech a slavnostech, jež nám připomínají drahé, svaté chvíle. Dnešní den byl jsem před lety poprvé u svatého přijímání. Všecko nebe mé mladistvé radosti otvírá se mi vždy v tento den. Jest tomu již mnoho let; když jsem však dnes při službách Božích pomněl toho radostného okamžiku, zachvěla se všecka duše má. Zachoval jsem prostou, zbožnou mysl? Nepozbyl jsem milosti, již Pán dítkám tak štědře uděluje?“

Mezi posluchači universitními shledal i milé krajany a spřátelil se s nimi.

O prázdninách roku 1841. vydal se s malířem Müllerem a kolegou Schüllerem pěšky Tyrolskem do Benátek. Byla to znamenitá cesta. Jaké to

krásy přírodní, co památek v různých městech, co zajímavých zkušeností!

„V Innomostí viděl jsem též vzácné památky po slavném hrdinovi Ondřeji Hoferovi. Srdce mi plesalo. Ukázali nám i třepení, jež odňal bavorskému vojínovi a sám se jím ozdobil. Ba i šle Hoferovy jsem viděl; jsou zeleny; nosíval je slavný hrdina jen o svátcích; přiměřil jsem si je; sáhaly mi až na kolena. Byl to obr! Mohu se pochlubit, že jsem nosil jeho šle . . .“

„Z Tügena stoupali jsme na horu podívat se na salaš. Cesta byla těžká. Došli jsme. U salaše bylo krásné ovoce. Chtěl jsem za několik krejcarů švestek. Stařena namítala, že švestky nejsou ještě zraly, že mi však může hruškami posloužiti. I přinesla jich za tři krejcarý půl klínu. Ptala se, odkud jsem; já řku, že od Kolína. „Tedy odtud, co odpočívají svatí Tři Králové?“ — „Ano.“ — Ptala se dále, jak že přicházím do Tyrolska. Řku jí, že studuji v Mnichově a že jsem přišel na Tyrolsko se podívat. A co prý studuji? „Chci se stát knězem.“ Měli jste viděti nyní její radost! Vracela mi peníze a chtěla ještě více ovoce přinést. Nedal jsem. Litovala, že nechci ničeho zadarmo. Přála mi všeho dobrého a žehnala krokům mým. Jaký to vzácný lid na horách! Mohl by jemným měšťákům býti vzorem ve mnohé příčině.“

V městečku Kalteren navštívil „tyrolskou světicí“, Marii Moerlovu, velikou to milovnici Boží, pěti ranami Pána Ježíše na těle zraněnou. „Bylo přítomno několik kněží a mnoho cizinců, zdá se mi Vlachů. Podívaná na Marii byla jako na

člověka umírajícího. Byla všecka zubožena. Rány na rukách se červenaly. Bolestí jí přibývalo a byly zajisté největší, jakmile s věže zvoněny tři hodiny; byloť to v pátek odpoledne. Smrtelné vzdechy draly se jí z prsou; položila se jako na kříži. Tak zůstala až ji zpovědník zavolal; on také sám jediný ví, jaká vidění mívá Marie u vytržení. Rozloučili jsme se. Co cítilo mé srdce, nelze vylíčiti.“

17. září dospěl Kolping města Padovy. Na výsost zajímal ho velkolepý chrám sv. Antonína. Tenkrátě netušil, že mu jednou v Kolíně bude svěřen chrám, v němž taktéž sv. Antonín velice jest uctíván, a že tělo jeho v chrámě tom bude pochováno.

Z Padovy zavítali naši cestující do Benátek. Vracejíce se Tyrolskem navštívili v Kaprianě ranami Kristovými zraněnou pannu Dominiku Lazzariovu; této, jakož i Marii Moerlové věnoval Kolping zvláštní stať ve svém „Denníku“; nazývá je živými, svěžími, libě kvetoucími údy tajemného těla Kristova; v nich prudčeji bije tepna, protože vyšším žijí životem.

8. října došli šťastně Mnichova. S chutí dal se Kolping do studia. Druhou polovici období universitního studoval v Bonně, a kolem velkonoc r. 1844. vstoupil do kněžského semináře v Kolíně, aby tam dosavadní studium bohoslovné dovršil. 13. dubna r. 1845. posvěcen jest knězem. Do kalicha radosti, již oplývalo srdce novosvěcencovo, přilito krůpějí žalosti; skonalt' právě tenkrátě předsobný otec jeho Petr, a to nemocí velmi bolestnou. Cesty Boží jsou nevyzpytatelný.

II.

V Elberfeldě. V Kolině. Na cestách. Hospic.

Stav se knězem dosáhl Kolping nejbližšího cíle svých nadšených snah, netuše, že mu jako knězi zvláštní poslání bude svěřeno. Poslání to brzy se hlásilo.

Za několik neděl po vysvěcení ustanoven kaplanem a katechetou vyšších ústavů v Elberfeldě. V zimě téhož roku sešlo se několik tovaryšů elberfeldských a radili se, jak by se v prázdných chvílích uchránili mravní zkáze a nešvarům, jež tehdy téměř všude panovaly. Srdce jim poradilo, aby šli k pravým přátelům, ke kněžím. Přišli ke Kolpingovi. Tento už dávno ze zkušenosti věděl, čeho se ubohým tovaryšům nedostává, a učinil jim návrh, aby si založili tovaryšské kasino. Zatím přišel do bytu Kolpingova i první kaplan, k němuž tovaryši vlastně byli šli, ale omylem, šťastným omylem ke Kolpingovi se byli dostali. Znova raděno. Tovyaryši slíbili, že si vše dobře rozváží a brzy zase přijdou. Přišli. Oznámili, že návrh Kolpingův přijat. Bylo jich s padesát, kdož hned do Jednoty vstoupili. Předsedou se stal první kaplan, ježto se Kolping o sobě domníval, že se mu bude z Elberfelda stěhovati. Avšak stalo se jinak; první kaplan byl povolán na jiné působiště, Kolping zůstal v Elberfeldě, a byl i předsedou či starostou první Jednoty katolických tovaryšů.

Útulkem byla tomuto novému spolku světnice ve škole, kdež se v neděli a v pondělí večer tovaryši scházivali. Stanov hned nebylo; čekalo se, co

zkušenost' shledá nutným a užitečným. Teprve 9. října 1848 přijaty stanovy; krásně z nich vysvítá hlavní idea Jednoty: aby byla takofka rodinou, aby nahradila tovaryšovi vzdálenou otčinu, aby dopomohla členům k důkladnosti, jak by se stali důkladnými tovaryši, jednou důkladnými mistry a otci. Proto dostane se tovaryšům v Jednotě vyučování náboženského, jakož i v jiných potřebných předmětech, zejména ve čtení, psaní, počítání, kreslení, zpěvu; ani veselé zábavy nezapomenuto.

Řídě milou Jednotu katolických tovaryšů v Elberfeldě, poznával Kolping vždy víc a více, jak důležit je stav řemeslný, jak řemeslníci, pocházejíce z nejširších vrstev obyvatelstva, mají býti pevným základem poctivého občanstva, tak že osud řemeslnictva jest osudem občanstva. Ze své vlastní zkušenosti jako bývalý tovaryš a nyní opět jako starosta Jednoty katolických tovaryšů viděl, jak zvláště tovaryši jsou zuboženi; že si pak Jednota elberfeldská jeho péče a snahy vážila, doufal, že se s pomocí Boží Jednoty i jinde založí. Sepsal spis „Jednota tovaryšů. Všem na uváženou, kdož chtějí pravému blahu lidstva.“ Nadšeně a jasně líčil svůj úmysl, doprošuje se pomoci Boží. Spis ten vyšel roku 1849.; motto bylo: „Účinná láska zhojí všecky rány, pouhá slova bolest jenom množí.“

Téhož roku zašel si ke kardinálu arcibiskupovi kolínskému, Janu Geisselovi, přednesl mu osobně záměry o Jednotě a prosil za nějaké místo, na němž by se mohl tomuto novému spolku více věnovati. Kardinál ho vyslyšel. Kolem velkonoc povolal

ho do Kolína a ustanovil tam vikářem při svém arcibiskupském chrámu Páně, aby takto dílo Kolpingovo mělo v Kolíně střed.

Ještě než se do Kolína odstěhoval, kladl tam Kolping základy Jednotě; získal si především profesora Vosena a vypravil tam dva tovaryše z Elberfelda. Tklivé bylo loučení. Všecka Jednota byla shromážděna. Děkoslovnou řečí jednoho ze členů byl Kolping tak dojat, že sám ani slova nemohl promluvit, a bylo mu na chvíli odejít, aby venku ulehčil stísněnému srdci. Vrátiv se proslovil slovo na rozloučenou, právě na konec: „Dobrou zemi jsem zde našel; svěží, mužná srdce byla rolí, na níž jsem pracoval. Poctivě a upřímně dbal jsem o Vás i Jednotu, s duší radostivou věnoval jsem se Vám. Vy však navzájem blížili jste se mi se srdcem dobrým, bezelstným, s vůlí ochotnou, se zápalem pro věc spravedlivou. Stkvělé svědectví jest mi o vás vydati. Ani jeden den od kolébky Jednoty až po tuto chvíli není zakalen bolestí, ale všechny lze nazvati řetězem radostí. Nikdo zajisté nerozvolní, neseslabí pouta lasky, jež nás vespolek pojí. Narazím-li na překážky u svém povolání, bude mi láska vaše pobídkou, abych se nelekal. Odcházím s radostivou nadějí, že nový dům otcovský založím vám a vašincům. Bůh račiž posilovati slabotou mou a zdaru dopřáti počínání mému!“

Pospolitou večerí slavnost ukončena. Na Květnou neděli — 1. dubna — nasýtil Kolping své milé syny v kostele Tělem Páně, 2. dubna odešel.

* * *

V Kolíně Jednota katolických tovaryšů hned založena; začátek byl ovšem praskrovný; došloť do první schůze jen sedm tovaryšů; ale roku 1850. bylo už 300 členů; útlukem jim byla škola svatého Kolumby. Heslem na všechny časy a pro všechny Jednoty zvoleno: „Náboženství a ctnost — píle a pracovitost — svornost a láska — veselost a žert.“

Obětaví učitelé zadarmo vyučovali členy Jednoty, zámožní měšťané ochotně podporovali dílo Kolpingovo, zvláště kupec, Petr Michels, nesččetně poskytoval peněžité podpory buď sám, anebo doprošťoval se jí u svých přátel. „Nemám peněz,“ stěžoval si mu jednou Kolping. „Nebojte se,“ vece Michels, „kočí zapřáhne, pojedeme žebrot.“ Jeli. Do večera měli hojnost peněz. Vedle Michelsa byl vzácným spolupracovníkem svrchu zmíněný profesor, kněz Vosen. K těmto dvěma družili se s nevšední obětavostí professor Heuser, světlí biskup Baudri, jeho bratr Bedřich Baudri, kanovník Strauss, farář Schumacher a mnozí jiní.

V létě roku 1849. vypukla v Kolíně cholera. Kolping byl nemocným ubožákům andělem strážným a podařilo se mu s pomocí Boží mnohého starého zatvrzelého hříšníka obrátiti.

Zatím neměli milí tovaryši už místa ve škole sv. Kolumby. „Roztrhnou mi tam zdi,“ nařikal Kolping. Stále přibývalo členstva. Bylo jim ovšem snáseti lecjaké úsměšky a potupy, jak až dosud se děje členům spolků katolických; spíláno jim: „růženečkářů, modlářů, vodních bratří.“

I stěhovali se několikráte, až konečně stanuli v krásném hospici, o němž později více povíme.

* * *

Postarav se o Kolín, vydal se Kolping na cesty. Všude povzbuzoval, všude horlil o Jednotu. Cesty nebyly marny. Ještě roku 1850. založeny Jednoty v Düsseldorfě, Bonně a Hildesheimu; roku 1851. v Cáchách, Koblenci, Vratislavi, Nise, Postupímě a Olomouci. Roku 1852. vydal se Kolping na jih; i tam přálo mu štěstí, i tam Jednoty založeny, a to v Mohuči, Frýburce, Ulmě, Augsburce, Mnichově, Praze, Vídni, Linci, Štýru, Solnohradě, Innomostí, Bolsánu, Meráně, nad to i v Prusku v Berlíně, Svidnici, Münsteru, Dortmundě, Soestu, v rýnské provincii v Krefeldě a Essenách.

Co se týče Vídně, vyplnilo se Kolpingovi, co už v prosinci r. 1851. psal příteli vídeňskému: „Na Vídeň už dávno ve dne v noci myslím a srdce mé velice tam tíhne. Ve Vídni musejí Jednoty tovaryšské býti založeny, bych i u všech srdcí, u všech dveří za to měl žebrati. Nouze láme železo. Vídeň musí se státi středem, odkud se spolkový život tovaryšský rozšíří po celé říši, jako Mnichov je středem Bavorsku, Kolín Porýnsku. Začátek buď si sebe menší; první však členové buďtež důkladní i řemeslníci i křesťané. Třebas jen „tucet“ dokonalých mladíků postačí na důkladný základ. Jen správně pečovati o těchto několik! Stromeček poroste, jen když je zdrav. V dubnu hodlám do Ra-

kouska přijíti. Naším patronem je sv. Josef, a toho si zajisté i Rakousko váží.“

Nesklamal se. 31. května 1852 Jednota katolických tovaryšů ve Vídni v Gumpendorfu založena; prvním předsedou byl Dr. Antonín Gruscha, nynější kardinál arcibiskup vídeňský, centrální předseda všech Jednot říše Rakousko-Uherské.

Jak od lidu, tak i od nejvyššího císařského dvora přijat jest Kolping přechoťně, zejména od Jejího Veličenstva císařovny Karly Augusty a arcivévodkyně Žofie; obě vznešené paní slyšely našeho hrdinu několikráte v soukromých audiencích; musil jim vypravovati příběhy svého života, musil jim vykládati o osudech Jednoty. Její Veličenstvo darovala mu 2000 zl. Šestkrát meškal Kolping ve Vídni.

Než i v menších městech Jednoty zakládány; roku 1865. bylo jich už 400. Ve všech těch místech našli se upřímní lidumilové, kteří čas, síly i schopnosti tovaryšům obětovali; ve všech těch místech bylo na sta, ba na tisíce tovaryšů, kteří se povděčně chopili laskavé ruky, jež se jich otcovsky ujímala.

* * *

Zřízeny též při Jednotách spořitelničky, aby si mladý muž navykl nezbytné ctnosti, spořivosti, a položily takto časné základ i svého časného blahobytu. Zřízeny i hospice pro tovaryše cestující; první takovýto hospic byl v Kolíně, stal se ovšem — jakož i jinde — příbytkem celé Jednoty kolínské. Silna byla zajisté důvěra Kolpingova,

když kupoval ten dům za 18.000 dolarů; spoléhal jako vždy na pomoc Boží, a nesklamal se; Pán Bůh pomohl. Dne 8. května 1853 slavila Jednota kolínská čtvrtou ročníci založení, a to už v onom vlastním domě. Účel domu toho hlásá nápis na něm:

Zur Gottes Ehr,
Der Stadt zu Nutz,
Der Jugend zur Lehr,
Dem Handwerk zum Schutz,
Dem Teufel zum Trutz,
Steht's Haus nun da
Für brave Burschen von Fern und Nah.*)

Ve hlavní dvoraně stkvěla se na 45 ověšených štítech jména až dosud založených Jednot. Skutečných členů Jednot v různých městech bylo roku 1865. přes 60.000.

III.

Literární činnost Kolpingova. Různé události. Rektorem chrámu minoritského. V Římě.

Plesalo zajisté srdce Kolpingovo, kdykoliv a kdekoli spatřil mladé počestné, zámožné mistry, bývalé členy Jednoty; vidělť požehnané ovoce stromu, jejž byl štípil. S Jednotami v jiných městech a zemích stále si dopisoval; každý rok na cesty se vydal, aby založené už Jednoty utvrzoval a nové zakládal.

*) Bohu ke cti, městu k blahu, mládeži k učbě, řemeslu na ochranu, ďáblu na vzdory — stojí nyní tento dům pro hodné tovaryše z daleka i z blízka.

Odkud však měl peníze, jichž mnoho, velmi mnoho pro své milé tovaryše potřeboval? Vikářský plat byl nepatrný. Důmysl Kolpingův si pomohl. Ve prospěch Jednoty vydával „Rýnský církevní list“ s přílohou „Orgán Jednoty“ (později „Tichá hodinka“); nad to od jara roku 1854. vydával i „Rýnské prostonárodní listy pro dům, rodinu a řemeslo“; i honorář z „Národního kalendáře“ věnoval Jednotě. Všecky tyto literární podniky Kolpingovy utěšeně kvetly; tisíce a tisíce odběratelů bylo po všem Německu. Nelze vylíčiti, jak blahodárna byla i tato spisovatelská činnost našeho sluhy Páně. Jak smýšlel o činnosti novinářské, vysvítá z těchto slov, jež napsal čtenářům na Nový rok:

„Což jest psáti noviny, než denně nebo týdně vstoupiti na řečníště před všecek lid? . . . Zodpovědnost vydavatele listu jest větší, než by si člověk pomyslel. Musíť jednou učiniti počet z každého slova, tím přísnější počet, čím dále slovo to vniká, čím více lidí je čte . . . Nedejž Bůh, abychom kdy zapomněli svatého úřadu, jež zastává vydavatel spisů, buďtež si to noviny nebo kníby; buďtež z něho jednou souzen, jako kněz ze svého kněžství, jako soudce ze soudnictví, jako učitel z učitelství, jako král z království.“

Spolupracovníků literárních neměl mnoho; pomáhali mu jenom Dr. Antonín Heuser, professor a druhý představený kněžského semináře, svrchu zmíněný professor dr. Vosen, appellační rada a poslanec Dr. August Reichensperger a soudní rada Fr. Reinhard. Většinou psal Kolping sám; právem

vytýká mu dávný a věrný přítel farář Wollersheim: „Můj milý Kolpingu! Vyť jste do práce jako zahrabán. Ať si čtu ve Vašich listech jakoukoli stat, úvodní článek, politiku, zábavnou část — všude a z každého řádku mluví mně Kolping. Připadá mi, jako byste byl přítomen a já Vás osobně slyšel. A tak si vedete ustavičně, týden za týdnem. Nebudete dlouho s to. Dopřejte v listech i jiným lidem, místa, sice se upíšete, zničíte.“

* * *

Roku 1858. slaven v Kolíně velkolepým způsobem výroční den založení Jednoty. Město propůjčilo se slavnosti té co nejochotněji. Kde kdo se přiúčastnil. V průvodě neseny cechovní památky z roku 1393. a 1530.

Na podzim téhož roku konán v Kolíně katolický sjezd; mluvil na něm též Kolping; doporučil mistrným způsobem lásce přítomných katolíkův ubohé tovaryše. Tenkrát konal též poradu s předsedy Jednot, a usneseno, by se veškerý spolek tovaryšský dělil podle zemí a diecézí; že podle stanov má býti předsedou katolický kněz a jest potřebí k úřadu tomu potvrzení biskupského, jest takto každá Jednota připoutána k svému velepastýři; Jednoty jedné diecése jsou vespolek sdruženy, diecésnímu předsedovi podřízeny; diecésní předsedové jedné země mají centrálního předsedu, všichni pak uznávají představeného Jednoty kolínské předsedou jenerálním. Na schůzi té pozdraven tedy Kolping prvním jenerálním předsedou; byl jím ovšem už dávno.

Příštího roku konán katolický sjezd a porada předsedů Jednot katolických tovaryšů ve Frýburce breisgavském. Nadšení řeči Kolpingovou provolali mu předsedové hlučné „Sláva“; on však u své pokoře pravil: „Ustaňte, ustaňte! Je-li věc naše dobra, poděkujte Pánu Bohu. Jemu čest budiž a sláva na věky! Chcete-li však i mně něco prokázati, ušetřte nyní plic svých a večer pomodlete se za mne každý „Otčenáš.“ Slíbíte mi to?“ Slíbili.

Modlitby vážil si Kolping z té duše; pokládal ji za nejpevnější oporu svého díla. „Modlete se za mne,“ prosíval vždycky. Když ho žádal spolek sv. Vincence Paulánského, aby směl v hospici tovaryšském konati sezení, pravil: „Ze srdce rád to dovoluji. Čím více se v domě modlí, tím pevnější jsou jeho zdi. Jen odtud hodně modliteb do nebe vysýlejte!“

Byl zajisté Kolping mužem modlitby, avšak i mužem činu.

Jednou se plavil na parníku po Rýně do Kolína. Poblíž města Bonna strhla se děsná bouře. Na menší lodici blížili se parníku dva muži. Zápasili s větrem a bouří, seč byli. Cestující patřili na ně s parníku s hrůzou a strachem. Ohromná vlna zasáhla lodici, převrhla ji, a oba ubožáci zmizeli ve vodě. Diváci zaúpěli. Několik lodníků vrhlo se za tonoucími; div sami nezahynuli; ale podařilo se jim konečně tonoucí vytáhnouti. Šťastně doplouli Kolína. Nežli cestující z lodi odešli, postavil se Kolping na židli a zvolal mohutným hlasem: „Pánové! Neodcházejme, dokud nepoděkujeme statečným

lodníkům, kteří zachránili dvou lidských životů. Mají manželky i děti, a přece z lásky k bližnímu vydali vlastní život svrchovanému nebezpečnosti. Toť mužové z dobrého dosud lidu našeho. Podejte mi talíř. Sebereme jim něco.“ A sebral hezkých peněz.

Roku 1860. konán v Kolíně provinciální sněm církevní. Přítomná knížata duchovní počila milou Jednotu Kolpingovu. Ráno o svatém Josefu sloužil v minoritském chrámu Páně tovaryšům slavnou mši svatou biskup münsterský, Dr. Müller, večer pak zavítal do Jednoty se vznešenými spolubratry, totiž s biskupem trevírským, paderbornským, hildesheimským a osnabrückým, jakož i se světícími biskupy z Trevíra a Paderborna. Kolping měl ke vzácným těm hostům řeč; po té promluvil biskup trevírský a udělil požehnání.

12. dubna r. 1863. zavítal do vídeňské hlavní Jednoty Jeho Veličenstvo císař František Josef. Přišel večer znenadání; přes hodinu si pobyl mezi tovaryši a otcovským způsobem s nimi rozmlouval. Radost z toho byla veliká a Jednotě přibýlo vážnosti.

* * *

Trvalou památku zůstavil Kolping v Kolíně i opravou starožitného chrámu minoritského. Byltě r. 1862. jmenován od kardinála arcibiskupa rektorem (ředitelem) chrámu toho, aby se své Jednotě více mohl věnovati, než mu bylo možno jako vikáři při arcibiskupském chrámu Páně. (Od r. 1850. byl i apoštolským notářem).

Již roku 1219. zavítali duchovní synové svatého Františka Serafinského do Kolína a hned příštího roku položili základ překrásného chrámu gotického. V klášteře žilo mnoho veleučených mnichů, zejména slovatný Jan Duns Scotus (narozen roku 1275.), perla řádu minoritského, věhlasný učitel na vysokých školách v Oxfordě, Paříži a Kolíně. Posluchači jeho nemohli se směstnati v sebe větší koleji. Zemřel r. 1308. a pochován jest ve zmíněném chrámě minoritském v Kolíně.

Ve chrámě tom bývalo 10 oltářů, veliké množství svatých ostatkův a posvátných rouch i nádob. Tamnější služby Boží navštěvovány přecetně a velehorlivě; a jako milovali krásnou tu svatyni lidé za živa, tak přáli si tam býti též pohřbenu, zejména vznešené rodiny patricijské a šlechtické; proto nazývan minoritský chrám kostelem „rytířským.“

Jako v jiných zemích a jiných městech padlo v minulém století mnoho klášterů za obět zhoubným zásadám novotářským, tak došlo i na milý klášter minoritský v Kolíně; byltě zrušen r. 1802., kněží vypuzeni, z kostela učiněno skladiště. Roku 1808. věnoval Napoleon I. klášter i kostel městu Kolínu na chudobinec. Různé, přerůzné byly osudy posvátných těchto míst v letech pozdějších, až r. 1846. arcibiskup a kapitula chrám koupili; od r. 1850. jest filiálním kostelem dómu kolínského.

Minoritský chrám byl Kolpingovi vždy milý; kázával v něm svým milým tovaryšům, zpovídal v něm, mnoho se v něm modlil; když však byl ustanoven jeho rektorem, zamiloval si jej ještě více

a pečoval ze všech sil o důstojnou jeho opravu. Peněz ovšem neměl; ale hodní měšťané kolínští a bodří tovaryši neoslyšeli proseb Kolpingových. Chrám se za krátko zastkvěl novou krásou, novým půvabem; pořízen po opravě zevnější nový hlavní oltář a postranní oltář sv. Josefa.

* * *

Téhož roku, kdy se stal rektorem chrámu minoritského — r. 1862. — putoval Kolping do Říma. Co byl na cestě, došlo mu do Kolína převzácné vyznamenání od svatého Otce Pia IX.; jmenován pro své zásluby o Jednoty katolických tovaryšů — papežským tajným komořím.

Spatřiti svatého Otce, obdržeti od něho požehnání — toť bylo hlavním účelem cesty. V té příčině hojná skýtala se našemu poutníkovi příležitost, zejména svatořečení japonských mučovníkův o svátcích svatodušních, kdy každý sebe prostší poutník mohl se svatému Otci přiblížiti; Kolping však přijat dvakráte i v soukromé audienci a vyznamenán na výsost; daroval mu náměstek Kristův jako „otci tovaryšů“ bílý, zlatem vyšívaný ornát, v němž byl sám sloužil nejdražší oběť mše svaté.

Ornát ten chová se v Jednotě kolínské drahou památkou, a má ho podle poslední vůle Kolpingovy předseda bráti ke službám Božím o hlavních slavnostech spolkových.

Všecek svůj římský pobyt vylíčil náš sluha Páně v mistrných „Obrazech z Říma.“ 1. července odcestoval. Tovaryši kolínští nemohli se „otce“ ani

dočkati. Šťastně dojel. 12. července překvapil ho výbor Jednoty v sakristii chrámu minoritského a přiděli ho novým, bílým mešním rouchem, na němž krásně vyobrazen sv. Josef; darovali mu je jakožto „vázaného“ k svátku, ježž byl 17. června slavil v Římě, a zároveň na důkaz radosti, že se šťastně navrátil.

Po mši svaté vybral se výbor s tajným radou a vrchním purkmistrem Stuppem do příbytku Kolpingova a podali mu přeskvostnou pamětní listinu projevem díků, že ze svého jmění pořídil nadaci pro své nástupce v úřadě předsednickém. V poledne sešlo se na banket 600 hostí.

IV.

Na sklonku života.

Náš hrdina cítil, že se mu ponenáhlu blíží konec života; ustavičná, neunavná činnost podryla mu zdraví. Dne 9. prosince roku 1863. psal do Vidně Gruschovi:

„Včera mi bylo 50 — pravím padesát let. Ký div, že mi rozmaru ubývá a vlasy šediví? Brzy-li mi nadejde večer odpočinku? Bůh ví! Dokud však jest den, ve jménu Páně dále!“

Podobně psal šlechtnému knížeti Radziwilovi do Berlína a milému příteli Deycksovi do Elberfelda. Lékař mu domlouval, aby se šetřil, sice že mu zbudou nanejvýš tři léta života. Kolping odpověděl: „Bohu-li se tak líbí, dobře!“

Příteli Schaeffrovi ve Würzburgu naříkal: „Žáda div se mi nerozpadnou, prsa div nezboří;

žiravá bolest usadila se mi v kostech. Ani bys neuvěřil, s jakou klopotou konám denní dílo.“

Těžce, velmi těžce onemocněl; zapálily se mu klouby v pravé ruce, že už myslii lékaři, že se ruka musí odnítí. Než zázračně zachráněn, vybral se do mořských lázní v Ostende, kdež už dříve často byl meškával a z námah se osvěžoval. Lázně i vzduch prospěly mu znamenitě. Čeho tam zažil a co zkusil, napsal do svých novin. Přátelé, kteří se s ním v Ostende léčili — Reichensperger, Chargé a j. — shledali ho ozdravěným; přes to však zabýval se náš sluha Páně vážně smrtí; jednoho dne pravil Chargéovi: „Dnes jděte sami na procházku; já si napíšu poslední vůli; v Kolíně nemám na to kdy.“

Všecek osvěžen přibyl 9. září s přítelem Reichenspergrem na katolický sjezd do Trevíra; byl tam hostem vzácné rodiny, která ho zahrnovala přeněžnou láskou a pečlivostí. Nedočkav konce sjezdu chvátal do Kolína, kdež nastávala veliká slavnost — posvěcení přistaveného hospice tovaryšského. Nikdo se nenadál, že slavnost ta poslední, při níž uvidí a uslyší milého otce tovaryšů.

V noci se 16. na 17. září zachvácen velmi bolestným záchvatem; druhý však den vedl nesčetné davy tovaryšstva kolínského i příchozího do mino-ritského chrámu Páně na slavné služby Boží, jež konal světící biskup kolínský Dr. Baudri; posvěcen tam i překrásný nový prapor Jednoty. Po té bral se velkolepý průvod do nového hospice. Jest posvěcen. Večer u slavnostním shromáždění promluvil Kolping tuto řeč:

„Bůh žehnej počestnému řemeslu. Že mu po-
žehnal, vidíme dnes. Zajisté se všichni pamatujete,
kterak zdejší Jednota tovaryšů začala v těsné světnici
školní, kterak se několikrát musila stěhovati do
prostrannějších místností, až jí dopřáno štěstí, vejíti
do vlastního, krásného, prostorného domu. Nemalá
zásluha o tento rychlý vzrůst Jednoty náleží ovšem
též našemu boдрému lidu. S jakými překážkami
bylo spolku bojovati, vím sám nejlépe; avšak pře-
vydatně pomáhali tovaryši. Péče o snaživé muže
jest péče velmi ušlechtilá, a vidíme-li, že se dobro
v muži ujalo, a v něm prospívá, aj, toť radost pře-
veliká, již srdce lidské oblaženo. Této radosti zažil
jsem hojnou měrou.

Rychlý zdar Jednoty tovaryšské jest zajisté
důkazem i Božího požehnání; neboť bez Božího po-
žehnání marno lidské namáhání. Nebyl nadarmo
hospic postaven pod ochranu sv. Josefa; sv. Josef
věrně se staral, jako dobrý otec o dítky. Spolek
naš nalezl mnoho velikých a ušlechtilých dobrodinců;
nade všechny vynikají matky se svými modlitbami
za milé syny.

Jestliť nutno, aby mladík k vůli vyvinutí a
zdokonalení vyšel do světa, v němž tolik nebezpečí.
Útlé srdce matčino se chvěje; i modlí se vroucně
k Bohu a rukou mateřskou uděluje požehnání. Tato
modlitba, toto požehnání matek staví věru dítkám
domy. I děkuji matkám za modlitby, a doufám, že
se jim Jednota tovaryšstva odmění, že u synů jejich
zastane místo mateřské.

Hospic jest krásný a velký, mnohému by se
zdál příliš velikým; avšak doufám, že občanstvo

pochopí, oč tu běží, že totiž hospic není vystavěn jenom pro tovaryše, nýbrž i pro mistry; celé řemeslo má v tomto domě bydleti. Proto zvu pány mistry, aby tento dům takorůzka svým pokládali, aby sem často a hojně přicházeli, aby se takto mistři a tovaryši vždy úžeji sdružovali. Tak-li se stane, bude pro ně sociální otázka rozřešena. Neméně se naději, že i ostatní ctěné občanstvo tuto místnost si zamiluje.

Hospic i proto tak veliký a krásný jest postaven, aby se vzdala čest počestnému řemeslu, aby tovaryši stále viděli něco pořádného a důkladného, aby sebe samy ctili, sebe samých si vážili, sami důkladnými se stali.“

Toť poslední slova Kolpingova v Jednotě. Nikdo se tenkrát věru nenadál, že na témž místě veliké dvorany hospice, s něhož „otec tovaryšů“ konal řeč, brzy bude vystavena jeho mrtvola. Měloť uplynouti jenom několik neděl.

* * *

Brzy po svěcení hospice stížen jest náš miláček prudkým zapálením plic. Ležel osm neděl. Cítil, že se blíží konec. Žádal za svaté svátosti; přijal je co nejuctivěji. Se sv. Martinem pravil: „Pane, jsem-li lidu Tvému potřeben, nezříkám se práce. Buď vůle Tvá!“

Podivuhodná byla jeho trpělivost a odevzdanost do vůle Boží. Po čtyři týdny modlili se den co den hodní tovaryši za svého otce od 9. do 10. hodiny večerní ve chrámě minoritském; modlily se zajisté i ostatní Jednoty, modlili se všude přátelé a ctitelé

Kolpingovi, zvláště naše šlechtná císařovna, vdova Karla Augusta. Člen výboru vídeňské Jednoty slíbil pouť do Mariacell, ozdraví-li drahý nemocný. Telegraficky projevilo účast a ubezpečovalo o modlitbách mnoho spolků, mnoho duchovních knížat, na příklad vídeňský kardinál Rauscher, mohučský biskup Ketteler a trevírský Pelldram.

Modlitby ty byly nemocnému velikou útěchou; řekl: „Radoval bych se z radosti jejich, kdyby mne Bůh modlitbami jejich zachoval. Jsem-li ještě potřeben, nezdráhám se pracovati. Avšak zdá se mi, čím více modlitby, tím více utrpení. Bůh je vyslyší, ale ne tak, jak oni si myslí. Staň se vůle Páně na mně; onť nejlépe ví, co mně a druhým k prospěchu.“

Trpěl mnoho, velmi mnoho. Bolesti mátlý mu občas i mysl; avšak věci, o nichž ve stavě tom mluvil, nasvědčovaly, kam všecka mysl jeho i srdce tíhnou; bylyť to předměty jeho dosavadní práce a péče.

Duchovnímu spolubratru, jenž se mu u lože modlil breviář, pravil: „Dobře se na mne zadívej; neboť co zde vidíš, jest na světě nejzajímavější.“ Jindy popatřil na truchlícího toho přítele, pojal kříž, jež si byl z Říma přinesl, podal mu ho, řka: „Daruji Ti ho; braň se jím!“

Dne 4. prosince r. 1865. odpoledne po 2. hodině zesnul v Pánu. Bleskem šla celým městem zvěst o smrti drahého kněze, noviny nesly ji vši zemí.

Mrtvola vystavena ve veliké dvoraně hospice. Tisícové přátel a ctitelů jeho přicházeli, aby ještě

jednou spatřili svého miláčka, svého otce, svého dobrodince. Pohřeb byl přeslavný. Tklivou pohřební řeč konal dávný přítel a spolupracovník zesnulého — professor Dr. Vosen.

Jak už zmíněno, věnoval již dříve Kolping 10.000 dolarů, jež vytěžil literárními pracemi, na zřízení nadace pro rektora minoritského chrámu Páně, kterýž rektor má býti zároveň starostou či předsedou Jednoty katolických tovaryšů. Co mu nad to zbylo, věnoval v poslední chvíli hospici a svatyni minoritské. Také si určil nápis na náhrobek: „Zde odpočívá Adolf Kolping. Prosí za almužnu modlitby.“

Projevil v závěti též vroucí přání, aby byl pochován ve svatyni minoritské před oltářem svatého Josefa. I předložili po pohřbu přátelé a ctitelé Kolpingovi přání to i prosbu svou králi. Jsou vyslyšáni. A tak 13. dubna r. 1866. přenesena jest mrtvola slavným způsobem ze hřbitova do zmíněné svatyně, jež od té chvíle veliký má význam pro veškeré tovaryšstvo na širém světě; tamť odpočívá otec jejich.

Čest a památka Kolpingova jest nehynoucí; on stále žije ve svých Jednotách, jež jsou rozšířeny po celém světě křesťanském; on oroduje za ně u trůnu Božího; Bůh slyší jeho přímlovu, žehná Jednotám, působí, že jich stále přibývá, že stále blahodárně vzkvétají a účinkují. Vizme doklady z naší milé vlasti, vizme Jednoty katolických tovaryšů v našich městech.

V.

Seznam jednot.

Na Moravě.

Brno (založena roku 1869.), Bučovice (1890), Bystřice pod Hostýnem (1890), Brušperk (1870), Bavorovice (1881), Uherský Brod (1891), Fryšták (1891), Holešov (1887), Hlubčice (1856), Hranice (1884), Hulčice (1856), Jihlava (1855), Kroměříž (1872), Kojetín (1887), Lipník (1891), Malenovice, Meziříčí Valašské (1868), Meziříčí Velké, Místek (1891), Mohelnice, Nový Jičín (1863), Moravská Ostrava (1885), Olomouc (1848), Partošovice (1886), Přerov (1892), Římařov (1886), Svitavy (1892), Šternberk (1856), Šumperk (1856), Tišnov, Třebíč (1869), Mor. Třebová (1890), Vyškov (1889), Znojmo (1865) a j.

V Čechách.

Aš, Budějovice (1855), Bohosudov (1886), Bernartice (1889), Broumov (1888), Cerhovice, Černoušek, Hory Matky Boží (1892), Horní Jelení (1891), Cheb, Chrudim, Jelení, Jilemnice, Karlovy Vary, Jindřichův Hradec (1856), Krucemburk (1887), Králové Hradec (1888), Liberec (1881), Litomyšl (1892), Maršov (1893), Most (1889), Nepomuk (1883), Netolice (1887), Pelhřimov, Písek, Plzeň, Praha (1852), Příbyslav, Roudnice, Sedlčany, Třeboň (1879), Třebechovice (1891), Trutnov (1892), Volyň (1887), Vimperk (1885), Žatec (1889) a j.

Ve Slezsku.

Benešov (1887), Bílovec (1891), Bílsko (1884), Bruntál (1885), Cuckmantel (1880), Frývaldov (1865), Krňov (1863), Klimkovice (1873), Opava (1855), Těšín (1885) a j.

Jak už zmíněno, jest ve Vídni centrální předseda Jednot katolických tovaryšů — Jeho Eminence kardinál kníže-arcibiskup Dr. Antonín Josef Gruscha, věrný přítel Kolpingův, jak jsme v životopise shledali. Mimo hlavní spolek tovaryšský ve Vídni, VI. okres, Gumpendorferstrasse 39, jest tam ještě pět filiálek, a tož :

1. V II. okresu (Leopoldstadt), Vereinsgasse 4.
2. V III. okresu, Hauptstrasse 25.
3. Fünfhaus, Tellgasse 8.
4. V IX. okresu (Alsergrund), Liechtensteinstrasse 96.
5. Meidling, Schullgasse.

Zmiňujeme to, že tolik tovaryšův odchází do Vídně; v Jednotě uchování budou všech pohrom duševních i tělesných, jež tam na příchozího číhají; v Jednotě jakoby čekala na ně pečlivá matka.

Aby si laskavý čtenář Jednotu Kolpingovu ještě více zamiloval a o rozkvět její se přičinil, podáváme ještě stanovy.

VI.

Stanovy Jednoty katolických tovaryšů.

Představenstvo.

§ 1. Každý místní spolek (Jednota) záleží ze samostatného představenstva a ze členů. Do před-

stavenstva buďtež pojati i někteří tovaryši, a to svobodnou volbou spolkovou.

§ 2. V čele představenstva stojí předseda, katolický kněz, který bývá navržen od diecésního předsedy diecésnímu biskupovi a od tohoto potvrzen.

§ 3. Představenstvo řídí spolek otcovskou mocí, kteráž v předsedovi vrcholí. Ostatní členové představenstva zastávají místo rodinného rádce.

§ 4. Vyučování, jakož i každá práce, které jest se strany představenstva třeba, buďtež konány zdarma. Placení učitelé nemohou býti členy představenstva.

§ 5. Každý místní spolek má úplnou svobodu, zařídit si svou vnitřní správu dle místních potřeb, jen budiž slušný zřetel brán na všeobecné stanovy.

§ 6. Žádný místní spolek nesmí dovoliti, aby se v něm tvořilo mezi členy zvláštní spolčování, kam by nebylo každému členu spolku volno vstoupiti.

§ 7. Zapovídá se míchat se do politiky a veřejných záležitostí, jakož i hádka náboženská.

§ 8. Nemá-li Jednota vlastního hospice, jest povinna postarati se příšlým členům o řádný nocleh, jenž jest podroben dozoru představenstva.

Členové.

§ 9. Do Jednot katolických tovaryšů mohou býti přijati za členy toliko svobodní, katoličtí tovaryši řemeslníci. Člen, jenž má býti přijat, nebudiž mladší 17 let a nebudiž starší 26 let. Život jeho buď bezúhonný. Výjimky, co se týče vyznání, stáří a zaměstnání, může jen představenstvo povoliti.

§ 10. Kdo do Jednoty vstupuje, podrobí se po tři měsíce zkoušce.

Členové spolku mají stejná práva a povinnosti.

§ 11. Kdo nevyhoví požadavkům spolku, zvláště těm, jež se týkají náboženského života a návštěvy pravidelných schůzí spolkových, může býti od předsedy propuštěn.

§ 12. Žádný člen nesmí býti současně členem spolku takového, jenž se protiví účelu Jednoty a jemu překáží.

§ 13. Rozhodovati o vyobcování člena přísluší představenstvu, po případě předsedovi.

§ 14. Kdo řádně přijat do místního spolku, stává se ihned členem Jednot v ostatních městech a zemích.

§ 15. Který člen odchází do Jednoty na jiném místě, proukaž se propouštěcím vysvědčením, jež má zapsáno ve spolkové cestovní knížce.

§ 16. Členové i Jednoty jsou povinni vzájemně sebe chrániti a sobě pomáhati.

§ 17. Pozdravem Jednoty jsou slova: „Bůh žehnej počestnému řemeslu!“ Odpověď: „Bůh požehnej!“

Zlatá naučení Kolpingova.

Povinnosti hodného člena.

1. Hodný člen Jednoty budiž řádným křesťanem, plň věrně a svědomitě povinnosti náboženské.

Víru statečně vyznávej, poctivě zachovávej. Náboženství potřebuješ v životě i ve smrti.

Neděle a svátky svět; toť vůle Boží.

Neobcuj s lidmi, kteří se náboženství posmívají, sice se potřísniš a dojdeš posměchu.

Nejlépe víru vyznává, kdo věrně a svědomitě žije dle jejích předpisů.

Služeb Božích a pobožností spolkových pilně se účastňuj; prospějeť to duši tvé, dáš bratřím dobrý příklad, svoláš na se požehnání Boží, na němž všecko záleží, všude — i v Jednotě katolických tovaryšů.

Vědomosti náboženské si rozmnožuj; čeho člověk dostatečně nezná, byť to byla věc sebe lepší, toho náležitě ani neocení, ani si neváží. Čím dokonaleji Boha poznáš, tím věrněji budeš mu sloužiti.

Denní modlitba jest denní ochranou proti mnohému viditelnému i neviditelnému neštěstí.

Bázeň Boží jest počátek moudrosti — v každém stavě, v každém povolání.

2. Hodný člen Jednoty budiž řádným údem společnosti lidské.

Važ si stavu, v němž se z vůle Boží nacházíš, váž si ho a cti jej! Zdokonaluj se v práci své! Co jsi, ne čím se býti mniš, za to tě lidé mají. Statečnosti a ctnosti celý svět si váží. Kde kdo požaduje na tobě důkladnosti v řemesle a závodě.

Základem veškeré občanské statečnosti jest poctivost a věrnost ke každému.

Jak duševních, tak tělesných mohutností užívej, abys osvojil sobě vědomosti a zručnost, z nichž ti kyne poctivá výživa.

Každý dělník chová v sobě velikou jistinu. Ať ji jen pilně rozmnožuje, ať jí moudře užívá. Jistina ta skládá se z mladistvého věku, z mladistvé síly a z výdělku ve mládí.

Mnozí trou bídu a nouzi, že hověli svým libůstkám.

V hospodě utratíš, ale nevyděláš. Buď ke každému zdvořilý a úslužný. Nepožaduj mzdy za každou službu lásky. Tak si nakloníš srdce lidská.

Kráčej cestou přímou a poctivou. Okliky prozrazují úmysly nekalé.

Nedomýšlej se bez důvodu o nikom zlého, důvěřuj však jen těm, o jejichž poctivosti jsi se přesvědčil. Pravé přátelství je drahocенno, ale řídko. Přemáhej sebe sama. Čím více moci budeš mít nad sebou, tím snáze budeš s bližním obcovati.

Většina lidí hledá vlastního zisku. Proto nejméně důvěřuj těm, kdož ti pochlebují a mermomocí se ti vtírají. Přátelství z hospody draze zaplatíš.

Prokazuj lásku bližnímu, třebas za to nevděk sklidiš; mámeť bližnímu dobře činiti pro Boha a ne pro lidi.

Nic nepřinese ti hojnějšího ovoce, než křesťanská láska k bližnímu. Prokazuj ji, kde můžeš, Bůh ti nezůstane dlužníkem.

3. Hodný člen pečuje o dobro a zdar Jednoty.

Jednota budiž pokládána za rodinu. Člen rodiny zajisté povinen cti její i blaha dbáti, čest její i blaho rozmnožovati.

Seč síly tvé odvracuj od Jednoty, co by jí bylo na škodu.

Čest členů činí čest Jednoty; nebudiž tedy trpěn člen nepočetný. Pokrytce oznam představenému. Chybil li bratr tvůj, napomeň ho přátelsky v soukromí. Uposlechneli, získal jsi bratra, a bude ti z toho vděčný; pakli neuposlechně, oznam to představenstvu.

Svornost jest čestnou známkou bratří. Předseda jest smírným soudcem členstva; kdo se soudu jeho nepodrobí, odejdiž z Jednoty.

Věci a události spolkové, vyučování, slavnosti, radosti i žalosti mějtež volný přístup k srdci tvému. Budeš z toho míti prospěch a bližnímu dobrý dáš příklad.

V životě spolkovém žádný neduh zastarati nesmí.

Spravedlivých stížností nezamlčuj. Osobní přání dlužno podříditi dobru celkovému. Spolek není jen pro tebe, nýbrž i pro druhé. Dítka téže rodiny rovná mají práva, rovné povinnosti.

4. Hodný člen Jednoty jest poslušen zákonů vrchnosti, a to ve svědomí, nejen na oko.

Boj se Boha, cti vladaře. Ochotnou a radostivou poslušností ukážeš mysl šlechetnou. Dobrý křesťan jest dobrým poddaným.

Cestovní řád.

§ 1. Jen řádní údové mohou na Jednotě požadovati podpory.

§ 2. Za úda řádného se pokládá, kdo alespoň tři měsíce ode dne přijetí Jednotě náleží a hodným i věrným členem se osvědčil.

§ 3. Pocestnému údu poskytne Jednota stravu i nocleh, buď zdarma, anebo velmi levně.

§ 4. Přicestovalý spoluúd ohlas se Jednotě do 8 dnů.

§ 5. Pozve-li Jednota na slavnost Jednoty sousední, pohostění budítež toliko 3 vyslanci; ostatní družina postarej se sama o sebe.

§ 6. V neděli a ve svátek necestuj, kdo neobcova napřed mši svaté.

§ 7. Ve spárnách zachovejtež přicestovali mlčení a chovejtež se co nejpočestněji.

§ 8. Kdo 6 týdnů bez přetržení dostával podporu od Jednoty, nedostane jí už, leč když po té půl roku pracoval.

Naučení pocestným údům Jednoty.

Cestování tovaryšů má dobrou i zlou stránku; člověk lehkovážný brzy na zlou se kloní, povážlivý použije stránky dobré k svému prospěchu.

Pocestný tovaryš má se učit pro své povolání. Varujž se tedy všeho, co by se přičilo dosažení cíle životního, na cestách i v cizině; dbejž pak všeho, co by k poctivé výživě posloužiti mohlo. Cestování a pracování v cizině má býti nejbližší a poslední školou řádného mistrovství. Nabuď tedy v cizině důkladné znalosti lidí a řemesla svého, jež by ti pak jako nezadatná jistina hojný přinášela úrok.

Na cestách a v cizině máš nejlepší příležitost, naučiti se osobné samostatnosti. Tu musíš ukázati, co jsi, co víš a co znáš.

Kdo chce cestovati, má už míti dobré zásady a pevnou povahu, sice brzy klesne a

ctnost jeho škodu vezme. Pro nestatečnost mnoho mladíků ve zkázu se řítí.

Kdo cestuje, má už míti řádné vědomosti a zručnost v řemesle, sice ho budou v cizině na místo poslední odstrkovati.

Na cestách buď vždy zdvořilý a úslušný slovem i skutkem. K lidem neznámým měj se opatrně. Pochlebník padoucha v srdci nosívá.

Nezačínej na cestách a v cizině známostí, které by ti v povolání překážely, nic neprospěly, ba mnoho škodily a celé budoucnosti tvé na zkázu byly.

Mravného člověka poznáš i po cudném chování k ženskému pohlaví.

Nepřidružuj se na cestách každému člověku, zejména ne těm, jimž toulání a žebrota staly se řemeslem. Přidruží-li se pořádný člověk nepořádnému, spíše přičten bude k nepořádným, nežli nepořádný k pořádným.

Cestuj raději sám a v pokoji, nežli s druhými ve sváru a nevoli.

I na cestě dbej čistoty a slušnosti oděvu. Ze špíny a hadrů soudí se o duši nečisté a zanedbané.

Nenos zavazadel zbytečných, neukazuj všech peněz.

Pokrmu a nápoje mírně požívej, abys zdráv a vesel dále mohl cestovati. Nechoď do pokoutních a sprostých krčem, ale do domu čistého a slušného.

Je-li ti nocovati v řemeslnické noclehárně (Herberg), zachovej řád a způsob předepsaný. Nepouštěj se do hry nebo pitky. Nepomlouvej obyvatelův a vrchnosti. Nevypínej se, ale ani se ne-

zahazuj. Hleď, abys dostal čistou postel, sice si lehni raději na laviči nebo na podlahu; jestiť lepší sebe tvrdší lůžko, nežli nabrati nečistoty nebo nemoci.

Najdeš-li dům naší Jednoty, tam se obrať a představenému se proukaž potřebnými listinami.

Chystej se na cestu už v čas a z výdělku tolik si ušetři, abys mohl jako pořádný člověk a ne jako žebrák cestovati.

Lhář ztratí právo spolkové; obmyšlel li podvod, bude veřejně vyloučen.

Bůh tvým průvodcem na cestách. Modli se ráno i večer. Kostel miluj; je-li otevřen, rád si tam zajdi, Boha i svaté jeho uctivě pozdrav. Mše svaté ani ve vědní den bez potřeby neopomíjej.

Obcuje s lidmi doma nebo v cizině, dbej příkázání Božího: „Všecko, cožkoli chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim.“ (Mat. 7, 12.)

Jednotám propůjčeno hojně plnomocných i neplnomocných odpustků, jež mohou i dušem v očistci způsobem přimluvy býti přivlastněny.

Duch a účel Jednot katolických tovaryšů krásně vyznívá z písně, kterou Kolping složil a jež se často zpívá; jest pak tato

Píseň Kolpingova.

Nuž v řadu, bratří, dlaň ať tiskne dlaň
těch, kdo se v milý spolek družně spojí.
Vždyť mezi druhy vyjasní se skráň
a šťastná chvíle bol a starost zhojí.
Hle, mládí prchá, jaro mizí v dál,
květ vadne; přátelství však věčně mladé
vždy na tvář stářím zvadlou růže vonné klade
a snášet učí žití boj a žal.

Kdo sám chce jiti cestou života,
jak snadno tone v bouřném vlnobití!
A proto, bratří, svorná Jednota
ať vždy nás těsně pojí v proudu žití,
by zdobila nás pravá statečnost,
jež křesťanu i občanu též sluší.
Tot, bratří, náš je cíl, jenž těchou naší duši,
toť srdce slast a naše povinnost.

Jak svatý cíl! vždy věrně, svorně žít
a s láskou v hrudi pravou, nestrojenou
ke svým druhům přátelsky jen zřít
a duši mít k nim vždycky otevřenou.
Ó věrně milujme svou jednotu,
ať vede nás jak nebes hvězda jasná,
by kdys, až skončí života pouť tato časná,
nám svítla ku věčnému životu!

* * *

Nebude snad od místa, položíme-li sem i
slavnostní sbor, jež v hudbu uvedl Josef
Chmelíček a jenž se zpíval při posvěcení stkvostného
praporu, darovaného spolku katolických tovaryšů
brněnských zvěčnělým biskupem Karlem Nöt-
tigem, jakož i proslov při slavnosti té pro-
nesený. Můžeť obého býti při podobných slavnostech
dobře použito.

Slavnostní sbor

při posvěcení praporu spolkového.

1.

Rozviň se nám již korouhvi jasná,
zavljaj si větrem prapore náš;
z tebe nám září naděje spasná,
Jednotě sílu, zdar práci dáš.

Zavlaj jak strážný nad námi duch,
žehnej ti s nebe všemocný Bůh!

2.

Svolávej k sobě zástupy bratří,
nechat se zmahá statný náš sbor!
Ať jest si věrno, co k sobě patří,
dobrému na zdar, zlému na vzdor.
Za tebou půjdem v života boj,
bratrskou láskou stále nás poj!

3.

Věrní chcem býti víře své svaté,
k císaři, vlasti věrně vždy stát',
řemeslu ctnému zase dno zlaté
poctivou prací vybojovat'.
Korouhev práce k vítězství nést' —
buď naše sláva, buď naše čest.

4.

Prapore, voď nás tam kde se slaví
v průvodu slavném Bůh náš a Pán,
voď nás i tam, kde radostné davy
k slavnosti vítá přírody stan.
Nad námi vlaj jak strážný náš duch:
v tobě nám žehnej všemocný Bůh!

Vl. Št.

Proslov.

Otec Kolping, tovaryš jak patří,
když se tovaryšem Páně stal,
nezapomněl bývalých svých bratří,
otcovsky se o ně postaral.

Spojil je svým duchem a svou láskou
v statečné a čilé družiny,
a hle, spolků tovaryšských páskou
sdruženy jsou světa končiny.

Směle vejde do cizího města
tovaryšských spolků věrný druh,
bezpečná ho k bratrům vede cesta,
všude uvítá jej lásky duch.

Ano, milý domov tovaryši
nahradí náš pohostinný dům,
rád tu slova moudré rady slyší,
šlechtí srdce své a bystří um.

Za dne každý práci svoji robí
a jest hrdým na ni v stavu svém,
vždyť jen práce pilná muže zdobí,
ať již pérem nebo kladivem!

Však když po práci nám denní bije
odpočinku milá hodina,
hej, jak vesele tu v spolku žije
bodrá tovaryšů rodina!

Dnes však spolku Hospodinem dáno
slavit' radosti a plesu den:
přeslavné nám zasvitlo dnes ráno
prapor spolkový dnes posvěcen!

Díky Vám, kdož k našemu jste plesu
přítomností vzácnou přispěli,
pozdrav druhů k uvítání nesu,
dovoltež, by Vám též zapěli.

Za něco však, vzácní páni hosté
jménem zpěváků snad prosit' smím:
poslouchejte naše písně prosté
srdcem víc než uchem zkoumavým.

Zpíváme jak při práci se zpívá,
by šla práce lépe od rukou,
a kde taktem buchot kladiv bývá,
slavici tam ovšem netlukou. —

Za to od srdce jde naše píseň,
drsný snad, však zdravý Boží dar,
ustoupá tu z mysli všechna tíseň,
a čest Bohu zní a vlasti zdar!

(Nyní však mi budiž dovoleno,
šlechtného dárce vzpomenout',
kterým praporu vám uštědřeno,
jenž se nad námi teď bude dmout'.

Zpomenout' i paní ušlechtilé,
jež se kmotrou stala praporu,
Bůh jim žehnej! — Od nás však té chvíle
ať jim „sláva!“ zazní ve sboru!)

(Dle něm vzoru VI. Št.)

OBSAH:

	Strana
Úvod	409
I. Mláďí Řemeslo. Studia	419
II. V Elberfeldě. V Kolíně Na cestách. Hospic . . .	433
III. Literární činnost Kolpingova. Různé události. Rektorem chrámu minoritského. V Římě	439
IV. Na sklonku života	446
V. Seznam Jednot	452
VI. Stanovy Jednoty katolických tovaryšů	453

STANOVY

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně.

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého nás čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické a vyloučením všelike politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obsáhlé životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všelike listy běžné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámka: Orgánem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jest „Hlas“, časopis církevní.

§ 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazův atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§ 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy položí 10 zl. r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, anebo ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 5 zl. r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny buďtež. Kdo by do té doby vklad nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 100 zl. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věci Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 50 zl., bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 20 zl. dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 10 zl. r. m. položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 10 zl., vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebí druhého nebo třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomé ji dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámili ráčili. Podobného oznámení písemného potřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo jinam se přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, knihovny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž ku př. spoluúd III. třídy k prvním 10 zl. opět 10 zl., stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se.

7. Každý přistupující račiž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poštu zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, berte na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li líbo a možno-li jinou mši sv. za obrácení národů slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomíne.

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 10 zl. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu, ovšem nejméně 10 zl. r. m., po jednom výtisku dostávati má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající s kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úradů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdně od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor schází se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezích pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet údů svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožovati, avšak ne jinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušcím c. k. úřadům.

15. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozesílání knih a výtvorův uměleckých.

O rozesílání knih, spisův a jiných předmětů Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned račiz oznámiti, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci zůstane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi u p. K. Winikera, knihkupce v Brně, v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci knihy sobě vybíráti má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiz se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přiložít 3 kr., kterýžto peníz přísluší knihkupci za práci a obálku, mimo to ještě 6 kr. na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Všeříké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adresou: Vdp. Vladimír Šťastný, konsist. rada, professor gymn. v Brně, starosta Dědictví Cyrillo-Methodějského; záskyly peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adresou:

Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

v Brně, ulice Dominikánská, biskupský alumnát.

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, anebo všeobecnými předpisy ustanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje, a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místodržitelství a svému P. T. nej důstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konsistofe v Brně ze dne 7. srpna 1879, č. 2297, a výnosem vys. c. k. místodržitelství v Brně ze dne 2. srpna 1879, č. 23376.

Poznámka redakce. Dle §. 5. stanov přijímají se rody položením 20 zl.; k tomu podotknouti třeba, že rod se béře, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, není-li synů, odebíráti budou knihy, pokud žijí; dívky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva toho.

* * *

Údů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje, nebo v některý den v oktávě téže slavnosti mši sv. za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekneží konejtez s týmže nábožným úmyslem v naznačeném čase vroucí modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctih. otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě svatého Cyrilla a Methoděje dvě mše sv. za údy Dědictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje nebo v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856. plnomocné odpustky, které se i duším v očištcí přivlastniti mohou.

Prosba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého šířitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanoveném, odběrací lístky na tyto podíly přicházejí na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni jsou na odběrací lístky své v dotčeném knihkupectví roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnaze uvedeni bývají, nevědouce, co sobě počítí. Obrátí-li se podílníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu a pokladníka, jsou i tito v nemenších nesnázích, zvláště ztratily-li se podílníkům ve větším počtu i diplomy, v nichž čísla podílníkův a rok, v němž do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak nezbyvá, leč pracně vyhledávati v repertoiru jména podílníků těch, vystopovati v matrice Dědictví rok a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž přikázání byli, vyšetřovati, kolik ročních podílů již sobě vyzvedli a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami poštovními i s výlohou za nové vystavený lístek odběrací spojeno jest. A což teprve, když se ztratily nejen lístky a diplomy s čísly podílníků, nýbrž i jména jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví se žádá, aby najednou veliký počet všech údů Dědictví z celého okolí anebo celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové lístky vydalo!

Aby se takovým zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby lístky odběrací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovávalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávatí ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo československé snažně žádá, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šířiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Vladimír Šťastný,

starosta Dědictví.

K laskavému povšimnutí p. t. údům!

1. Každý úd nechť sobě lístek odběrací buď u sebe nebo na farním úřadě uschová, poněvadž toliko na poukázání jeho díla Dědictvím vydaná obdrží.

2. Kdo by list odběrací ztratil anebo komu dochází, nechť ve vyplaceném psaní (franko) od „Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně“ nového listu sobě vyžádá a k témuž cíli číslo listu ztraceného udá, které v diplomu zaznamenáno nalézá, a nemá-li ani toho, aspoň nechť řádně jméno své a rok přistoupení k Dědictví oznámí; na poštovní výlohy a za zhotovení nového lístku nechť 10 kr. (nejlépe v poštovních známkách) přiloží.

3. Každoročně na podzim, když to oznámeno bude „Hlasem“, nechť každý úd list odběrací dá podepsati od svého duchovního pastýře na důkaz, že na živě jest a právo má, díla odebírat, a takto podepsaným listem nechť se vykáže v knihkupectví na listě zpředu naznačeném, kde se mu kniha vydá.

4. Od vydávání a zaobalení zásilky každoročně platí se v knihkupectví za knihu po 3 kr. r. č. Kdo však ve dvou letech díla svá z knihkupectví nevyzdvihne, bude se za to míti, že se práva svého vzdává a je Dědictví věnuje.

5. Radno jest, aby všichni údové farnosti neb i celého dekanátu (vikariátu) se společně o svá díla v náležitém knihkupectví přihlásili, jelikož jim takovým způsobem povozných útrat ubude; ovšem musejí všichni své odběrací lístky od duchovního pastýře podepsané neb aspoň čísla těch lístků s připojenými jmény a s potvrzením vel. duchovního pastýře na své knihkupectví zaslati, zároveň i poplatek vypadající za vydání oněch knih po 3 kr. za knihu (jakož nad to 6 kr. za poštovní lístek, děje-li se zásilka poštou) připojiti a útraty zasláním způsobené sami zapraviti. Kdo by chtěl, aby mu byla jednotlivě podflná kniha poslána pod křížovou obálkou, nechť ve vyplaceném listě svému knihkupectví pošle svůj odběrací lístek a přiloží ve známkách poštovních kromě 3 kr. za knihu ještě 15 kr. na poštovné.

6. Pro uvarování všelikého zmatku jest každý úd povinen, knihy své odebírat z toho knihkupectví, kteréž mu zpředu vykázano jest; přestěhuje-li se však blíže jiného, jemu přístupnějšího knihkupectví, nechť to „Pokladníkovi Dědictví cyrillo-methodějského“ oznámí, a stane se po vůli jeho.

7. Úmrtí každého úda nebo vymření rodiny za úda zapsané račtež vel. pp. duchovní správcové nebo p. t. příbuzní zemřelého pokladníkovi laskavě oznámiti.

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyr. a Meth.

od 1. ledna do 31. prosince 1895.

Číslo	Příjem a výdaj	Na tisk	Na hotovosti	
		zl.	zl.	kr.
	Zbytek od roku 1894.:			
	A) Ve veřejných fondech . . .	88200	—	—
	B) Na hotovosti	—	22	35 1/2
	Nový příjem:			
I.	Úroky	—	3735	56
II.	Vklady nových úřdů, doplatky, dary a odkazy*)	—	1748	50
III.	Za prodané knihy	—	467	33
IV.	Rozličné příjmy	—	189	40
	Souhrn příjmů . . .	88200	6163	14 1/2
	Výdaj:			
I.	Za tisk a papír	—	3851	68
II.	Honorář	—	460	—
III.	Za vazbu	—	1266	45
IV.	Daně (aequivalent popl.)	—	224	32
V.	Poštovné a povozné	—	111	55
VI.	Rozličné výdaje	—	245	40
	Souhrn výdajů . . .	—	6149	40
	Bilance:			
	Když se od příjmů	88200	6163	14 1/2
	odpočítá vydání	—	6149	40
	zbyvá koncem roku 1895. . . .	88200	13	74 1/2

V Brně, dne 31. prosince 1895.

Vladimír Šťastný,
t. č. starosta.

Robert Šuderla,
t. č. zkoumatel účtů.

Antonín Adamec,
t. č. pokladník.

*) J. kníž. Mil. Dr. Theodor Kohn, arcibiskup v Olomouci, druhý dar 50 z.l., vdp. B. M. Kulda, kanovník vyšehradský, darem 5 z.l.

Řídící výbor „Dědictví sv. Cyrilla a Methoda“.

Magr. Vladimír Šťastný, biskup. rada a pap. komoří, professor gymn. v Brně, starosta. — Dr. Jak. Hodr, biskupský rada a konsist. assessor, professor bohosloví v Brně, jednatel. — Antonín Adamec, bisk. rada a konsist. assessor, regens bisk. bohosloveckého ústavu v Brně, pokladník. — Vilém Ambrož, konsist. rada a katecheta při vyšší dívčí škole v Brně. — Dr. Karel Eichler, kons. rada, katecheta v Brně. — Tomáš Hájek, farář v Nezamyslicích. — Ferd. Harna, konsist. rada a farář ve Chvalkovcích u Olomouce. — Dr. Fr. Hošek, kons. rada, emer. prof. bohosloví v Meranu. — Alois Hrudlčka, kons. rada, děkan a farář v Telči. — Ed. Karlik, kanovník a děkan v Mikulově. — Fr. Klinkáč, kons. rada, děkan a farář v Telnici. — Dr. Fr. Kolisek, konsist. rada, vikář při síd. bisk. chrámu P. v Brně. — František Korec, konsist. rada a farář v Řeznovicích. — Václav Kosmák, kons. rada, č. děkan a farář v Prostoměřicích. — Beneš Method Kulda, kanovník na Vyšehradě v Praze. — Dr. Jos. Kupka, prof. bohosloví v Brně. — Dr. Robert Neuschl, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — Jan Novotný, farář v Radostíně. — Fr. Polmon, kons. rada, č. děkan a farář na odpočinku v Polné. — Em. hrabě Poetting, prelát inful. a probošt kapitoly Olomoucké, protonotář apošt., arcib. gener. vikář v Olomouci. — Dr. Jos. Pospíšil, sídelní kanovník král. kapitoly, prof. theologie a emerit. regens bisk. alumnátu v Brně. — Fabian Roháček, kons. rada, děkan a farář ve Fryšavě. — P. Alois Slovák, novicmistr řádu svatého Augustina v Brně. — Jos. Svoboda, biskupský rada a konsist. assessor, arcikněz, děkan a farář v Lulči. — Magr. Robert Šudlerla, sídelní kanovník král. kapitoly Brněnské a domácí prelát J. Svatosti, revisor účtů Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. — Magr. Jos. Šum, dom. prelát Jeho Svatosti papeže Lva XIII. a protonotář apošt., rytíř c. k. rak. řádu železné koruny III. třídy, skut. rada kons. olom., inful. probošt, arcikněz a děkan v Opavě, člen rytířského řádu něm. — Fr. Weber, farář v Miloticích, posl. zemský a na radě říšské. — Maxmillian Weinberger, vikář při síd. bisk. chrámu Páně v Brně. — Magr. Jan Kř. Vojtěch, síd. kanovník král. kapitoly a pap. komoří, direktor boh. alumnátu, emerit. prof. theologie v Brně. — Theodor Wolf, bisk. rada a konsist. assessor, c. k. prof. v Brně. — Ignát Wurm, vikář Olomoucký, kons. rada Olomoucký, Ďakovarský a Stanislavský. — Magr. Dr. Fr. Zeibert, prelát inful. a kapitolský děkan stol. chrámu Páně v Brně, dom. prelát J. Svatosti, rytíř c. k. řádu Františka Josefa.

Seznam spisů,

kteřé Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně za 46 roků
své činnosti vydalo :

R. 1851. — Moravan, kalendář na r. 1852. (pořadatel v r. 1852 až 1859 B. M. Kulda)	ve	5.000	vřt.
R. 1852. — Moravan, kalendář na r. 1853,	"	2.000	"
Obráz sv. Ludmily od Jos. Hellicha,	"	2.000	"
R. 1853. — Moravan, kalendář na r. 1854,	"	2.000	"
Podíl č. 1. Procházka Tom., Puto- vání Krista Pána po sv. zemi	"	2.000	"
Mapa Palestiny od Jana B. Fáborského	"	2.000	"
R. 1854. — Moravan, kalendář na r. 1855,	"	4.000	"
Podíl č. 2. Fr. X. Škorpík, Missie tichomořské,	"	3.000	"
Mapa Černé Hory od Jana B. Fáborského	"	3.000	"
R. 1855. — Moravan, kalendář na r. 1856,	"	4.500	"
Podíl č. 3. Procházka J., Montalembertův Život sv. Alžběty,	"	3.500	"
Manes Josef, Diplom pro údy D. sv. C. a M. (umělecká mědirytina) dává se každému novému údu.			
R. 1856. — Podíl č. 4. Sušil Fr., Josefa Flavia O válce židovské	"	4.000	"
Moravan, kalendář na r. 1857,	"	8.000	"
Mapa Palestiny 2. vyd.	"	2.000	"
Procházka Jak., Život sv. Alžběty 2. vyd.	"	2.000	"
R. 1857. — Moravan, kalendář na r. 1858,	"	10.000	"
Podíl č. 5. Štulc V., Život sv. Cyrilla a Methoděje	"	8.000	"
Obráz sv. Cyrilla a Methoděje od Jos. Hellicha	"	8.000	"
Podíl č. 6. Novotný V., Fabiola od Wisemana	"	8.000	"
Mapa Italie stř. od Jana B. Fáborského	"	8.000	"
Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje (8°) od Jos. Hellicha	"	24.000	"

R. 1858. — Moravan, kalendář na r. 1859, .	ve 10.000 výt
Podíl č. 7. Valouch Fr., Život sv. Jana Křtitele	" 10.000 "
Podíl č. 8. Dudík Ant., Pravé dějiny sv. mučnicků vých.	" 10.000 "
R. 1859. — Moravan, kalendář na r. 1860, (poř. B. M. Kulda a Ig. Wurm)	" 12.000 "
Podíl č. 9. Dr. Bílý Jan, Dějepis sv. kat. církve	" 12.000 "
Obráz sv. Vojtěcha od Jos. Hellicha,	" 12.000 "
R. 1860. — Moravan, kalendář na r. 1861, (poř. v r. 1861—1866 Ig. Wurm)	" 15.000 "
Podíl č. 10. Procházka Jak., Život sv. Františka Borg.	" 13.000 "
R. 1861. — Moravan, kalendář na r. 1862, .	" 15.000 "
Podíl č. 11. Procházka Mat., Život Bl. Jana Sarkandra	" 15.000 "
R. 1862. — Moravan, kalendář na r. 1863, .	" 14.000 "
Podíl č. 12. Procházka Jak., Život sv. Angely z Mer.	" 13.000 "
R. 1863. — Moravan, kalendář na r. 1864, .	" 14.000 "
Podíl čís. 13. Dr. Hošek Fr. X., Život a spisy sv. Augustina . .	" 13.000 "
R. 1864. — Moravan, kalendář na r. 1865, .	" 13.000 "
Podíl č. 14. Ronovský Fr., Ho- spodářská kniha	" 13.000 "
R. 1865. — Moravan, kalendář na r. 1866, .	" 15.000 "
Podíl č. 15. Dr. Chmelíček Jos., Cesta do sv. země I.	" 13.000 "
R. 1866. — Moravan, kalendář na r. 1867, (poř. Ig. Wurm a Jan Kř. Vojtěch)	" 12.000 "
R. 1867. — Moravan, kalendář na r. 1868, (poř. v r. 1868—1873 Jan Kř. Vojtěch) . .	" 14.000 "
Podíl č. 16. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do sv. země II.	" 13.000 "
R. 1868. — Moravan, kalendář na r. 1869, .	" 12.000 "
R. 1869. — Moravan, kalendář na r. 1870, .	" 14.000 "
Podíl č. 17. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl I. .	" 13.000 "
R. 1870. — Moravan, kalendář na r. 1871, .	" 13.000 "
R. 1871. — Moravan, kalendář na r. 1872, .	" 15.000 "
R. 1872. — Podíl č. 18. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl II. .	" 13.000 "

(Moravan, kalendář na r. 1873. vydán byl již
nákladem Bedřicha hraběte Sylva Tarouccy.)

R. 1873. — Podíl č. 19. Dr. Chmelfčec Josef, Cesta do Francouz a Španěl III. a Soukop Jan, Výlet do Solno- hradu	ve 13.000 výt.
R. 1874. — Podíl č. 20. Poimon Fr., Žena křesť. dle Marchala	" 12.000 "
R. 1875. — Podíl č. 21. Procházka Mat., Křesť. muž od Marchala	" 12.000 "
R. 1876. — Podíl č. 22. Kosmák V., Kukátko I.	" 13.000 "
R. 1877. — Podíl č. 23. Dumek J., Hospodářská čítanka	" 11.800 "
R. 1878. — Podíl č. 24. Kosmák V., Kukátko II.	" 11.500 "
R. 1879. — Podíl č. 25. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. I.	" 10.000 "
R. 1880. — Podíl č. 26. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. II.	" 10.000 "
R. 1881. — Podíl č. 27. Hakl Boh., Cesta do Říma	" 9.500 "
R. 1882. — Podíl č. 28. Dobrý J., Haringera Život cth. Klem. M. Hofbauera	" 9.500 "
R. 1883. — Podíl č. 29. Kosmák V., Kukátko III.	" 9.500 "
R. 1884. — Podíl č. 30. Procházka Mat., Sborník sv.-Methodějský	" 9.550 "
R. 1885. — Podíl č. 31. Rejzek A., Sv. Josafat	" 9.050 "
R. 1886. — Podíl č. 32. Dr. Procházka Mat., Missie jesuitské	" 9.050 "
R. 1887. — Podíl č. 33. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 1. část . .	" 9.050 "
R. 1888. — Podíl č. 34. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 2. část . .	" 9.050 "
R. 1889. — Podíl č. 35. Rejzek A., Bl. Edmund Kampian	" 9.050 "
R. 1890. — Podíl č. 36. Kosmák V., Kukátko IV.	" 9.100 "
R. 1891. — Podíl č. 37. Jos. Koudelka, Život sv. Aloisia	" 9.100 "
R. 1892. — Podíl č. 38. Kosmák V., Kukátko V.	" 9.100 "
R. 1893. — Podíl č. 39. Korec, Poutní kniha II. díl, Modlitby a písně . . .	" 15.000 "
R. 1894. — Podíl č. 40. Rejzek A., Blahoslavená Anežka Česká	" 9.500 "
R. 1895. — Podíl č. 41. Weinberger M., Obrazy z katolických missií	" 9.500 "
R. 1896. — Podíl č. 42., Čtvero vzorů kř. života. Napsali Fr. Tater, A. Hrudíčka, F. Janovský	" 9.500 "

Výprodej knih

z našeho Dědictví za cenu velmi sniženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu aneb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe nebo pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a namnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíly dávati mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně nebo písemně na pokladníka téhož Dědictví, vlp. **Antonína Adamce**, regenta v bohosloveckém ústavě v Brně, Dominikánská ulice, biskupský alumnát. — Kdo již napřed peníze posílá, přidejž, objedná-li se více knih, ku ceně knih také 6 kr. na kolkovaný nákladní list, objedná-li se jen jedna kniha, 10 kr. na vyplacenou zásylku pod křížovou obálkou. — Zároveň vybízí ctěné příznivce dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovali. Vklad III. tř. pro osobu doživotně obnáší 10 zl., pro rod, pro knihovny a podobné věčné údy na vždy 20 zl., a mohou vklady i v ročních lhůtách po 5 zl. aneb i v menších jakýchkoli lhůtách dle možnosti se spláceti. Každý nově přistouplý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knihy nádavkem v odměnu, a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv.

Seznam knih, které Děd. sv. Cyr. a Meth. na skladě má a za snížené ceny prodává.

J m é n o d í l a	Počet exempl.	Přv. cena	Sniž. cena
	na skladě	zl. kr.	zl. kr.
Život sv. Jana Kapistrána	406	1 60	— 50
Děje sv. mučovníků východních	226	— 70	— 30
Dějepis církve katolické	667	2 —	— 80
Život sv. Františka Borgiáše	340	1 20	— 50
Život bl. Jana Sarkandra	1526	2 —	— 80
Život sv. Angely	200	— 60	— 30
Hospodářská kniha	148	1 —	— 50
Cesta do svaté země, I. díl	200	1 50	— 50
" " " " II. "	202	1 50	— 50
Cesta do Francie a Španěl, I. díl	264	1 —	— 40
" " " " " II. "	1350	— 75	— 30
" " " " " III. "	1349	— 50	— 20
Žena křesťanská	706	— 60	— 20
Muž křesťanský	706	— 80	— 50
Hospodářská čítanka od Dumka	1616	— 80	— 50
Život sv. Františka Sales., I. díl	418	— 80	— 50
" " " " " II. "	619	— 80	— 50
Cesta do Říma a do Neapole	568	1 —	— 70
Život bl. Klem. Hofbauera	306	— 90	— 70
Sborník svato-Methodějský	578	— 90	— 70
Život sv. Josafata	638	1 —	— 80
Missie	860	— 90	— 70
Poutní kniha, I. díl. P. místa 1. část	628	— 80	— 60
" " " " " L. " " " " 2. "	1024	1 20	1 —
Život bl. Edmunda Kampiana	1089	1 20	1 —
Kukátko, IV. díl	843	1 20	1 —
Život sv. Aloisia	1648	1 20	1 —
Kukátko, V. díl	1726	1 20	1 —
Poutní kniha II. díl. Modlitby a písně. (Při objednání většího počtu této Poutní knihy poskytne se přiměřené snížení ceny, při počtu nejméně 80 výt. prodává se po 1 zl.)	6100	1 50	— —
Život blah. Anežky České	2075	1 20	— —
Weinberger, Obrazy z katol. misii	2500	1 20	— —
Čtvero vzorů křesťanského života	9500	1 20	— —
Mimo to je na skladě:			
„Moravan“, kalendář od roku 1864	—	— 86	— 15
" " " " 1865	—	— 86	— 15
" " " " 1868	—	— 86	— 15
" " " " 1869	—	— 86	— 15
" " " " 1870	—	— 86	— 15
" " " " 1871	—	— 86	— 15
" " " " 1872	—	— 86	— 15
Obraz svatého Vojtěcha	—	— 80	— 20
Mapa Černégory	—	— 10	— 8
Mapa Střední Italie	—	— 20	— 5

Statistický výkaz údů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda podle roků, kdy vstoupili.

Roku	při- stoupilo údů	z nichž jest zaklada- telů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a údů věčných	Kněží
1850	59	5	6	5	43	4	45
1851	350	10	5	17	318	61	168
1852	585	8	5	5	517	161	147
1853	745	—	—	4	741	221	71
1854	799	—	—	1	798	144	67
1855	1247	1	—	6	1240	268	137
1856	1228	1	—	2	1225	287	122
1857	1697	—	—	3	1694	276	259
1858	1291	—	—	2	1289	201	95
1859	1475	1	—	2	1472	352	107
1860	1041	1	—	—	1040	184	50
1861	831	—	—	1	830	186	70
1862	695	—	—	1	694	122	22
1863	593	—	—	—	593	77	25
1864	205	—	—	—	205	55	5
1865	126	—	—	—	126	14	2
1866	130	—	—	2	128	34	2
1867	151	—	—	—	151	50	10
1868	170	—	—	2	168	48	28
1869	106	—	—	—	106	36	10
1870	78	—	—	1	77	5	6
1871	40	—	—	—	40	—	2
1872	48	1	—	—	47	1	5
1873	50	1	—	—	49	2	9
1874	68	1	—	1	66	1	12
1875	49	1	—	9	39	—	11
1876	45	—	1	6	38	—	14
1877	47	1	—	9	37	2	10
1878	21	1	—	10	10	—	5
1879	64	1	—	13	50	8	12
1880	51	4	—	—	47	12	11
1881	56	1	—	—	55	3	14
1882	59	—	—	—	59	8	22
1883	54	—	—	—	54	7	14
1884	57	—	—	—	57	10	22
1885	162	1	—	—	161	32	36
1886	47	—	—	1	46	13	6
1887	38	—	—	—	38	8	4
1888	61	—	—	—	61	11	25
1889	66	—	—	—	66	13	27
1890	105	—	—	—	105	15	57
1891	140	—	—	—	140	13	78
1892	183	—	—	—	182	16	114
1893	154	1	—	—	154	15	76
1894	151	—	—	—	151	14	61
1895	118	1	—	—	117	14	59
Souhrn	15486	42	17	103	15824	3004	2154

Seznam zemřelých údů

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

Z diecése Brněnské:

Dp. Böhm Alois, farář z Rečkovic.
Dp. Braithut Karel, konsistorní rada a farář z Vázan
Brumovská Barbora z Lanžhota.
Ciprus Michal z Lanžhota
Dostal František na Tamboři.
Drabálek Vavtinec ze Šitbořic.
Drábek Petr s manželkou Marií z Pršic.
Drápal Josef s manželkou Františkou z Vedrovic.
Dp. Elgart Dominik, farář v Měříně.
Fabiánek Petr z Újezda.
Felkl Jan z Lysic, zakladatel rodu.
Florián Pavel z Nosislavi.
Fojtík Josef z Lanžhota
Gruna Václav z Vedrovic.
Hadraba Karel ze Sedlce.

*) Uctivě žádáme všech p. t. příznivců našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúdd správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož se to u mnohých teprve po letech stávalo.

Halm František z Nosislavi.

Haška Josef v Sichotíně.

Dp. P. Hönel Gallus, kněz řádu minoritského v Brně.

Dp. Hons Antonín, farář ve Velkých Lovčicích.

Hrbek Antonín a Josefa z Javůrku.

Hron Josef, učitel v Šitbořicích.

Hrůza Leopold v Popovicích.

Vdp. Chmelíček Jan, děkan v Šatavě.

Dp. Klíma Jos., kons. rada a farář v Bystrci, člen výboru D. C. M.

Klíma Matouš z Rebešovic.

Vdp. Klippl Jan, čestný kanovník a farář ve Velkém Meziříčí.

Kolečkář Filip ze Šardic.

Kovář Jakub v Sichotíně.

Kovaříkova Františka z Alexovic.

Dp. Kožený František, kněz Tovaryšstva Ježíšova.

Kučera František a Kateřina, zakladatelé rodu z Inačovic.

Lang Pavel z Přisnotic

Ludvík Matěj z Rouchovan.

Dp. Mahr Josef, pensiovaný farář v Boskovicích.

Maier Karel z Lanžhota.

Vdp. Maršovský František, kanovník a farář v Brně, člen výboru a druhdy pokladník D. sv. C. a M.

Mikšíčková Veronika v Brně.

Mikulíč Prokop z Lanžhota.

Dp. Nedoma Jan, kons. rada a farář v Osové Bytčce, člen I. tř.

Nešporova Marie v Hruškách.

Netolička Karel, učitel v ochranovně v Brně, zakladatel rodu.

Neviš Jan, učitel v Jezernici, zakladatel rodu.

Nevrkla Jakub ze Stejště.

Nezval Václav z Jedovnic.

Odehnal Václav z Řepky.

Ondráček Josef a Kateřina ze Slatiny.

Ctĕh. bratr Paták Hubert, sakristián OO. Min. v Brně.

Plaka Tomáš a Anna v Krásensku, zakladatelé rodu.

Dp. Poláček, farář v Břeclavě.

Racek Antonín s manželkou Magdalenou v Bučovicích.

Rampáček Josef a Alžběta z Tvrdonic, zakladatelé rodu.

Říha Josef z Lanžhota.

Sablík Jiří a Josefa z Bystřice.

Sedláček Jakub v Brankovicích.

Sedláček Josef a Josefa v Sichotíně.

Sedláček František v Sichotíně.

Severa František z Koválovic.

Solníčka Václav z Nosislavi.

Soukal Martin a Barbora ze Žabčic, zakladatelé rodu.

Srnc Tomáš v Nosislavi.

Staněk Josef v Sichotíně.

Straka Antonín z Lanžhota.

Strecha František v Želeticích.
Šamšula František v Sichotíně.
Šedivý Filip s manželkou Františkou v Marhéticích.
Štrof Martin a Anna z Bejkovic, zakladatelé rodu.
Šváb František z Pohorelic.
Trávníček Jan ze Slavětice
Trávníček Josef v Moravských Prusích, zakladatel rodu.
Trček Michal z Kostic, zakladatel rodu.
Truhlář František a manželka, učitel v Bystřici.
Tuček Martin z Lanžhota.
Turečková Terezie a Štěpán z Tvrdonic.
Valla Josef z Doubravic.
Veselý Jan ze Starviček.
Vítek Tomáš v Kozlanech, zakladatel rodu.
Vyhnal Jan z Lanžhota.
Vykypělova Antonie z Cížek.
Zeman František, učitel v Roštěnicích
Zycha Jan z Drásova.
Žádný Lukáš v Běhařovicích, zakladatel rodu.

Z arcidiecése Olomoucké:

Böhm Jan a Marie z Čechovic.
Blažkova Kateřina z Popovic.
Crla Jan z Derfle.
Dostál Antonín a Františka z Čelče.
Dp. Dudík Antonín, farář ve Vyškově, zakladatel rodu.
Dudova Anežka z Holice.
Dvorská Johanna z Věžek.
Dp. Fajtl Josef, farář ve Francové Lhotě.
Frebort Jiří z Králíc.
Gruntova Marie z Hodolan.
Hanáček Jan z Derfle.
Hasoň Ludvík z Rudic.
Havelka František ze Žadlovic.
Hellebrand Vincenc z Jakteře u Opavy.
Honištová Františka z Čechovic.
Hradilová Kateřina z Grygova.
Hradilová Terezie z Brusného.
Hybler Václav z Podolí.
Jadrníčkova Františka z Vrahovic.
Kachnikova Apolena z Nivnice.
Kaluža Jakub z Popovic.
Karthová Josefa z Chválkovic.
Dp. Kaštil Karel, farář z Veselí.
Kolík František z Postřelmova.
Kratochvilova Marie z Hrubého Týnce, zakladatelka rodu.

Kvapilova Marie z Mezic.
Kvasničková Marie z Nečic.
Lalouchova Marie z Březovic.
Nedoma Ignác a Rosalie z Náměště.
Dp. Novotný Jan, farář z Chválkovic.
Ostrčilíkova Františka z Fryštáku.
Potomák František z Popovic.
Provazník Jakub ze Želče.
Pročková z Olšovce.
Dp. Příkryl František, farář v Rudslavicích.
Příkrylova Petronilla z Chropíně.
Pytlíčková Julie v Hrubém Týnci.
Rozsypalova Marie z Chropíně.
Ryba František z Opavy.
Říhák Petr z Vacenovic.
Santova Františka z Hrubého Tynce.
Sedláčková Františka z Čehuvek.
Smolíkova Rozalie ze Strážova.
Soukeník Matěj z Nivnice.
Dp. Stančík Jan, farář ve Vlkoši.
Stašek František z Věžek.
Strnadova Kateřina z Grygova.
Škrabalova Anna z Pavlova.
Šochlova Marie ze Slavkova.
Dp. Tesař Jan, farář v Derfí.
Turzíkova Marie z Roštína.
Valentova Marie z Bezuchova.
Vančurčíková Veronika z Bilnice.
Vepřek Alois z Postřelmova.
Vrzal Ondřej z Heraltic.
Vdp. Vykydal Josef, děkan v Cholíně, člen výboru D. C. M.
Vysloužilová Kateřina z Prostějoviček.
Záhonek František z Kostelan.
Zbořilova Anna z Čelechovic.
Zlámal Josef z Hunčovic.
Zlámalova Augusta z Hrubého Tynce.

Z arcidiecése Pražské:

Jordakova Rosalie z Tučap.
Kurkova Aloisie ze Starého Kolína.
Mikova Anna z Prahy.
Ondráčková Anna ze Slaného.
Řeřichova Anna ze Slaného.
Skála Arnold z Křím.
Vp. Šulák Alfons, polní kaplan.
Vp. Tykal Josef, kaplan v Olšanech.
Dp. Zuman Vojtěch, děkan v Račíněvsi.

Z diecése Královéhradecké:

Dp. Beran Severin, kněz církevní.
Böhmová Anna z Police.
Čermák Václav z Hradce Králové.
Vdp. Danielis Oto, děkan v Litomyšli.
Vp. Dimter Petr, kaplan v Absdorfě.
Dp. Dobruský Theodor, farář v Plotišti.
V. S. Marie Marta Heigelová, řádu sv. Voršily v Kutné Hoře.
Holásek Vojtěch, učitel ve Sloupnici
Ctp. Jandera Alois, bohoslovec v Hradci Králové.
Dp. Král Václav, katecheta ve Vysokém Mýtě.
Krupařova Žofie v Nedošíně.
Macha Jan v Ohništanech.
Nechvílova Žofie z Osíka.
Peřina Karel z Hradce Králové.
Vp. Římek Ferdinand, kaplan z Moravic.
Dp. Slavík Jan, kněz církevní.
Sochr Leopold, úředník při c. k. m. financí v Ném. Brodu.
Cth. sestra Stránikova Otilie, z 3. řádu sv. Trojice v Brně.
Springer Václav z Třebechovic.

Z diecése Budějovické:

Vdp. Cysař Karel, arcikněz a farář v Protivíně.
Šimek Josef, Dolní Nezdice.
Štípek Václav z Malého Lomu, zakladatel rodu.

Tito v Pánu zasnulí údové poručení buďtež nábožným modlitbám
oddův živých.

Modleme se. Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, duším
služebníků a služebnic svých odpustění všech hříchů rač dáti, aby pro-
minutí, kterého vždycky žádali, pobožnými prosbami dojíti mohli. Skrze
Krista Pána našeho. Amen.

Odpočínutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné ať jim svítí ! Ať
odpočívají v pokoji. Amen.

STANOVY

Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. P. Marie.

§ 1. Jméno a účel.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. Panny Marie jest církevní spolek pobožný i missijní, který za účel sobě klade sv. katolickou víru mezi Slovany rozšiřovati, hájiti a zvelebovati, následovně všecko podnikati a podporovati, co by k tomu konci prospěšným se vidělo, přihlížejce ku platným při tom církevním předpisům.

§ 2. Ústřední sídlo.

Ústřední sídlo Apoštolátu jest na Moravě, a sice jako na nejvýznamnějším působišti sv. Cyrilla a Methoda, na posvátném Velehradě.

§ 3. Prostředky.

Prostředky k účelu Apoštolátu jsou: modlitba a almužna.

a) Každý spoluúd Apoštolátu pomodlí se každodenně jednou Otčenáš a Zdravas Maria s přidavkem: „Svatá Panno Maria, sv. Cyrille a Methode, orodujte za nás!“

Údové stavu kněžského uvolují se nad to na úmysl Apoštolátu a za živé i zemřelé údy a dobrodince jeho ročně okolo 14. února nebo 6. dubna nebo 5. července — památných dní sv. Cyrilla a Methoda — aspoň jednu mši svatou obětovati a tam, kde spolek údy má, věřícím v čas ohlásiti.

Také se jim doporučuje první sobotu každého měsíce ke cti Neposkvrněného Početí Panny Marie sloužiti mši svatou za sjednocení Slovanů ve víře.

b) Údové Apoštolátu sv. Cyr. a Meth. přispívají nejméně 1 kr. r. č. měsíčně čili 12 kr. r. č. ročně. Ku sbírání příspěvkův utvoří se ve farnostech skupiny se sběratelem nebo sběratelkou v čele. Sebrané jimi příspěvky půlročně odvedou se vždy farnímu úřadu a tímto diecésnímu odboru (§ 6. b) a § 11) Kde toho není, odvedou se přímo výboru ústřednímu (§ 6. a) a § 10).

Kdo Apoštolátu jediné modlitbou nebo jen peněžitou podporou slouží, mimo spolek stojíce, jako dobrodinci jeho váženi jsou a ve všech přímluvách a zásluhách spolku podíl mají.

§ 4. Přístup.

Přihlášky k Apoštolátu konají se z pravidla u příslušného farního úřadu, jemuž náleží nové údy do spolkové knihy zapisati, příspěvky od sběratelův a sběratelek přijímati a úhrnný počet údů spolu s příspěvky (§ 3., b) půlročně odváděti.

§ 5. Výhody, práva a povinnosti údův.

Údové Apoštolátu mají:

1. podíl a) ve všech přímluvách a zásluhách spolku; b) ve všech duchovních výhodách a milostech, jichžto spolek získá;
2. právo a) ve všech valných schůzích spolkových (§ 12.) se

- súčastňovati a hosti a známé do nich uváděti, b) u správy spolkové (§ 6.) návrhy ohlašovati;
3. povinnost a) zájmy spolkové všemožně zastávati a zvláště b) modlitbou a almužnou k dosažení spolkového účelu napomáhati.

§ 6. Správa spolková a její zřízení.

Správa Apoštolátu náleží výboru ústřednímu a odborům diecésním.

a) Dokud nejsou zřízeny aspoň dva odborové diecéšní, zůstává ústředním výborem výbor zařizující, jenž v případě, že by některý člen jeho odstoupil, vlastní volbou se doplňuje; volbě této třeba opatřiti schválení Olomouckého kníže-arcib. Ordinariátu.

Jakmile diecéšní odborové zřízení jsou aspoň dva, postará se ústřední výbor posavadní o zvolení ústředního výboru nového.

Ústřední výbor vždy sestáváti bude z 9 členův a 3 náhradníků.

K volbě ústředního výboru vyšle každý odbor diecéšní dva delegáty. Volba vykoná se na tři léta, při čemž přihlížeti slušno k tomu, aby zvolení členové mohli bez velkých obtíží a obětí dostavovati se ke schůzím. Volba děje se nadpoloviční většinou hlasů přítomných delegátův. Odstupující členové mohou býti znova zvoleni.

Zvolení členové volí ze sebe starostu, místostarostu, jednatele a pokladníka. Starostou výboru budiž z pravidla zvolen člen duchovenstva na Velehradě nebo v okolí.

Upřázdni-li se v ústředním výboru za úředního jeho období které místo, nastoupí náhradníci v tom pořadí, v němž zvoleni byli. Upřázdněné místo starosty zaujme místostarosta; jiné upřázdněné úřady obsadí starosta (resp. místostarosta) z ostatních způsobilých členů výboru.

Volbě členův i funkcionářův ústředního výboru náleží zjednati potvrzení Olomouckého kníže-arcibiskupského Ordinariátu

b) Diecéšní odbory sestávají z 5 členův a 2 náhradníků, které na dobu tří let jmenuje vždy biskup. Jmenování členové zvolí sobě tři funkcionáře: starostu, jednatele a pokladníka.

Místa diecéšního odboru před uplynutím úředního jeho období jakkoliv upřázdněná znova obsadí se jako při výboru ústředním, vyjma toliko upřázdněné místo starosty, které novou volbou se doplní.

c) Také pro arcidiecési Olom, kdežto Apoštolát má své sídlo ústřední, třeba vyžádati jmenování zvláštního odboru diecéšního.

d) Aby ústřední výbor se usnášeti mohl, potřebí, aby nejméně pět úďů přítomno bylo;

aby diecéšní odbor se usnášeti mohl, potřebí, aby nejméně tři údové přítomni byli.

Při hlasování ústředního výboru, jakož i odborů diecéšních rozhoduje nadpoloviční většina hlasů přítomných úďů. Jsou-li hlasy rovny, rozhoduje hlas starostův.

§ 7. Správní rok, úřední období.

Správní rok začíná 1. červencem, úřední období 1. říjnem.

§ 8. Správní útraty.

Útraty správní Apoštolátu uhrazují se z prostředků spolkových.

§ 9. Vyhlášky.

Listiny a vyhlášky podepisuje starosta a ještě jeden z funkcionářův.

§ 10 Úkoly ústředního výboru.

Starosta ústředního výboru zastupuje Apoštolát na venek.

Ústřednímu výboru náleží:

a) pečovati o zvelebení Apoštolátu vůbec, zvláště pak žádati o zřízení odborů diecésních aspoň v oněch diecésích, jež příslušníky mají národnosti také slovanské;

b) vymáhati Apoštolátu duchovní milosti a výhody;

c) přijímati příspěvky od diecésních odborův a pokud se týče jednotlivých farností (§ 3. b) a odváděti je po uhrazení vzešlých útrat (§ 8.) Apoštolské Stoliči k vytknutým účelům;

d) sbírat roční zprávy odborů diecésních a sestavovati zprávu povšechnou;

e) podávati roční zprávu povšechnou všem biskupským Ordinariátům, v jejichž diecésích Apoštolát jest zaveden, i všem diecésním odborům a o rozšíření téže zprávy všemožně se zasazovati;

f) po každém správním roce svolávati po dvou delegátech odborů diecésních k řádné schůzi výroční, přednésti jí zprávu o činnosti Apoštolátu povšechnou a účetní, a zaříditi rokování a usnášení se o spolkových záležitostech i ohlášených smad návrzích;

g) svolávati po dvou delegátech odborů diecésních ke schůzím mimořádným, žádá-li toho aspoň 5 členův ústředního výboru;

h) připravovati a zařizovati společné spolkové pobožnosti a svolávati i valné schůze ústřední Apoštolátu (§ 12.);

i) konečně zaříditi volbu nového výboru ústředního (§ 6. a) a žádati o schválení stanov odvětví spolkových a o jmenování nových odborů diecésních.

§ 11. Úkoly odborů diecésních.

Diecésním odborům náleží:

a) rozšiřovati a oživovati Apoštolát ve svých diecésích;

b) sbírat příspěvky z diecése (§ 3. b);

c) po zapravení vzešlých útrat dodávati polovici z nich ústřednímu výboru, spravovati a obracetí druhou polovici ve srozumění biskupského Ordinariátu na potřeby diecésní;

d) podávati zprávy roční biskupům svých diecéseí i výboru ústřednímu;

e) vysílati delegáty své ke schůzím Apoštolátu řádným i mimořádným (§ 10. f, g), jakož i k volbě ústředního výboru (§ 10 i);

f) svolávati valné schůze diecésní (§ 12.);

g) ohlašovati u ústředního výboru nastalou dobu potřebu svého znovuzřízení;

§ 12. Schůze.

Schůze spolkové jsou dvojí: schůze členstva Apoštolátu valné, a schůze ústředního výboru, rozšířeného skrze vyslané delegáty odborů diecésních.

Valné schůze, jichžto účastníci se volno jest údům Apoštolátu vůbec, jsou buďto:

a) valné schůze ústřední, k nimžto mají přístup všichni členové Apoštolátu i jejich hosti a známí (§ 5. 2. a), aneb

b) valné schůze diecéšní, v nichžto volno jest shromážďiti se členům Apoštolátu té které diecése i jejich hostem a známým.

Schůze tyto valné, ústřední i diecéšní, jsouce rázu pouze slavnostního, nemají rozhodujícího vlivu na správu spolkovou, ježto zařizují se, aby se účely, podniky a úspěchy Apoštolátu uvedly ve známost veřejnou a zájem pro Apoštolát se zvýšil. Předsedati v nich náleží starostovi, po případě místostarostovi výboru ústředního, resp. odboru diecéšního. Není-li ani starosta ani místostarosta přítomen, může předsedati kterýkoliv člen ústředního výboru, resp. diecéšního odboru. Usnášení v nich se neděje. Schůze ústředního výboru, rozšířeného delegáty odborů diecéšních, právomocí svou rovnají se valným hromadám u jiných spolkův obvyklým; pročež platí o těchto schůzích plnou měrou ustanovení § 15. a 18. zákona spolkového o ohlašování spolkových schůzí a o vyslání vládního zástupce Jsou pak dvojí: řádné a mimořádné.

Ve schůzi řádné, jež jest výroční (§ 10. f),

a) přednese se výroční zpráva o činnosti Apoštolátu po-
všechná i zpráva účetní;

b) zařídí se rokování o záležitostech spolkových i ohláše-
ných snad návrzích (§ 5. 2. b); jí náleží též

c) vykládati smysl stanov i usnášeti se o změně jejich
aneb i o zrušení spolku;

d) o lhůtě své ustanoviti výbor ústřední (§ 6. a).

Návrhy a záležitosti pilně pojednají se a rozhodnou ve
schůzích mimořádných

Všeliké usnášení děje se nadpoloviční většinou hlasů členů
ve schůzi přítomných; při rovném počtu hlasů rozhoduje hlas
předsedův. O návrhu na změnu stanov nebo na rozejítí se spolku
lze usnášeti se jenom tehdy, když návrh takový i s důvody svými
aspoň 14 dní napřed výboru ústřednímu písemně byl oznámen.

§ 13. Uklizení sporů.

Spory vzniklé z poměrů spolkových všecky rozhoduje výbor
ústřední; tehda toliko, když jednou ze stran sporných jest
ústřední výbor sám, rozhoduje arcibiskup Olomoucký, jakožto
biskup ústředního sídla Apoštolátu.

§ 14. Ustanovení o rozpuštění spolku.

Kdyby Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda jako spolek měl
zaniknouti, případně jmění jeho ve smyslu hořejších ustanovení
(§ 10. a 11) z polovice sv. Apoštolské Stolicí, z polovice pří-
slušným biskupům k účelům, jež Apoštolát byl sledoval.

Na Velehradě, v oktávě Nanebevzetí P. Marie, 22. srpna 1891.

Zařizující výbor.

Nr. 1187. Haec statuta Apostolatus SS. Cyrilli et Methodii sub titulo
B. M. V. nomine Ordinarius Nostri tenore praesentium approbamus.

Cremsirli, die 12. Octobris 1891.

L. S. Fr. Cardinal. Fürstenberg, m/p., Pr. Archiepiscopus Olomucensis.

Nr. 1260. Item **Brunae**, die 30. Novembris 1891.

L. S. + **Franciscus Salesius**, m/p., Episcopus.

Stanovy tyto schváleny jsou výnosem vys. c. k. ministerstva vnitra
ze dne 15. července 1892, č. 15285.

Roč. 49. „HLAS“, 1897

časopis věnovaný zájmům našeho lidu vůbec a jednotlivých stavů zvláště, psán jest slohem řízným, srozumitelným a jasným.

„HLAS“ přináší články úvodní o všech událostech sběhnuvších se na poli politickém, národním, církevním, národohospodářském a společenském, dále přehledy politické, různé zprávy, dopisy, články hospodářské, literární, bursu, trhy, loterii atd. — Části zábavné věnuje se obzvláště péče. Jmenovitě píší pod čáru oblíbení u našeho lidu proslulí spisovatelé V. Kosmák, Dostál, Veselý, Křen a m. j.

Pro velikou svou rozšířenost hodí se „HLAS“ pp. obchodníkům, živnostníkům k ohlášení inserátů nejrozmanitějšího druhu. Ceny levné.

„HLAS“ vychází jako denník a týdeník.

Denník stojí poštou měsíčně 1 zl. 25 kr., ročně 15 zl., týdeník čtvrtletně 1 zl., ročně 4 zl.

Administrace „HLASU“ v Brně, v Besedním domě.

Roč. 20. „OBZOR“, 1897

časopis zábavně-poučný.

Vychází dvakrát každého měsíce.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 2 zl. přijímá administrace „OBZORU“ v Brně.

„OBRANA PRÁCE“.

Časopis

věnovaný všeobecným zájmům řemeslnictva a dělnického lidu.

Vychází jednou za 14 dní.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 1 zl.

Redakce i administrace v Brně, Cejl č. 45.

Škola božského Srdce Páně

v Brně, Dominikánská ulice č. 4.

Časopis pro katolický lid, zvláště však pro bratrstva.

Vychází měsíčně o dvou arších velké osmerky, s četnými obrazy a v hezké úpravě. Celoročně i s poštovní zásilkou 1 zl. 60 kr. — Přílohy ku „Škole B. S. P.“ bývají ve zvláštním předplacení následující:

Zábavná bibliotéka, sbírka povídek, vedených v duchu katolickém, vychází v seriích o 10 sešitech tříarchových a předplácí se na jednu serii (10 sešitů) 1 zl. Předplatitelé na serii (řadu 10 sešitů) mohou si za prémii vybrati za doplatek 80 kr. jeden z našich obrazů barvotisku, které na obálce jednotlivých sešitů uvedeme.

Ascetická bibliotéka, sbírka spisů vedoucích a povzbuzujících ku zdravé zbožnosti, vychází v ročnících v předplacení za 2 zl., krámské ceny 3 zl.

Anděl Strážný, časopis pro křesťanskou mládež, hojně obrázky vykrášený, vychází mimo prázdniny měsíčně o 2 arších v barevné obálce a stojí v předplacení celoročním 80 kr. Za prémii (bez doplatku) dán krásný obraz v barvotisku.

Květy Marianské, list měsíční ctitelů Panny Marie. Vychází měsíčně o 1½, archu v barevné obálce a stojí v předplacení celoročním 80 kr.

Přítel dítek, časopis pro vychování a zachránění křesťanské mládeže. Každý sešit má přílohu pro děti. Ročně vyjdou 4 sešity. Předplatné 40 kr. ročně.

Dělník, čtrnáctidenník pro naše dělnictvo. Celoroční předplatné s pošt. zásilkou 1 zl.

Hlídky. Vychází každého měsíce o 5 arších v barevné obálce a předplácí se na ni celoročně 4 zl.

U administrace „Školy“ a „Zábavné bibliotéky“ jest též na skladě:

Výběr rozmanitých menších obrázků, vzpomínek na první sv. zpověď a přijímání, sv. biřmování, sv. křtu, symbolických názorův oběti mše sv., měsíční sv. patronové atd., jakož i medailky sv. Otce Benedikta, Srdce P. Ježíše, bl. Sarkandra a Anežky České, Neposkvr. P. M. Lúrdské, růžence rozmanité atd.

O z n á m e n í.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda vydalo a hojnému šíření doporučuje:

POUTNÍ KNIHU.

Modlitby a písně.

Sestavili Fr. Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. II. českém gymnasiu v Brně.

Prodává se u pokladníka dp. Ant. Adamce, regenta bohosl. ústavu v Brně, za 1 zl. 50 kr.

Při objednání 10 výtisků dává se 10% slevení ceny.

"	"	20	"	"	"	20%	"	"
"	"	30	"	a více prodává se po 1 zl.				

Poutní knize dostalo se církevního schválení a doporučení od nejdůst. biskupské konsistoře v Brně:

Prihlížeje k žádosti ze dne 26. listopadu 1893 schvaluje biskupská konsistoř předloženou sobě „Poutní knihu“ a přeje, aby dílo toto dlouhé a úsilovné práce hojného užitku mezi věřícím lidem přineslo. Spolu pak dosvědčuje, že odpustkové modlitby, v knize této uvedené, jsouce věrnými překlady modliteb v „Raccoltă di orazioni e pie opere“ obsažených, spolehlivými a správnými jsou a že odpustky za modlitby tyto — jak na str. 27 udáno jest — i duším v očistci způsobem přimluvy přivlastniti lze.

Dáno v biskupské konsistoři v Brně, dne 30. listop. 1893, č. 5346.

Dr. Fr. Zelbert,
kapit. děkan.

Homolka,
sekretář.

Od nejdůst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci:

Librum ab Haereditate SS. Cyrilli et Methodii pro anno 1893 editum „Poutní kniha“ attentioni Ven. Cleri recommendamus. (Curranda Consistorialis IV., a. 1894., n. 5577.)

Zvláště pak schválila a všele odporučila „Poutní knihu“ nejdůst. biskupská konsistoř v Hradci Králové:

Vyřizující žádost ze dne 31. března 1894, klademe sobě za čest sděliti, že v nejbližším čísle zdejšího Ordinariátního listu bude uveřejněno:

Poutní kniha. Modlitby a písně. Sestavil František Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. českém gymnasiu v Brně. Tiskem Benediktinů Rajhradských v Brně.

Po předmluvě a úvodu, ve kterém jest velmi dobré poučení o pouti a o odpustcích, následuje na 837 stranách veliký výběr krásných, v duchu církevním sepsaných modliteb, rozjímání, promluv a notami opatřených písní. Účelem knihy jest odstraniti rozjímání, promluvy a písně nevhodné a nevkusné, které uvádějí samu poutní pobožnost v lehkost a nevážnost, a podati vůdcům poutníkův a jednotlivým poutníkům pobožnosti dobré. Kniha tato vyhovuje tomuto účelu dokonale. Vřele ji odporučujeme a žádáme, aby duchovní správy na ni důtklivě upozornily a obzvláště vůdce poutníkův, aby si ji opatřili a ji jako nejlepší příručky užívali. Úprava jest velmi slušná, cena (1 zl. 50 kr.) mírná.

Biskupská konsistoř v Hradci Králové, dne 12. dub. 1894.

Ed. Prašinger,
gen. vikář.

Fr. Hampl,
rada.

Z časopisů velmi příznivě posoudili a důtklivě doporučili „Poutní knihu“ „O b z o r“ a „H l a s“ v Brně, „V l a s t“ a „Č e c h“ v Praze.

O z n á m e n í.

Pan Jan E. Tomola, majitel ústavu sochařského a kamenického v Brně, v silniční třídě č. 43., jenž provedl pomník Sušilův a Procházkův, zhotovil ve prospěch téhož pomníku zdařilé sádrové odlitky medaillonu v průměru 41 $\frac{1}{2}$ m s dvojítm poprsím Sušila a Procházky. Medaillon ten bude milou památkou na oba naše slavné muže, pěknou ozdobou pokoje, a čistý výtěžek bude věnován na uhrazení výloh za pomník a na fond pro budoucí trvalé zachování pomníku; protož zvou se ctitelé obou našich oslavencův, aby sobě medaillon ten hojně objednávali.

Ceny medaillonu na místě u p. Tomoly v Brně jsou:

medaillonu bílého	2 zl. 40 kr.
„ bílého lakovaného	2 „ 60 „
„ bronzovaného nebo pozlaceného	2 „ 70 „

Kdo by sobě přál zásilku poštou, nevyplacenou, dlužno, aby poslal kromě ceny za medaillon ještě 1 zl. 20 kr. za bednu, balivo a nákladní list.

Objednávky zprostředkuje

Ant. Adamec,
pokladník Dědictví sv. Cyr. a Meth. v Brně.

